

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫНЫН

ЧЕНЕМДИК АКТЫЛАРЫ

№ 6/2021

НОРМАТИВНЫЕ АКТЫ

НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары

Редакциялык коллегия:

Төрага: Сейткасымова Р. Р.
Коллегия мүчөлөрү: Мулкубатова Н.Р.
Жаныбекова Ч. А.
Солтобаева Р. Т.
Жоробекова А. Т.
Жооптуу катчы: Тиленбаева К. Ж.

Басылманын мазмунуна тиешелүү маселелер боюнча маалымат алуу үчүн:

Бишкек шаары, Чүй проспекти, 168, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
Юридикалык башкармалыгына:

телефон: (996 312) 61 10 38 телефону

факс: (996 312) 61 10 59 факсы боюнча кайрылсаңыздар болот

<http://www.nbkr.kg>

Басылманы таркатуу маселеси боюнча:

Бишкек шаары, Чүй проспекти, 168, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
басылмалары бөлүмүнө:

телефон: (996 312) 61 08 59 телефону

факс: (996 312) 61 09 92 факсы боюнча кайрылсаңыздар болот

<http://www.nbkr.kg>

Республиканын коммерциялык банктарын жана коомчулукту Улуттук банктын ченемдик документтери жана банктын иши жөнүндөгү расмий маалыматтар менен камсыз кылуу, ошондой эле Кыргыз Республикасынын банктык мыйзамдарын кеңири жайылтуу үчүн Улуттук банктын ченемдик актыларын расмий жарыялоо бул басылманын негизги максаты болуп саналат.

Басылма айына бир жолу кыргыз жана орус тилдеринде жарыяланып турат.

Уюштуруучусу – Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы.

Басылма Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде каттоодон өткөн жана 1998-жылдын 5-октябрында 321-номердеги күбөлүктү алган.

Жоопкерчилиги чектелген коом «М-Мaxima» тарабынан даярдалган жана басылып чыгарылган.

Бишкек шаары, К.Тыныстанов атындагы көчө, 197/1.

2022-жылдын 10-ноябрында басууга кол коюлган.

2022-жылдын 14-ноябрында басылган.

100 нускада чыгарылат.

© Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, 2022-жыл.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уруксатысыз басылманы кайсы формада, кайсы каражаттар менен болбосун көчүрүп басууга жана таркатууга жол берилбейт. Кайра басууда жана андан шилтеме келтирүүдө «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары» басылмасына таянуу зарыл.

Нормативные акты Национального банка Кыргызской Республики

Редакционная коллегия:

Председатель: Сейткасымова Р. Р.
Члены коллегии: Мулкубатова Н.Р.
Жаныбекова Ч. А.
Солтобаева Р. Т.
Жоробекова А.Т.

Ответственный секретарь: Тиленбаева К. Ж.

По вопросам, связанным с содержанием публикаций, обращайтесь по адресу:

г. Бишкек, пр. Чуй, 168, Национальный банк Кыргызской Республики,
Юридическое управление:
телефон: (996 312) 61 10 38
факс: (996 312) 61 10 59
<http://www.nbkr.kg>

По вопросам, связанным с распространением публикаций Национального банка Кыргызской Республики, обращайтесь по адресу:

г. Бишкек, пр. Чуй, 168, Национальный банк Кыргызской Республики,
Отдел публикаций Национального банка:
телефон: (996 312) 61 08 59
факс: (996 312) 61 09 92
<http://www.nbkr.kg>

Целью издания журнала является официальная публикация нормативных актов Национального банка для обеспечения коммерческих банков и общественности нормативными документами Национального банка и официальной информацией о деятельности Национального банка, а также проведение пропаганды банковского законодательства Кыргызской Республики.

Предположительная периодичность издания журнала – один раз в месяц на кыргызском и русском языках.

Учредитель: Национальный банк Кыргызской Республики.

Издание зарегистрировано Министерством юстиции Кыргызской Республики, свидетельство о регистрации СМИ № 321 от 5.10.1998 года.

Подготовлено к печати и отпечатано ОсОО «Махима».

г. Бишкек, ул. Тыныстанова, 197/1

Подписано в печать 10 ноября 2022 года.

Отпечатано 14 ноября 2022 года.

Тираж 100 экз.

© Национальный банк Кыргызской Республики, 2022 год.

Настоящее издание не подлежит воспроизведению и распространению в любой форме и любыми средствами без разрешения Национального банка Кыргызской Республики. При перепечатке и переводе выдержек ссылка на издание «Нормативные акты Национального банка Кыргызской Республики» обязательна.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын башка басылмалары

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жылдык отчету

Басылма Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын (Улуттук банктын) өткөн жыл үчүн отчету болуп саналат. Ал өзүндө республиканын экономикалык өнүгүшү жана акча-кредит саясаты, финансылык отчеттуулук, Улуттук банк жөнүндө жалпы маалыматтарды, статистикалык тиркемелерди камтыйт. Кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бюллетени

Бул ай сайын чыгарылуучу маалыматтык басылма Кыргыз Республикасынын негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрү, экономика секторлору боюнча статистикалык маалыматтарды камтыйт. Кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми

Басылмада тышкы секторду өнүктүрүү тенденциялары жана төлөм балансы, тышкы соода, эл аралык камдар, тышкы карыз жана Кыргыз Республикасынын инвестициялык позициялары боюнча маалыматтар чагылдырылат. Чейрек сайын – февраль, июнь, август, ноябрь айларында кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланып турат.

Кыргыз Республикасынын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө отчет

Бул отчет финансылык туруктуулукка таасир этүүчү тышкы жана ички экономикалык факторлор боюнча Улуттук банктын жалпы баа берүүсүн, банктардын жана башка финансылык ортомчулук институттарынын абалын, ошондой эле Кыргызстандын финансы рынокторунун күндөлүк абалын жана финансы секторунун туруктуулугун талдап-иликтөөнү чагылдырат. Жарым жылдык негизде кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат.

Другие издания Национального банка Кыргызской Республики

Годовой отчет Национального банка Кыргызской Республики

Данная публикация является отчетом Национального банка Кыргызской Республики (НБКР) за прошедший год. Содержит краткую информацию об экономическом развитии республики и денежно-кредитной политике, финансовую отчетность НБКР, общие сведения о НБКР, статистические приложения. Выпускается на трех языках: кыргызском, русском и английском.

Бюллетень Национального банка Кыргызской Республики

Это ежемесячное информационное издание содержит статистические сведения по основным макроэкономическим показателям и секторам экономики Кыргызской Республики. Выпускается на трех языках: кыргызском, русском и английском.

Платежный баланс Кыргызской Республики

«Платежный баланс Кыргызской Республики» отражает тенденции развития внешнего сектора и данные по платежному балансу, внешней торговле, международным резервам, внешнему долгу и международной инвестиционной позиции Кыргызской Республики. Публикуется ежеквартально в феврале, июне, августе, ноябре на кыргызском, русском и английском языках.

Отчет о стабильности финансового сектора Кыргызской Республики

Отчет о стабильности финансового сектора Кыргызской Республики отражает общую оценку Национального банка относительно внешнеэкономических и внутриэкономических факторов, влияющих на финансовую стабильность, состояния банков, других институтов финансового посредничества, а также анализ текущего состояния финансовых рынков и устойчивости финансового сектора Кыргызстана. Публикуется два раза в год, на кыргызском, русском и английском языках.

МАЗМУНУ:

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 22-декабрындагы № 2021-П-20/72-8-(НПА) «Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарында маалыматтык коопсуздукту камсыз кылуу боюнча талаптар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтому (2021-жылдын 23-декабрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган) 10
2. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 22-декабрындагы № 2021-П-33/72-12-(НФКУ) «Микроаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын бекитүү жөнүндө» токтому (2021-жылдын 28-декабрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган)..... 36
3. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 27-декабрындагы № 2021-П-07/74-3-(ДКП) «2022-жылга милдеттүү кам түзүү графиги тууралуу» токтому (2021-жылдын 28-декабрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган)..... 69
4. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 29-декабрындагы № 2021-П-12/75-1-(БС) «Банктык, төлөм жана микрофинансылык уюмдар тарабынан сунушталган кызмат көрсөтүүлөрдүн баасын белгилөө саясатына жана маркетингдик иш-чараларды жүргүзүүгө карата минималдуу талаптар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтому (2022-жылдын 10-январында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган)..... 71
5. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 29-декабрындагы № 2021-П-12/75-2-(НПА) «Мурабаха операциясын эсепке алуу тартибин бекитүү тууралуу» токтому (2021-жылдын 31-декабрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган) 83
6. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 29-декабрындагы № 2021-П-12/75-3-(НПА) «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» токтому (2021-жылдын 31-декабрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган)..... 91

7. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 29-декабрындагы № 2021-П-14/75-4-(НПА) «Улуттук банк Башкармасынын 2015-жылдын 9-декабрындагы № 76/8 «Кыргыз Республикасындагы банктык төлөм карттар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» токтому (2021-жылдын 31-декабрында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган) 96
8. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын 29-декабрындагы № 2021-П-35/75-7-(БС) «Кыргыз Республикасынын банк секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын бекитүү жөнүндө» токтому (2022-жылдын 18-январында Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланган)..... 124

СОДЕРЖАНИЕ:

1. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О требованиях по обеспечению информационной безопасности в коммерческих банках Кыргызской Республики» от 22 декабря 2021 года № 2021-П-20/72-8-(НПА) (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 23 декабря 2021 года) 156
2. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении «Основных направлений развития сектора микрофинансирования на 2022-2025 годы» от 22 декабря 2021 года № 2021-П-33/72-12-(НФКУ) (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 28 декабря 2021 года)..... 181
3. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О графике обязательного резервирования на 2022 год» от 27 декабря 2021 года № 2021-П-07/74-3-(ДКП) (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 28 декабря 2021 года).....212
4. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О минимальных требованиях к политике ценообразования банковских, платежных услуг и услуг, оказываемых микрофинансовыми организациями, и к осуществлению маркетинговых мероприятий» от 29 декабря 2021 года № 2021-П-12/75-1-(БС) (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 10 января 2022 года)..... 214
5. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Порядка по учету операции мурабаха» от 29 декабря 2021 года № 2021-П-12/75-2-(НПА) (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 31 декабря 2021 года).....226
6. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики» от 29 декабря 2021 года № 2021-П-12/75-3-(НПА) (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 31 декабря 2021 года)..... 234

7. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О банковских платежных картах Кыргызской Республики» от 9 декабря 2015 года № 76/8» от 29 декабря 2021 года № 2021-П-14/75-4-(НПА) (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 31 декабря 2021 года)...239
8. Постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Основных направлений развития банковской системы на 2022-2025 годы» от 29 декабря 2021 года № 2021-П-35/75-7-(БС) (опубликовано на официальном интернет-сайте Национального банка 18 января 2022 года)266

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 22-декабрындагы
№ 2021-П-20/72-8-(НПА)

«Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарында маалыматтык коопсуздукту камсыз кылуу боюнча талаптар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 20 жана 68-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. «Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарында маалыматтык коопсуздукту камсыз кылуу боюнча талаптар жөнүндө» жобо бекитилсин (кошо тиркелет).

2. Төмөнкү ченемдик укуктук актылар күчүн жоготкон катары таанылсын:

– Улуттук банк Башкармасынын 2011-жылдын 14-сентябрындагы № 52/12 токтому менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарында маалыматтык коопсуздукту камсыз кылуу боюнча талаптар жөнүндө» жобо;

– Улуттук банк Башкармасынын 2012-жылдын 16-сентябрындагы № 43/1 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө» токтомуна карата тиркеменин 38-пункту;

– Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 15-июнундагы №2017-П-12/25-12-(НПА) «Улуттук банктын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жана айрым

ченемдик укуктук актыларын күчүн жоготкон катары таануу жөнүндө» токтомунун:

- 1-пунктунун 12-пунктчасы;
- жогоруда аталган токтомго карата тиркеменин 12-пункту.

3. Токтом расмий жарыяланган күндөн тартып он беш күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

4. Юридика башкармалыгы:

- токтомдун Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

- расмий жарыялангандан кийин токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

5. Коопсуздук жана маалыматтык коргонуу башкармалыгы ушул токтом менен «Кыргызстан банктарынын союзу» юридикалык жактар бирикмесин, коммерциялык банктарды, Улуттук банктын тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрүн, областтык башкармалыктарын жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүн тааныштырсин.

6. Токтомдун аткарылышын контролдоо Коопсуздук жана маалыматтык коргонуу башкармалыгынын ишин тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2021-жылдын 22-декабрындагы
№ 2021-П-20/72-8-(НПА)
токтомуна карата тиркеме

Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарында
маалыматтык коопсуздукту камсыз кылуу боюнча талаптар жөнүндө

ЖОБО

1-глава. Жалпы жоболор

1. Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктары үчүн Кыргыз Республикасынын банк тутумунун маалымат коопсуздугунун деңгээлин жогорулатууга, ошондой эле кара ниеттердин аракеттеринен, авариялык бузулуулардан жана персоналдын жаңылыштыгынан улам келип чыгышы мүмкүн болгон жоготууларды минималдаштырууга багытталган бирдиктүү талаптарды белгилөө ушул Жобонун максаты болуп саналат.

2. Ушул Жобонун максатында төмөнкү аныктамалар колдонулат:

Авторизация – бул, белгилүү бир объектке/субъектке системада аткарган ролуна ылайык айрым иш-аракеттерди аткарууга укук берүү процесси;

Автоматташтырылган система – бул, персоналдан, анын ишин автоматташтыруу каражаттарынын комплексинен, белгиленген функцияларды аткаруунун маалымат технологиясын ишке ашыруучу ыкмалардан жана иш-чаралардан турган система;

Автоматташтырылган банктык система – бул, банктын функцияларын аткаруу технологиясын ишке ашырган автоматташтырылган система;

Аутентификация – ыйгарылган идентификаторду пайдалануу мүмкүнчүлүгүнүн объектке/субъектке таандык экендигин текшерүү же аныктыгын тастыктоо;

Аутсорсинг - банк кадимки шарттарда өзү жүзөгө ашыра алган иштердин жана кызмат көрсөтүүлөрдүн айрым түрлөрүн үзгүлтүксүз негизде аткаруу үчүн сырттан кызматтарды сунуштоочуларды тартуу түшүнүгү. Банк кредиттөөгө, депозиттерди тартууга байланыштуу

операцияларды же алар үчүн лицензия талап кылынган башка банктык операцияларды жүргүзүү үчүн аутсорсингди пайдалана албайт;

Маалыматтык активдерди пайдалануу мүмкүнчүлүгү – бул, маалыматтык активдер авторизацияланган пайдалануучуга зарыл болгон түрдө жана жерде, ошондой эле зарыл болгон убакытта сунуштала турган, банктын маалымат коопсуздугунун өзгөчөлүгү;

Идентификатор – субъектин же пайдалануу объектисинин өзгөчө белгиси;

Идентификациялоо – объекттерге/субъекттерге идентификатор (өзгөчө аталыш) ыйгаруу же объекттин/субъекттин идентификаторун ыйгарылган идентификаторлордун тизмеси менен салыштыруу процесси;

Маалымат коопсуздугу – бул, маалымат чөйрөсүндөгү коркунучтарга байланыштуу коопсуздук. Коргонуу маалымат коопсуздугунун чогуу алгандагы өзгөчөлүгү – маалыматтык активдердин жеткиликтүүлүгү, бүтүндүгү, купуялуулугу менен камсыз кылынган шартта жетишилет. Маалымат коопсуздугунун өзгөчөлүгүнүн артыкчылыгы көрсөтүлгөн активдердин банктын кызыкчылыгы (максаттары) үчүн баалуулугу менен аныкталат;

Маалымат системасы – коюлган максатка жетүү үчүн маалыматтарды сактоо, иштеп чыгуу жана берүү үчүн колдонулган каражаттардын, ыкмалардын жана персоналдын өз ара байланыштуу жыйындысы. Маалымат системасында маалыматтарды сактоонун, иштеп чыгуунун жана берүүнүн автоматташтырылган жана автоматташтырылбаган процесстери камтылган;

Маалыматтык активдер - максаттарга жетүү көз карашынан алганда банк үчүн баалуу жана аларды иштеп чыгуу, сактоо же берүү үчүн жарактуу болгон кайсы болбосун материалда сунушталган маалымат;

Маалыматтык активдин купуялуулугу – бул, банктын ресурстарынын маалыматтык активдерди иштеп чыгуу, сактоо жана өткөрүп берүүдөн турган абалы, булар маалыматтык активдер авторизацияланган пайдалануучуларга, системанын объекттерине же процесстерге жеткиликтүү болгондо гана жүзөгө ашырылат;

Объект – маалыматтан пайдаланууга уруксат сураган, маалымат системасында аткарылуучу процесс;

Пароль – бул, пайдалануучунун ыйгарым укуктарын тастыктоо үчүн арналган, купуя белгилердин топтому;

PIN-конверт – PIN-кодду купуя сактоо үчүн атайын конверт;

Автоматташтырылган системаны пайдалануучу – бул, автоматташтырылган системада катталган жана анын ресурстарын пайдалануучу субъект же объект (банктын кызматкерлери жана кардарлары);

Санкциялоо – бул, пайдалануучуга анын кызматтык милдеттеринин негизинде системада белгилүү бир аракеттерди аткаруу мүмкүнчүлүгүн сунуштоо (уруксат берүү) боюнча иш-аракет. Бир да пайдалануучуга кандайдыр бир маалыматты же тиркемени атайын санкциясыз пайдаланууга уруксат берилбейт;

Смарт-карт – бул, микросхемалуу пластикалык карт. Көпчүлүк учурларда смарт-карт, анын эс тутумундагы объекттердин түзүлүшүн жана аларды пайдалануу мүмкүнчүлүгүн контролдогон микропроцессорду жана операциялык системаны камтыйт. Мындан тышкары, смарт-карт, эреже катары, криптографиялык эсептөөлөрдү жүргүзүү мүмкүнчүлүгүнө да ээ;

Субъект – маалыматтан пайдаланууга уруксат сураган пайдалануучу;

Токен («ачкыч») – USB-брелок түрүндөгү жабдуу, ал пайдалануучуну авторизациялоо, электрондук кат алышууларды коргоо, маалыматтык ресурстарды аралыкта туруп коопсуз пайдалануу, ошондой эле кайсы болбосун өздүк маалыматтарды ишенимдүү сактоо үчүн колдонулат.

Маалыматтык активдин бүтүндүгү – маалымат активдеринде туруктуулукту сактоо же өзгөрүүнү аныктоо жагында банктык маалымат коопсуздугунун өзгөчө сапаты.

3. Маалымат коопсуздугун тескөө системасы банктын маалымат коопсуздугун иштеп чыгуу, жайылтуу, иштетүү, ага мониторинг, талдап-иликтөө жүргүзүү, колдоо жана жакшыртуу үчүн бизнестобокелдиктерге баа берүү ыкмаларын колдонууга негизделген жалпы тескөө системасынын бир бөлүгү болуп саналат. Маалымат

коопсуздугун тескөө системасы ISO/IEC 27001 ылайык түзүлүшү мүмкүн.

4. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы (мындан ары – Улуттук банк) банк тарабынан ушул Жободо белгиленген талаптардын сакталышын текшерүүгө укуктуу.

5. Банк жетекчилиги банктын жалпы маалымат системасынын пайдаланылышы жана иштеши үчүн толук жоопкерчилик тартат.

6. Маалымат коопсуздугун камсыз кылуу системасын тескөөдө банк пландаштыруу, ишке ашыруу, текшерүү, өркүндөтүү сыяктуу процесстерди үзгүлтүксүз колдонууга тийиш.

7. Маалымат коопсуздугу боюнча талаптар маалымат системаларын колдонуу циклинин бардык баскычтарында өз ара байланыштуу жана үзгүлтүксүз аткарылууга тийиш.

2-глава. Маалымат коопсуздугу боюнча документтерге коюлган талаптар

8. Маалымат коопсуздугун камсыздоо үчүн банкта документтердин үч деңгээли иштелип чыгууга тийиш:

- жалпы саясат;
- жеке саясат (маалымат коопсуздугун камсыз кылуу тажрыйбасын жөнгө салуучу документтер);
- маалымат коопсуздугун камсыз кылуу боюнча операциялык жол-жоболор.

9. Жалпы саясатта банктын жетекчилигинин банктын маалымат коопсуздугун камсыз кылуу ыкмалары, коопсуздукту камсыз кылуунун жалпы принциптери жана максаттары, маалымат коопсуздугун камсыз кылуу максатына жетүү үчүн чаралар, методдор системасы чагылдырылууга тийиш. Банкта маалымат коопсуздугу боюнча саясатты ишке ашырууга жооптуу, ыйгарым укуктуу адам дайындалууга тийиш.

10. Коопсуздукту камсыздоо тажрыйбасын жөнгө салган жеке саясатта жетекчилик тарабынан белгиленген максаттардын колдоого алынышы жана маалымат коопсуздугу боюнча саясатта каралган талаптарды аткаруу үчүн зарыл болгон, кеңири аныкталган чаралар, жалпы принциптер толук чагылдырылууга тийиш.

11. Банктын маалымат коопсуздугу боюнча жеке саясаттарында чагылдырылуучу маалымат коопсуздугун камсыз кылуу боюнча талаптар төмөнкүдөй кыйла маанилүү тармактар үчүн аныкталууга тийиш:

- персоналга карата талаптар;
- дайындоо, ролдорду бөлүштүрүү жана маалымат системасында каттоо;
- маалымат коопсуздугунун тобокелдиктерин аныктоо, баа берүү жана мониторинг жүргүзүү;
- автоматташтырылган системанын иштөө циклинин стадияларында маалымат коопсуздугун камсыз кылуу;
- санкцияланбаган жана регламенттелбеген пайдалануудан коргоо, пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жана автоматташтырылган системада, телекоммуникациялык жабдууда, автоматтык телефон станцияларында ж.б. бардык иш-аракеттерди каттоону тескөө;
- вируска каршы коргонуу;
- интернет тармагынын ресурстарын пайдалануу;
- коргоонуунун криптографиялык каражаттарын пайдалануу;
- банктык төлөм жана маалыматтык технологиялык процесстерди коргоо;
- иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу;
- резервдик көчүрүү жана калыбына келтирүү;
- физикалык коргоо;
- маалымат коопсуздугунун инциденттерин тескөө ж.б.

12. Коопсуздукту камсыз кылуунун операциялык жол-жоболору боюнча документтерде зарыл тажрыйбаларды ишке киргизүүнү камсыз кылган, иш жүзүндөгү ыкмалардын техникалык деңгээлде берилиши камтылууга тийиш. Жол-жоболор банктын саясаттарына ылайык келүүгө тийиш.

13. Банк маалымат коопсуздугун камсыздоо боюнча аткарылган иштерди жана иш-аракеттерди тастыктаган документтердин (отчеттор, актылар, журналдар) болушун жана сакталышын камсыздоого, банктын маалымат коопсуздугун камсыз кылууга

тиешелүү документтердин талаптарын ишке ашырууда жетишилген натыйжаларды (орто аралыктагы жана акыркы) чагылдырууга тийиш.

3-глава. Персоналга карата талаптар

14. Банк персоналы кеминде төмөнкү категориядагы кызматкерлерден турууга тийиш:

- жетекчилик – бүтүндөй банк же болбосо анын бөлүмдөрү боюнча стратегиялык чечимдерди кабыл алган, банктын бөлүмдөрүнүн ишин контролдогон жана банкта операциялык иш жана финансылык маселелер боюнча акыркы чечимдерди кабыл алган адамдар тобу;

- менеджерлер – тактикалык чечимдерди кабыл алган, өзүнүн түзүмдүк бөлүмүнүн чегинде ишти уюштурган жана контролдогон адамдар тобу;

- коопсуздук боюнча персонал – банктын ар кайсы участогунда коопсуздукту камсыздоо үчүн жооптуу адамдар тобу. Коопсуздук боюнча персонал түздөн-түз жетекчиликке баш ийүүгө жана өз функцияларын аткаруу үчүн тиешелүү ыйгарым укуктарга ээ болууга тийиш;

- ички аудит – маалымат технологияларына аудитти жана маалымат коопсуздугуна аудитти кошо алганда, банкта ички аудитти уюштуруу жана жүргүзүү үчүн жооптуу банктын түзүмдүк бөлүмү;

- иштеп чыгуу жана техникалык колдоо көрсөтүү боюнча персонал – маалымат системасын иштеп чыгуу, модернизациялоо жана иштөөсүн камсыздоого жана коопсуздук чараларын техникалык жактан ишке ашырууга жооптуу банктын түзүмдүк бөлүмү;

- операциялар боюнча персонал – банктын маалымат системасында санкцияланган операцияларды жүзөгө ашырган, ошондой эле банктын кардарларын тейлөөгө жооптуу адамдар тобу.

15. Банкта ишке кабыл алуу жол-жобосу иштелип чыгууга, анда төмөнкүлөр каралууга тийиш:

- сунушталган документтердин, билдирилген квалификациянын аныктыгын, өмүр баян фактыларынын тактыгын жана толук берилишин текшерүү;

– кесиптик көндүмдөрүн текшерүү жана кесипкөйлүк деңгээлин баалоо.

16. Банктын бардык кызматкерлери маалымат коопсуздугун камсыздоо талаптары менен таанышып чыгууга жана таламдардын каршы келип калышына жол бербөө талаптарын кошо алганда, купуялуулукту жана корпоративдик жүрүм-турум эрежелерин сактоо милдеттенмесине кол коюу менен таанышып чыгууга тийиш.

17. Банктын маалымат коопсуздугун камсыз кылуу үчүн жооптуу түзүмдүк бөлүмү глобалдуу тренддерди эске алуу менен, маалымат коопсуздугу чөйрөсүндөгү коркунучтар жөнүндө системалуу негизде маалыматты актуалдаштырууга, банктын жетекчилигине жана кызматкерлерине коркунучтар жөнүндө өз убагында маалымдоого, ошондой эле бул коркунучтарга каршы аракеттерди көрүү максатында персоналга маалымдоонун жалпы деңгээлин жогорулатууга багытталган иш-чараларды жүргүзүүгө тийиш.

18. Персоналдын маалымат коопсуздугун камсыздоо боюнча талаптарды аткаруу милдеттери жана жоопкерчилиги кызматтык нускоолордо көрсөтүлүүсү зарыл.

19. Банк кызматкерлеринин маалымат коопсуздугун камсыздоо талаптарын аткарбай коюшу же талаптагыдай аткарбашы кызматтык милдеттерин аткарбоого теңештирилет.

4-глава. Автоматташтырылган системада дайындоо, ролдорду бөлүштүрүү жана каттоо

20. Банкта маалымат коопсуздугун камсыздоо боюнча ролдорду кошо алганда, кызматкерлердин ролдору көрсөтүлгөн документ иштелип чыгууга жана кабыл алынууга тийиш.

21. Автоматташтырылган системада кызматкерлердин ыйгарым укуктарын так чектеген ролдор аныкталууга тийиш.

22. Кызматкерлерге автоматташтырылган системалардан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн берүүдө колдонуучуларды санкциялоо, идентификациялоо, аутентификациялоо жана авторизациялоо жол-жоболору аткарылууга тийиш. Колдонуучуга идентификатор берүү алдында колдонуучунун инсандыгын тастыктоосу текшерилүүгө тийиш. Система колдонуучуга идентификатор берген аткаруучуну каттоосу зарыл.

23. Автоматташтырылган системанын бардык колдонуучуларынын иши кайталангыс жеке каттоо маалыматтарынын негизинде жүргүзүлүүгө тийиш.

24. Банктар кызматкерлердин жана кардарлардын маалыматтык активдерден пайдалануу укугун бөлүштүрүүдө төмөнкү принциптерге таянуусу зарыл:

– «өз кардарын билүү» (Know your Customer) – жөнгө салуучу органдар тарабынан финансылык уюмдарга карата мамилени алардын кардарларынын ишин билүү көз карашынан билдирүү үчүн колдонулуучу принцип;

– «өз кызматкерин билүү» (Know your Employee) - банктын банк кызматкерлеринин өз милдеттерине жана коопсуздук көйгөйлөрүн жаратышы мүмкүн болгон мүлктү кыянатчылык менен пайдалануу, алдамчылык же финансылык кыйынчылыктар сыяктуу мүмкүн болуучу көйгөйлөргө карата мамилеси жагында кам көрүүсүн чагылдырган принцип;

– «билүү зарыл» (Need to know) - банк кызматкерлеринин жана банктын кардарларынын маалыматтардан жана белгилүү бир милдеттерди аткаруу үчүн эң эле минималдуу деңгээлде зарыл болгон маалыматтарды иштеп чыгуу боюнча ресурстардан пайдалануу мүмкүнчүлүгү жагында ыйгарым укуктарын чектеген принцип;

– «минималдуу артыкчылыктар принциби» – колдонуучу белгилүү бир операцияларды жүргүзүү үчүн минималдуу зарыл артыкчылыктарды алууга жана сунуштоого тийиш экендигин билдирген принцип;

– «кош контролдоо» – төлөм системасы боюнча операциялар жана автоматташтырылган системада ролдорду дайындоо үчүн каралган (Dual Control – төрт жактан көз салуу принциби) – банктын эки ыйгарым укуктуу кызматкери, бири-бирине көз каранды болбостон, белгилүү бир транзакциялар аяктаганга чейин кайсы бир аракеттерди көрүүнү талап кылган системанын функцияларында ката кетүү менен күрөшүүнү жана процесстин бүтүндүгүн сактоо принциби.

25. Банкта маалыматтык активдер тизмеги (автоматташтырылган система жана алардын түрлөрү) жана кызматкерлердин жана кардарлардын ошол активдерден пайдалануу укуктары документ түрүндө аныкталууга тийиш.

26. Ролдорду белгилөө банктын колдонуудагы бизнес-процесстеринин негизинде жүзөгө ашырылууга жана ыйгарым укуктарга гана көңүл бурууну жокко чыгаруу жана маалымат активдеринин жеткиликтүүлүк, бүтүндүк же купуялуулук өзгөчөлүктөрүнөн ажырап калуусунан улам маалымат коопсуздугунда кооптуу жагдайлар тобокелдигин төмөндөтүү максатында жүргүзүлүүгө тийиш.

27. Банкта кыйла маанилүү автоматташтырылган системаларда тобокелдиктерди кыскартуу жана коопсуздукту камсыз кылуу максатында, «артыкчылыктуу пайдалануу мүмкүнчүлүгүнө», атап айтканда автоматташтырылган системалардан (администратор укугу каралган жеке каттоо маалыматтары) пайдаланууда артыкчылыктуу укуктарга ээ жеке каттоо маалыматтарына контролдоо жүргүзүлүүгө тийиш.

28. Ар бир роль боюнча алардын аткарылышы үчүн жооптуу адамдар дайындалууга тийиш. Кызматкерлердин жоопкерчилиги алардын кызматтык нускоолорунда белгиленүүгө тийиш.

29. Системада колдонуучуларды аутентификациялоо алынган маалыматтын маанилүүлүгүнө ылайык жүргүзүлүүгө жана төмөндө келтирилген бир же бир нече аутентификациялоо механизмдеринин негизинде ишке ашырылууга тийиш:

- «бир нерсе билүү» билгичтиги боюнча (пароль, PIN-код);
- «бир нерсеге ээ болуу» көндүмү боюнча (смарт-карт, токен);
- колдонуучунун «кимдир бирөө болуу» жеке мүнөздөмөсү боюнча (бармактарынын тагы же башка биометрикалык маалыматтар).

Эки факторлуу аутентификацияда жогоруда аталган үч механизмдин кайсыл болбосун экөөсү камтылат: адам «бир нерсени билет» жана «бир нерсеге ээ» же «кимдир-бирөө болуусу».

30. Колдонуучуларды каттоо жана кирүү укуктарын өзгөртүү жагдайлары системанын жагдайлар журналында катталууга тийиш.

31. Банкта санкциясыз пайдалануудан, уруксат берилбеген иштерди жүргүзүүдөн, банк кардарларын жана кызматкерлерин каттоо, идентификациялоо, аутентификациялоо жана (же) авторизациялоо үчүн зарыл маалыматтын сакталышын бузууга жол берүүдөн коргоого багытталган чаралар колдонулууга тийиш. Мындай

маалыматтардан бардык санкциясыз пайдалануу жана уруксат берилбеген иштерди жүргүзүү аракеттери жагдайлар журналында катталууга тийиш.

32. Банк кызматкерлерине автоматташтырылган системага жана корпоративдик сервистерге аралыктан кирүү мүмкүнчүлүгүн берүүдө көп факторлуу аутентификациялоо технологиясын колдонууга киргизүүгө тийиш.

33. Банктын автоматташтырылган системага кирүү укугуна ээ кызматкерлери иштен бошогондо же кызматтык милдеттери алмашкан учурда алардын автоматташтырылган системага кирүү укугу блокировкаланууга же өзгөртүлүүгө тийиш.

34. Банкта паролдор саясаты иштелип чыгууга жана колдонууга киргизилүүгө тийиш. Саясатта кеминде төмөнкүдөй негизги эрежелер жана компоненттер камтылуусу зарыл:

- паролдун татаалдыгына жана көп символдон туруусуна карата талаптар;
- паролду материалдык каражаттарга жаздыруу жана анда сактоого жол бербөө боюнча талаптар;
- саясаттын талаптарын бузуу үчүн колдонуучулардын жоопкерчилиги.

35. Банк кызматкерлери паролдор саясаты менен таанышып чыгып, иш процессинде ошол талаптарды так сактоого тийиш.

36. Банк аралыктан банктык тейлөө, мобилдик банкинг, электрондук капчык системаларынын колдонуучулары жана кардарлары үчүн маалымат коопсуздугу саясатынын талаптарын сактоосу боюнча сунуш-көрсөтмөлөрдү иштеп чыгууга жана колдонуучуларга банктык продукттар менен иштөө процессинде ошол талаптарды сактоо зарылчылыгы жөнүндө маалымдоо ишин жүргүзүүгө тийиш.

5-глава. Маалымат коопсуздугу боюнча тобокелдиктерди тескөө процессине карата талаптар

37. Банкта тобокелдиктерди тескөөнүн жалпы саясаты менен интеграцияланган маалымат коопсуздугу боюнча тобокелдиктерди тескөө саясаты болууга тийиш.

38. Банк активдердин баалуулугун , чабал жактарын, кооптуу жагдайларды жана тобокелдиктерди аныктоого тийиш. Аныкталган тобокелдиктерге сандык же сапаттык баа берилүүсү зарыл. Банк тобокелдиктерди кыскартуу үчүн тиешелүү контролдоо чараларын жана каражаттарын аныктоого тийиш.

39. Тобокелдиктерге баа берүү процесси ISO 27005 эл аралык стандартына же ушул сыяктуу стандарттарга ылайык уюштурулушу мүмкүн.

6-глава. Банк ишинин үзгүлтүксүздүгү

40. Банк ишинде үзгүлтүксүздүктү камсыз кылуу максатында төмөнкүлөр иштелип чыгууга тийиш:

- иш үзгүлтүксүздүгү саясаты, бул иш үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуу жана аларга жүктөлгөн милдеттерди аткарууга ыйгарым укук ролдору үчүн зарыл жетекчилик принциптерин камтууга тийиш;

- жол-жобо жазыла турган өзгөчө кырдаал шарттары келип чыккан учурлардагы иш-аракеттер планы, ошондой эле банктын авариялык абалда ишин улантуусун камсыз кылуучу колдонмо иштелип чыгууга тийиш;

- ишти калыбына келтирүү планы, мында маанилүү системалардын жана функциялардын иштөө жөндөмдүүлүгүн ыкчам калыбына келүүсүн камсыз кылуучу ыкмалар жазылуусу зарыл.

41. Өзгөчө кырдаалдардын банк ишине тийгизген таасирине талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү банк ишинин үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылуунун маанилүү инструменти болуп саналат, ал маанилүү функцияларды жана системаларды идентификациялоо менен ажырагыс байланышта. Бул максаттар үчүн банкта маанилүү функциялар менен системалар идентификацияланууга жана алардын маанилүүлүк даражасынын негизинде алар категорияга бөлүнүүгө тийиш.

42. Банк кооптуу жагдайларды аныктаган учурда банкта өзгөчө кырдаалды шартташы ыктымал болгон тобокелдиктер деңгээлин төмөндөтүү үчүн коргоо чараларын тандап, колдонууга киргизүүгө тийиш.

43. Банк өзгөчө кырдаал келип чыккан учурда милдеттерди аткаруу үчүн персоналды талапка ылайык даярдоо максатында,

мезгил-мезгили менен планды тестирилеп, тренингдерди өткөрүп, банк кызматкерлерин окутуусу зарыл.

7-глава. Банктын автоматташтырылган системаларынын иштөө циклиндеги коопсуздук

44. Банк автоматташтырылган системалардын иштөө циклинин бардык стадияларында анын комплекстүү коргоого алынышын камсыздоого тийиш (долбоорун түзүү, ишке ашыруу, тесттен өткөрүү, кабыл алуу, колдонууга киргизүү, коштоо, жаңылоо, колдонуудан чыгаруу процесси документ түрүндө түзүлүп, алар жогорку жетекчилик тарабынан бекитилүүгө тийиш). Ошол эле учурда тесттен өткөрүү өнөр жай чөйрөсүнө окшош тесттик чөйрөдө жүргүзүү зарыл.

45. Банк лицензияланган программалык камсыздоону гана колдонууга тийиш, мында жогорку жетекчилик тарабынан бекитилген документтер топтому толук болгон учурда ачылган чыгыш коду, же болбосо жеке иштелмеси менен программалык камсыздоого жол берилет (техникалык тапшырма, сыноо программасы жана методикасы, сыноолор актысы жана журналы, өндүрүштүк колдонууга өткөрүү актысы), өзү иштеп чыккан программалык камсыздоону колдонууга тийиш.

8-глава. Ишке ашырылган операциялар жагдайларын каттоо журналын жүргүзүү

46. Банк маалымат коопсуздугуна аудит жүргүзүү, жагдайлардын жүрүшүн калыбына келтирүү жана отчет берүү үчүн каражат катары автоматташтырылган системада, персоналдык компьютерде, серверде жана тармактык түзүлүштө, маалымат базаларында жүзөгө ашырылган иштин жагдайларын (логирование) каттоо журналынын жүргүзүлүшүн камсыздоосу зарыл. Жагдайларды каттоо журналында бардык колдонуучулардын, анын ичинде жогорку артыкчылык берилген жеке каттоо маалымат ээлеринин иш-аракеттери камтылууга тийиш (root, administrator, dba).

47. Жагдайларды каттоо журналындагы маалыматка мониторинг жана аларды талдап-иликтөө автоматташтырылган системанын администраторлору (техникалык колдоо персоналы) тарабынан күн сайын, анын ичинде автоматташтырылган системаларды колдонуу

аркылуу жүзөгө ашырылууга жана коопсуздукка байланыштуу бардык стандарттык эмес жагдайлар териштирилүүгө тийиш.

48. Жагдайларды каттоо журналындагы маалымат тиешелүү автоматташтырылган системанын иштелип чыгуучу маалыматтарын сактоо мөөнөтүнө барабар мезгил ичинде, бирок кеминде 2 (эки) жыл электрондук түрдө сакталууга тийиш.

49. Жагдайларды каттоо журналындагы маалымат кокустан же атайылап жок кылуудан, модификациялоодон же жасалмалоодон корголууга тийиш. Журналга киргизүүнү өчүрүү, жок кылуу, каттоо журналындагы маалыматты өчүрүү, каттоо журналындагы маалыматты модификациялоо же фальсификациялоо терс жагдай катары каралууга тийиш.

9-глава. Автоматташтырылган системада (анын ичинде SWIFT) төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү жүргүзүү процесси

50. Банк төлөмдөр жана эсептешүүлөр процессин жүзөгө ашырууда (өзүнүн жана кардарлардын) маалымат коопсуздугунун төмөнкү талаптарынын сакталышын камсыз кылууга тийиш:

- Кыргыз Республикасынын аймагында автоматташтырылган системада төлөм маалыматтарын иштеп чыгуу, эсепке алуу жана сактоо;

- төлөм маалыматтарын бурмалоодон, жасалмалоодон, башка дарекке жөнөтүүдөн, санкциясыз жок кылуудан, электрондук төлөм билдирүүлөрүн жалган авторизациялоодон коргоо;

- банк кызматкеринин өз кызматтык милдеттерин аткаруу үчүн гана зарыл болгон, төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү жүргүзүүнү камсыз кылган автоматташтырылган системалардын ресурстарынан пайдалануу мүмкүнчүлүгү;

- төлөм маалыматтарын даярдоо, иштеп чыгуу, өткөрүү жана сактоо процесстеринин аткарылышын контролдоо (мониторинг);

- кирген электрондук төлөм билдирүүлөрүн аутентификациялоо;

- автоматташтырылган иш орундарын (иш станцияларын жана серверлерди), электрондук төлөм билдирүүлөрү менен алмашкан катышуучуларды эки тараптуу аутентификациялоо (банк филиалдары жана бөлүмдөрүнө каралгандай эле, кардарлар үчүн дагы);

– авторизацияланган колдонуучуларга гана автоматташтырылган банктык системага төлөм маалыматын киргизүү мүмкүнчүлүгү;

– автоматташтырылган банктык системада төлөмдөрдү үзгүлтүксүз иштеп чыгуу принцибин сактоо (операцияларды максималдуу тез арада ишке ашыруу жана каталарды жокко чыгаруу максатында, бүтүндөй технологиялык процесстин жүрүшүндө (маалымат автоматташтырылган системага түшкөндөн баштап аны иштеп чыгуу аяктаганга чейин) колго иштеп чыгуусуз, түшкөн финансылык маалыматтын бүтүндөй агымынын үзгүлтүксүз иштелип чыгышын камсыздоо);

– зыян келтирүү мүнөзүндө иш-аракеттердин жүргүзүлүшүн жокко чыгарууга багытталган контролдук (транзакцияларды кош киргизүү, текшерүү, авторизациялоо, ишке ашырылуучу операциялардын суммасына жараша чектөөлөрдү белгилөө ж.б.) (ыйгарым укуктуу кызматкерлер тарабынан жасалган иш-аракеттер сыяктуу эле, кардарлар тарабынан да);

– төлөм маалыматтары атайылап (кокустан) бузулган (бурмаланган) учурда же эсептөө техника каражаты иштебей калган шартта аларды калыбына келтирүү;

– банктар аралык эсептешүүлөрдү жүргүзүүдө иштелип чыккан электрондук төлөм билдирүүлөрүн жана тиешелүү кирген жана чыккан электрондук төлөм билдирүүлөрү менен салыштырып текшерүү;

– электрондук төлөм билдирүүлөрүн маалымат алмашуунун катышуучуларына жеткирүү.

51. Банк кызматкерлери, анын ичинде автоматташтырылган системалардын администраторлору контролго алуусуз төлөм маалыматтарын түзүү, авторизациялоо, жок кылуу жана өзгөртүү, ошондой эле банктык эсептердин абалын өзгөртүү боюнча санкциясыз операцияларды жүргүзүү үчүн ыйгарым укуктарга ээ болбоого тийиш.

52. Төлөм маалыматтарын иштеп чыгуу жана иштеп чыгуу жыйынтыктарын контролдоо (текшерүү) ар башка кызматкерлер тарабынан аткарылууга тийиш.

53. Төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн жүргүзүлүшүн камсыздаган системалар үчүн персоналдын негизги жана кошумча курамы түзүлүүгө тийиш. Негизги курамдын кайсы бир кызматкери

жок учурда анын функцияларын кошумча курамдагы адис аткарууга тийиш.

54. Төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн жүргүзүлүшүн камсыздаган системалардын техникалык инфраструктурасында негизги жана резервдик автоматташтырылган система (аппараттык-программалык комплекстер), анын ичинде негизги жана резервдик байланыш каналдары камтылууга тийиш.

55. Банкта негизги системадан резервдик автоматташтырылган системага өтүү (которуштуруу) боюнча жол-жоболор иштелип чыгууга жана анда мындай процессти ишке ашыруу үчүн жетекчиликтен санкция алуу камтылууга тийиш.

56. Банкта автоматташтырылган системанын ээлери (банктын кызмат адамдары) жана алардын жоопкерчиликти аныкталууга, анын ичинде банктын башкы бухгалтеринин жоопкерчилиги каралууга тийиш.

57. Банк бухгалтердик эсепке алуу боюнча маалыматтардын автоматташтырылган банктык системада бирдиктүү борборлоштурулуп иштелип чыгышын, эсепке алынышын жана сакталышын камсыздоого тийиш.

58. Банкта колдонулуучу автоматташтырылган банктык система, анын ичинде аралыктан банктык тейлөө системалары төмөндө келтирилгендерди каттоо мүмкүнчүлүгүн камсыздоого тийиш:

- кардарлардын эсептери жөнүндө маалыматтар менен операцияларды, анын ичинде кардарлардын эсептерин ачууну, модификациялоону жана жабууну;

- финансылык натыйжаларга ээ ишке ашырылган транзакцияларды;

- колдонуу укуктарын дайындоого жана бөлүштүрүүгө байланыштуу операцияларды.

59. Аралыктан банктык тейлөө системалары кардарлар тарабынан жүзөгө ашырылган операциялардан жана транзакциялардан баш тартуу мүмкүн эместигин камсыз кылган коргоо чараларын ишке ашырууга тийиш.

60. Банкта аларды идентификациялоо, аутентификациялоо жана (же) авторизациялоо үчүн зарыл болгон маалымат бурмаланган

учурда алардын иш-аракеттерин аныктаган жол-жоболор иштелип чыгып, ал кызматкерлер жана кардарлар менен тааныштырылууга тийиш.

61. Аралыктан банктык тейлөө системаларында алардын атынан ишке ашырылган бардык операциялар жөнүндө кардарларга маалымдоо (туруктуу, үзгүлтүксүз негизде же талап боюнча) механизмдери ишке ашырылууга тийиш.

62. Аралыктан банктык тейлөө системаларында төмөнкү чаралар каралууга тийиш:

- авторизацияланган кардарлар алдын ала болжолдонбогон же күтүлбөгөн операцияларды же транзакцияларды аткаруу ыктымалдыгын төмөндөтүү;

- операцияларды же транзакцияларды аткарууга байланыштуу келип чыгышы ыктымал болгон тобокелдиктер жөнүндө маалыматты кардарларга жеткирүү.

63. Аралыктан банктык тейлөө системаларынын кардарлары операцияларды же транзакцияларды аткаруу жол-жоболору кеңири чагылдырылган нускоолор менен камсыздалууга тийиш.

10-глава. Банктык төлөм карттары менен эсептешүү системалары

64. Банктык төлөм карттарын (мындан ары – төлөм карттары) чыгарууда жана тейлөөдө банк ушул жобонун талаптарынын аткарылышын камсыздоого тийиш.

65. Банкта эл аралык төлөм карттарын колдонууда PCI DSS стандартынын тиешелүү коопсуздук талаптары аткарылууга тийиш.

66. Банк төлөм карттары менен эсептешүү системаларын колдонууда маалымат системаларынын коопсуздугу боюнча төмөнкү талаптардын аткарылышын камсыздоого тийиш:

- төлөм карт ээлеринин маалыматтарын түзүү жана иштеп чыгуу үчүн коргоого алынган тармакты колдоо чараларын аныктоо жана сактоо;

- тармактык ресурстардан жана төлөм карттарынын маалыматтарынан кандай болбосун пайдаланууга көз салуу жана контролдоо;

- өндүрүшчү программалык камсыздоо жана жабдуулар үчүн коопсуздукту камсыз кылуу боюнча «алгач» белгилеген коопсуздук иш багыттарын жана паролдорду колдонууга тыюу салуу;

- төлөм карт ээлеринин маалыматтарын сактоодо коргоого алынышын камсыздоо;

- жалпы колдонуу тармактары аркылуу өткөрүлүп берилүүчү төлөм карттарынын маалыматтарынын жашыруун сакталышын камсыздоо;

- вирууска каршы программалык камсыздоосун колдонуу жана туруктуу негизде жаңыртуу туруу;

- системаларды жана тиркемелерди иштеп чыгууда жана колдоого алууда коопсуздукту камсыздоо;

- төлөм картындагы маалыматтардан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн кызматтык ишти аткаруусуна жараша чектөө;

- эсептөө ресурстарынан пайдалануу мүмкүнчүлүгүнө ээ ар бир адамга уникалдуу идентификатор белгилөө;

- банктык төлөм карт ээлеринин маалыматтарынан пайдаланууну чектөө жана мындай мүмкүнчүлүктү ыйгарым укуктуу кызматкерлерге гана берүү;

- коопсуздукту камсыздоо системаларын жана процесстерин туруктуу негизде тесттен өткөрүп туруу;

- кызматкерлердин жана контрагенттердин ишин жөнгө салган маалымат коопсуздугу саясатынын актуалдуулугу.

67. Банк банктык төлөм карттары менен иштөөдө төмөндө келтирилген коргоо чараларын колдонууга тийиш:

- карттарга жеке маалыматтарды киргизүү (персонализация) PIN-конверттерди чыгаруу функциясынан өзүнчө ишке ашырылууга жана аталган операцияларды аткаруу үчүн ар башка жооптуу кызматкерлер дайындалууга тийиш;

- PIN-конверттерди басып чыгарууда тышкы бланк аларды басып чыгаруу үчүн жооптуу эки ыйгарым укуктуу кызматкердин катышуусунда жок кылынууга тийиш же төлөм карттын PIN-коду банк тарабынан колдонулган маалымат коопсуздугун камсыз кылуучу башка инструмент аркылуу кардарга жеткирилиши мүмкүн;

- карттарга жеке маалыматтарды киргизүү (персонализация) бул үчүн жооптуу эки ыйгарым укуктуу кызматкердин катышуусунда жүргүзүлүүгө тийиш;
- банкоматтарды, автоматташтырылган өз алдынча тейлөө терминалдарын жана POS-терминалдарын талкалоодон жана зыян келтирүүдөн коргоо чаралары каралууга тийиш;
- PIN-код терүү аракеттеринин саны (үчтөн ашпоого) чектелүүгө, андан кийин карт блокировкаланып, алынып коюлууга жана ал карт ээсинин жеке өзүнө тапшырылууга тийиш;
- бир күн ичинде бир эсеп үчүн операциялардын саны жана акча каражаттардын суммасы чектелүүгө (лимит белгиленүүгө) тийиш.

11-глава. Банктык маалымат процесси

68. Ар бир автоматташтырылган система үчүн тиешелүү буйруунун негизинде маалымат коопсуздугу боюнча администратор дайындалууга тийиш. Алар автоматташтырылган системаны ишке багыттоодо жана иш алып барууда маалымат коопсуздугу саясатын сактоого тийиш. Маалымат коопсуздугу боюнча түзүмдүк бөлүмдүн кызматкерлери банктын, анын ичинде тобокелдиктерди баалоонун алкагында автоматташтырылган системанын маалыматтык коопсуздук саясатына ылайык келүүсүн текшерүүгө тийиш.

69. Банкта автоматташтырылган системаны тейлөө жол-жобосу жана персоналы, банктык технологиялык процессте колдонулуучу техниканын түрлөрү аныкталууга, алардын программалык жана/же аппараттык бөлүктөрүн алмаштырууну кошо алганда жол-жоболору жана автоматташтырылган системаны тейлөөчү персонал каралууга тийиш.

12-глава. Интернет тармагында ресурстарды пайдалануу

70. Банкта ички эсептөө түйүндөрүн тармактар аралык экрандаштыруу жана сегментациялоо боюнча чаралар, ошондой эле интернет тармактары менен өз ара байланышууда ички эсептөө тармактарын коргоо боюнча чаралар колдонулууга тийиш.

71. Банкта маалыматты коргоо, тармактар аралык экрандаштыруу жана банктын эсептөө түйүндөрүн коргоо жана компьютердик каражаттар тармактарын коргоо каражаттарынын жана

системаларынын иш багыттарынын параметрлерин өзгөртүүлөрдү каттоо чаралары колдонулууга тийиш.

72. Банк жетекчилиги банкта интернет тармагын пайдалануу максаттарын так аныктоого жана бекитүүгө тийиш. Интернет тармагын белгисиз максаттарда пайдаланууга тыюу салынууга тийиш.

73. Банкта маалымат коопсуздугун камсыздоо үчүн жооптуу түзүмдүк бөлүм тарабынан контролдоо каралган интернет тармагына туташуу жана ресурстарын пайдалануу тартиби документте белгиленүүгө тийиш.

74. Кардарларын аралыктан тейлеген банкта интернет тармагында өз ара иш алып барууда маалымат коопсуздугун бузуунун жогору тобокелдиктерине байланыштуу, белгиленген форматта гана жана белгилүү бир технология үчүн гана маалыматтарды кабыл алууну жана өткөрүүнү камсыздаган маалыматты коргоо каражаттары колдонулууга тийиш.

75. Аралыкта туруп банктык тейлөөнү жүзөгө ашырууда, иштөө сеансынын мезгилинде авторизацияланган кардардын ордуна кара ниеттердин болушу мүмкүнчүлүгүнө бөгөт коюучу коргоо чаралары колдонулуусу абзел.

76. Аралыктан банктык тейлөө системаларында иштөө мезгил аралыгында кардарлардын бардык операциялары идентификациялоо, аутентификациялоо жана авторизациялоо жол-жоболору аткарылгандан кийин гана жүзөгө ашырылууга тийиш. Иштөө сеансы аяктаган учурларда (туташуу үзгүлтүккө учураган же байланыш үзүлгөн шартта) аталган жол-жоболордун кайрадан ишке ашырылышын камсыздоо зарыл.

77. Интернет тармагы аркылуу кат-кабарларды алышуу коргоо чараларын колдонуу жана спамдын таркап кетишине каршы чараларды көрүү аркылуу жүргүзүлүүгө тийиш.

78. Интернет тармагында өз ара иш алып барууда хакерлердин чабуулуна каршы коргоо чаралары колдонулууга тийиш.

13-глава. Вирустан коргонуу

79. Банкта бардык автоматташтырылган иш орундарында жана автоматташтырылган системалардын серверлеринде, эгерде

технологиялык процессте башкасы каралбаса, вирустан коргонуу каражаттары колдонулууга тийиш.

80. Банкта расмий түрдө сатылып алынган (лицензияланган) вирустан коргонуу каражаттары гана колдонулууга тийиш. Автоматташтырылган иш орундарында жана автоматташтырылган системалардын серверлеринде вирустан коргонуу каражаттарын орнотуу жана туруктуу негизде жаңыртып туруу жооптуу администраторлор тарабынан ишке ашырылууга тийиш.

81. Банкта вирустан коргонууну камсыздоодо банктык маалымат процесстеринин өзгөчөлүктөрүн эске алган вирустан коргонуу боюнча нускоо иштелип чыгып, колдонууга киргизилүүгө тийиш. Вируска каршы коргонуу боюнча жол-жоболордун талаптарын аткарууга жоопкерчилик жеке компьютерден жана/же автоматташтырылган системадан колдонуу мүмкүнчүлүгү бар банктын ар бир кызматкерине жүктөлүүгө тийиш.

82. Банкта электрондук кат-кабарларды алышуу трафиги вирустан коргонуу максатында иргөөдөн өтүүгө тийиш.

83. Орнотулуучу же өзгөртүлүүчү программалык камсыздоо вирус жок экендигин текшерүү үчүн алдын ала текшерилүүгө тийиш. Компьютердик вирус аныкталган учурда аны жок кылуу жана иш орундарын калыбына келтирүү чаралары колдонулууга тийиш.

84. Вирустан коргонуу каражаттарын өчүрүүгө же жаңыртпай коюуга жол берилбейт. Вирустан коргонуу каражаттарын орнотуу жана жаңыртуу жооптуу кызматкерлер тарабынан контролдоонууга тийиш.

14-глава. Криптографиялык коргоо каражаттарын пайдалануу

85. Банкта маалыматты криптографиялык коргоо каражаттарын пайдалануу коопсуздугу камсыздалууга тийиш.

86. Банкта колдонулуучу криптографиялык коргоо каражаттары төмөнкү талаптарга жооп берүүсү зарыл:

- иштеп чыгуучулар негизги системаны, аны менен иштөө эрежелерин кошо алганда, аны колдонуу документтеринин толук топтомун сунуштоого;

- маалымат коопсуздугу боюнча администратор тарабынан колдонуучунун негизги маалымат менен иштөөнүн бардык

баскычтарында ишин контролдоо каралган ачкычтарды пайдалануунун так белгиленген регламенти болууга;

15-глава. Резервдик көчүрүү жана калыбына келтирүү

87. Банкта төлөм жана башка банктык маалымат үчүн, ошондой эле ушул маалыматты иштеп чыгуу үчүн зарыл болгон системалык жана колдонмо программалык камсыздоо үчүн резервдик көчүрмөлөр түзүлүүгө тийиш.

88. Маалыматтарды сактоо каражаттары катары тышкы маалымат сактоо каражаттары: өзүндө орнотулган дисктер, магниттик ленталар, жаздыруучу оптикалык санарип дисктер ж.б. колдонулууга тийиш.

89. Бардык резервдик көчүрмөлөр сакталуучу маалыматты, эсептик номерин жана көчүрмө түзүлгөн датаны көрсөтүү менен маркировкаланууга тийиш.

90. Резервдик көчүрмөлөр (же алардын дубликаттары) санкциясыз кирүүдөн коргоону, электрмагниттик нурлануудан коргоону, жылуулук таасирлеринен коргоону, механикалык бузуулардан коргоону камсыз кылган аралыкта жайгашкан жайларда, ошондой эле анда ички температура жана белгиленген деңгээлде аба нымдуулугу камсыздалган учурда сакталууга тийиш.

91. Банкта мезгил-мезгили менен тесттен өткөрүү жана ички документтерге ылайык резервдик көчүрүүлөрдүн архивинин маалыматтарын калыбына келтирүү жол-жоболору жүргүзүлүп турууга тийиш.

16-глава. Жеке маалыматтарды коргоо

92. Банкта жеке маалыматты, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдары менен корголгон кайсы болбосун маалыматтарды, анын ичинде банктык сырды ж.б. камтыган маалыматтарды коргоо чаралары каралууга жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жеке маалыматтарды иштеп чыгуу тартиби аныкталууга тийиш.

17-глава. Физикалык коопсуздукту камсыздоого карата талаптар

93. Банк жайларынын Кыргыз Республикасында финансы-кредит мекемелерин техникалык бекемдөө жана аларды коргоо боюнча

бирдиктүү талаптар жөнүндө нускоого таянуу менен, Кыргыз Республикасынын банктарына карата коюлуучу талаптарга ылайык техникалык бекемделишин камсыздоого тийиш.

94. Банк аларда санкциясыз кирүүдөн, тышкы курчап турган чөйрөнүн таасиринен жана техногендик мүнөздөгү өзгөчө учурлардан коргогон маалымат системаларынын аппараттык-эсептөө комплекстери жайгаштырылган жайлардын, маалыматтарды иштеп чыгуу боюнча адистештирилген борборлордун, өтө маанилүү жана чабал зоналардын коопсуздугун жана техникалык жактан бекемделишин камсыздоо боюнча ички ченемдик документтерди иштеп чыгып, бекитүүгө тийиш.

95. Маалымат системалары менен жабдуу үчүн жайлар ошол жабдууну колдонуу шарттарына ылайык келүүгө тийиш.

96. Банк кызматкерлеринин маалыматтык активдердин объекттери жайгашкан жайларды колдонуу мүмкүнчүлүгүнүн тартиби банктын ички документтеринде белгиленүүгө тийиш, ал эми аларды ишке ашыруу контролдонууга тийиш. Маалымат системаларынын объекттери жайгашкан жайларга кирүү так белгиленүүгө жана аларга жүктөлгөн тапшырмаларга жана милдеттерге ылайык жооптуу түзүмдүк бөлүмдүн ыйгарым укуктуу адамдар тобуна гана уруксат берилүүгө тийиш.

97. Эгерде банк банктык карттарды чыгарууну ишке ашырса, банктык карттарга жеке маалыматты киргизген аппараттык-программалык комплекс орнотулуучу жай төмөндө келтирилген негизги талаптарга ылайык келүүгө тийиш:

- өзүнчө жайгашууга (ал аркылуу өтпөй турган, терезесиз);
- ишенимдүү автоматтык түрдө жабылуучу кулпу орнотулууга;
- өрт жана коргоо боюнча белги берүү каражаттары, жайга башка адамдардын кирип кетүү мүмкүндүгүн жокко чыгарган жана жайдагы коргоого алынган ресурстардын сакталышын камсыздаган байкоо каражаттары орнотулууга тийиш;
- даяр болгон карттарды жана PIN-конверттерди сактоо үчүн каралган сейфтер жайгаштырылган кеминде эки жай болууга (картка жеке маалыматты киргизүү жана PIN-конверттерди чыгаруу үчүн).

PIN-конверттерди чыгаруу үчүн каралган жайда бланктарды жана жараксыз болуп калган PIN-конверттерди жок кылуу үчүн шредер болууга тийиш.

18-глава. Маалымат коопсуздугу боюнча инциденттерди жөнгө салуу процессине карата талаптар

98. Маалымат коопсуздугуна тиешелүү инциденттер жана чабал жактары иштелип чыккан жана так колдонулган процесстердин негизинде жөнгө салынат.

99. Банк инциденттерди жана чабал жактарды идентификациялоосу зарыл, аларга баа берилип, маалымат коопсуздугунда мындай инциденттердин орун алышына жол бербөө боюнча чаралар көрүлүп, чабал жактар четтетилүүгө тийиш.

100. Маалымат коопсуздугундагы инциденттерди талдап-иликтөө жыйынтыктары, ошондой эле маалымат коопсуздугундагы кооптуу жагдайлардын орун алышы ыктымалдыгын жана андан улам зыянды кыскартуу боюнча сунуш-көрсөтмөлөр андан ары маалымат коопсуздугундагы тобокелдиктерге баа берүү үчүн колдонулууга тийиш.

19-глава. Аутсорсинг

101. Банк пландаштырылган аутсорсинг боюнча тобокелдиктерге баа берүүгө тийиш. Тобокелдиктерге баа берүүдө банкка жеткиликтүү болгон кызматтарды сунуштоочулар (компаниялар) жөнүндө бардык маалыматтарга талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү камтылууга тийиш. Тобокелдиктерге баа берүү Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын талаптарын эске алуу менен жүргүзүлөт. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын суроо-талабынын негизинде банк жогоруда көрсөтүлгөн тобокелдиктерге баа берүүнү сунуштоого тийиш.

102. Аутсорсинг кызматтарын сунуштоочулар менен түзүлүүчү келишимде кеминде төмөнкү бөлүктөр каралууга тийиш:

– маалымат коопсуздугу, жеке мүнөздөгү маалыматтын, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдары менен корголуучу кайсы болбосун башка маалыматтардын жана сырлардын сакталышы жөнүндө;

- иш үзгүлтүксүздүгү жөнүндө, ага иш үзгүлтүксүздүгүн камсыздоо жана калыбына келтирүү планын кошо алганда;

- уюмдун ишин текшерүү боюнча көзөмөл функцияларын ишке ашыруу максатында жана кошумча маалыматты өз убагында алуу зарылчылыгы келип чыккан учурда жөнгө салуучуга/Улуттук банктын текшерүү тобуна милдеттүү түрдө көмөктөшүү жөнүндө.

103. Банкта иш үзгүлтүксүздүгүн камсыздоо боюнча планда аутсорсингге өткөрүлүп берилген маалыматтан өз убагында колдонуу мүмкүнчүлүгүн, ошондой эле кызматтарды сунуштоочунун ишинде (аутсорсинг) өзгөчө жагдайлар келип чыккан учурда кызматтарды сунуштоону кайра баштоо чаралары каралууга тийиш.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 22-декабрындагы
№ 2021-П-33/72-12-(НФКУ)

Микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын бекитүү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 68-беренесине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттары (кошо тиркелет) бекитилсин.

2. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

3. Токтом 2022-жылдын 1-январынан тартып күчүнө кирет.

4. Банк эмес финансы-кредит уюмдарын көзөмөлдөө башкармалыгы ушул токтом менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын түзүмдүк бөлүмдөрүн, областтык башкармалыктарын, Баткен областындагы өкүлчүлүгүн, «Кредиттик союздардын каржы компаниясы» ААКты, банк эмес финансы-кредит уюмдарынын ассоциацияларын, Кыргыз Республикасынын микрофинансылык уюмдарын жана кредиттик союздарын тааныштырсын.

5. Токтомдун аткарылышын контролдоо Банк эмес финансы-кредит уюмдарын көзөмөлдөө башкармалыгынын ишин тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2021-жылдын 22-декабрындагы
№ 2021-П-33/72-12-(НФКУ)
токтомуна карата тиркеме

Кыргыз Республикасында микроаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттары

1-глава. Жалпы жоболор

Кыргыз Республикасынын Президентинин 2018-жылдын 31-октябрындагы № 221 Жарлыгы менен бекитилген 2018-2040-жылдары Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясында (мындан ары – Стратегия) банк инфраструктурасы, технологиялары, пайыздык чендери жана ар түрдүү продуктылар Кыргызстандын аймагындагы реалдуу долбоорлорду кредиттөөгө өбөлгө түзүшү керек деп аныкталат.

Стратегияга ылайык, экономиканын реалдуу өндүрүш сектору менен иштөөгө, технологиялык модернизацияга салым кошууга жана өлкөнүн экспорттук мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүүгө карай алып-сатарлык жана сүткорлук кредиттөөнүн калыптанып калган практикасын өзгөртүү зарыл. Мындан тышкары, финансы секторунда атаандаштык чөйрөнү өнүктүрүү, кредиттер боюнча пайыздык чендерди төмөндөтүү үчүн шарттарды жана өбөлгөлөрдү түзүү, банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн сапатын жогорулатуу жана аларга жеткиликтүүлүктү кеңейтүү, ошондой эле ислам каржылоо принциптерин ишканаларды кредиттөөнүн кошумча булагы катары колдонуу чөйрөсүн кеңейтүү боюнча иштерди улантуу зарылдыгын белгиленет. Стратегияга ылайык, банк системасы өзүнүн инфраструктурасын, продуктуларынын ар түрдүүлүгүн камтууга, өлкөнүн бардык калкынын финансылык ресурстарга адилеттүү жеткиликтүүлүгүн камсыз кылууга тийиш. Мында негизги принцип финансы рыногу тарабынан социалдык адилеттүүлүк жана финансылык сабаттуулугун жогорулатууга тийиш болгон жарандардын аң-сезимдүү жоопкерчилиги болууга тийиш.

Кыргыз Республикасынын Президентинин 2021-жылдын 12-октябрындагы № 435 Жарлыгы менен бекитилген Кыргыз Республикасын 2026-жылга чейин өнүктүрүүнүн улуттук

программасында (мындан ары – Улуттук программа) банк системасынын финансылык ортомчулугунун деңгээлин жогорулатууга, санариптик төлөм технологияларын өнүктүрүүгө, накталай эмес төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн үлүшүн көбөйтүүгө жана калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатууга багытталган иштерди жүргүзүү аркылуу калкка жана чарба субъекттерине финансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгүн жогорулатууну улантуу зарылчылыгы белгиленген. Программада ошондой эле санариптик улуттук валютаны (санариптик сом) колдонуу боюнча пилоттук долбоорду ишке киргизүү пландаштырылып жаткандыгы белгиленген. Мындан тышкары, Программага ылайык, кредиттер боюнча пайыздык чендерди төмөндөтүү үчүн шарттарды жана өбөлгөлөрдү түзүү жана банктык кызматтардын сапатын жогорулатуу маанилүү багыттардын бири болуп саналат. Улуттук программага ылайык, жарандардын бардык категорияларынын суроо-талаптарын канааттандыруу үчүн жаңы финансылык продуктылар ислам принциптерин, жашыл ипотекалык инструменттерди колдонууну, колдонуудагы турак жайларды кеңейтүүнү, бүткөн жана курулуп жаткан турак-жайды сатып алуу каралган рыноктун жаңы тенденцияларын эске алуу менен иштелип чыгат. Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттары микрокаржылоо секторунун учурдагы абалына баа берүүнү жана Кыргыз Республикасынын Улуттук банк (мындан ары – Улуттук банк) Башкармасынын 2017-жылдын 13-декабрындагы № 2017-П-11/51-4-(БФКУ) токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын 2018-2021-жылдарга микрокаржылоо секторунун өнүгүүсүнүн негизги багыттарын ишке ашырууну камтыйт, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын (мындан ары – Улуттук банк), ошондой эле мамлекеттик стратегиялык программалар менен аныкталган багыттарга ылайык келген микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын аныктайт.

Бул документте микрокаржылоо дегенден улам сектору микрофинансылык уюмдар, кредиттик союздар, ошондой эле кредиттик союздарды кредиттөө менен алектенген «Кредиттик

союздардын финансы компаниясы» ААК түрүндөгү банк эмес финансы-кредит уюмдары (мындан ары – БФКУ) түшүнүлөт.

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарынын максаты – калктын ишкердик демилгесин колдоонун маанилүү куралы катары туруктуу, ишенимдүү, социалдык жоопкерчиликтүү жана кардарларга багытталган микрокаржылоо секторун институционалдык өнүктүрүү үчүн алгылыктуу экономикалык, мыйзамдык жана жөнгө салуучу чөйрөнү камсыз кылуу жана колдоо, анын өзүн өзү иш менен камсыз кылуу, каржылоо калктын бакубаттуулугун жогорулатуу максатында чакан бизнести жана жеке ишкерликти өнүктүрүү.

Бул максатка жетүү үчүн төмөнкү милдеттерди чечүү каралган:

1) микрокаржылоо секторунун катышуучуларынын институционалдык өнүгүүсүнө көмөктөшүүчү ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү, жаңы финансылык продуктыларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү киргизүү, анын ичинде сунушталган продуктыларды жана кызматтарды санариптештирүү, ошондой эле БФКУларды каржылоо булактарын кеңейтүү аркылуу;

2) микрокаржылоо чөйрөсүндө жөнгө салуу жана көзөмөлдөө системасын рационалдаштыруу жана өркүндөтүү;

3) микрокаржылоо секторун институционалдык өнүктүрүү, анын туруктуулугун жана натыйжалуулугун камсыз кылуу, алар көрсөткөн кызматтардын спектрин кеңейтүү, ошондой эле алардын баасын жана географиялык жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу;

4) микрофинансылык уюмдардын тобокелдиктерин эске алуу менен микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөргө баа түзүүгө мамилени түзүү, натыйжалуулугу жана акыркы технологияларды колдонууга даярдыгы менен айырмаланган кызматтарды көрсөтүү;

5) микрокаржылоо секторунда өзүн-өзү жөнгө салуучу уюмдарды жана апекстик институттарды өнүктүрүү;

6) микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдү керектөөчүлөрдүн финансылык сабаттуулугун жогорулатуу жана керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоону камсыз кылуу.

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын ийгиликтүү ишке ашыруу микрофинансы рыногунун бардык катышуучуларынын,

анын ичинде Улуттук банктын, бизнес-ассоциациялардын жана БФКУлардын натыйжалуу, ырааттуу жана координацияланган ишинен көз каранды.

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын ишке ашыруу Улуттук банк тарабынан кызыкдар тараптар менен биргеликте Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарынын 1-тиркемесине ылайык конкреттүү иш-чараларды жана аткаруу мөөнөттөрүн көрсөтүү менен аларды ишке ашыруу боюнча иш-чаралар планына ылайык жүзөгө ашырылат.

2-глава. Кыргыз Республикасынын банк эмес финансы-кредит уюмдары секторунун учурдагы абалы

§ 2.1. Жалпы макроэкономикалык жана социалдык-экономикалык чөйрө

Кыргыз Республикасынын Президентинин 2021-жылдын 12-октябрындагы № 435 Жарлыгы менен бекитилген Кыргыз Республикасын 2026-жылга чейин өнүктүрүүнүн Улуттук программанын максаты болуп өлкөнүн социалдык-экономикалык өнүгүүсү үчүн чөйрөнү түзүү аркылуу жарандардын жыргалчылыгын жакшыртуу, кризиске каршы чараларды ишке ашыруу жана өнүгүүнүн узак мөөнөттүү максаттарына ийгиликтүү жетүү үчүн негиздерди түзүү саналат. Ошону менен бирге, Кыргыз Республикасынын Президентинин 2021-жылдын 12-октябрындагы № 435 Жарлыгына ылайык, негизги максаттарга жетүү үчүн бир катар көрсөткүчтөр аныкталган: реалдуу экономикалык өсүштүн жылдык арымдарын орточо эсеп менен 5% деңгээлинде камсыз кылуу; калктын жан башына ИДӨнүн кеминде 1500 АКШ долларына жетишүү; калктын жакырчылык деңгээлин 20%га, анын ичинде балдардын жакырчылыгынын деңгээлин 20%ке чейин төмөндөтүү, жумушсуздуктун деңгээлин 5%ке чейин төмөндөтүү ж.б.

COVID-19 пандемиясынын кесепеттери жана 2020-жылдын октябрь айындагы саясий башаламандыктар Кыргыз Республикасынын экономикалык абалына терс таасирин тийгизди. Өлкөнүн экономикасы 2020-жылы ИДӨ өндүрүшүнүн 8,4%га кризистик

төмөндөшүн башынан өткөрдү, бул акыркы эки он жылдыктагы эң начар көрсөткүч. Калктын жан башына ИДӨ 1224 АКШ долларын түздү жана ЕАЭБге мүчө мамлекеттердин арасында деңгээли боюнча төмөн болгон¹.

COVID-19 коронавирустук инфекциясынын жайылышын алдын алуу боюнча көрүлгөн чаралар ишкердик активдүүлүктүн кескин төмөндөшүнө алып келди. Чакан жана орто ишкерликтин, курулуш, транспорт, бир катар өнөр жай ишканаларынын иши дээрлик толугу менен токтотулду.

Мындан тышкары, өнөктөш-мамлекеттердин, атап айтканда Россия Федерациясында жана Казакстан Республикасында экономикалык активдүүлүктүн басаңдашы акча которуулардын азайышына жана ички суроо-талаптын төмөндөшүнө алып келди. «Кыргыз Республикасынын төлөм балансы» басылмасынын маалыматтары боюнча учурдагы трансферттердин (мамлекеттик жана жеке менчик) таза көлөмү 1,1% га кыскарган, ал эми калктын реалдуу кирешелери 5,1%га кыскарган, бул ички керектөөгө жана курулуш иштерине олуттуу таасирин тийгизген. Кытай Эл Республикасынан импорттун кескин төмөндөшү эки эседен ашык ички өндүрүшкө, реэкспорттук ишмердүүлүккө терс таасирин тийгизип, натыйжада мамлекеттик бюджеттин киреше бөлүгүнүн кыскарышына алып келген.

Жогоруда саналып өткөн бардык фактылар өлкөнүн экономикалык көрсөткүчтөрүнүн олуттуу начарлашына алып келген. Экономика тармактары боюнча ИДӨнүн 8,4%га төмөндөшү курулуш өндүрүшүнүн 15,6%га, чекене сооданын 14,8%га төмөндөшү менен шартталган. Мейманканалардын жана ресторандардын кызмат көрсөтүүлөрү, ошондой эле жүргүнчүлөрдү ташуу сыяктуу багыттарда көрсөтүлгөн кызматтын көлөмүнүн дээрлик эки эсе түшүшү аныкталган. Өнөр жай өндүрүшү 7,0%га кыскардды, ал эми тоо-кен казып алуу өнөр жайында төмөндөө 18,5% түздү.

Керектөө баасынын өсүшү орточо жылдык эсептөөдө 6,3% ды түздү. Узак мөөнөттүү туруктуулуктан кийин алмашуу курсу төмөндөп, улуттук валютанын АКШ долларына карата девальвациясы 18,9%ды түздү, бул акча которуулардын кыскарышы жана реэкспорттук операциялардын көлөмүнүн кыскарышы менен байланышкан.

1 Кыргыз Республикасынын Президентинин 2021-жылдын 12-октябрындагы № 435 «Кыргыз Республикасын 2026-жылга чейин өнүктүрүүнүн Улуттук программасы жөнүндө» Жарлыгы

Жакырчылыктын деңгээли акыркы жылдары төмөндөдү. Бирок 2020-жылдагы экономикалык кризис калктын жакырчылык көрсөткүчүнүн 25,3%га чейин өсүшүнө алып келди. Балдардын жакырчылыгынын деңгээли 31,8%ды түздү¹.

Айыл чарбасында 2020-жылы өсүш 0,9 пайызды, ал эми 2019-жылы 2,5 пайызды түзгөн.

Акыркы бир нече жылда мамлекеттик тышкы карыз өстү жана 2020-жылы ИДӨгө карата 58,3% түздү. Тышкы карызды тейлөөгө бөлүнгөн каражаттардын көлөмү мамлекеттик бюджеттин бардык чыгаша бөлүгүнүн 9,4%ын же ИДӨнүн 2,7%ын түзөт.

2020-жылы соода балансынын тартыштыгы 1,7 миллиард долларды же ИДӨнүн 22%ын түздү. 2021-жылдагыдай эле, Кыргыз Республикасы үчүн жакынкы жылдар COVID-19 пандемиясынын кесепеттери менен күрөшүү мезгили болот. Бир катар антикризистик иш-чараларда коронавирустук инфекциянын жайылышынан тышкары улуттук экономиканы калыбына келтирүү, анын ичинде экономикалык жигердүүлүктү калыбына келтирүү, өлкөнүн инвестициялык жагымдуулугун жогорулатуу жана социалдык көйгөйлөрдү чечүү милдеттери коюлган.

§ 2.2. Микрокаржылоо секторунун учурдагы абалы жана анын өлкөнүн экономикасына тийгизген таасири

2021-жылдын үчүнчү чейрегинин акырына карата микрокаржылоо сектору төмөнкү түзүмдө көрсөтүлгөн: 135 микрофинансылык уюм, 90 кредиттик союз жана «Кредиттик союздардын финансылык компаниясы» ААКсы. 2018-2021-жылдары БФКУлардын сандык курамында салыштырмалуу туруктуулук белгиленет.

Микрокаржылоо секторунун 2018-2021-жылдагы ишинин негизги көрсөткүчтөрү туруктуу өсүш менен мүнөздөлөт, мында иштин негизги сапаттык көрсөткүчтөрүнүн туруктуу сакталышы белгиленет.

2021-жылдын үчүнчү чейрегинин акырына карата микрофинансылык уюмдардын, кредиттик союздардын жана «Кредиттик союздардын финансылык компаниясы» ААКтын чогуу алгандагы кредиттик портфели 27 612 млн сомду түзгөн. Акыркы 3 жылда салыштырмалуу өсүш дээрлик 60% түздү. Каралып жаткан мезгилде микрофинансылык рыногунун катышуучу-карыз

алуучуларынын саны 21% га өсүп, 2021-жылдын үчүнчү чейрегинин акырына карата 439,8 миң субъектти түзгөн. Карыз алуучулардын арасында 56%ын аялдар ээлейт.

2020-2021-жылдар өткөн мезгилдерге салыштырмалуу портфелдин тобокелдик үлүшүнүн салыштырмалуу өсүшү менен мүнөздөлөт, бул коронавирустук инфекциянын жайылышынын кесепеттери менен байланышкан.

Микрокредиттердин чоң үлүшү (32%) керектөө максаттарына, 27% айыл чарбага микрокредиттер, ал эми соода жана кызмат көрсөтүү чөйрөсүнө бардык берилген микрокредиттердин 21% туура келет. Микрофинансылык уюмдарынын кредит портфелинин калган бөлүгү курулушка, өнөр жайга, ФКУ кредиттерине жана башка чөйрөлөргө туура келет.

1-таблица. БФКУнун өнүгүүсүнүн негизги көрсөткүчтөрү

млн сом

Көрсөткүчтөр	2018	2019	2020	2021 ²
Активдер	20 532	26 853	28 786	32 342
Кредит портфели	17 377	22 483	23 484	27 610
Тобокелдикке дуушар болгон портфель, кредит портфелинен %	4,6%	4,8%	7,4%	7,0%
Капитал жана пайда	10 187	12 936	14 727	16 185
Милдеттенмелер	8 957	12 242	12 468	14 423
Карыз алуучулардын саны (адам)	364 142	438 837	427 640	439 765
МФУ саны	142	137	134	135
КС саны	106	95	92	90
Калкты микрокредиттөө менен камтуу	5,8%	6,8%	6,5%	6,6%

2-таблица. Региондор боюнча БФКУлардын кредит портфели

	2018		2019		2020		2021 ²	
	млн. сом	үлүш %	млн. сом	үлүш %	млн. сом	үлүш %	млн. сом	үлүш %
Бишкек ш.	4 456	26,3%	5 666	25,6%	5 604	24,2%	6 457	23,4%
Чүй областы	2 498	14,7%	3 103	14,0%	3 449	14,9%	4 136	15,0%
Талас областы	478	2,8%	582	2,6%	644	2,8%	749	2,7%
Ош областы	3 724	22,0%	5 023	22,7%	5 118	22,1%	6 574	23,8%
Жалал-Абад областы	2 010	11,8%	2 694	12,2%	2 958	12,8%	3 396	12,3%
Нарын областы	1 142	6,7%	1 410	6,4%	1 510	6,5%	1 732	6,3%
Баткен областы	809	4,8%	1 218	5,5%	1 439	6,2%	1 743	6,3%
Ысык-Көл областы	1 846	10,9%	2 404	10,9%	2 420	10,5%	2 824	10,2%
Бардыгы болуп	16 963	100,0%	22 100	100%	23 143	100,0%	27 610	100,0%

Бүгүнкү күндө микрокаржылоо секторунун активдеринин жана кредиттеринин банк тутумунун активдеринин жана кредиттеринин жалпы суммасына катышы тиешелүүлүгүнө жараша 10 жана 15 пайызды түзөт.

Микрофинансы рыногунун катышуучуларынын иши алардын өздүк капиталынын эсебинен сыяктуу эле, тартылган каражаттардын эсебинен да жүзөгө ашырылат. Жогорудагы каржылоо булактарынын катышы болжол менен 50/50.

Банк эмес финансы-кредит уюмдарынын төлөнгөн уставдык капиталынын жалпы көлөмү 2021-жылдын үчүнчү чейрегинин акырына карата 5 159 миллион сомду түздү, бул 2018-жылга салыштырмалуу 1 118 миллион сомго же 28%га көп. Ошол эле учурда БФКУлардын өздүк капиталы 16 185 млн сомду түзүп, 2018-жылга салыштырмалуу дээрлик 60%га өскөн.

Микрофинансылык уюмдардын (мындан ары – МФУ) (МФК, МКК, МКА) кредит портфелинин жалпы көлөмүндө БФКУнун кредит портфелинин жалпы көлөмүндө үлүшү 95,5 пайызды түзөт. Кредит портфелинин калган бөлүгү кредиттик союздар тарабынан берилген.

2 Маалымат 2021-жылдын 30-сентябрына карата берилген.

2021-жылы Кыргыз Республикасынын аймагында 92 кредиттик союз иш алып барган. Кредиттик союздардын катышуучуларынын саны 12,5 миң субъектти түзгөн, анын ичинен 6,2 миңи кредиттик союздардын карыз алуучулары болуп саналат. Кредиттик союздардын кредит портфели 910 миллион сомду түзөт жана 2018-жылдан бери кредиттик портфелдин деңгээлинин туруктуу төмөндөшү байкалууда. Акыркы үч жылда кредиттик союздардын кредит портфели 10%га кыскарды.

Кредиттик союздарды каржылоонун негизги булактары болуп алардын өздүк капиталы, ошондой эле «Кредиттик союздардын финансы компаниясы» ААКтын каржылоосу саналат. Айрым кредиттик союздар өлкөнүн башка финансы-кредит уюмдарынан жана башка булактардан каражаттарды тартат.

2021-жылдын аягына карата анча чоң эмес депозиттик базасы бар алты кредиттик союз гана депозиттерди тартууга лицензия алышкан. КСК ишмердүүлүгүнүн мезгилинде филиалдык тармактарды жана тейлөө түйүндөрүн өнүктүрүүгө жетише элек, ал эми кредиттөө негизинен айыл чарбасына жана соодага багытталган.

МФУ чакан жана орто бизнести өнүктүрүүгө, ошондой эле ишкердик жигердүүлүктү колдоого жана калктын бакубаттуулугун жогорулатууга олуттуу салым кошту. Пандемия учурунда жана постпандемия мезгилинде МФУлар калктын финансылык кызматтарга жеткиликтүүлүгүн камсыз кылууда жана керектөөчүлөрдүн турмуштук керектөөлөрүн канааттандырууда өзүнүн натыйжалуулугун көрсөтүштү. Мындан тышкары, айрым МФУлар пандемия учурунда тобокелдикке барышкан, келечектеги кирешени эске алуу менен карыздын жүгүн эсептеп алышкан. Ошентип, МФУ өздөрүнүн кардарларынын муктаждыктарын жана көйгөйлөрүн эске алуу менен коммерциялык гана эмес, социалдык жоопкерчиликтүү жана кардарларга багытталган уюмдар экенин көрсөтүштү.

Төмөндө орто мөөнөттүү келечекте микрокаржылоо секторунун күчтүү, алсыз жактарын, коркунучтары менен мүмкүнчүлүктөрүн көрсөтүү менен Кыргыз Республикасынын микрокаржылоо секторунан SWOT-анализ келтирилген.

Кыргыз Республикасынын микрокаржылоо секторунун SWOT анализи

<p style="text-align: center;">ЧАБАЛ ЖАКТАРЫ:</p> <ul style="list-style-type: none"> – финансылык туруктуулуктун төмөн деңгээли менен олуттуу сандагы чакан БФКУлардын болушу; – каржылоо булактарына жетүүнүн чектелгендигинен жана тышкы каржылоонун жогорку наркынан улам шайкеш эмес ресурстук камсыздоо; – чакан жана орто БФКУлардын олуттуу санын башкаруунун жана корпоративдик маданияттын төмөн деңгээли; – мигранттардын кирешесинен, акча которууларынан көз карандылыктын жогору болушу, доллардын курсунун өзгөрүлмөлүүлүгү; – кесиптик ассоциациялардын жана экинчи деңгээлдеги уюмдардын начар институттук потенциалы. 	<p style="text-align: center;">КҮЧТҮҮ ЖАКТАРЫ:</p> <ul style="list-style-type: none"> – кеңири филиалдар тармагы; – калктын аз камсыз болгон топторунун керектөөлөрүн канааттандыруу үчүн сунушталган продуктулар жана кызмат көрсөтүүлөр боюнча шарттар: <ul style="list-style-type: none"> – билдирмелерди кыска мөөнөттө кароо ; – күрөөсүз кредиттөө; – ыңгайлуу төлөө графиги; – кардар багытынын жогорку деңгээли ж.б.; – «старт-аптарды» жана ишкердик демилгелерди колдоо. – айыл калкын, өзгөчө аялдарды тейлөө боюнча билим жана тажрыйба; – валюталык тобокелдиктердин төмөн деңгээли (кредиттер негизинен улуттук валютада берилет.
<p style="text-align: center;">КОРКУНУЧТАР:</p> <ul style="list-style-type: none"> – микрокаржылоо секторуна коммерциялык банктардын активдүү кириши; – тышкы экономикалык жана геосаясий соккулардын таасирине алсыздык; – алгылыксыз бизнес–климат (жумушсуздуктун өсүшү, жеке ишкердиктин жана чакан жана орто бизнестин өсүш арымынын төмөндүгү); – экономиканы калыбына келтирүүнүн туруксуздугу жана аны коштоп жүргөн аялуу секторлорго – жакыр жана айылдык үй чарбаларына терс таасир тийгизүү; – мыйзамдардын тез-тез өзгөрүшүнө байланыштуу укуктук тобокелдиктер; – коронавирус инфекциясынын жайылышынын кесепеттери менен байланышкан белгисиздик 	<p style="text-align: center;">МҮМКҮНЧҮЛҮКТӨР:</p> <ul style="list-style-type: none"> – микрокаржылоонун ийгиликтүү эл аралык практикасын киргизүү даярдыгы жана БФКУлардын ишинин ачык-айкын жүрүшүнө пропагандалоо; – ишмердүүлүккө санариптик технологияларды киргизүүгө даярдыгы жана кардарларды аралыктан тейлөө; – жашоого жөндөмдүү банктык кызмат көрсөтүүлөрдү кеңейтүү жана жаңы технологияларды, продуктуларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү киргизүү үчүн тиешелүү маалыматтык–коммуникациялык технологияларды колдонуу; – финансылык кызмат көрсөтүүлөрдү санариптештирүү боюнча биргелешкен долбоорлорду көп тармактуу өнөктөштөр менен интеграциялоо; – өнүктүрүүнүн мамлекеттик программалары менен өнөктөштүк жана финансылык жана финансылык эмес кызматтарга жетүү; – финансылык эмес кызматтарды кеңири көрсөтүү

§ 2.3. Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттары ишке ашырууга баа берүү

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттары Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 13-декабрындагы № 2017-П-11/51-4- (НФКУ) токтому менен бекитилген.

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарынын негизги максаты чакан бизнести жана жеке ишкердикти өнүктүрүүнү каржылоонун, иш менен камсыз кылуунун жана калктын жыргалчылыгын жакшыртуунун маанилүү куралы катары жөндөмдүү, туруктуу жана социалдык жоопкерчиликтүү микрокаржылоо секторун институционалдык өнүктүрүү үчүн алгылыктуу экономикалык, мыйзамдык жана регулятивдик чөйрөнү камсыз кылуу.

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын ишке ашыруунун алкагында мыйзамдык жана ченемдик укуктук базаны өркүндөтүүгө, микрокаржылоо секторунда жөнгө салуу жана көзөмөлдөө системасын чыңдоого, институционалдык өнүктүрүүгө, микрокаржылоо рыногунун инфраструктурасын чыңдоого жана түзүүгө, микрокаржылоо рыногунун ачык-айкындуулугун камсыз кылууга багытталган иш-чаралар өткөрүлдү.

Мыйзам чыгаруу жана ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү жаатындагы иш-чаралардын алкагында Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына ислам каржылоо принциптерине ылайык МФУнун ишин жөнгө салуу бөлүгүндө өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилди, атап айтканда, инвестицияларды жана ресурстарды тартуу үчүн алгылыктуу шарттарды түзүү үчүн товардык мурабаха операцияларын жүргүзүү тартиби боюнча ченемдер киргизилди. БФКУларды каржылоо булактарын кеңейтүү үчүн өбөлгөлөрдү түзүү, тобокелдикке багытталган көзөмөлгө өтүүнүн алкагында БФКУлардын отчеттуулугун жакшыртуу максатында микрофинансылык уюмдарды жөнгө салуу алкагында Улуттук банктын бир катар ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизилген. Микрофинансылык кызматтардын жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу, кардарларды аралыктан тейлөөнү камсыз кылуу максатында

Микрофинансылык уюмдардын кардарларын дистанциялык режимде идентификациялоо жана верификациялоо тартиби бекитилген.

Инновациялык банктык кызмат көрсөтүүлөрдү жана жаңы продуктыларды киргизүү үчүн алгылыктуу шарттарды түзүүнүн алкагында Улуттук банк «М Булак» МКК ЖЧКсы үчүн төмөнкү банктык операцияларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү тестирлөө үчүн атайын регулятивдик режим түзүлгөн:

– накталай эмес формадагы кредиттерди берүү үчүн «Элкарт» улуттук төлөм системасынын (мындан ары – «Элкарт» улуттук төлөм системасы) алдын ала чыгарылган чектелген функционалдык кредиттик карталарын чыгаруу;

– «М Булак» МККсынын POS-терминалдары/QR-коддору аркылуу «Элкарт» улуттук төлөм системасынын карталарын эквайринг, анын ичинде сатылган товарлар, жумуштар жана кызматтар үчүн төлөм каражаты катары соода жана тейлөө ишканалары менен POS-терминалдарды орнотууга келишимдерди түзүү/QR коддорун колдонуу жана «Элкарт» улуттук төлөм системасынын карталарын кабыл алуу, ошондой эле коммерциялык банктар жана/же электрондук акча эсептешүү системаларынын операторлору менен түзүлгөн келишимдер боюнча соода жана тейлөө ишканалары менен эсептешүүлөрдү камсыз кылуу.

Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларында БФКУларды жөнгө салууну оптималдаштыруу максатында БФКУлардын активдерин классификациялоого жана БФКУларга таасир этүү чараларын колдонууга карата талаптар унификацияланган, кредиттик тобокелдикти жөнгө салууга өзгөртүүлөр киргизилген.

Каржылоо секторунун кийинки кадамдарын изилдөө жана аныктоо максатында төмөнкүдөй изилдөөлөр жүргүзүлгөн:

– өзүн-өзү жөнгө салуу уюмдардын, апекстердин ишке ашырылышы, иштеши, ченемдик укуктук жана мыйзам актыларын иштеп чыгуу маселелери боюнча алдыңкы дүйнөлүк тажрыйбаны изилдөө;

– «Микрофинансы уюмдарынын кызмат көрсөтүүлөрүнүн жеткиликтүүлүгүн жана алардын ишинин жакырчылыкты жоюуга тийгизген таасирин баалоо: микрокаржылоонун карыз

алуучулардын бакубаттуулугуна социалдык таасиринин методологиясын иштеп чыгуу» темасында изилдөө;

– микрокамсыздандыруунун өнүгүү потенциалын изилдөө.

Жогорудагы изилдөөлөрдүн натыйжалары Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын иштеп чыгууда эске алынган.

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарынын максаттарына жетишүү деңгээлин баалоо төмөнкү көрсөткүчтөрдүн негизинде пландаштырылган:

1) калктын микрофинансылык кызматтар менен камтуу деңгээли 6,6% түздү (4,89% пландаштырылган);

2) кардарлардын жалпы саны 439 миң адамды түздү. (313 миң адам күтүлүүдө);

3) микрокаржылоо кызмат көрсөтүүлөрү менен географиялык камтылышы 63 пайызды түздү (60% пландаштырылган);

4) ИДӨгө³ карата активдердин көлөмү 32,3 млрд сомду же 6%ды түздү (2021-жылдын акырына карата активдердин көлөмү 35,4 млрд сом же ИДӨгө карата 5 пайызды түзөрү күтүлгөн);

5) ички жыйымдарды мобилизациялоо көрсөткүчү 16,2 млрд сомго жетти (14,7 млрд сом күтүлгөн).

Жогорудагы маалыматтардын негизинде, микрофинансылык уюмдардын жалпы активдеринин индикаторунан тышкары, жалпысынан Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарынын максаттуу сандык көрсөткүчтөрүнө жетишилген деп белгиленет, бирок бул көрсөткүчтүн өлкөнүн ИДӨсүнө карата катышынын деңгээлине ылайык, бул көрсөткүч да жетишилди деп айтууга болот.

3 Улуттук статистика комитетинин маалыматы боюнча, 2021-жылдын январь-сентябрь айларында Кыргызстандын ИДӨсү 486 миллиард сомго жакынды түздү.

3-глава. Кыргыз Республикасынын микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн негизги багыттары

§ 3.1. Өлкөнүн социалдык-экономикалык өнүгүүсүндөгү микрокаржылоо секторунун ролу

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасындагы микрофинансы уюмдары жөнүндө» мыйзамына ылайык, МФУнун иш максаты жакырчылыкты жоюуга көмөк көрсөтүү, иш менен камсыз кылуунун деңгээлин көтөрүүгө, ишкердикти өнүктүрүүгө жана Кыргыз Республикасынын калкын социалдык мобилизациялоого көмөк көрсөтүү үчүн микрокаржылоо боюнча калкка жеткиликтүү кызмат көрсөтүүлөрдү берүү болуп саналат.

Бүгүнкү күндө микрокаржылоо чакан бизнести өнүктүрүүнү каржылоонун жана ишкердикти колдоонун, керектөөчүлөрдүн муктаждыктарын канааттандыруунун, калктын бакубаттуулугун жогорулатуу максатында иш менен камсыз кылуунун маанилүү инструменттеринин бири болуп саналат.

Микрокаржылоо сектору бир катар социалдык-экономикалык проблемаларды чечүүгө катышып жатат:

1. Микрокаржылоо чакан жана орто бизнести өнүктүрүүнүн эффективдүү механизми катары каралат, бул экономикалык өсүштүн негизги факторлорунун бири болуп саналат. Кыргыз Республикасынын экономикасында чакан чарбалык субъекттер басымдуулук кылат, алардын көпчүлүгүн, фермерлер, жеке ишкерлер жана чакан ишканалар түзөт жана алар БФКУнун потенциалдуу кардарлары болуп саналат. Мамлекеттик өнүктүрүү программаларында чакан жана орто бизнести колдоо багыттары, анын ичинде ресурстарга жеткиликтүүлүктү кеңейтүү аркылуу аныкталган.

2. Микрокаржылоо калктын аялуу катмарына, айыл тургундарына, алыскы райондордун тургундарына, жаштарга ж.б. үчүн финансылык кызматтардын жеткиликтүүлүгүн жогорулатууга өбөлгө түзөт. Кеңири филиалдык тармагы, кредиттерди берүүдөгү жөнөкөйлөштүрүлгөн талаптар, БФКУ тарабынан көрсөтүлүүчү күрөөсүз кредиттөө Кыргыз Республикасынын жарандарынын жогоруда аталган категориялары үчүн финансылык кызматтарга жетүү мүмкүнчүлүгүн берет.

3. Микрокаржылоо – жакырчылык менен күрөшүүдө мамлекетке көмөк көрсөтүү үчүн инструменттердин бири болуп саналат. Жакырчылыктын деңгээли акыркы жылдары төмөндөдү. Бирок 2020-жылдагы экономикалык каатчылык калктын жакырчылык деңгээлинин 25,3%га чейин өсүшүнө алып келди. Калктын өзүн-өзү иш менен камсыз кылууну колдоо жана материалдык абалын жакшыртуу максатында микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн географиялык камтылышын жогорулатуу жана күрөөлүк камсыздоо боюнча тоскоолдуктарды жоюу аркылуу микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөргө жеткиликтүүлүктү жогорулатуу, ошондой эле финансылык сабаттуулукту жогорулатуу боюнча чараларды көрүү зарыл. Микрокредиттерди туура пайдалануу аркылуу карыз алуучулар ишкердик демилгелерди гана эмес, жашоо сапатын да жакшырта алышат.

4. Микрокаржылоо гендердик теңчиликти илгерилетүүнүн жана аялдар үчүн экономикалык мүмкүнчүлүктөрдү түзүүнүн эффективдүү механизми экендигин далилдеди. Бүгүнкү күндө иштеген аялдардын үлүшү жогору эмес – 42% жана өндүрүмдүүлүгү төмөн тармактарда топтолгон. Аялдардын 61%дан ашыгы формалдуу эмес сектордо иштешет.

5. Кредиттик союздар аркылуу микрокаржылоо айыл жеринде кооперативдик кредит берүүнү өнүктүрүүгө көмөк көрсөтөт. Кредиттик союздардын 15 пайызы гана Ош жана Бишкек шаарларында, калган кредиттик союздар айылдарда, кичи шаарларда жана ага чектеш аймактарда жайгашкан, алар аркылуу айыл чарбасын өнүктүрүүгө каражаттар жумшалат.

§ 3.2. Микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнүн негизги багыттары

Узак мөөнөттүү келечекте финансылык секторду өнүктүрүүнүн маанилүү милдеттеринин бири болуп финансылык кызматтардын жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу жана финансылык институттардын туруктуулугун камсыз кылуу болуп саналат. Бул милдеттин аткарылышы ошондой эле продуктылардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн диверсификацияланган спектри менен ар түрдүү институттарды камтыган микрофинансы рыногунун ишенимдүү жана натыйжалуу моделин түзүү менен шартталган. Орто мөөнөттүү

келечекте микрофинансылык институттардын интеграциясын жана институционалдык өнүгүшүн күчөтүүнү талап кылат, бул микрофинансылык ишмердиктин масштабын олуттуу жогорулатууну да, калкты микрофинансылык кызматтар менен камтууну олуттуу кеңейтүүнү да талап кылат.

Микрокаржылоо рыногунун катышуучуларын андан ары өнүктүрүү жана интеграциялоо максатында туруктуу, социалдык жоопкерчиликтүү жана кардарларга багытталган микрофинансылык институттарды өнүктүрүү үчүн алгылыктуу шарттарды түзүү, ошондой эле микрофинансылык кызматтарга калктын жеткиликтүүлүгүн кардарларды тейлөөдө санариптик технологиялар аркылуу жогорулатуу боюнча иш-чараларды улантуу зарыл.

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын ишке ашыруу боюнча Иш-чаралар планында көрсөтүлгөн иш-чаралардын комплекси ишкердикти жана чакан бизнести өнүктүрүүнү каржылоонун маанилүү куралы катары микрокаржылоо секторун өнүктүрүүнү андан ары колдоону, үй чарбаларынын эмгек шарттарын жана турмушун жакшыртууну, калктын иш менен камсыз болушуна көмөк көрсөтүүнү жана калктын жыргалчылыгын жогорулатууну карайт. Микрокаржылоо рыногунун катышуучулары тарабынан көрсөтүлүүчү кызматтардын спектрин кеңейтүүгө, алардын туруктуулугун жана натыйжалуулугун камсыз кылууга, инфраструктураны жана институционалдык өнүгүүнү чыңдоого өзгөчө маани берилет.

1. Микрокаржылоо секторунун катышуучуларынын институционалдык өнүгүүсүнө жана жаңы финансылык продуктыларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү киргизүүгө көмөктөшүүчү ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү.

Калктын микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөргө жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу жана микрокаржылоо секторун туруктуу өнүктүрүүгө дем берүү максатында БФКУлардын ченемдик укуктук жана методологиялык базасын өркүндөтүү боюнча иштерди улантуу зарыл.

Орто мөөнөттүү келечекте микрокаржылоо секторун сапаттуу институционалдык өнүктүрүүгө басым жасоо зарыл жана бул багытта төмөнкү чараларды ишке ашыруу зарыл:

– ресурстук базаны жана БФКУларды каржылоонун альтернативдүү булактарына жетүүнү кеңейтүү үчүн ченемдик укуктук базаны талдоо жана өркүндөтүү;

– микрокаржылоо секторунун продуктыларынын жана кызматтарынын спектрин кеңейтүүгө жана жайылышы деңгээлине таасир этүүчү жөнгө салуу алкактарын талдоо;

– инновациялык продуктыларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү киргизүү үчүн «жөнгө салуучу аянтчаны» түзүү.

Кредиттик союздар системасын андан ары өнүктүрүүгө шарттарды түзүү үчүн КС жана «Кредиттик союздардын финансылык компаниясы» ААКтын ишин жөнгө салуунун ченемдик укуктук базасын өркүндөтүү, анын ичинде кооперативдик кредиттөө, жыйымдарды топтоо нормаларын жана КС башкаруу механизмдеринин натыйжалуулугун жогорулатуу зарыл.

Кыргыз Республикасынын микрокаржылоо секторунда ислам банк иши жана каржылоо принциптерин андан ары өнүктүрүү үчүн мыкты эл аралык тажрыйбаны изилдөө жана ишке киргизүү, аларды өркүндөтүү максатында колдонуудагы ченемдик укуктук актыларды талдоо боюнча иштерди улантуу зарыл. Ошондой эле жаңы ислам банкинг операцияларын киргизүү максатында, анын ичинде ислам микрокамсыздандыруу жана баалуу кагаздар боюнча изилдөө жана талдоо жүргүзүү. Аткарылган иштердин алкагында борбордук Шариат кеңеши институтун түзүүнүн шарттарын да изилдөө зарыл.

2. Микрокаржылоо секторунда жөнгө салуу жана көзөмөлдөө системасын күчөтүү үчүн шарттарды түзүү. Өзүн-өзү жөнгө салуучу уюмду түзүү.

Микрокаржылоо секторун андан ары прогрессивдүү өнүктүрүү жана потенциалын чыңдоо үчүн алгылыктуу шарттарды түзүүнүн маанилүү шарты болуп тобокелдикке негизделген мамиленин негизинде БФКУнун ар кандай түрлөрү үчүн ченемдик стандарттарды киргизүү, жаңы продуктыларды жана альтернативдүү технологияларды киргизүү, анын ичинде дүйнөлүк каржылоодо санариптик технологияларды жигердүү илгерилетүү аркылуу микрофинансылык рынокту жөнгө салуучу таасирди оптималдаштыруу жана өнүктүрүү саналат.

Орто мөөнөттүү келечекте жөнгө салуучу таасирди оптималдаштыруу максатында микрокаржылоо системасын өзүн-өзү жөнгө салуу институтун түзүү пландаштырылууда. Мындай институттун түзүлүшү ресурстарды бириктирүү, рыноктун катышуучуларынын бизнес-процесстерин жакшыртуу жана каржылоого жеткиликтүүлүктү жогорулатуу аркылуу БФКУлардын потенциалын жогорулатууга көмөктөшөт.

Өзүн-өзү жетиштүү жана туруктуу өзүн-өзү жөнгө салуу институтун түзүүнүн милдеттүү шарты болуп системанын катышуучуларынын ишмердүүлүгүндө белгилүү бир сапат стандарттарын колдоо жана корпоративдик башкарууну өнүктүрүү болуп саналат. Ал ачык-айкындуулукту камсыз кылуу үчүн түрткү болот жана өзүн-өзү жөнгө салуучу уюмдун да, анын катышуучуларынын да ишмердүүлүгүн жогорулатат.

Сапат стандарттарын жана корпоративдик башкаруу принциптерин сактоо, натыйжада БФКУлардын ишинин ачыктыгы микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдү керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоого жардам берет.

Микрокаржылоо секторунда өзүн-өзү жөнгө салуучу уюмду ийгиликтүү ишке ашыруу үчүн анын иш концепциясын даярдоодо жана өзүн-өзү жөнгө салуучу уюмду түзүү жана жөнгө салуу боюнча ченемдик укуктук базасын иштеп чыгууда чагылдырылган даярдык иштеринин комплексин жүргүзүү зарыл.

Өзүн-өзү жөнгө салуучу уюм киргизилгенден кийин Улуттук банк микрофинансы рыногунун жөнгө салуучусу катары микрофинансы рыногунун туруктуулугун жана ишенимдүүлүгүн камсыз кылуу максатында тобокелдикке негизделген мамилени эске алуу менен микрокаржылоо рыногунун негизги стандарттарын аныктайт, системалуу мааниге ээ БФКУларга тиешелүү көзөмөлдү жүзөгө ашырууну, керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо жана калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу жагындагы мамилелерди жөнгө салууну аныктайт. Өз кезегинде МККга көз карандысыз мекеме катары Улуттук банк тарабынан көзөмөлдөнгөн микрофинансы уюмдарынын - өзүн-өзү жөнгө салуучу уюмдун мүчөлөрүнүн Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларында белгиленген пруденциалдык талаптардын сакталышын текшерүү боюнча функциялары берилет, ошондой эле ишмердүүлүккө карата талаптарды аныктайт жана

микрокаржылоо секторунун мындан аркы туруктуу өнүгүшүнө өбөлгө түзөт.

Эл аралык жеке инвесторлордун жана донорлордун МФУларга кредиттерди жана насыяларды берүүгө олуттуу кызыгуусуна карабастан, алар биринчи кезекте финансылык туруктуу уюмдар менен өнөктөштүккө кызыкдар экенин эске алуу керек. БФКУлардын ресурстук базасын чакан капитал менен камсыздоо маселелерин чечүү үчүн апекстик уюмдардын ишин уюштуруу сунушталат. Эл аралык практикада апекс институттары уюмдардан каражаттарды тартуу жана ФКУга дүң кредиттерди берүү түрүндөгү негизги функцияларды аткаруудан тышкары, валюталык тобокелдиктерди хеджирлөө, консультациялык жана техникалык жардам көрсөтөт. Апекс институттары аркылуу экономиканын айрым тармактарын стимулдаштыруу, жаңы ыкмаларды киргизүү ж.б. программалар ишке ашырылат.

3. Микрокаржылоо секторун институционалдык өнүктүрүү үчүн өбөлгөлөрдү жана шарттарды түзүү, алар көрсөткөн кызматтардын спектрин кеңейтүү, ошондой эле алардын баасын жана географиялык жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу.

Өзүн-өзү жөнгө салуучу уюм ишке ашырууну пландаштырууга байланыштуу БФУлардын институционалдык өнүгүшүнө өзгөчө көңүл буруу зарыл, бул корпоративдик башкарууну жоопкерчиликтүү каржылоо принциптерин киргизүү сыяктуу ишмердүүлүктүн кесиптик стандарттарын киргизүүсүз мүмкүн эмес. БФКУлардын институционалдык өсүшүн камсыз кылуу үчүн корпоративдик башкаруунун принциптерин, көрсөтүлүүчү кызматтардын сапат стандарттарын жана жоопкерчиликтүү каржылоо принциптерин ишке ашыруу боюнча талаптарды киргизүү сунушталууда. Ошону менен бирге, уюмдардын жетекчилигинин квалификациясын жогорулатуу, ошондой эле микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдү керектөөчүлөрдүн финансылык сабаттуулугун жогорулатуу зарылчылыгы белгиленет.

Жогорудагы стандарттарды жана принциптерди сактоо эл аралык инвесторлордун жана кредиторлордун каражаттарын тартууга көмөктөшөт. Белгилүү болгондой, эл аралык инвесторлор каражаттарды берүү учурунда сандык келишимдерге гана эмес, корпоративдик башкаруу, жоопкерчиликтүү каржылоо принциптерин

сактоо жана сапат стандарттарын сактоо сыяктуу уюмдардын сапаттык мүнөздөмөлөрүнө да өзгөчө көңүл бурушат.

Акыркы убакта эл аралык донорлор потенциалдуу карыз алуучулардын туруктуу жана жашыл каржылоо принциптерине берилгендигине көңүл бурушууда. Ушуга байланыштуу микрокаржылоо сектору курчап турган чөйрөнү коргоо жана жаратылыш ресурстарын жоопкерчиликтүү пайдалануу, жашыл экономиканын өсүшүнө көмөк көрсөтүү, адамдарды жана коомчулуктарды коргоо, финансылык инклюзивдүүлүккө көмөк көрсөтүү, этикалык каржыны жана корпоративдик башкарууну илгерилетүү, ачык-айкындуулукту жана отчеттуулукту илгерилетүү принциптерине негизделген туруктуу каржылоо маданиятын өнүктүрүү боюнча иш-чараларды жүргүзүүсү зарыл.

Орто мөөнөттүү келечекте БФКУлардын өздөрүнүн масштабдуу жана туруктуу өсүшү үчүн БФКУлардын ички ресурстарын мобилизациялоо зарылчылыгы белгиленген. Депозиттерди тартуу укугун пайдалануу менен кредиттик союздардын системасын андан ары өнүктүрүүнү стимулдаштыруу жолу менен калктын аманаттарын тартууга өзгөчө көңүл буруу керек. Мындан тышкары, БФКУлардын уставдык капиталына карата талаптарды этап-этабы менен жогорулатуу пландаштырылууда, бул өз кезегинде БФКУлар тарабынан берилген микрокредиттин максималдуу өлчөмүн көбөйтүүгө таасирин тийгизет. БФКУларды мүмкүн болгон чыгымдарды жана жоготууларды төлөөгө кудуретсиздик коркунучун жабууга жөндөмдүү (адекваттуу) капитал менен камсыз кылуу максатында БФКУлардын уставдык капиталына талаптарды жакшыртуу менен бирге БФКУлардын капиталынын түзүмүн өзгөртүү пландаштырылууда. Капитал өз кезегинде финансылык кудуретсиздиктин (төлөө жөндөмсүздүгү) кесепеттерин жана ашыкча тобокелдик жагдайларын алдын алган каражат болуп саналат.

Калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу боюнча иш-чаралардын алкагында калкты компетенттүү финансылык жүрүм-турумга, анын ичинде «топтоо жана үнөмдөө психологиясына» үйрөтүү зарыл.

БФКУлардын ички ресурстарын мобилизациялоо жана каржылоонун узак мөөнөттүү жана арзан булактарына жетүүнү кеңейтүү микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгүн

жогорулатууга өбөлгө түзөт. Иш-чаралар планында кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгүн жогорулатууга багытталган, анын ичинде каржылоонун исламдык принциптерине ылайык БФКУнун баа саясатын өркүндөтүү боюнча чаралардын комплексин иштеп чыгуу каралган.

Микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн физикалык жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу үчүн шарттарды түзүү, ошондой эле филиалдык тармакты түзүүгө жана колдоого кеткен чыгымдарды кыскартуу зарыл. МФУлардын санариптик финансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн операторлору менен өз ара аракеттенүүсүнүн жана операцияларынын стандарттарын иштеп чыгууну кошо алганда, аралыктан банк ишин өнүктүрүү үчүн шарттарды түзүү зарыл.

Бүткүл цивилизациялуу дүйнө үчүн сыяктуу эле, Кыргыз Республикасынын финансы рыногу үчүн да COVID-2019 коронавирус инфекциясынын жайылышынын кесепеттери көйгөйлөрдү жана колдон чыгарылып кеткен мүмкүнчүлүктөрдү гана алып келбестен, мындан аркы көрүнүштөр боюнча көз караштарды кайра карап чыгуу мүмкүнчүлүгүн да ачты. Демек, аралыктан тейлөөнү өнүктүрүү, микрофинансылык уюмдардын ишмердүүлүгүн санариптештирүү реалдуулуктан улам келип чыккан зарылчылык болуп саналат.

Орто мөөнөттүү келечекте БФКУлардын продуктыларын жана кызматтарын аралыктан көрсөтүүнү өнүктүрүүгө, микрокаржылоо секторунун санариптик финансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн операторлору менен өз ара аракеттенүүсүнө, БФКУларды санариптештирүүгө басым жасоо зарыл.

Микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдү санариптештирүү боюнча иш-чараларды ийгиликтүү ишке ашыруу БФКУнун персоналдын тийиштүү түрдө окутуу жана БФКУнун продуктыларын жана кызмат көрсөтүүлөрүн керектөөчүлөрдүн санариптик сабаттуулугун жогорулатуу аркылуу камсыз кылынат.

Санариптештирүү жана телекоммуникация кызматтарын алдыга жылдыруу микрокаржылоо кызмат көрсөтүүлөрүнүн баасын сыяктуу эле, географиялык жеткиликтүүлүгүн да жакшыртууга өбөлгө түзөт.

Аралыктан тейлөөнү ишенимдүү жана туруктуу өнүктүрүүнүн шарттарынын бири маалымат коопсуздугун камсыздоо болуп саналат.

4. Микрофинансы рыногунун ачыктыгын камсыз кылуу жана микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдү керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо.

Калктын микрофинансылык кызматтар менен камтылышын жогорулатуу максатында калктын БФКУларга болгон ишенимин жогорулатууга жана финансылык сабаттуулукту жогорулатуунун алкагында окутуу жана маалыматтык программалар аркылуу БФКУлардын маалыматтык иш аброюн жакшыртууга багытталган бир катар чараларды көрүү зарыл.

Кесиптик ассоциациялар адистештирилген эл аралык маалымат аянтчаларында өз мүчөлөрү жөнүндө маалыматтарды жайылтуу менен сектордун ачыктыгын камсыз кылууга олуттуу салым кошо алат.

Финансы системасынын өнүгүшү финансылык талаш-тартыштардын санынын көбөйүшүнө алып келет. Республиканын финансы секторунун туруктуулугун жана андан ары өнүктүрүүнү камсыз кылуу максатында финансылык данакер/акыйкатчы институтун түзүү барган сайын актуалдуу болуп баратат.

Орто мөөнөттүү мезгилде финансылык данакер институтун түзүү жана ишке ашыруу боюнча ченемдик укуктук базаны иштеп чыгуу, финансылык данакер ишин баштоо пландаштырылууда.

Рыноктун ачыктыгын жана керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоону камсыз кылуу микрокаржылоо секторунун катышуучуларын институционалдык өнүктүрүү боюнча чаралар менен бирдикте жүргүзүлүүгө тийиш. Ушуга байланыштуу микрокаржылоо рыногунун катышуучуларынын жоопкерчиликтүү кредиттөө принциптерин, корпоративдик башкаруу принциптерин, ошондой эле сунушталган продуктылардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн сапатынын стандарттарын кармануусу рыноктун ачыктыгын жана керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоону камсыз кылуу боюнча ченемдик документтердин талаптары менен айкалыштырып иштеп чыгууга тийиш.

§ 3.3. Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын ишке ашыруу жана мониторинг жүргүзүү

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын ишке ашыруу Улуттук банк, Микрофинансылык уюмдар ассоциациясы, «ФККС» ААКсы, КС жана БФКУнун ассоциациялары тарабынан Иш-чаралар планынын негизинде жүзөгө ашырылат. Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын ишке ашыруунун мониторинг системасы үзгүлтүксүз отчеттуулук жана баалоо процессин түзүү аркылуу камсыз кылынат. Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарынын милдеттерин ишке ашырууга талаптагыдай баа берүү үчүн Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарынын алкагында жүргүзүлүп жаткан иш-чаралардын натыйжалуулугун баалоо үчүн Улуттук банктын, кесиптик ассоциациялардын, микрокаржылоо секторунун катышуучуларынын жана эксперттик коомчулуктун катышуусу менен жыл сайын жолугушууларды өткөрүү сунушталат. Бул жолугушуулардын алкагында корректировкалоо аракеттерин көрүү жана Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын ишке ашыруу боюнча Иш-чаралар планына толуктоолорду/өзгөртүүлөрдү киргизүү үчүн микрокаржылоо рыногун өнүктүрүү боюнча бардык кызыкдар тараптардын пикирлерин изилдөө уюштурулат.

4-глава. Күтүлгөн натыйжалар

Иш-чаралар планынын алкагындагы иш-чараларды ишке ашыруу өлкөнүн социалдык-экономикалык көрсөткүчтөрүнүн жакшырышына алып келет. Чакан жана орто бизнести, анын ичинде өндүрүш тармагындагы ишкердикти, сооданы жана кызмат көрсөтүүнү финансылык жактан колдоо жакырчылыкты жана жумушсуздукту кыскартуунун, аймактарды өнүктүрүүнүн, гендердик теңчиликти өнүктүрүүнүн жана башка көйгөйлөрдү чечүүнүн жолдорунун бири болуп калат. Туруктуу жана социалдык жоопкерчиликтүү микрокаржылоо системасын өнүктүрүү аркылуу калктын социалдык

жактан аялуу катмарына финансылык кызматтарга жетүү көйгөйлөрүн чечүүгө, калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатууга мүмкүн болот.

Иш-чаралар планын ишке ашыруу төмөнкүлөр үчүн шарттарды түзөт:

- микрокаржылоо секторунун катышуучуларын андан ары институционалдык өнүктүрүү үчүн эффективдүү ченемдик укуктук чөйрөнү түзүү;

- микрофинансылык уюмдардын ресурстук жана инфраструктуралык потенциалын жогорулатуу;

- микрокаржылоо секторуна узак мөөнөттүү негизде депозиттер жана сактык үлүштөр түрүндөгү жеке адамдардын каражаттарын тартуу үчүн өбөлгөлөрдү түзүү;

- микрокаржылоо рынокто тобокелдиктерди азайтуу;

- микрофинансы рыногунун ачык-айкындыгынын, туруктуулугунун жана ишенимдүүлүгүнүн деңгээлин жогорулатуу, БФКУлар үчүн финансылык ресурстардын наркын төмөндөтүү;

- микрофинансылык продуктыларга жана кызмат көрсөтүүлөргө жеткиликтүүлүктү жогорулатуу;

- микрофинансылык кызмат көрсөтүүлөрдү керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо деңгээлин жогорулатуу, акыркы керектөөчү үчүн кредиттер боюнча пайыздык ченди төмөндөтүү;

- туруктуу жана жашыл каржылоону өнүктүрүү;

- ислам принциптери боюнча каржылоону өнүктүрүү;

- микрофинансылык продуктыларды жана кызматтарды көрсөтүүнү санариптештирүү.

Күтүлгөн натыйжаларга жетишүү 2025-жылдын аягына карата микрокаржылоо секторунун төмөнкү көрсөткүчтөрүнүн негизинде бааланат:

1. калктын микрофинансылык кызматтар менен камтылышынын деңгээли – 8 пайызды түзөт;

- 2. кардарлардын жалпы саны 500 миң адамды түзөт;

- 3. активдердин суммасы 42 млрд сомду түзөт;

- 4. кредит портфели 38 млрд сомду түзөт;

5. ички жыйымдарды мобилизациялоо көрсөткүчү 21 млрд сомго жетет.

Бул көрсөткүчтөр макроэкономикалык өнүгүү көрсөткүчтөрүнүн болжолунун жана микрокаржылоо секторунун өнүгүү тенденцияларынын негизинде аныкталган.

Кыргыз Республикасында микрокаржылоо секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын жүзөгө ашыруу боюнча

ИШ-ЧАРАЛАР ПЛАНЫ

№ п/п	Иш-чаранын аталышы	Иш-чара/иш-аракет	Күгүлүүчү натыйжалар	Аткаруу мөөнөттөрү	Жооптуу аткаруучулар	Эскертүү
1. Микрокаржылоо чөйрөсүндөгү жөнгө салуу жана кеземел системасы						
1.1.	Депозиттерди тартпаган МФУлар үчүн Өзүн-өзү жөнгө салуу институтун ишке ашыруу	1) Өзүн-өзү жөнгө салуу институтун концепциясын даярдоо; 2) өзүн-өзү жөнгө салуу схемасын түзүү жана ишке ашыруу боюнча мыйзамдык жана ченемдик укуктук базаны иштеп чыгуу; 3) Өзүн-өзү жөнгө салуу институтун жайылтуу	– БФКУлардын жоопкерчилигин жогорулатуу; – БФКУлар үчүн жөнгө салуучу чөйрөнү жакшыртуу;	1) 2022-ж. 2) 2023-ж. 3) 2024-ж.	1-2) "Микрофинансылык уюмдардын ассоциациясы" юридикалык жактар бирикмеси; Улуттук Банк 3) "Микрофинансылык уюмдардын ассоциациясы" юридикалык жактар бирикмеси, МФУ	
1.2.	Апекс институтун (АИ) түзүү	1) АИ концепциясын даярдоо; 2) АИни түзүү жана ишке ашыруу үчүн мыйзамдык жана ченемдик укуктук базаны иштеп чыгуу; 3) АИни ишке ашыруу.	– ресурстарды бириктирүү аркылуу МФУлардын потенциалын жогорулатуу; – МФУда процесстерди жана кардарлар менен иштөөнү жакшыртуу; – Каржылоого жеткиликтүүлүктү жогорулатуу	1-2) 2022-ж. 3) 2023-ж.	"Микрофинансылык уюмдардын ассоциациясы" юридикалык жактар бирикмеси	

<p>1.3. Эл аралык тажрыйбаны эске алуу менен кредиттик союздар жана СФКУлар жаатындагы мыйзамдарды жана жөнгө салуу жана көзөмөлдөө системасын өркүндөтүү</p>	<p>1) Мыйзамдарды инвентаризациялоо жана эл аралык тажрыйбаны үйрөнүү. 2) Кредиттик союз тарабынан сунуштарды даярдоо. 3) Кредиттик союздар системасынын андан ары талаптагыдай жана туруктуу өнүгүүсүн камсыз кылуу үчүн мыйзамдарга жана ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду иштеп чыгуу. 4) Кредиттик союздардын системасын мындан ары сапаттуу жана туруктуу өнүктүрүүнү камсыз кылуу үчүн Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду иштеп чыгуу.</p>	<p>– Мыкты эл аралык тажрыйбаларды үйрөнүү жана мыйзамдарды жана жөнгө салууну өркүндөтүү боюнча концепцияны даярдоо; – Региондорду өнүктүрүү, инвестициялык нукка жыйымдарды мобилизациялоо үчүн кредиттик кооперациянын потенциалын натыйжалуу пайдалануу; – Кредиттик союздардын системасынын туруктуу иш алып баруусу; – Кредиттик союздардын инфраструктура системасын түзүү (ИКТ, аудит, камсыздандыруу).</p>	<p>2022-2025-жж.</p>	<p>1) Улуттук банк, КС ассоциациясы; 2-3) КС, КС ассоциациясы, ФККС; 4) Улуттук банк, ФККС, КС.</p>
---	--	---	----------------------	---

1.4.	БФКУлардын капиталына карата талаптарды өркүндөтүү	1) БФКУлардын уставдык капиталын көбөйтүү боюнча сунуштарды изилдөө, талдоо жана даярдоо. 2) Эки деңгээлдик капиталга бөлүү боюнча сунуштарды изилдөө, талдоо жана даярдоо. 3) Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду иштеп чыгуу.	– Банк эмес секторун сапатын жогорулатуу; – микрокредиттин минималдуу өлчөмүн көбөйтүү, ал ошондой эле БФКУлардын уставдык капиталынын минималдуу өлчөмүнө байланышкан;	2022-2025-жж.	Улуттук банк
2. Санариптештирүүнү өнүктүрүү					
2.1.	БФКУларда банк операцияларын санариптештирүү	1) Аралыктан жана электрондук операциялар боюнча мыйзамдарга сунуштарды даярдоо; 2) Мыйзамдарды кароо жана алар боюнча чечимдерди кабыл алуу	– Калктын санариптештирүүнүн эсебинен каржылоого жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу	2022-2025-жж	"Микрофинансылык уюмдардын ассоциациясы" юридикалык жактар Бирикмеси Улуттук банк
2.2.	Санариптик профилдик системага туугашуу үчүн шарттарды түзүү	1) Изилдөө, талдоо жана сунуштарды даярдоо. 2) Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду иштеп чыгуу.	– БФКУларды аралыктан тейлөө системасын өнүктүрүү жана санариптик технологияларды колдонууну жана микрофинансылык кызматтарга жетүү мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү	2022-2025-жж	Улуттук банк

3. «Жашыл каржылоону» өнүктүрүү		
3.1. Туруктуу каржылоо принциптерин ишке ашыруу («жашыл» каржылоо)	<p>1) Изилдөө, талдоо жана сунуштарды даярдоо.</p> <p>2) Финансы секторуна жашыл экономиканын принциптерин киргизүү жана өнүктүрүү;</p> <p>3) Микрофинансылык секторуна туруктуу каржылоону практикалык жактан киргизүү</p>	<p>– Финансы секторунун ишинин жашыл экономиканын принциптерине шайкеш келиши;</p> <p>– «жашыл» экономика боюнча иш-чараларды туруктуу каржылоо механизмин киргизүү;</p> <p>– «жашыл» каржылоо боюнча милдеттенмелерди ишке ашырууга көмөктөшүү үчүн глобалдык климаттык фонддордон «жашыл» инвестицияларга Кыргыз Республикасынын БФКУларын тартуу мүмкүнчүлүгүн алуу.</p> <p>Экологиялык абалды жакшыртууга көмөктөшүү, бул гүлдөп өнүгүүнүн ачкычы.</p>
	2022-2025-жж	1) "Микрофинансылык уюмдардын ассоциациясы" юридикалык жактар Бирикмеси, МФУ 2-3) Улуттук банк

<p>4. Микрокаржылоо секторун анын туруктуулугун жана натыйжалуулугун камсыз кылуу үчүн институционалдык өнүктүрүү, алар көрсөткөн кызматтардын спектрин кеңейтүү, ошондой эле алардын баа жана географиялык жактан жеткиликтүүлүгүн жакшыртуу</p>	<p>1) Микрокамсыздандыруу кызмат көрсөтүүлөрүнө суроо-талапты жана агенттик кызматтарды көрсөтүү боюнча мүмкүнчүлүктөрдү кароого алуу</p> <p>2) Камсыздандыруу компаниясынын агенти катары иш алып барууга БФКУга уруксат берүү үчүн укуктук тоскоолдуктарга баа берүү жана ченемдик укуктук актыларга сунуштарды иштеп чыгуу.</p> <p>3) БФКУга микрокамсыздандыруу боюнча кызматтарды сунуштоого мүмкүн кылган мыйзамдарга өзгөртүүлөрдү киргизүү</p>	<p>– БФКУнун ишин диверсификациялоо, алардын ишинде орун алган тобокелдиктерди азайтуу; – Финансылык жактан кеңири жайылтылышын арттыруу</p> <p>– БФКУларга башка БФКУлардан насыя алуу мүмкүнчүлүгүн берүү; – Ликвиддүүлүккө жетүү.</p>	<p>1) "Микрофинансылык уюмдардын ассоциациясы" юридикалык жактар Бирикмеси, Улуттук банк</p> <p>1) "Микрофинансылык уюмдардын ассоциациясы" юридикалык жактар Бирикмеси 2) Улуттук банк</p>
<p>4.1.</p>	<p>1) Микрокамсыздандыруу кызмат көрсөтүүлөрүнө суроо-талапты жана агенттик кызматтарды көрсөтүү боюнча мүмкүнчүлүктөрдү кароого алуу</p>	<p>– БФКУларга башка БФКУлардан насыя алуу мүмкүнчүлүгүн берүү; – Ликвиддүүлүккө жетүү.</p>	<p>1) "Микрофинансылык уюмдардын ассоциациясы" юридикалык жактар Бирикмеси 2) Улуттук банк</p>
<p>4.2.</p>	<p>1) Талдоо жана сунуштарды даярдоо. 2) Ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү.</p>	<p>– БФКУларга башка БФКУлардан насыя алуу мүмкүнчүлүгүн берүү; – Ликвиддүүлүккө жетүү.</p>	<p>1) "Микрофинансылык уюмдардын ассоциациясы" юридикалык жактар Бирикмеси 2) Улуттук банк</p>
	<p>Башка БФКУларга кыска мөөнөттүү насыяларды берүү мүмкүнчүлүктөрүн кароо (капиталына жараша)</p>		

5. Микрофинансылык кызматтарынын керектөөчүлөрүнүн укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоо				
5.1.	БФКунун социалдык миссиясын маалыматтык коштол жүрүү	БФКлардын өлкөнүн социалдык-экономикалык көрсөткүчтөрүнө тийгизген таасири жөнүндө жылдык отчет	Сектордогу БФКлардын маалыматтык аброюн жакшыртуу	"Микрофинансылык уюмдардын ассоциациясы" юридикалык жактар бирикмеси
5.2.	Финансылык данакер (ФД) схемасын ишке ашыруу үчүн шарттарды түзүү	1) Финансылык данакер схемасын түзүү жана ишке ашыруу үчүн мыйзамдык жана ченемдик укуктук базаны иштеп чыгуу; 2) Финансылык данакер схемасын ишке ашыруу	Кардарлар менен ФКунун ортосундагы маселелерди (даттанууларды) натыйжалуу жана максаттуу кароо жана чечүү үчүн институтту түзүү	"Микрофинансылык уюмдардын ассоциациясы" юридикалык жактар бирикмеси, Улуттук банк
5.3.	Кардарлардын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу	Финансылык сабаттуулук боюнча жылдык конференциялар	Сектордогу БФКлардын маалыматтык аброюн жакшыртуу	"Микрофинансылык уюмдардын ассоциациясы" юридикалык жактар бирикмеси

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 27-декабрындагы
№ 2021-П-07/74-3-(ДКП)

2022-жылга милдеттүү кам түзүү графиги тууралуу

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 68-беренесине жана Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2019-жылдын 13-мартындагы № 2019-П-07/10-1-(ДКП) токтому менен бекитилген «Милдеттүү камдар жөнүндө» жобого ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. 2022-жылга милдеттүү кам түзүү графиги (кошо тиркелет) бекитилсин.

2. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн бул токтомду Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

3. Токтом 2022-жылдын 3-январынан тартып күчүнө кирет.

4. Токтомдун аткарылышын контролдоо Экономика башкармалыгын тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2021-жылдын 27-декабрындагы
№ 2021-П-07/74-3-(ДКП)
токтомуна карата тиркеме

2022-жылга милдеттүү кам түзүү

ГРАФИГИ

	Эсептик мезгил аралыгы		Базалык мезгил аралыгы		Мезгил аралыгынын узактыгы
	башталышы	аягы	башталышы	аягы	
1	06.12.21	02.01.22	03.01.22	30.01.22	28 күн
2	03.01.22	30.01.22	31.01.22	27.02.22	28 күн
3	31.01.22	27.02.22	28.02.22	27.03.22	28 күн
4	28.02.22	27.03.22	28.03.22	24.04.22	28 күн
5	28.03.22	24.04.22	25.04.22	22.05.22	28 күн
6	25.04.22	22.05.22	23.05.22	19.06.22	28 күн
7	23.05.22	19.06.22	20.06.22	17.07.22	28 күн
8	20.06.22	17.07.22	18.07.22	14.08.22	28 күн
9	18.07.22	14.08.22	15.08.22	11.09.22	28 күн
10	15.08.22	11.09.22	12.09.22	09.10.22	28 күн
11	12.09.22	09.10.22	10.10.22	06.11.22	28 күн
12	10.10.22	06.11.22	07.11.22	04.12.22	28 күн
13	07.11.22	04.12.22	05.12.22	01.01.23	28 күн

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 29-декабрындагы
№ 2021-П-12/75-1-(БС)

«Банктык, төлөм жана микрофинансылык уюмдар тарабынан сунушталган кызмат көрсөтүүлөрдүн баасын белгилөө саясатына жана маркетингдик иш-чараларды жүргүзүүгө карата минималдуу талаптар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 20 жана 68-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. «Банктык, төлөм жана микрофинансылык уюмдар тарабынан сунушталган кызмат көрсөтүүлөрдүн баасын белгилөө саясатына жана маркетингдик иш-чараларды жүргүзүүгө карата минималдуу талаптар жөнүндө» жобо бекитилсин (кошо тиркелет).

2. Төмөнкүлөр күчүн жоготкон катары таанылсын:

1) Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 14-июнундагы № 19/2 «Банктык, төлөм жана микрофинансылык уюмдар тарабынан сунушталган кызмат көрсөтүүлөрдүн баасын белгилөө саясатына карата минималдуу талаптар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтому;

2) Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 27-ноябрындагы № 45/15 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө» токтомунун:

- жогоруда аталган токтомдун 1-пунктунун экинчи абзацы;
- жогоруда аталган токтомго карата тиркеменин 1-пункту;

3) Улуттук банк Башкармасынын 2016-жылдын 14-декабрындагы № 48/11 «Улуттук банк Башкармасынын айрым токтомдоруна өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө» токтомунун:

- жогоруда аталган токтомдун 1-пунктунун үчүнчү абзацы;
- жогоруда аталган токтомго карата тиркеменин 2-пункту;

4) Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 8-июнундагы № 2017-П-14/23-16-(ПС) «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү тууралуу» токтомунун:

- жогоруда аталган токтомдун 1-пунктунун үчүнчү абзацы;
- жогоруда аталган токтомго карата тиркеменин 2-пункту;

5) Улуттук банк Башкармасынын 2018-жылдын 15-августундагы № 2018-П-33/33-8-(НФКУ) «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» токтомунун:

- жогоруда аталган токтомдун 1-пунктунун жыйырманчы абзацы;
- жогоруда аталган токтомго карата тиркеменин 19-пункту;

6) Улуттук банк Башкармасынын 2020-жылдын 26-февралындагы № 2020-П-12/8-8-(НПА) «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына комиссиялык жана башка төлөмдөр боюнча өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» токтомунун:

- жогоруда аталган токтомдун 1-пунктунун үчүнчү абзацы;
- жогоруда аталган токтомго карата тиркеменин 2-пункту.

3. Токтом расмий жарыялангандан 15 (он беш) күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

4. Юридика башкармалыгы:

- токтомдун Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

- расмий жарыялангандан кийин токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

5. Банктарды көзөмөлдөө методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы ушул токтом менен «Кыргызстан банктарынын союзу»

юридикалык жактар бирикмесин, коммерциялык банктарды, Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик өнүктүрүү банкын, Улуттук банктын тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрүн, областтык башкармалыктарын жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүн тааныштырсын.

6. Токтомдун аткарылышын контролдоо Банктарды көзөмөлдөө методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгынын ишин тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2021-жылдын 29-декабрындагы
№ 2021-П-12/75-1-(БС)
токтомуна карата тиркеме

Банктык, төлөм жана микрофинансылык уюмдар тарабынан сунушталган кызмат көрсөтүүлөрдүн баасын белгилөө саясатына жана маркетингдик иш-чараларды жүргүзүүгө карата минималдуу талаптар жөнүндө

ЖОБО

1. Жалпы жоболор

1. Кыргыз Республикасынын монополияга каршы жөнгө салуу мыйзамдарынын талаптарынын сактоо үчүн коммерциялык банктардын банктык кызмат көрсөтүүлөрүнүн, төлөм системасынын операторлорунун, төлөм уюмдарынын төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнүн жана Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынан (мындан ары – Улуттук банк) лицензияланган жана иши ал тарабынан жөнгө салынган, анын ичинде алар банктык операцияларды жүзөгө ашырууда колдонгон атайы терминологияны эске алуу менен ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык иш алып барган финансы-кредит уюмдарынын (мындан ары – банктык кызматтарды сунуштоочу жактар) кызмат көрсөтүүлөрүнүн баасын түзүүгө карата системалуу ыкманы камсыз кылуу, ошондой эле банктык кызматтарды сунуштаган жактар тарабынан маркетингдик иш-чараларды жүзөгө ашырууга карата минималдуу талаптарды белгилөө ушул жобонун максаты болуп саналат.

Жобонун талаптары пункттарда жана бөлүктөрдө көрсөтүлгөн талаптарга ылайык банктык кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоочу жактарга карата колдонулат.

2. Ушул жобонун максатында:

Баа түзүү саясаты – бул банктык кызматтарды сунуштаган жактын ар кандай банктык кызмат көрсөтүүлөргө (продукттарга) жана микрофинансылык уюмдар сунуштаган кызматтарга баа түзүү (бааны белгилөө) процессин жөнгө салган ички ченемдик документтеринде белгиленүүгө тийиш болгон банктык кызматтарды сунуштаган

жактын баа түзүү стратегиясын аныктоого жана аларды рынок конъюнктурасынын өзгөрүүсүнө жараша өзгөртүүгө багытталган иши.

Маркетингдик иш-чаралар – коммерциялык банктардын (мындан ары - банктар) рынокто атаандашууга жөндөмдүүлүктү жогорулатуу максатында рынокту жана керектөөчүлөрдүн суроо-талаптарын изилдөөгө, иликтөөгө, талдоого, банктык продукттар жана кызмат көрсөтүүлөр жөнүндө маалыматтарды топтоого жана жайылтууга, ошондой эле кардарларды кызыктырууга жана жаңы кардарларды тартууга багытталган иши.

3. Пайыздык чен өлчөмү жана комиссиялык сый акылар, ошондой эле микрофинансылык уюмдар сунуштаган банктык кызмат көрсөтүүлөргө, төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнө тарифтер Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык банктык кызматтарды сунуштаган жактар тарабынан өз алдынча белгиленет.

Банктык кызматтарды сунуштаган жактардын кызмат көрсөтүү үчүн алган комиссиялык жана башка төлөмдөрү төмөнкү талаптарга жооп берүүгө тийиш:

- кардар үчүн өзүнчө пайда алып келүүгө же болбосо ал үчүн керектөө баалуулугун түзүүгө;
- кредит берүү боюнча негизги кызмат көрсөтүүлөрдөн өзүнчө жана көз карандысыз болууга;
- мыйзам талаптарына ылайык акысыз сунушталуучу кызматтарга кирбөөгө.

4. Төлөм системаларынын операторлорун жана төлөм уюмдарын (банк болуп саналбаган) эске албаганда, банктык кызматтарды сунуштаган жактарга аффилирленген жак жана банк менен байланыштуу жак, ошондой эле товардык белгинин ээси болгон кайсы болбосун башка жак менен, эгерде мындай келишим боюнча анын бир бөлүгүнө же толугу менен пайдага ээ болуучу катары көрсөтүлгөн жак саналса, акы төлөө негизинде товардык белгини пайдаланууга келишим түзүүсүнө тыюу салынат.

2. Банктык кызматтарды сунуштаган жактардын баа түзүү саясатына карата талаптар

5. Банктык кызматтарды сунуштаган ар бир жак ыйгарым укуктуу башкаруу органы тарабынан (банктар үчүн - директорлор кеңеши

тарабынан, ал эми банктык кызматтарды сунуштаган башка жактар үчүн - ыйгарым укуктуу башкаруу органы/жак тарабынан) бекитилген баа түзүү саясатын иштеп чыгууга тийиш.

6. Аткаруу органы (банктер үчүн – Башкарма тарабынан, ал эми банктык кызматтарды сунуштаган башка жактар үчүн - ыйгарым укуктуу аткаруу органы/жак тарабынан) баа түзүү саясатынын иштелип чыгышы жана анын жүзөгө ашырылышы үчүн жооптуу болуп саналат.

7. Банктык кызматтарды сунуштаган жактын иш өзгөчөлүгүнө жараша баа түзүү саясатында төмөнкүлөр камтылышы мүмкүн:

1) баа берилген тобокелдиктерди эске алуу менен жана сый акыны негиздөө менен активдүү жана пассивдүү операцияларды жүзөгө ашырууда банктык кызматтарды сунуштаган жактын баа түзүү саясатынын максаттары жана милдеттери;

2) банктык төлөм кызматтарына жана микрофинансылык уюмдар сунуштаган кызматтарга суроо-талапка жана бааларга рыноктук талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүүгө карата талаптар;

3) банктык кызматтарды сунуштаган жак тарабынан белгиленген рентабелдүүлүк деңгээлине жетүү үчүн пайыздык чендер, анын ичинде пайыздык жана пайыздык эмес чыгашалар түзүмүнүн түптөлүшүн талдап-иликтөөгө карата талаптар;

4) кредиттердин бардык түрү боюнча пайыздык чендер (тартылган каражаттардын наркын, кредитти тейлөө наркын, операциялык чыгашаларды, потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартууларынын ордун жабууга кам түзүүгө кеткен чыгашаларды, салыктарды, план чегинде пайда алуу ченемин (маржаны) жана банктык кызматтарды сунуштаган жактардын объективдүү факторлор, регионалдык жана башка иш өзгөчөлүктөрү менен шартталган башка сарптоолорду кошо алганда) жана банктык кызматтарды сунуштаган жак үчүн пайыздык чендердин алгылыктуу төмөнкү жана жогорку чектери калыптанган компоненттерди чечмелөөгө карата талаптар, ошондой эле аларды колдонуу жана мезгил-мезгили менен кайрадан карап чыгуу тартибине карата талаптар;

5) депозиттердин бардык түрү боюнча пайыздык чендер, банктык кызматтарды сунуштаган жак үчүн пайыздык чендердин алгылыктуу төмөнкү жана жогорку чектери калыптанган компоненттерин

чечмелөөгө карата талаптар жана аларды колдонуу жана мезгил-мезгили менен кайрадан карап чыгууга карата талаптар;

6) башка банктык, төлөм кызмат көрсөтүүлөрдүн жана микрофинансылык уюмдардын тарифтер, комиссиялык жыйымдар, белгиленген төлөмдөр түрүндө кызмат көрсөтүүлөрүнүн наркын негиздөөгө карата талаптар жана аларды колдонуу жана мезгил-мезгили менен кайрадан карап чыгууга карата талаптар;

7) банктык, төлөм кызмат көрсөтүүлөргө жана микрофинансылык уюмдардын банктык кызматтарды сунуштаган жактарга кызмат көрсөтүүлөрүнө бааларды аныктоо ыкмасын тандоону негиздеп берүү, ошондой эле банктык кызматтарды сунуштаган жактардын бизнес жүргүзүүсүнүн реалдуу өбөлгөлөрүнө жана өзгөчөлүктөрүнө негизденген ыкмаларга карата талаптар;

8) банктык кызматтарды сунуштаган жактардын башкаруу органдарынын жана тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрүнүн ыйгарым укуктары, алардын баа түзүү саясатынын максаттарына жетишүү жана банктык кызматтарды сунуштаган жактардын баа түзүү саясатын ишке ашыруусуна жоопкерчилиги;

9) банктык кызматтарды сунуштаган жактардын баа түзүү саясатына мониторинг жүргүзүүгө, контролдоого жана анын натыйжалуулугуна талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүүгө карата талаптар;

10) банктык төлөм кызматтарын жана микрофинансылык уюмдардын кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоо шарттары, банктык кызматтарды сунуштаган жактардын колдонуудагы пайыздык чендерин жана тарифтерин өзгөртүүлөр жана толуктоолор тууралуу кардарларга өз учурунда маалымдоого карата талаптар;

11) колдонуудагы тарифтерге мезгил-мезгили менен талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүү жана аларды кайрадан карап чыгуу жана ыйгарым укуктуу башкаруу органынын кароосуна сунуштоо талаптары.

3. Банктардын маркетингдик иш-чараларды жүргүзүүсүнө карата талаптар

8. Банктар маркетингдик стратегиясын/саясатын Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына ылайык өз алдынча аныктайт.

9. Банктар ушул Жобонун талаптарын эске албаганда, өз ишинде маркетинг инструменттерин жүзөгө ашырууда чектелген эмес.

10. Банктар маркетингдик иш-чараларын жүргүзүүдө монополияга каршы жөнгө салуу, жарнамалоо, атаандаштык, керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо чөйрөсүндө мыйзамдарды жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларын сактоого, ошондой эле банктын ички документтеринде жөнгө салынууга тийиш болгон ишкердик жана кесиптик ишти жүргүзүү этикасынын ченемдерин сактоого тийиш.

11. Жалпыга маалымдоо каражаттарында, расмий интернет-сайттарда жана башка маалымат таркатуучуларда (жарнама буклеттери, жол четиндеги билборддор, стенддер жана башкалар) жарыялануучу банк, банктык продукттар, кызмат көрсөтүүлөр, пайыздык чендердин өлчөмү жана тарифтер тууралуу маалымат, ошондой эле кардарларга консультация берүүдөгү маалымат алардын жаңылышуусуна жол бербөө үчүн толук жана анык болууга тийиш.

Эгерде банктын жарнамасында толук маалыматты көрсөтүү мүмкүн болбосо, жарнакта тиешелүү кызматтарды сунуштоо шарттары жөнүндө толук маалыматты камтыган расмий интернет-сайтка же башка маалымат каражаттарына шилтеме келтирилүүгө тийиш.

Банктын жарнамасында Улуттук банк тарабынан берилген лицензияга ылайык анын толук аталышы жана лицензиясынын номери камтылууга тийиш.

12. Банктын жарнамасында саясий мүнөздөгү маалымат, саясий партиялар жана шайлануучу кызматтарга талапкерлер жөнүндө маалымат, ошондой эле саясий маанидеги башка маалымат камтылуусуна жол берилбейт.

13. Банк, анын продукттары жана кызмат көрсөтүүлөрү жөнүндө жарнаманы саясий ишке, шайлануучу кызматка талапкерлердин жана саясий партиялардын ишмердүүлүгүнө байланыштуу жерлерге жана иш-чараларында жайгаштырууга жана жарыялоого жол берилбейт.

14. Банктык кызмат көрсөтүүлөр жөнүндө маалыматтын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу максатында, банктык кызмат көрсөтүүлөр жөнүндө кайсы гана жарнама же басылма болбосун, анын жарыялоо ыкмасына жана ордуна карабастан, коммуникациянын (мисалы: банктын расмий интернет-сайты, телефон номерлери,

социалдык түйүндөр, мессенджерлер, электрондук почта ж.б.) жеткиликтүү каналдары тууралуу маалыматты камтууга тийиш.

15. Банк кардардын/кардарлардын сүрөттөрүн жана видео, аудио жаздырууларды жана алар тууралуу башка маалыматтарды жарнамалык, маркетингдик материалдарда жана башка коомчулукка жарыялоо максатында пайдалануу үчүн Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык кардардын/кардарлардын макулдугун алууга тийиш.

16. Маркетингдик иш-чараларды жүргүзүүдө банкка төмөнкүлөргө тыюу салынат:

- Кыргыз Республикасынын «Лотереялар жөнүндө» мыйзамына ылайык, лотереянын кайсы болбосун түрүн уюштурууга;

- «оюн-зоок» иш-чараларын уюштурууга (анын шарты катышуучулардын ортосунда мелдешти камтыган капыстан утушка ээ болуу, утушка ээ болбоо мүмкүнчүлүгүн берүүчү, тобокелдүү иш-чара);

- лотереяларды, утуштарды жана оюн-зоок иш-чараларын өткөрүүгө демөөрчү болууга;

- лотереялык билеттерди таркатууга катышууга;

- кайсы болбосун лотереяны, анын жеңүүчүлөрүн, утуштарды жана башка оюн-зоок иш-чараларын жарыялоого, жарнамалоого жана ачыкка чыгарууга.

17. Банктар лотерея өткөрүүдө юридикалык жактарга, мамлекеттик органдарга банктык эсептерди ачууга укуктуу.

18. Кардарларды шыктандыруу, дем берүү, жаңы кардарларды тартуу, ошондой эле продукттарды жана банктык кызматтарды пайдалануу деңгээлин жогорулатуу максатында банктар демилгелөөчү иш-чараларды/акцияларды өткөрүүгө укуктуу.

Банктын демилгелөөчү иш-чаралары/акциялары дегенден улам ушул Жобого ылайык тыюу салынбаган, кардарларды шыктандыруунун, дем берүүнүн ар кандай инструменттери аркылуу кызмат көрсөтүүлөрдү сатуу көлөмүн көбөйтүүгө жана жаңы кардарларды тартууга багытталган иш-чараны түшүнүүгө болот.

19. Банктын демилгелөөчү иш-чараларында/акцияларында төмөнкү белгилер болбоого тийиш:

- уткан катышуучуларды кокустан аныктоого;
- «оюн-зоок» мүнөзүндө болбоого;
- акы төлөп катышууга.

20. Банктык укуктук мамилелердин негизги принциптерин сактоо үчүн банк менен аффилирленген/байланыштуу жактарга демилгелөөчү иш-чараларга/акцияларга катышууга тыюу салынат.

21. Банктын демилгелөөчү иш-чараларды/акцияларды өткөрүү тартиби/эрежелери, субъекттер тизмеги (катыша алган), катышуу тартиби, жеңүүчүнү аныктоо шарттары, утушту аныктоо, бюджет түзүү жана өткөрүлүүчү иш-чарага/акцияга карата талаптар камтылган документтерге ылайык өткөрүлүүгө тийиш.

22. Демилгелөөчү иш-чара/акция өткөрүү жөнүндө банктын кулактандыруусунда төмөнкү маалымат камтылууга тийиш:

- демилгелөөчү иш-чаранын аталышы;
- демилгелөөчү иш-чараны уюштуруучу тууралуу маалыматты;
- өткөрүү шарттары;
- өткөрүү мезгили;
- катышуучуларга карата талаптар;
- жеңүүчүлөрдү аныктоо тартиби;
- жеңүүчүлөрдүн байге алуу тартиби;
- катышуучулардын укуктары жана милдеттери;
- уюштуруучунун укуктары жана милдеттери;
- башка шарттар.

23. Демилгелөөчү иш-чараларды өткөрүү жыйынтыгы милдеттүү түрдө банктын расмий интернет-сайтында, ошондой эле анын тандоосу боюнча коммуникациялык башка каналдарга жана маалымат булактарында жарыяланууга тийиш.

24. Маркетингдик иш-чараларды өткөрүүдө утушка ээ болгон катышуучуларды капыстан аныктоо белгиси аккаунттарды кеңири жайылтуу жана ага киргендердин санын көбөйтүү жана банкка болгон кызыкчылыкты арттыруу максатында социалдык түйүндөрдө өткөрүлгөн акцияларга тиешелүү эмес. Мындай акцияларга катышуу шарты катары банктык продуктту же кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алуу болбоого тийиш.

4. Корутунду жоболор

25. Банктык кызматтарды сунуштаган жак тарабынан ишке ашырылган баа түзүү саясаты жана маркетинг саясаты ачык-айкын болууга, Кыргыз Республикасынын монополияга каршы жөнгө салуу, жеке маалыматтарды коргоо, банктык сыр чөйрөсүндөгү, ак ниет атаандаштыкты өнүктүрүү жана банктык, төлөм кызмат көрсөтүүлөрүн жана микрофинансылык уюмдар тарабынан сунушталуучу кызматтарды керектөөчүлөрдүн укугун коргоо жагында мыйзамдарынын талаптарына ылайык келүүгө тийиш.

26. Баа түзүү саясаты ыйгарым укуктуу башкаруу органы тарабынан банктык кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган жактын ишинин натыйжаларын жана жаңы багыттарды эске алуу менен жылына кеминде бир жолу кайра каралуусу жана бекитилүүсү зарыл.

27. Банктык кызматтарды сунуштаган жактар Улуттук банктын талабы боюнча баа түзүү саясатын жана ички документтерди сунуштоого тийиш.

Эгерде депозиттер жана кредиттер боюнча декларациялануучу пайыздык чендерге өзгөртүү киргизилсе, банктык кызматтарды сунуштаган жак 7 (жети) жумуш күнү ичинде аталган өзгөртүүлөрдүн себебинин толук негиздемесин көрсөтүү менен тиешелүү өзгөртүүлөр тууралуу Улуттук банктын тиешелүү түзүмдүк бөлүмүнө билдирүү менен ички документтерди (банктык кызматтарды сунуштаган жактын ыйгарым укуктуу органы тарабынан бекитилген протоколдун жана чечимдин көчүрмөсүн) сунуштоосу зарыл.

Эгерде тарифтик саясатына өзгөртүү киргизилсе, төлөм системаларынын операторлору/төлөм уюмдары 10 (он) жумуш күнү ичинде аталган өзгөртүүлөрдүн себебинин толук негиздемесин көрсөтүү менен киргизилген өзгөртүүлөр тууралуу Улуттук банктын тиешелүү түзүмдүк бөлүмүнө билдирүү менен ички документтерди (төлөм системаларынын операторунун, төлөм уюмунун ыйгарым укуктуу органы тарабынан бекитилген протоколдун жана чечимдин көчүрмөсүн) сунуштоосу зарыл.

28. Улуттук банк банктык кызматтарды сунуштаган жактардын баа түзүү саясаты Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык келүүсүнө талдап-иликтөө жүргүзөт.

29. Банктардын маркетингдик иши негизги максаттарды жана милдеттерди көздөөгө, банктын аброюна жана экономикалык ченемдерине терс таасирин тийгизбөөгө жана банктын мүмкүнчүлүгүнө жана финансылык абалына ылайык келүүгө тийиш.

30. Маркетингдик иш-чараларды жүргүзүү боюнча талаптар бузулган учурда, банк Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жоопкерчилик тартат.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 29-декабрындагы
№ 2021-П-12/75-2-(НПА)

Мурабаха операциясын эсепке алуу тартибин бекитүү тууралуу

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 20 жана 68-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Мурабаха операциясын эсепке алуу тартиби бекитилсин (тиркелет).

2. Токтом 2023-жылдын 1-январынан тартып күчүнө кирет.

3. Ислам каржылоо принциптери боюнча, анын ичинде «ислам терезеси» аркылуу иш алып барган коммерциялык банктар:

- 2022-жылдын 1-мартына чейинки мөөнөттө Мурабаха операциясын эсепке алуу тартибинин талаптарына ылайык маалыматтык банк системасын автоматташтыруу боюнча иш-чаралар планын Кыргыз Республикасынын Улуттук банкына сунуштасын;

- 2023-жылдын 1-январына чейинки мөөнөттө автоматташтырылган маалыматтык банк системасын жана эсепке алуу саясаттарын Мурабаха операциясын эсепке алуу тартибине ылайык келтирсин.

4. Юридика башкармалыгы:

- токтомдун Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

- расмий жарыялангандан кийин токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик

реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

5. Банктарды көзөмөлдөө методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы ушул токтом менен коммерциялык банктарды, «Кыргызстан банктарынын союзу» юридикалык жактар бирикмесин, Улуттук банктын тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрүн, областтык башкармалыктарын жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүн тааныштырсын.

6. Токтомдун аткарылышын контролдоо Банктарды көзөмөлдөө методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгынын ишин тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2021-жылдын 29-декабрындагы
№ 2021-П-12/75-2-(НПА)
токтомуна карата тиркеме

Мурабаха операциясын эсепке алуу

ТАРТИБИ

1. Жалпы жоболор

1. Мурабаха операциясын эсепке алуу тартибинин (мындан ары – Тартип) аракети ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык, анын ичинде «ислам терезеси» аркылуу операцияларды жүзөгө ашырган банктарга (мындан ары – банк) таркатылат.

2. Бул Тартипте Ислам финансы институттарынын бухгалтердик эсепке алуу жана аудит уюму (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions) тарабынан иштелип чыккан Ислам финансы мекемелери үчүн бухгалтердик эсепке алуу, аудит жана башкаруу стандарттарына ылайык (мындан ары – AAOIFI стандарттары) банктын мурабаха операцияларын эсепке алуу жана мурабаха боюнча кирешени таануу эрежелери аныкталган.

3. Банк мурабаха операцияларын эсепке алуунун ички жол-жоболорун, ушул Тартиптин сакталышын камсыз кылган ички контролдоо системаларын иштеп чыгуу жана жүзөгө ашыруу үчүн жооптуу болуп саналат.

2. Терминдер жана аныктамалар

4. Тартипте төмөнкү терминдер жана аныктамалар колдонулат:

арбун – кардар тарабынан банкка төлөнгөн шерт пулдун суммасы, ал мурабаха бүтүмү келишилгенден кийин банк кардарынын карызынын бир бөлүгүн жабуу эсебине чегерилет. Эгерде мурабаха бүтүмү ишке ашпай калса, банк арбунду кардарга кайтарып бербөөгө укуктуу;

мурабаха – кардардын билдирмеси боюнча банк тарабынан сатылып алынган же кардар кайрылган учурда банктын менчигинде турган активди (товарды) бөлүп төлөө шартында сатуу;

үстөк баа – банктын мурабаха келишими боюнча пайдасы, ал белгиленген сумма же активдин (товардын) өздүк наркынын үлүшү түрүндө белгиленет;

баштапкы нарк – кардар менен банктын ортосунда макулдашылган баага негизделген, активдин наркынан жана бүтүм боюнча банктын үстөк баасынан турган мурабаха боюнча дебитордук карыздын суммасы;

хамиш джиддия – мурабаха келишимин түзүү ниетинин олуттуу экендигин тастыктоо үчүн банкка кардар тарабынан төлөнгөн сумма. Эгерде мурабаха бүтүмү ишке ашпай калса, банк келип чыккан чыгым өлчөмүн хамиш джиддиянын эсебинен толтурууга укуктуу, андан калган сумма кардарга кайтарылып берилет;

адилет нарк - эсептелинген акчалай сумма, тараптардын ар бири аны ишке ашыруу учурунда компетенттүү, кылдат жана мажбурлоосуз иш алып барган, талаптагыдай маркетингден кийинки коммерциялык бүтүмдө сатып алууга даяр сатып алуучу менен сатууга даяр сатуучунун ортосунда баа берүү күнүнө карата мүлктү алмашуу ишке ашырылган нарк.

3. Мурабаха бүтүмү боюнча сатуу үчүн каралган активди таануу жана андан ары баалоо

5. Мурабаха бүтүмү боюнча андан ары сатуу үчүн банк тарабынан сатылып алынган активдер, бухгалтердик баланстын «мурабаха боюнча андан ары өткөрүп берүү үчүн активдер/инвентарь» статьясын көбөйтүү менен өздүк наркы боюнча таанылат.

6. Активдин өздүк наркында сатып алууга кеткен бардык сарптоолор, аларды ташууда тарткан, жумушчу абалга келтирүүдөгү башка сарптоолор, камсыздандыруу чыгашалары жана башка кандай болбосун агенттик чыгашалар менен комиссиялык төлөмдөр камтылууга тийиш.

Кайсы болбосун кошумча кыйыр чыгашалар тиешелүү мезгилде банктын пайда жана чыгым жөнүндө отчетунда чагылдырылууга тийиш.

7. Активди андан ары кайра сатуу үчүн аны сатып алууда банк тарабынан алынган арзандатуу (дисконт) банктын кирешеси катары саналбайт. Шариат кеңешинин тиешелүү чечими болгон учурларды

эске албаганда, банк кардар үчүн товардын наркын арзандатылган суммага төмөндөтүүгө тийиш.

Эгерде банк ошол товарды арзандатуу (дисконт) менен алган суммага кардарга мурабаха келишими боюнча өткөрүп берүү каралган активдин (товардын) наркын төмөндөтпөсө, анда мындай жеңилдетүү (дисконт) «мөөнөтүн узартып төлөө» бухгалтердик баланстын статьясында чагылдырылууга тийиш.

8. Мурабаха боюнча сатууга каралган актив (товар) баштапкы таануудан кийин төмөнкүсү боюнча бааланат:

1) банктын кардары активди өздүк наркына барабар же андан ашкан наркта сатып алууга милдеттендирилген учурларда, банк, эгерде бар болсо, активдин адилет наркынын өзгөрүүсүнө карабастан, активди өздүк наркы боюнча эсепке алууга тийиш.

Эгерде мындай милдеттенменин аткарылышын күткөн банк милдеттенме менен байланышкан чыгымдарды тартса, анда банктын кардары активди сатып алууга милдеттендирилген болот жана ал үчүн милдеттүү болуп саналат;

2) банктын кардары активди сатып алууга милдеттүү болбогон учурларда:

– кыймылсыз мүлк Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2012-жылдын 29-августундагы №36/2 токтому менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын жана микрофинансылык компанияларынын кыймылсыз мүлк менен айрым бүтүмдөрү/операциялары жөнүндө» жобого ылайык таза баланстык нарктын (амортизацияны жана баанын түшүүсүнөн улам келип чыккан чыгымдарды кемиткенден кийинки нарк) жана которуу күнүнө карата адилет нарктын эң аз өлчөмү боюнча эсепке алынат;

– кыймылдуу мүлк адилет нарк боюнча эсепке алынат.

Ушул пунктчада көрсөтүлгөн мүлк Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2009-жылдын 28-декабрындагы №51/6 токтому менен бекитилген «Ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды жүзөгө ашырууда активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга камга чегерүүлөр жөнүндө» жобого ылайык классификацияланат.

9. Кардар мурабаха келишимин түзүүдөн баш тарткан учурда, банктын активди (товарды) сатып алууга байланыштуу чыгашалары ААОIFI стандарттарына ылайык хамиш джиддиянын же арбундун мурда алынган суммаларынын эсебинен жабылышы мүмкүн.

4. Мурабаханын дебитордук карызын таануу жана андан ары баалоо

10. Банк мурабаха келишими боюнча активдерди саткандан кийин өзүнүн финансылык отчетунда дебитордук карызды жана үстөк бааны чагылдырат.

11. Мурабаха банктын балансында баштапкы наркы боюнча таанылат:

1) сатылган активдин наркы бухгалтердик баланстын «мурабаха боюнча дебитордук карыз»/«мурабаханы каржылоо» статьясында чагылдырылат;

2) актив боюнча үстөк баа бухгалтердик баланстын «мурабаха боюнча үстөк баа» статьясы боюнча башка активдерде жана «мурабаха боюнча келечекте алынуучу пайда» статьясы боюнча башка милдеттенмелерде бүтүндөй каржылоо мөөнөтү үчүн толук көлөмдө чагылдырылат.

12. Мурабаха операциясы боюнча дебитордук карыз баштапкы таанылгандан кийин, ал потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга камды алып салуу менен төлөнбөгөн карыздын суммасында эсепке алынат.

13. Мурабаха келишими боюнча сүйлөшүүлөргө жана аны түзүүгө байланыштуу операциялык чыгашалар, сатып алуучунун кайсы болбосун ордун жабууларын алып салуу менен тиешелүү мезгилде эсепке алынат.

14. Мурабаха келишими түзүлгөндөн кийин:

1) хамиш джиддия кардар менен макулдашылган учурлардан тышкары, дебитордук карыздын эсебинде эсепке алынбайт;

2) арбун кардардын дебитордук карызынан алынып салынууга тийиш.

5. Мурабаха боюнча пайданы таануу

15. Мурабаха операциясы боюнча пайда бухгалтердик баланстын «мурабаха боюнча келечекте алынуучу пайда» статьясын азайтуу эсебинде, акча каражаттарынын иш жүзүндө келип түшкөнүнө карабастан, операция ишке ашырылган ошол мезгил ичинде таанылат.

16. Банк ААОIFI стандарттарына ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2008-жылдын 27-августундагы №33/4 токтому менен бекитилген «Банктык кызмат көрсөтүүлөр боюнча сыйакылар өлчөмү жөнүндө маалыматты таркатууда эффективдүү пайыздык чендерди эсептөө тууралуу» жобого ылайык, мурабаханы каржылоо мөөнөтүнө карабастан, бүтүм боюнча пайданын ченемин эсептөө үчүн эффективдүү пайыздык ченди колдонууга тийиш.

17. Эгерде банк, мурабаха келишими боюнча карызды мөөнөтүнөн мурда төлөгөндүгү же кандайдыр бир башка себептерден улам кардарга жеңилдик берсе, жеңилдик берилген сумма бухгалтердик баланста «мурабаха боюнча келечекте алынуучу пайда» жана «мурабаха боюнча үстөк баа» статьяларын төмөндөтүү менен чагылдырылууга тийиш.

6. Потенциалдуу жоготууларга жана чыгым тартууларга кам түзүү жана маалыматты ачып көрсөтүү

18. Мурабаха боюнча дебитордук карыз отчеттук мезгилдин акырында бааланат жана ал Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2009-жылдын 28-декабрындагы №51/6 токтому менен бекитилген «Ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды жүзөгө ашырууда активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга камга чегерүүлөр жөнүндө» жобого ылайык түзүлгөн потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга камды алып салуу менен карыздын суммасына барабар болот.

19. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2004-жылдын 28-апрелиндеги №11/2 токтому менен бекитилген Пайыздык кирешелерди чегербөө статусун берүүнүн тартибинде

каралган учурларда мурабаха келишими боюнча кирешелерди чегерүү жана таануу токтотулууга тийиш.

20. Активдерди классификациялоо жана потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга камды түзүү максатында, үстөк баанын мөөнөтү өтүп кеткен бөлүгү дегенден улам, бухгалтердик баланстын «мурабаха боюнча үстөк баа» жана «мурабаха боюнча келечекте алынуучу пайда» статьялары ортосунда айырма катары эсептелинген үстөк баанын 30 күн ичинде төлөнбөгөн өлчөмүн түшүнүүгө болот.

21. Мурабаха келишиминин объектиси болуп саналган актив Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2012-жылдын 29-августундагы №36/2 токтому менен бекитилген «Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын жана микрофинансылык компанияларынын кыймылсыз мүлк менен айрым бүтүмдөрү/операциялары жөнүндө» жобого ылайык банктын башка менчиги категориясына которулууга тийиш, эгерде:

1) банк активди сатып алгандан кийин кардар мурабаха келишимин түзүүдөн баш тартса;

2) кардар милдеттенмелерди аткаруудан баш тарткан же кардар төлөөгө жөндөмсүз болгон учурда – мурабаха келишими боюнча карызды толугу менен же жарым-жартылай төлөнгөндө.

22. Ислам каржылоо принциптери боюнча жайгаштырылган активдердин банктын финансылык абалына жана ишинин натыйжаларына тийгизген таасирин түшүнүү максатында, банк мурабаха операциясы боюнча каржылоо жөнүндө маалыматты финансылык отчетунда ачып көрсөтүүгө тийиш. Банк мурабаха операциясы боюнча кредит портфелинин өлчөмүн, сапатын, концентрацияланышын жана реструктуризацияланышын, мурабаха операциясы боюнча өткөрүп берилүүчү активдердин (товардын) өлчөмүн, мурабаха операциясы боюнча келечекте алынуучу пайданын өлчөмүн жана банк ишинин алкагында орчундуу болуп саналган кайсы болбосун маалыматты ачып көрсөтүүсү зарыл.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 29-декабрындагы
№ 2021-П-12/75-3-(НПА)

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 20 жана 68-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын төмөнкү токтомдоруна өзгөртүүлөр (кошо тиркелет) киргизилсин:

– 2004-жылдын 28-апрелиндеги № 11/2 «Пайыздык кирешелерди чегербөө статусун берүүнүн тартибин» бекитүү тууралуу» токтому;

– 2005-жылдын 25-августундагы № 26/5 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актылары жөнүндө» токтому;

– 2011-жылдын 30-мартындагы № 20/4 «Ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды жүзөгө ашырышкан банктардын мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчету жөнүндө» жобону бекитүү жөнүндө» токтому.

2. Токтом 2023-жылдын 1-январынан тартып күчүнө кирет.

3. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик

реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

4. Банктарды көзөмөлдөө методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгы ушул токтом менен коммерциялык банктарды, «Кыргызстан банктарынын союзу» юридикалык жактар бирикмесин, Улуттук банктын тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрүн, областтык башкармалыктарын жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүн тааныштырсын.

5. Токтомдун аткарылышын контролдоо Банктарды көзөмөлдөө методологиясы жана лицензиялоо башкармалыгынын ишин тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2021-жылдын 29-декабрындагы
№ 2021-П-12/75-3-(НПА)
токтомуна карата тиркеме

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөр

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2004-жылдын 28-апрелиндеги №11/2 «Пайыздык кирешелерди чегербөө статусун берүүнүн тартибин» бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкү өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген Пайыздык кирешелерди чегербөө статусун берүүнүн тартибинин:

- 1.1-пункту төмөнкү мазмундагы экинчи абзац менен толукталсын:

«Анын ичинде «ислам терезеси» аркылуу ислам каржылоо принциптери боюнча операцияларды жүзөгө ашырган кредиттик уюмдарга карата Пайыздык кирешелерди чегербөө статусун берүүнүн тартибинин аракети алар банк операцияларын жүргүзүүдө колдонгон атайын терминологияны эске алуу менен мурабаха жана иджара мунтахийя биттамлик операциялары боюнча үстөк баа/киреше чегерүү бөлүгүнө таркатылат.»;

- 1.2-пункту төмөнкү мазмундагы экинчи абзац менен толукталсын:

«Анын ичинде «ислам терезеси» аркылуу ислам каржылоо принциптери боюнча операцияларды жүзөгө ашырган кредиттик уюмдар үчүн пайыз дегенден улам мурабаха жана иджара мунтахийя биттамлик операциялары боюнча үстөк баа/кирешени түшүнүү зарыл.».

2. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2005-жылдын 25-августундагы № 26/5 «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын айрым ченемдик укуктук актылары жөнүндө» токтомуна төмөнкү өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик банктык отчет жөнүндө» жобонун:

– 2-тиркемесинин «Баланстык отчет» деп аталган 1-бөлүгүнүн «3. «Ислам терезеси» алкагында банк тарабынан жүргүзүлгөн операциялар жөнүндө отчет» бөлүкчөсүнүн «Г. Башка активдерди жана башка милдеттенмелерди чечмелөө» бөлүгү төмөнкү редакцияда берилсин:

«

Г. Башка активдерди жана башка милдеттенмелерди чечмелөө		
1. Башка активдер		
а) банк тарабынан алууга чегерилген сый акы		
б) мурабаха боюнча үстөк баа		
в) төлөнүп берилген алдын ала төлөө		
г) такталбаган дебитордук суммалар		
д) баалуу металлдар		
е) жана башка активдер		
2. Башка активдерге атайын РППУ,		
анын ичинде мурабаха боюнча үстөк баага атайын РППУ		
3. Башка таза активдер		
4. Башка милдеттенмелер		
а) кардарларга төлөөгө чегерилген сый акылар		
б) мурабаха боюнча келечекте алынуучу пайда		
в) төлөөгө салыктар		
г) такталбаган кредитордук карыз		
д) жана башка милдеттенмелер		

».

3. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2011-жылдын 30-мартындагы № 20/4 «Ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды жүзөгө ашырышкан банктардын мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчету жөнүндө» жобону бекитүү жөнүндө» токтомуна төмөнкү өзгөртүүлөр киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды жүзөгө ашырышкан банктардын мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчету жөнүндө» жобонун:

2-тиркемесинин 1. А. «Баланстык отчет» бөлүгүнүн Д. «Банктын башка активдерин жана башка милдеттенмелерин чечмелөө» бөлүкчөсү төмөнкү редакцияда берилсин:

«

Д. Банктын башка активдерин жана башка милдеттенмелерин чечмелөө

(миң сом)

Статьянын аталышы	Бардыгы болуп	Чет өлкө валютасы
1. Башка активдер		
а) банк тарабынан алууга чегерилген сый акы		
б) мурабаха боюнча үстөк баа		
в) төлөнүп берилген алдын ала төлөө		
г) такталбаган дебитордук суммалар		
д) баалуу металлдар		
е) жана башка активдер		
2. Башка активдерге атайын РППУ, анын ичинде мурабаха боюнча үстөк баага атайын РППУ		
3. Башка таза активдер		
4. Башка милдеттенмелер		
а) кардарларга төлөөгө чегерилген сый акы		
б) мурабаха боюнча келечекте алынуучу пайда		
в) төлөөгө салыктар		
г) такталбаган дебитордук карыз		
д) төлөөгө дивиденддер		
е) жана башка милдеттенмелер		

».

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 29-декабрындагы
№ 2021-П-14/75-4-(НПА)

Улуттук банк Башкармасынын 2015-жылдын 9-декабрындагы № 76/8 «Кыргыз Республикасындагы банктык төлөм карттар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 20 жана 68-беренелерине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Улуттук банк Башкармасынын 2015-жылдын 9-декабрындагы № 76/8 «Кыргыз Республикасындагы банктык төлөм карттар жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкү өзгөртүүлөр (кошо тиркелет) киргизилсин.

2. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

3. Токтом, 2022-жылдын 1-февралынан тартып күчүнө кире турган ушул токтомго карата тиркеменин 12-пунктунун биринчи абзацын жана 2024-жылдын 4-майынан тартып күчүнө кире турган ушул токтомго карата тиркеменин 46-пунктун эске албаганда, расмий жарыяланган күндөн тартып он беш күн өткөндөн кийин күчүнө кирет.

4. Төлөм системалары башкармалыгы ушул токтом менен коммерциялык банктарды, «Кыргызстан банктарынын союзу» юридикалык жактар бирикмесин, «Банктар аралык процессинг борбору» ЖАКты, банк эмес финансы-кредит уюмдарын жана Кыргыз Республикасынын Улуттук банкында каттоодон өткөн, банктык төлөм карттарын пайдалануу менен эсептешүүлөрдүн эл аралык төлөм системаларынын операторлорун тааныштырсын.

5. Мамлекеттик тилди өнүктүрүү жана документ менен иш алып баруу бөлүмү ушул токтом менен Кыргыз Республикасынын Улуттук банктын тиешелүү түзүмдүк бөлүмдөрүн, областтык башкармалыктарын жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүн тааныштырсын.

6. Токтомдун аткарылышын контролдоо Төлөм системалары башкармалыгынын ишин тескөөгө алган Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

К. Боконтаев

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2021-жылдын 29-декабрындагы
№ 2021-П-14/75-4-(НПА)
токтомуна карата тиркеме

**«Улуттук банк Башкармасынын 2015-жылдын 9-декабрындагы
№ 76/8 «Кыргыз Республикасындагы банктык төлөм карттар
жөнүндө» жобону бекитүү тууралуу» токтомуна өзгөртүүлөр**

«Улуттук банк Башкармасынын 2015-жылдын 9-декабрындагы
№ 76/8 «Кыргыз Республикасындагы банктык төлөм карттар жөнүндө»
жобону бекитүү тууралуу» токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр
киргизилсин:

жогоруда аталган токтом менен бекитилген «Кыргыз
Республикасындагы банктык төлөм карттар жөнүндө» жобонун:

1) 5-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«5. Бул жободо төмөнкү терминдер жана аныктамалар
колдонулган:

**Автоматташтырылган өзүн-өзү тейлөө терминалы (төлөм
терминалы)** – кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоочулардын дарегине
нак жана нак эмес формадагы төлөмдөрдү жүргүзүүнү кошо алганда,
банктын кардарларынан/кардарларына, карт ээлеринен/ээлерине,
сервистерди пайдалануучулардан/пайдалануучуларга нак акча
каражаттарын кабыл алуу (**cash-in**) /берүү (**cash-out**) үчүн каралган
терминал.

Авторизациялык талап – эквайерден системада белгиленген
эрежелерге ылайык транзакцияларды жүргүзүүгө уруксат алуу үчүн
карттын эмитентине жөнөтүлгөн талап.

Авторизация – эмитенттин карт ээсинин банктык төлөм карттарын
пайдалануу менен операцияларды (транзакцияларды) жүргүзүүгө
ыйгарым укугун же автордук укугун тастыктоо жол-жобосу, анын
натыйжасында жогоруда аталган эмитенттин карттарды пайдалануу
менен түзүлгөн эсептешүү документин аткарууга эмитенттин
эквайер алдында милдеттенмеси келип чыгат. Авторизация
автоматташтырылган (терминал аркылуу) жана добуш аркылуу
(телефон байланышы менен) ишке ашырылышы мүмкүн. Эгерде
банктык төлөм карттарын пайдалануу менен ишке ашырылган

операциялар боюнча эмитент жана эквайер бир эле жак болсо, анда ошол операцияны ишке ашырууга эмитенттин кардарга берген ыраакты авторизация болуп саналат.

Аутентификация – сунушталган идентификатордун (PIN-код, сыр сөз ж.б.) мүнөздөмөлөрүн тактоо жана салыштырып текшерүү аркылуу пайдалануучунун инсандыгын тастыктоо жол-жобосу.

Банктык төлөм карты (карт) – товарларды, кызматтарды сатып алууда эсептешүүлөрдү жүргүзүүдө, улуттук жана чет өлкө валютасында нак акча алууда, акча каражаттарын которууда, ошондой эле терминалдар, банкоматтар же башка жабдуулар (аралыкта орнотулган жабдуулар) аркылуу электрондук акча түрүндө эсептешүү үчүн колдонулган төлөм каражаты.

Банк күркөсү – аралыкта орнотулган жабдуу жайгаштырылган атайын курулма/жабдуу.

Банктык эсеп – бул, банктык эсеп, банктык аманат келишимдеринде жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган жана банктык тажрыйбада колдонулган банк менен кардар ортосунда банктык аманатты (депозитти) кабыл алуу жана/же банктык төлөм карттарын пайдалануу менен төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү жүргүзүүнү кошо алганда, кардарды тейлөөгө байланыштуу операцияларды чагылдыруу ыкмасы.

Банкомат (АТМ – Automated teller machine) – нак акча берүү жана/же кабыл алуу, ишке ашырылган транзакциялар жөнүндө маалыматты алуу жана картты колдонуу же башка аралыктан тейлөө инструменттери менен башка операцияларды аткарууга каралган аппараттык-программалык комплекс.

Байланышсыз төлөм – маалыматтарды байланышсыз берүү технологияларын (NFC (Near field communication ж.б.) колдонуу менен аралыкта орнотулган жабдуу менен карттан же башка аралыктан тейлөө инструментинен жакын арада маалыматты окуу аркылуу жүзөгө ашырылуучу транзакция.

Виртуалдык карт – ээлик кылган адамды катыштырбастан электрондук түрдө чыгарылган атайын карт.

Виртуалдык POS-терминалы – бул POS-терминалды алмаштыруучу жана банктык төлөм карттарын жана башка аралыктан тейлөө инструменттерин колдонуу менен товарлар жана кызматтар

үчүн төлөмдөрдү төлөө системасы менен өз ара аракеттенүүчү веб-интерфейс. Виртуалдык POS-терминал ички ченемдик документтериндеги банк тобокелдигинин даражасынын (деңгээлинин) баалоо критерийлерин, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарын сактоону эске алуу менен банктык эсептерин толуктоо үчүн да колдонулушу мүмкүн.

Банктык эсеп ээси – Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык банктык эсеп ачуу жөнүндө келишим түзгөн жеке адам/ юридикалык жак/жеке ишкер.

Дебеттик карт – банктык эсептеги өздүк каражаттардын жана/же банктык эсебинде акча каражаттары жетишсиз же жок болгон учурда эмитент тарабынан берилген кредиттин эсебинен операцияларды жүргүзүү үчүн каралган карт (овердрафт). Овердрафт кызматы дебеттик карттар боюнча гана көрсөтүлөт.

Карт ээси – эмитент менен түзүлгөн келишимдин негизинде карттарды пайдалануу менен операцияларды жүргүзүү укугуна ээ, анын ичинде эсеп ээси-юридикалык жак/жеке ишкер тарабынан ыйгарым укук чегерилген банктын кардары, жеке адам.

Бирдиктүү банктар аралык процессинг борбору (мындан ары – Процессинг борбору) – «ЭЛКАРТ» карттарын, ошондой эле башка системалардын, анын ичинде Процессинг борбору системасы менен интеграцияланган системалардын карттарын колдонуу аркылуу ишке ашырылган транзакциялардын процессинги/клиринги үчүн каралган Кыргыз Республикасынын «ЭЛКАРТ» улуттук төлөм системасынын аппараттык-программалык комплекси.

Индент мөөр – карттын жеке таандыгын белгилөө ыкмасы, мында карттын бетине рельефсиз ар түрдүү символдор басылат, б.а. карттын бетиндеги символдор колго урунбайт.

Карт-чек (чек) - транзакциялар боюнча эсептешүүлөрдү жүзөгө ашыруу үчүн негиз болуп саналган жана анын ишке ашырылгандыгын тастыктаган, карттарды же аралыктан тейлөө инструменттерин колдонуу менен транзакцияларды ишке ашырууда аралыкта орнотулган жабдуу менен түзүлгөн кагаз жүзүндөгү жана/ же электрондук түрдөгү документ. Алдамчылык тобокелдиктерине жол бербөө үчүн чекте карттын номери тууралуу толук маалымат болбоого тийиш.

Ко-бейджингдик карт – эки төлөм системасынын алкагында чыгарылган карт.

Ко-брендингдик карт – банк башка бир уюм/уюмдар менен бирге чыгарган карт.

Кредиттик карт – банк кредиттик келишимдин шарттарына ылайык белгиленген лимиттин чегинде карт ээсине берген акча каражаттардын эсебинен алар боюнча эсептешүүлөр жүргүзүлгөн операцияларды ишке ашыруу үчүн каралган карт.

БФКУнун кредиттик картты – эмитент менен кредиттик келишимдин/каржылоо келишиминин шарттарына ылайык, өздүк берилүүчү кредиттер боюнча кредит берүү/ордун жабуу боюнча банктык операцияларды жүргүзүү укугуна Улуттук банктын лицензиясына/күбөлүгүнө ээ, банк аларды андан ары жайылтуу үчүн банк эмес финансы-кредит уюмдары (мындан ары – БФКУ) үчүн чыгарган алдын ала чыгарылган кредиттик карт.

Локалдык төлөм системасы – Кыргыз Республикасынын аймагында бир (бир эмитенттүү) же бир нече (көп эмитенттүү) эмитенттер тарабынан чыгарылган карттарды пайдалануу менен эсептешүү системасы. Локалдык системалардын карттары, катышуучулар менен система ортосунда түзүлгөн келишим шарттарына ылайык аралыкта орнотулган жабдуулар аркылуу тейлениши мүмкүн.

Банктык төлөм карттарын пайдалануу менен эсептешүүлөрдүн эл аралык төлөм системасы (эл аралык төлөм системасы) – ошол системалардын операторлорунун жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын талаптарына ылайык эмитирленген жана тейленген эл аралык карттарды пайдалануу менен эсептешүү системасы.

Көп факторлуу аутентификация – өркүндөтүлгөн аутентификация, мында пайдалануучу тиешелүү маалыматты алуу үчүн бир нече идентификаторду көрсөтүүсү талап кылынган контролдоо ыкмасы.

Мобилдик POS-терминал (mPOS) – транзакция жүргүзүүгө мүмкүндүк берген, смартфондор/планшеттик компьютерлер жана башка жабдуулар үчүн каралган түзүлүш жана/же программалык камсыздоо.

Улуттук карт – улуттук төлөм системасынын оператору менен тиешелүү келишим түзгөн Кыргыз Республикасынын кайсыл болбосун эмитенти–резиденти тарабынан чыгарылган «ЭЛКАРТ» төлөм системасынын карты.

Банктык төлөм карттарын пайдалануу менен эсептешүүлөр боюнча улуттук төлөм системасы – Бирдиктүү банктар аралык процессинг борборунун аппараттык-программалык комплексинин базасында иштеген, «ЭЛКАРТ» улуттук төлөм системасынын карттарын пайдалануу менен операциялар боюнча эсептешүү системасы.

Жеке белгиси көрсөтүлбөгөн металл эсеп – жеке белгилерин көрсөтүүсүз баалуу металлдарды эсепке алуу жана баалуу металлдарды тартуу жана жайгаштыруу боюнча операцияларды ишке ашыруу үчүн банк тарабынан ачылган эсеп.

Овердрафт – кыска мөөнөттүү кредит формасы, ал банк менен карт ээси ортосунда түзүлгөн келишимде аныкталган сумманын жана шарттардын чегинде, кардардын эсебиндеги суммадан ашкан өлчөмдө төлөмдөрдү жүзөгө ашырууга кардарга мүмкүндүк берет.

Улуттук төлөм системасынын оператору – «Банктар аралык процессинг борбору» жабык акционердик коому («БПБ» ЖАК).

Банктык төлөм карттарын пайдалануу менен эсептешүү системасынын оператору – Улуттук банк тарабынан лицензияланган жана/же үчүнчү жактардын төлөмдөрү жана эсептешүүлөрү боюнча финансылык маалыматтарды кабыл алуу, иштеп чыгуу (процессинг, клиринг) жана төлөм системасынын ошол процессинг, клиринг борборунун катышуучуларына берүү боюнча ишти жүзөгө ашырууга уруксаты бар, банктык төлөм карттары менен эсептешүүлөр системасынын ишин камсыз кылган жана катышуучулар менен системага катышуу жөнүндө келишим түзгөн юридикалык жак, ага ылайык оператор жана системанын катышуучулары өз ишин Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык төлөм системасынын алкагында жүргүзүүгө милдеттенишет.

Аралыкта орнотулган жабдуулар – терминалдар, банкоматтар, төлөм терминалдары жана банктык төлөм карттарын жана башка аралыктан тейлөө инструменттерин кабыл алуу жана тейлөө үчүн техникалык инфраструктураны түзгөн башка жабдуулар.

Персонализация – банктык төлөм карттарын пайдалануу менен эсептешүүлөрдүн тиешелүү төлөм системасынын регламентинде жана иш тартибинде каралган идентификациялык маалыматтарды картка жана/же микропроцессордун эс тутумуна жана/же карттын магниттик тилкесине киргизүү жол-жобосу.

Банктык төлөм карттарын пайдалануу менен эсептешүүлөрдүн төлөм системасы (картты пайдалануу менен эсептешүү системасы) – картты пайдалануу менен эсептешүүлөрдү уюштуруу үчүн ченемдердин, стандарттардын, эрежелердин, мекемелердин жана программалык-техникалык каражаттардын жыйындысы. Төлөм системалары локалдык, улуттук жана эл аралык болуп бөлүнөт.

БФКУнун картын пайдалануучу – БФКУ ага түзүлгөн келишимге жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына ылайык, БФКУнун кредиттик карттарына акча каражаттарын (кредит/каржылоо) берген жана ордун жабууну кабыл алган кардар (жеке адам/юридикалык жак).

Кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоочу – сатып өткөрүлгөн товарлар, аткарылган иштер, кызмат көрсөтүүлөр үчүн кардардын акча каражаттарын алган юридикалык жак же жеке ишкер.

Алдын ала чыгарылган карт – банктын/БФКУнун филиалында (БФКУнун кредиттик карттары) карттын бетинде карт ээсинин аты-жөнүн көрсөтүүсүз жана 3 (үч) жылдан ашпаган мөөнөткө, ошондой эле эсептен пайдалануу мүмкүндүгү берилген, белгилүү бир кардар үчүн ачылган жана акча которууларды алуу, аралыкта орнотулган жабдуулар аркылуу каражаттарды нак алуу, соода түйүндөрүндө нак эмес төлөө аркылуу сатып алуулар үчүн төлөө, интернет аркылуу операцияларды ушул Жобонун жана террористтик ишти каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү боюнча мыйзам талаптарына ылайык жүргүзүү үчүн каралган дароо чыгарылуучу карт.

Алдын ала төлөнгөн карт – программалык-техникалык түзүлүштөр аркылуу электрондук акчаны товарларды/кызматтарды сатып алуу боюнча операцияларды жүргүзүүгө жана нак акчага алмаштырууга мүмкүндүк берген төлөм инструменти. Карт, карт ээсинин электрондук акча эмитентине карата анын милдеттенмелери боюнча талап кылуу укугун күбөлөндүрөт.

Процессинг – финансылык маалыматты кабыл алуу, иштеп чыгуу жана төлөм системасынын катышуучуларына берүү боюнча өз ара байланыштуу процесстерди камтыган лицензияланган иш.

Процессинг борбору – процессингди жүзөгө ашырган юридикалык жак.

Эсептешүү агенти – картты пайдалануу менен эсептешүү системасынын катышуучулары ортосунда акыркы эсептешүүлөрдүн жүргүзүлүшүн камсыз кылган уюм.

Стоп-баракча – алар боюнча операциялардын бардык түрлөрү токтотулган же убактылуу токтотулган, блокировкаланган карттардын тизмеси.

Терминал - бул карттан жана башка аралыктан тейлөө инструменттеринен маалыматтарды окуу аркылуу соода операцияларын жүргүзүүгө мүмкүндүк берген аппараттык-программалык комплекс. Терминал төмөнкү түрлөргө бөлүнөт: POS-терминал; POS-терминал-ПВН; виртуалдуу POS-терминал, мобилдик POS-терминал жана ПВН-терминал.

ПВН-терминал – бул карттардан жана башка аралыктан тейлөө инструменттеринен нак акча берүү, ички ченемдик документтерине ылайык, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарын сактоо, банктын тобокелдик даражасын (деңгээлин) баалоо критерийлерин эсепке алуу менен, банктын бөлүмдөрүндө жана анын агенттеринде банктык эсептерин карт жана башка аралыктан тейлөө инструменттери аркылуу толуктоо үчүн каралган терминал. Андан ары төлөмдү ишке ашыруу үчүн каралган ПВН-терминалы аркылуу акча алуу үчүн комиссия карт ээсине чегерилбөөгө тийиш.

Соода-тейлөө ишканасы (ТСП) – бул юридикалык жак же жеке ишкер, ал эквайер менен түзүлгөн келишимге ылайык, өз товарлары/ кызмат көрсөтүүлөрү үчүн төлөө, карт менен операция ишке ашырылгандыгын тастыктаган документ түзүү менен акча каражаттарын берүү үчүн карттарды кабыл алат. Банктык карттардагы акча каражаттар коммерциялык банктар менен агенттик келишим түзүлгөн шартта жана Кыргыз Республикасынын террористтик ишти каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү маселелери боюнча агенттин карт ээлерин жеңилдетилген шарттарда идентификациялоо жана

верификациялоо боюнча тиешелүү чараларды ишке ашыруу жагында мыйзам талаптары сакталган шартта, Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларында белгиленген лимиттерге ылайык гана берилиши мүмкүн.

Транзакция – картты жана башка аралыктан тейлөө инструменттерин пайдалануу менен ишке ашырылган операция (мисалы товарларды, кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алуу, акча каражаттарын которуу, валюталарды алмаштыруу же нак акча каражаттарын алуу), анын натыйжасында карт ээсинин эсебиндеги акча каражаттарынын калдыгы өзгөрөт.

Картты пайдалануу менен эсептешүүлөр системасынын катышуучулары – эмитент, карт ээси, эквайер, соода-тейлөө ишканалары, процессинг борбору жана эсептешүү агенти.

Чарджбек – кайтарылуучу же талап кылынуучу төлөм, эмитенттин төлөм системасынын эрежелерин бузуу менен ишке ашырылган транзакциялар боюнча төлөмдү ишке ашыруудан баш тартуу (транзакцияны териштирүү). Чарджбек регламентте белгиленген аткаруу мөөнөтү ичинде тиешелүү төлөм системасынын эрежелерине ылайык талап кылынган документтерди тариздөө менен талаш келип чыккан суммага эквайердин эсебин дебеттөө аркылуу ишке ашырылат.

Эквайер – технологияларга жана тиешелүү төлөм системасынын ченемдик актыларына, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык, эквайринг ишке ашырууга уруксат алган банк, өзүнүн аралыкта орнотулган жабдуулар аркылуу авторизациялоо жана транзакцияларды жүргүзүү мүмкүндүгүн берген аралыкта орнотулган жабдуулар тармагынын ээси.

Эквайринг – технологияларга жана тиешелүү төлөм системасынын ченемдик актыларына, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык, банктык төлөм карттарын пайдалануу менен эсептешүүлөргө байланыштуу, аралыкта орнотулган жабдуулар аркылуу авторизациялоо жана транзакцияларды жүргүзүү, ошондой эле соода-тейлөө ишканалары менен келишимдик мамилелерди түзүү мүмкүндүгүн берген банк иши.

Эмбоссирлөө – картка рельефтик белгилер түрүндө маалыматтарды чагылдыруу.

Карттарды эмиссиялоо – банк аларды андан ары таркатуу үчүн карттарды чыгаруу иши.

Эмитент – технологияларга жана тиешелүү төлөм системасынын эрежелерине, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык карттарды чыгарган банк.

CVV2-код (Card verification value) – интернет аркылуу төлөөдө жана башка операцияларды жүзөгө ашырууда карттын аныктыгын текшерүү үчүн каралган үч сандан турган код.

PIN-код (Personal identification number) – операцияны аткаруу үчүн колдонуучунун аныктыгын тастыктоого мүмкүндүк берген жеке идентификациялык номер.

POS-терминалы (Point of sale) – соода-тейлөө ишканаларында товарлар жана кызматтар үчүн төлөмдөрдү кабыл алуу, ошондой эле карт жана башка аралыктан тейлөө инструменттери аркылуу банк эсебин толуктоо үчүн каралган терминал.

POS-терминал-ПВН – эки функцияны аткарган терминал: POS-терминал жана ПВН-терминал.»;

2) 7-пункт төмөнкү редакцияда берилсин:

«7. Төлөм системасынын регламентине жана тартибине, ошондой эле эсептешүү схемасынын түрүнө жараша карт дебеттик, кредиттик, алдын ала чыгарылган, алдын ала төлөнгөн, ко-бейджингдик жана/же ко-брендингдик болушу мүмкүн. Карт эмитент тарабынан электрондук түрдө да чыгарылышы мүмкүн (виртуалдык карт). Коммерциялык банктарда виртуалдык карттар менен операцияларды жүргүзүү боюнча ички жол-жоболор, анын ичинде аларды коопсуз жүргүзүү жана эсептешүү эрежелери болушу керек.

Карт анын ээсине товарлар жана кызматтар үчүн төлөө, интернетте сатып алууларды кошо алганда, нак акча алуу боюнча операцияларды аралыкта орнотулган жабдуу же башка жабдуулар аркылуу жүргүзүүгө мүмкүндүк берет, ошондой эле банк эсебиндеги акча каражаттарын ээси тарабынан башкаруу үчүн банк эсебине кирүү каражаты катары, анын ичинде Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына жана карт ээси менен эмитенттин ортосунда түзүлгөн келишимге ылайык эмитентте ачылган ээси аныкталбаган металл

эсебине жайгаштырылган баалуу металлдар менен операцияларды жүргүзүү үчүн кызмат кылат.»;

3) 8-пункт төмөнкү мазмундагы сүйлөм менен толукталсын:

«Конвертациялоо шарттары карт ээси менен түзүлгөн келишимде белгиленүүгө тийиш.»;

4) 13-пункт төмөнкү редакцияда берилсин:

«13. Карттын бетинде төмөнкүдөй милдеттүү реквизиттер камтылууга тийиш: эмитенттин аталышы, карттын номери, карт ээсинин аты-жөнү, компаниянын аталышы (юридикалык жактардын/жеке ишкерлердин эсептерине байланыштырылган карт үчүн, эгерде колдонулса), картты колдонуу мөөнөтү, төлөм системасына таандыгы жана тиешелүү төлөм системасынын талаптарында каралган башка реквизиттер көрсөтүлүүгө тийиш. Бул пункттун талаптары банк ичиндеги бир эмитенттүү жабык системаларга жана виртуалдык карттарга таркатылбайт.

Эгерде карт алдын ала чыгарылган карт болсо анда карт ээсин банк-эмитентте/БФКУда идентификациялоо учурунда, карт ээсинин аты-жөнү көрсөтүлбөшүнө жол берилет.

Аралыкта орнотулган жабдуулар жана төлөм системасынын катышуучуларынын мобилдик тиркемелери аркылуу алдын ала чыгарылган карт аркылуу транзакцияларды жүргүзүү PIN-кодду, паролдорду же аутентификациялоонун башка ыкмаларын колдонуу менен жүзөгө ашырылат.»;

5) 15-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«15. Карт ээси эмитент менен түзгөн келишимге ылайык карт аркылуу төмөнкүлөрдү ишке ашырууга укуктуу:

– соода-тейлөө ишканаларында сатылып алынган товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр үчүн төлөө, интернет аркылуу сатып алууларды жүргүзүү;

– банкоматтардан/ПВН-терминалдарында жана банктын агенттеринен нак акча каражаттарын алуу;

– Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык банктык эсебинен алуучунун эсебине (карттан картка же электрондук капчыкка) акча каражаттарын которуу;

– акча которууларды Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык акча которуу системалары аркылуу жүзөгө ашыруу;

– төлөмдөрдү аралыктан тейлөө системалары аркылуу жүргүзүү;

– банктардын кассасы, банктык кеңири чекене кызмат көрсөткөн агенттер, төлөм терминалдары, банкоматтар, акча которуу системалары жана электрондук капчыктар аркылуу картты толуктоо.»;

6) 15-1-пункт күчүн жоготкон катары таанылсын;

7) 16-пунктунун биринчи сүйлөмү төмөнкү редакцияда берилсин:

«Соода-тейлөө ишканалары өздөрүнүн товарлары жана кызмат көрсөтүүлөрү үчүн төлөөгө карттарды кабыл алат жана электрондук авторизациялоону милдеттүү түрдө жүргүзүү менен ошол ишканадагы аралыкта орнотулган жабдуулар аркылуу эквайер менен маалымат алмашат.»;

8) 17-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«17. Аралыкта орнотулган жабдуулар аркылуу карт аркылуу ишке ашырылган төлөм, электрондук төлөм документи статусуна ээ жана төмөнкүдөй милдеттүү реквизиттер камтылган чекти тариздөө менен тастыкталат:

– документтин номери, операция ишке ашырылган күнү жана убактысы;

– соода түйүнүнүн/банкомат жана эквайердин аталышы (коду);

– төлөм суммасы;

– төлөм валютасы;

– операциянын авторизацияланышын тастыктаган код;

– комиссиялык төлөм же жеңилдиктер өлчөмү (системанын тарифтерине ылайык);

– төлөм системасынын коопсуздук эрежелерине ылайык, төлөм картынын реквизиттери;

– карт эсинин кол тамгасы (Кыргыз Республикасынын мыйзам актыларына жана төлөм системасынын эрежелерине ылайык операция ПВН-терминалы же POS-терминал аркылуу ишке ашырылган шартта). Операция PIN-кодду чагылдыруу аркылуу ишке

ашырылса, анда карт-чекте тиешелүү маалымат камтылууга тийиш, мында карт ээсинин кол тамгасы талап кылынбайт.

Эгерде бул тиешелүү төлөм системасынын регламентинде жана иш тартибинде каралган болсо, чекте кошумча реквизиттер камтылышы мүмкүн.

Бул талап байланышсыз төлөмдөргө жана электрондук коммерция операцияларына таркатылбайт.»;

9) 18- пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«18. Эквайер алдамчылык аракеттерине бөгөт коюу жана карттагы маалыматтардын сакталышы максатында аралыкта орнотулган жабдууларды коргоо каражаттары менен камсыз кылууга тийиш. Эквайер карттагы маалыматтардын сакталышын камсыз кыла албаса, (микропроцессорго ээ карттарды тейлөө, көп фактордук аутентификация, коргоо каражаттары менен жабдылган жабдууларды аралыкта орнотуу, ж.б.), анда ал карт эмитентине, эквайер жабдуусунда маалыматтардын корголушу талабын аткара албагандыктан келип чыккан чыгым ордун толуктап берүүгө милдеттүү. Мындай учурда эмитент эквайердин жабдуусунда көйгөйлүү маселе келип чыккандыгы фактысын ага маалымдоого (көрсөтүүгө) тийиш.

Эквайер эмитентке маалымдаган учурдан тартып, ошондой эле эгерде эмитент карт боюнча кошумча коргоо каражаттарын колдоого албаса жана эквайердин иш-аракетинде санкциясыз аракеттерди жүзөгө ашыруу белгилери байкалбаса, карт боюнча келип чыккан чыгымдардан бошотулат.

Карт ээси алдында компроментацияланган карттар үчүн жоопкерчилик эмитентке жүктөлөт.»;

10) 19-пунктундагы биринчи сүйлөм төмөнкү редакцияда берилсин:

«Жыйынтыктап эсептешүү жүргүзүлгөндөн кийин төлөм жаңылыш же санкциясыз катары таанылган учурда, төлөм системасында карт ээсине анын банктык эсебине акча каражаттарын милдеттүү түрдө кайтаруу жана мындай төлөмдөр боюнча талаш маселелерди андан ары жөнгө салуу боюнча өзүнчө жол-жобо жана БФКУнун кредиттик картын пайдаланган, банктык эсеби жок карт ээлерине, анын ичинде мобилдик тиркемелер жана башка аралыктан

тейлөө инструменттери аркылуу жүргүзүлгөн төлөмдөр боюнча акча каражаттарын кайтаруу боюнча өзүнчө жол-жобо каралууга тийиш.»;

11) 22-пунктунун биринчи абзацынын экинчи сүйлөмүндөгү «банктык» деген сөз алынып салынсын;

12) 24-пунктундагы:

«50 пайыздан жогору» деген сөздөр алынып салынсын;

«карты» деген сөз «төлөм системасы» дегенге алмаштырылсын;

«Элкарт» деген сөз «ЭЛКАРТ» дегенге алмаштырылсын;

13) 25-пунктунун биринчи абзацы төмөнкү редакцияда берилсин:

«Банк төмөнкүдөй ар түрдүү эсептешүү схемаларына (программаларына) ээ карттарды чыгарышы мүмкүн: дебеттик, дебет-кредиттик, кредиттик, алдын ала чыгарылган, алдын ала төлөнгөн, ко-бейджингдик жана/же ко-брендингдик, жана ошондой эле виртуалдык.»;

14) 29-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«29. Эмитент картты чыгарып, эсеп ээсинин тиешелүү өтүнүч катынын жана эсеп ээси менен түзүлгөн банктык эсеп келишиминин негизинде карт ээсине картты берет. Банктык төлөм карты эмитенттин менчиги болуп саналат жана ал карт ээсине келишимдин шарттарына ылайык пайдаланууга берилет, картты колдонуу мөөнөтү аяктаганда же кардардын банктык эсеби жабылган шартта карт эмитент тарабынан блокировкаланат/алынат.

Картты берүүдө банк Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык кардарды идентификациялоо жана верификациялоону жүргүзөт.

Карт ээсине PIN-кодду, виртуалдык картты берүү (карттын, PIN-коддун реквизиттери жана башка маалыматтар) коопсуздук чараларын сактоо учурунда эмитенттин ички ченемдик документтеринде жана төлөм системасынын эрежелеринде белгиленет.

Банк тарабынан БФКУ үчүн чыгарылган кредиттик карттар эмитенттин менчиги болуп саналат, бул банк менен БФКУ ортосунда түзүлгөн келишимде каралууга тийиш. Карттарды андан ары пайдалануу үчүн кардарларга берүү жана колдонуу мөөнөтү

бүткөндөн кийин же тейленбей калган учурда колдонуудан чыгаруу процесси БФКУ тарабынан жүзөгө ашырылат.»;

15) 30-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«30. Алдын ала чыгарылган карттардан тышкары, банктык төлөм карттарды кайра чыгаруу банктык эсеп ээсинин өтүнүч катынын негизинде, ошондой эле эгерде ушул карт боюнча санкциясыз операцияларга жол берилсе же карт ээси доо менен кайрылган учурда банк бардык жоопкерчиликти өзүнө алса, банктын демилгеси боюнча эмитент тарабынан жүзөгө ашырылат. Банктык эсеп ээсинин картты кайра чыгаруу жөнүндө өтүнүч каты факс, электрондук дарек же электрондук арыз түрүндө аралыктан банктык тейлөө системасы аркылуу эсеп ээсинин кол тамгасы коюлган, сканерден өткөрүлгөн көчүрмөсү түрүндө Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларына, ошондой эле банктын ички эрежелерине жана жол-жоболоруна жана кардар менен түзүлгөн келишимге ылайык банкка берилиши мүмкүн.»;

16) 31-пунктундагы биринчи сүйлөм төмөнкү редакцияда берилсин:

«Келишим түзүүдө жана банктык эсеп ачууда эмитент, аларды БФКУ террористтик ишти каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү боюнча мыйзамдарына ылайык идентификациялаган БФКУнун кредиттик карттарын пайдалануучуларды эске албаганда, карт ээлерин Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2012-жылдын 31-октябрындагы № 41/12 токтому менен бекитилген «Банктык эсептер, банктык аманаттар (депозиттер) боюнча эсептер менен иш алып баруу жөнүндө» нускоонун 1-тиркемесинде белгиленген «өз кардарыңды бил» саясатынын талаптарына жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык идентификациялоого милдеттүү.»;

17) 31-1-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«31-1. Эмитент БФКУ үчүн карттарды чыгарууда Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2018-жылдын 25-декабрындагы № 606 токтому менен бекитилген «Кардарды талапка ылайык текшерүү тартиби жөнүндө» жана Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2019-жылдын 21-августундагы №2019-П-33/43-6-(НФКУ) токтому менен бекитилген «Террористтик ишти каржылоого

жана кылмыштуу кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү максатында Кыргыз Республикасынын микрофинансылык уюмдарында, кредиттик союздарында жана адистештирилген финансы мекемелеринде ички контролду уюштурууга карата минималдуу талаптар жөнүндө» жоболорго ылайык, БФКУ менен анын кардарларын талапка ылайык текшерүү жана үчүнчү тараптарга ишеним артуу боюнча келишим түзүүгө тийиш.»;

18) 32-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«32. Эмитент жана БФКУ картты берүү жөнүндө өтүнүч катка кол койгонго жана келишим түзгөнгө чейин карт ээсин/БФКУнун кредиттик карттарын пайдалануучуну төмөнкүлөр менен тааныштырууга милдеттүү:

- келишим шарттары менен;
- картты коопсуз пайдалануу эрежелери менен;
- сунушталган кызматтар үчүн тарифтер менен;
- ар бир ишке ашырылган транзакция жөнүндө маалымат алуу, кардардын эсебинен санкциясыз пайдаланууга жол бербөө максатында карттарды блокировкалоо ыкмалары менен;
- иш убактысынан тышкары жана дем алыш күндөрү (майрам күндөрү) банк жана БФКУ менен байланышуусу үчүн байланыш маалыматтары менен;
- БФКУнун кредиттик карттарына акча каражаттарын чегерүү мөөнөтү жана пайыздарды эсептөө учуру жөнүндө (акча каражаттары түшкөн күндөн тартып/карттан акча каражаттарын чыгарган күндөн тартып/товарларды же кызматтарды сатып алууга багытталган акча каражаттарын которгон күндөн тартып);
- кредит дем алыш же майрам күндөрү нак эмес формада төлөнө турган болсо, кредитти төлөө тартиби менен;
- карт жоголгон учурда, банктын/БФКУнун кассасынан акча каражаттарын берүү тартиби менен.

Банктын/БФКУнун кардары кат жүзүндө же аралыктан банктык тейлөөнү колдонуу менен көрсөтүлгөн маалыматты алгандыгын тастыктайт. Картты коопсуз пайдалануу эрежелери келишимде каралууга же ага кошо тиркелүүгө тийиш.»;

19) 33-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«33. Картты берүү учурунда карттар боюнча сунушталуучу кызмат көрсөтүүлөрдүн төмөнкүдөй милдеттүү шарттары банктык эсеп келишиминде чагылдырылат:

1) эсеп ээсинин жеке маалыматтары (аты-жөнү, паспорттук маалыматтары (же Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык инсандыгын тастыктаган башка документтери) жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык кардарды жана бенефициардык менчик ээсин (пайда табуучуну) идентификациялоодон өткөрүү үчүн эсеп ээсинин башка маалыматтары;

2) карт ээсинин жеке маалыматтары (аты-жөнү, паспорттук маалыматтары (Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык инсандыгын тастыктаган башка документтин маалыматтарын) жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык кардарды жана бенефициардык менчик ээсин (пайда табуучуну) идентификациялоодон өткөрүү үчүн карт ээсинин башка маалыматтары;

3) карт ээсинин жана эмитенттин карт менен ишке ашырылган операциялар боюнча укуктары, милдеттери жана жоопкерчиликти;

4) карт ээси төлөөгө тийиш болгон комиссиялык төлөмдөрдүн түрү жана өлчөмү, ошондой эле кардарларды тарифтердин, карттын колдонуу мөөнөтүнүн өзгөрүшү же картты пайдалануунун башка шарттары, жаңы продукттар жана башка маалымат тууралуу маалымдоо тартиби;

5) эмитент тарабынан акча каражаттарынын жылышы жана банк эсебиндеги калдыктар жөнүндө көчүрмөлөрдү берүү ыкмасы жана мөөнөтү жөнүндө;

6) карт ээси тарабынан коопсуздуктун сакталышы боюнча негизги талаптар (PIN-кодду пайдалануу, лимиттер, карт жоголуп же уурдалып кеткен учурда карт ээсинин көргөн аракеттери);

7) карттын жоголушу, уурдалып кетиши же ыйгарым укуксуз жактар тарабынан алардын пайдаланышы жөнүндө эмитентке маалымдоо жол-жобосу;

8) карттар жоголуп, уурдалып же ыйгарым укуксуз жактар тарабынан санкциясыз операцияларды кошо алганда пайдаланылган учурда жоопкерчиликтерди тараптар ортосунда бөлүштүрүү;

9) эмитент тарабынан карттын блокировкаланышы жана аны алып коюу шарттары;

10) коопсуздук жол-жоболорун же келишимдин башка шарттарын бузууга жол берген учурда тобокелдиктердин жана жоопкерчиликтердин тараптар ортосунда бөлүштүрүлүшү;

11) талаш маселелерди/ даттанууларды кароо тартиби;

12) келишимди токтотуу жана картты жокко чыгаруу тартиби.

Эмитент карт ээсине PIN-кодду пайдалануусуз төлөмдөрдү жүргүзүүгө жана эмитенттин ички контролдоо программасына жана төлөө системасынын эрежелерине ылайык, бир кардарга тобокелдик даражасынын (деңгээлинин) критерийлерин эске алуу менен, карт ээлери үчүн ички эрежелерде жана жол-жоболордо белгиленген лимиттер чегинде байланышсыз төлөмдөрдү өткөрүүгө уруксат берүүгө укуктуу. Мында, бул транзакциялар үчүн жоопкерчилик эмитентке жүктөлөт.

Эмитент жогорку деңгээлдеги тобокелдик менен операциялардын болушу тууралуу карт ээлерине маалымдоого тийиш, системанын эрежелерине ылайык алар боюнча акча каражаттарын кайтарып берүү мүмкүн эмес жана/же дооматтарды кароо иши каралган эмес. Мындай операцияларды жүргүзүү мүмкүнчүлүгү блокко түшүрүлүүгө жана карт ээсинин талабы жана макулдугу боюнча гана берилүүгө тийиш. Карт продукттарын бөлүштүрүү жана кеңири жайылтуу максатында, карттын өзүндө билдирүү болгон шартта жогорку деңгээлдеги тобокелдикти камтыган операцияларга берилген көрсөткүчтөр боюнча туташтыруу жана карт ээсине билдиргенде жана макулдугу менен виртуалдык карттарды чыгарууга жол берилет. Мындай карттарды утурумдук төлөөлөрдүн (эмгек акы долбоорлору, пенсиялар, жөлөк пулдар, депозит төлөө ж.б.у.с.) алкагында колдонууга болбойт.

Келишимде кошумча шарттар да каралышы мүмкүн.»;

20) 33-1-пунктунун:

4-пунктчасындагы «ПИН» деген сөз «PIN» дегенге алмаштырылсын;

6-пунктчасындагы «алдамчылык» деген сөз «санкциясыз» дегенге алмаштырылсын;

21) 34-пунктундагы үчүнчү сүйлөм төмөнкү редакцияда берилсин:

«Эмитент, банк эсебин ачуу учурунда ээлерин «Банктык эсептер, банктык аманаттар (депозиттер) боюнча эсептер менен иш алып баруу жөнүндө» нускоонун 1-тиркемесинде бекитилген «өз кардарыңды бил» саясатынын талаптарына жана колдонулган эрежелердин негизинде, кошумча карт ээлерин идентификациялоого милдеттүү.»;

22) 35-1-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

35-1. БФКУнун кредиттик картын берүүдө, акча каражаттары (кредит) БФКУнун кредиттик карттарын эмиссиялоо жана жайылтуу боюнча келишим шарттарына ылайык, тейлөөчү банк тарабынан анда ачылган БФКУнун эсептешүү (ссуда боюнча) эсебинен каражаттарды дебеттөө аркылуу берилет.

БФКУнун кредиттик картын пайдалануучунун банктык эсебине акча каражаттарын чегерүүнү пайдалануусуз, БФКУнун кредиттик картына кредиттин түшкөндүгүнүн тастыктамасы катары макулдук берилген кредит суммасына БФКУ кредиттик лимитти ачуу саналат.

Кредитти чегерүү, кредиттик лимитти ачуу жана ордун жабуу тартиби/мөөнөтү БФКУ менен анын кардарынын ортосунда түзүлгөн кредиттик келишимге ылайык ишке ашырылат.

PIN-кодду, паролдорду же башка аутентификациялоо ыкмаларын пайдалануу менен төлөм системаларынын катышуучуларынын аралыкта орнотулган жабдуулар жана мобилдик тиркемелер аркылуу БФКУнун кредиттик карттары менен транзакцияларды жүргүзүү.

БФКУнун кредиттик карттарын пайдалануучу төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү алынган кредиттин/каржылоонун максаттуу багытына ылайык жүргүзүүгө укуктуу.»;

23) 37-пунктундагы биринчи сүйлөм төмөнкү редакцияда берилсин:

«Эмитент карт ээлери тарабынан Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына жана бухгалтердик эсеп жүргүзүүнүн финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) жана ички эрежелерине/жол-жоболоруна ылайык, жүргүзүлгөн

транзакциялардын негизинде эсеп боюнча акча каражаттарын чегерүү же банктык эсептен алып салуу аркылуу картты пайдалануу менен ишке ашырылган операцияларды бухгалтердик эсепке алууну жүргүзөт.»;

24) 39-пунктунун экинчи сүйлөмүндөгү «(айына кеминде бир жолу)» деген сөздөр алынып салынсын;

25) 40-пунктунун биринчи абзацындагы «коюшу мүмкүн» деген сөздөр «коюуга укуктуу» дегенге алмаштырылсын;

26) 41-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«41. Эмитент/БФКУ (БФКУнун кредиттик карты болсо) карттын реквизиттерин карт ээсинен аны жоготуп койгондугу, уурдалып кеткендиги же картты санкциясыз пайдалануу учурлары тууралуу өтүнүч кат келип түшкөн шартта, системанын стоп баракчасына каттоого тийиш. Карт ээси банкомат тарабынан картты алуу жөнүндө билдирүү алган учурда, эмитент/процессинг борбору карт ээси/БФКУнун кредиттик картынын колдонуучусу келишимдин шарттарына жана төлөм системасынын эрежелерине ылайык карттын реквизиттерин стоп баракчага киргизгенге же картты кайтарып берүү тууралуу өтүнүч кат бергенге чейин убактылуу блокко коёт.»;

27) 42-пунктунун үчүнчү сүйлөмүндөгү «жоготулган же уурдалган банктык картты» деген сөздөр «жоголгон же уурдалган картты» дегенге алмаштырылсын;

28) 43-пунктунун:

биринчи абзацындагы «банктык» деген сөз алынып салынсын;
экинчи абзацындагы «ПИН» деген сөз «PIN» дегенге алмаштырылсын;

29) 48-пункту күчүн жоготкон катары таанылсын;

30) 51-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«51. Карттарды колдонуу менен, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына каршы келбеген төлөм системаларынын эрежелерине жана эмитентти ички контролдоо программасына ылайык, санкциясыз операциялардын

тобокелдиктерин минималдаштыруу максатында, эквайер кардарга карата тобокелдиктердин даражасын (деңгээлин) баалоо критерийлерин эске алуу менен акча каражаттарын нак акчага айландыруу операцияларынын көлөмү боюнча аралыкта орнотулган жабдууларга чек коюуга тийиш. Банкомат аркылуу карт ээси тарабынан жүргүзүлгөн бир операциянын суммасы улуттук валютадагы 400 (төрт жүз) эсептик көрсөткүчтөн же анын чет өлкө валютасындагы эквивалентинен ашпоого тийиш.»;

31) 53-пунктунун сегизинчи абзацындагы «ПИН» деген сөз «PIN» дегенге алмаштырылсын;

32) 54-пунктунун биринчи абзацындагы «карт-чекте» деген сөз «чекте» дегенге алмаштырылсын;

33) төмөнкү мазмундагы 63-3-пункт менен толукталсын:

«63-3. Эгерде Кыргыз Республикасынын аймагында банктык төлөм карттарын колдонуу боюнча кызматтарды көрсөтүү үчүн эл аралык төлөм системасы оффшордук зонада катталган болсо, анда ал Улуттук банкта каттала албайт.»;

34) 66-пунктундагы «документтер» деген сөздөн кийин «жана алардын көчүрмөлөрү» деген сөздөр менен толукталсын;

35) төмөнкү мазмундагы 67-2-пункт менен толукталсын:

«67-2. Эгерде эл аралык төлөм системасынын каттоосу жокко чыгарылса, документтерди кайра каттоо үчүн 1 жылдан кийин тапшырылышы мүмкүн.»;

36) 10-главанын аталышы төмөнкү редакцияда берилсин:

«10-глава. Процессинге жана процессинг борборуна карата жалпы талаптар, жыйынтыктоочу эсептешүүлөрдү жүргүзүү тартиби»;

37) төмөнкү мазмундагы 68-1-пункт менен толукталсын:

«68-1. Процессинг иши финансылык маалыматты сактоону жана карттарды колдонуу менен эсептешүү системасынын катышуучуларына карттарды колдонуу менен жасалган бүтүмдөр боюнча маалыматты жөнөтүүнү, ошондой эле карттарды колдонуу менен эсептешүү системасынын катышуучулары ортосундагы

тиешелүү келишимдерде каралган башка функцияларды аткарууну камтыйт.»;

38) 69-пунктундагы «кошумча лицензиясыз» деген сөздөр «Улуттук банктын лицензиясы/уруксаты жок» дегенге алмаштырылсын;

39) 71-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«71. Процессинг борборунун функциясын системанын катышуучусу болуп саналган жана Улуттук банктын тиешелүү лицензиясы бар, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык системанын катышуучуларынын ортосундагы келишимдер менен белгиленген регламентке жана иш тартибине ылайык иштеген төлөм системасынын оператору аткара алат.»;

40) 72-пунктундагы экинчи сүйлөм төмөнкү редакцияда берилсин:

«Системанын катышуучуларынын улуттук карттарды пайдалануу менен төлөөлөр боюнча акыркы эсептешүүлөрү системанын иш регламентине жана тартибине ылайык, айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн банктар аралык гросстук системасында Улуттук банк тарабынан ишке ашырылат.»;

41) төмөнкү мазмундагы 72-1-пункт менен толукталсын:

«72-1. Улуттук банк улуттук карттарды пайдалануу менен эсептешүүлөр системасынын катышуучулары ортосунда акыркы эсептешүүлөрдү жүргүзүү боюнча эсептешүү агенти болуп саналат.»;

42) 73-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«73. Эл аралык карттарды пайдалануу менен жүргүзүлгөн транзакциялар процессинги мамлекет ичиндеги төлөмдөрдөн тышкары ошол системалардын регламентине жана иш тартибине, келишимдерине ылайык эл аралык төлөм системаларынын операторлору тарабынан жүзөгө ашырылат.»;

43) 75-пунктундагы «тиешелүү документтер менен (карт-чектер)» деген сөздөр «тиешелүү документтер (чектер) менен » дегенге алмаштырылсын;

44) 80-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«80. Процессинг борборлору келишимдик мамилелерге ылайык эмитенттерге жана эквайерлерге кызмат көрсөтүүлөрдүн башка түрлөрүн (кардарлар үчүн карттарды персонализациялоо, кардарлар жана соода-тейлөө ишканалары боюнча маалыматтар базасын жүргүзүү ж.б. кызмат көрсөтүүлөр) да сунуштоосу мүмкүн.»;

45) 83-пунктундагы «Карттар менен» деген сөздөр «Карттарды пайдалануу менен» дегенге алмаштырылсын;

46) төмөнкү мазмундагы 10-1-глава менен толукталсын:

«10-1-глава. Мамлекет ичинде төлөмдөр жана акыркы эсептешүүлөр процессингине жана аларды жүргүзүү тартибине карата талаптар

83-1. Мамлекет ичиндеги төлөмдөргө Кыргыз Республикасынын аймагында чыгарылган ар кандай төлөм системаларынын карттарын пайдалануу менен улуттук валютада жүргүзүлгөн төлөмдөр кирет. Мында, эмитент, эквайер, соода-тейлөө ишканалары Кыргыз Республикасынын резиденттери болуп саналат жана төлөмдөр карт ээсинин банктык эсебинин валютасына карабай, улуттук валютада жүзөгө ашырылат.

83-2. Кыргыз Республикасынын аймагында чыгарылган банктык төлөм карттарын пайдалануу менен улуттук валютада жүргүзүлгөн төлөөлөр боюнча финансылык маалыматтарды чогултууну, иштеп чыгууну, сактоону (транзакциялардын процессингин) Улуттук банктын тиешелүү лицензиясы/уруксаты бар процессинг борбору жүзөгө ашырат.

83-3. Эмитенттердин, эквайерлердин, мамлекет ичиндеги төлөөлөр боюнча карттарды колдонуу менен эсептешүүлөр системаларынын операторлорунун авторизацияланган суроо-талаптары/жооптору улуттук төлөм системасынын оператору аркылуу өткөрүлүүгө тийиш жана банктык төлөм карттарын колдонуу менен тиешелүү эсептешүүлөр системасына өткөрүлүп берилиши мүмкүн.

83-4. Мамлекет ичиндеги төлөөлөр боюнча клиринг улуттук төлөм системасынын оператору тарабынан жүргүзүлөт жана жыйынтыктоочу таза позицияларды эсептөө, системанын иш регламентине жана тартибине ылайык, айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн банктар аралык grosстук системасында жүзөгө ашырылат. Мамлекет

ичиндеги төлөмдөр боюнча акыркы эсептешүү Улуттук банк тарабынан жүзөгө ашырылат.

83-5. Мамлекет ичиндеги төлөмдөрдү жүргүзүү тартиби, катышуучулардын жана банктык төлөм карттарын колдонуу менен эсептешүү системаларынын, улуттук төлөм системасынын операторунун, Улуттук банктын өз ара иш алып баруусу, тараптардын укуктары жана жоопкерчилиги тиешелүү келишимде/келишимдерде белгиленет.»;

47) 93-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«93. Эмитент жобонун 7-тиркемесинде белгиленген формага жана тартибине ылайык чыгарылган жана тейлөөгө алынган карттардын түрлөрү жана типтери жөнүндө, анын ичинде алардын эсебиндеги акча каражаттарынын калдыгы тууралуу маалыматтарды отчеттук чейректен кийинки айдын 10унан кечиктирбестен, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген формага жана тартибине ылайык отчетторду Кыргыз Республикасынын Улуттук банкына берүүгө тийиш.»;

48) 94-пункту төмөнкү редакцияда берилсин:

«94. Эквайер жобонун 3-тиркемесинде белгиленген формага жана тартибине ылайык, аралыкта орнотулган жабдуулар боюнча маалыматтарды Кыргыз Республикасынын Улуттук банкына отчеттук айдан кийинки айдын 10унан кечиктирбестен; Жобонун 6-тиркемесинде берилген формага жана тартибине ылайык мүмкүнчүлүгү чектелген адамдар үчүн аралыкта орнотулган жабдуулардын функциялары бар экендиги жөнүндө отчеттук чейректен кийинки айдын 10унан кечиктирбестен, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген формага жана тартибине ылайык маалымдоого тийиш.»;

49) 95-пунктундагы «карттар менен» деген сөздөр «картты пайдалануу менен» дегенге алмаштырылсын;

50) 97-пунктунун экинчи сүйлөмүндөгү «бере алышат» деген сөздөр «берүүгө укуктуу» дегенге алмаштырылсын;

51) 2-тиркеменин бүтүндөй тексти боюнча «Банктык төлөм карттар боюнча эквайринг» деген сөздөр «Банктык төлөм карттардын эквайринги» дегенге алмаштырылсын.

52) Жобо төмөнкү мазмундагы 6- жана 7-тиркемелери менен толукталсын:

«Кыргыз Республикасындагы
банктык төлөм карттар жөнүндө»
жобого карата 7-тиркеме

Жүгүртүүдөгү карттардын саны жана алардагы акча каражаттарынын калдыгы жөнүндө

ОТЧЕТ

Төлөм системасынын аталышы	Карт ээлеринин саны	Карттын түрү				Карттын статусу			Отчеттук мезгилдин аягындагы карт ээлериндеги акча каражаттарынын калдыгы					
		магниттик карт	чип коюлган карт	чип коюлган NFC карт	виртуалдык карт	активдүү	активдүү эмес	блокировкаланган	com	AKSH	tonnary	epo	pybлb	тeнre
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Төлөм системасынын аталышы көрсөтүлгөн	Төлөм системасында тейленген карт ээлеринин саны көрсөтүлгөн	Жүгүртүлгөн магниттик карттардын саны көрсөтүлгөн	Жүгүртүлгөн чип коюлган карттардын саны көрсөтүлгөн	Жүгүртүлгөн чип коюлган NFC карттардын саны көрсөтүлгөн	Жүгүртүлгөн виртуалдык карттардын саны көрсөтүлгөн	Отчеттук мезгилдин аягында активдүү (1 жыл ичинде) карттардын саны көрсөтүлгөн	Отчеттук мезгилдин аягында активдүү эмес (1 жыл ичинде) карттардын саны көрсөтүлгөн	Отчеттук мезгилдин аягында блокировкаланган карттардын саны көрсөтүлгөн	Мин бирдикте валюталардын номиналында сан менен көрсөтүлөт					

Отчетко тиркемеси менен коштомо кат тиркелиши зарыл.

».

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ

720001, Бишкек ш., Чүй проспекти, 168
2021-жылдын 29-декабрындагы
№ 2021-П-35/75-7-(БС)

Кыргыз Республикасынын банк секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын бекитүү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө» мыйзамынын 68-беренесине ылайык, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын банк секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттары (кошо тиркелет) бекитилсин.

2. Юридика башкармалыгы:

– токтомдун бекитилген күндөн кийин Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жарыяланышын камсыз кылсын;

– расмий жарыялангандан кийин токтомду Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын мамлекеттик реестринде чагылдырылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине жөнөтсүн.

3. Токтом 2022-жылдын 1-январынан тартып күчүнө кирет.

4. Системалуу тобокелдиктерге талдап-иликтөөлөр бөлүмү ушул токтом менен Улуттук банктын түзүмдүк бөлүмдөрүн, областтык башкармалыктарын жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүн жана Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарын тааныштырсын.

5. Токтомдун аткарылышын контролдоо Системалуу тобокелдиктерге талдап-иликтөөлөр бөлүмүнүн ишин тескөөгө алган Улуттук банк Башкармасынын мүчөсүнө жүктөлсүн.

Төрага

Б. Боконтаев

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банк Башкармасынын
2021-жылдын
«29»-декабрындагы
№ 2021-П-35/75-7-(БС)
токтомуна карата тиркеме

Кыргыз Республикасынын банк секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттары

1-ГЛАВА

Жалпы жоболор

Бул документте Кыргыз Республикасынын банк секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттары аныкталат жана буга чейинки программанын аткарылышына баа берүүлөр, ошондой эле банк секторунун негизги жетишкендиктери жана ага карата тобокелдиктер кыскача чагылдырылган.

Кыргыз Республикасынын банк секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарында орто мөөнөттүк келечекте банк системасын өнүктүрүүнүн 6 негизги багыттары аныкталган. Бул багыттардын жүзөгө ашырылышы өлкөнү узак мөөнөттүү келечекте өнүктүрүү стратегиясынын максаттарына, атап айтканда, банк секторунун туруктуулугун күчөтүүгө, банк системасынын натыйжалуулугун жана коопсуздугун колдоого жетишүүгө, банктык кызмат көрсөтүүлөрдөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн арттыруу үчүн шарттарды түзүүгө, ошондой эле финансылык ортомчулук деңгээлинин андан ары өсүшүнө өбөлгө түзөт.

Өлкөнүн банк секторунун өнүгүшү Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын (мындан ары – Улуттук банк) артыкчыликтуу иш багыттарынын бири болуп саналат. Банктык кызматтардын керектөөчүлөрү үчүн банк чөйрөсүндө сунушталган кызмат көрсөтүүлөрдүн сапаты, көлөмү, наркы, жеткиликтүүлүгү жана тизмеги канааттандырууга тийиш.

Улуттук банк банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн спектрин кеңейтүү, калк үчүн банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн алгылыктуулугун жана жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу жана белгиленген көрсөткүчтөргө жетишүүгө салым кошууга ниеттенүүдө, бул өз

кезегинде, Кыргыз Республикасынын экономикасынын өсүшүнө жана өлкөнүн жарандарынын экономикалык жыргалчылыгын жогорулатууга шарт түзөт.

Кыргыз Республикасынын банк секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарынын ийгиликтүү ишке ашырылышы рынок катышуучуларынын, анын ичинде Улуттук банктын, “Кыргызстан банктарынын бирикмеси” жана коммерциялык банктардын натыйжалуу, ырааттуу жана координацияланган ишинен көз каранды.

Өлкөнүн банк системасынын өнүгүшүнө жана туруктуулугуна жооптуу орган катары Улуттук банктын иши алдыңкы эл аралык тажрыйбаны ишке киргизүү аркылуу сектордун өнүгүшүнө дем берүүгө багытталат.

Кыргыз Республикасынын банк секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарын ишке ашыруу Улуттук банк тарабынан кызыкдар тараптар менен бирдикте Кыргыз Республикасынын банк секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарынын 1-тиркемесине ылайык конкреттүү чараларды жана аткаруу мөөнөттөрүн көрсөтүү менен аларды ишке ашыруу боюнча Иш-чаралар планына ылайык жүзөгө ашырылат.

2-ГЛАВА

Кыргыз Республикасынын банк секторун 2022-2025-жылдары өнүктүрүүнүн негизги багыттарынын аткарылышына баа берүү.

2018-2021-жылдары банк системасынын негизги көрсөткүчтөрү: активдердин, кредит портфелинин, депозиттердин жана капиталдын өсүшү уланган.

Кароого алынып жаткан мезгилде Кыргыз Республикасынын экономикасында банк секторун туруктуу өнүктүрүүгө жана анын ролун жогорулатууга боюнча чаралар көрүлгөн. Улуттук банк өлкөнүн банк жана финансы системаларында туруктуулукту сактоого жана банктык, төлөм жана микрофинансылык кызматтардын жеткиликтүүлүгүн кеңейтүүгө өзгөчө көңүл бурган.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан көрүлгөн чаралардын натыйжасында банк секторунда долларлашуу деңгээли төмөндөөнү улантып, 2021-жылдын 1-ноябрына карата кредит портфели боюнча 29,0 пайызды түзүп, тарыхый минимумга жеткен. Банк системасындагы депозиттердин долларлашуу деңгээли да төмөндөөнү улантып, 2021-жылдын 1-ноябрына карата 43,7 пайызды түзгөн.

Банктык көзөмөлдүн натыйжалуулугун жогорулатуу максатында Улуттук банк 2018-2021-жылдары тобокелдикке багытталган көзөмөлдү жүргүзүүнүн инструменттерин жана механизмдерин өркүндөтүү боюнча жигердүү иштерди уланткан. Негизги басым аралыктан мониторингди жана жеринде текшерүүнү күчөтүү аркылуу банктардын ишмердүүлүгүндөгү тобокелдиктерди баалоого жана алдын алууга, анын ичинде коммерциялык банктардагы тобокелдиктерди алдын алууга көңүл бурулду.

Кредиттер боюнча пайыздык чендердин төмөндөшү.

Банк секторун өнүктүрүүнүн артыкчылыктуу багыты болуп кредиттер боюнча пайыздык чендерди төмөндөтүүгө багытталган стратегия тандалган.

Кредиттер боюнча пайыздык чендердин 2018-жылдын башындагы 15,95 пайыздан 2021-жылдын 1-ноябрына карата 14,31 пайыз деңгээлине чейин төмөндөшү башка факторлор менен бирге калк

жана уюмдар үчүн карыздык каражаттардын жеткиликтүүлүгүн жогорулатты, бул банктар тарабынан каржылоонун көлөмүнүн өсүшүнө таасирин тийгизген.

Кредиттер боюнча пайыздык чендердин төмөндөшү көптөгөн факторлорго байланыштуу, алардын негизгилери:

- банктарды капиталдаштыруу;
- Улуттук банктын акча-кредит механизмдери;
- мамлекеттик программаларды ишке ашыруу;
- финансылык сабаттуулукту жогорулатуу жана калктын банк системасына болгон ишенимин жогорулатуу, анын натыйжасында депозиттик базанын өсүшү жаатында иштерди жүргүзүү;
- жаңы банктык кызматтарды, онлайн банкингди, мобилдик банкингди ж.б. ишке киргизүүгө байланыштуу банктардын чыгашаларын оптималдаштыруу.

Финансылык ортомчулуктун деңгээлин жогорулатуу.

Банк секторун өнүктүрүүнүн негизги багыттары программасынын болжолдонгон маанилерине жетишүүнү талдоонун жана 2021-жылдын 1-ноябрына карата иш жүзүндөгү маалыматтардын негизинде ички дүң өнүмгө (мындан ары – ИДӨ) карата банк секторунун активдеринин максаттуу маанилери, ошондой эле анын компоненттери (банк секторунун кредиттери ИДӨгө жана банк секторунун депозиттеринин ИДӨгө карата):

- ИДӨгө карата банк секторунун активдери. Көрсөткүчтүн иш жүзүндөгү мааниси 48,8 пайызды түзсө, 2021-жылдын 31-декабрына болжол 55,0 пайызды түзөт.

- ИДӨгө карата банк секторунун депозиттери. Көрсөткүчтүн иш жүзүндөгү мааниси 32,3 пайызды түзсө, 2021-жылдын 31-декабрына карата болжол 35,0 пайызды түзөт.

- ИДӨгө карата банк секторунун кредиттери. Көрсөткүчтүн иш жүзүндөгү мааниси 25,4 пайызды түзсө, 2021-жылдын 31-декабрына карата болжол – 30,3 пайызды түзөт.

Жогоруда аталган көрсөткүчтөрдү болжолдуу маанилерден четтөө себебинен болуп мигранттардын акча которууларынын азайышы, саясий туруксуздук, тышкы экономикалык факторлор, өнөктөш

мамлекеттердеги абал ж.б сыяктуу экономикадагы көрүнүштөр саналат.

Айкын көрсөткүчтөрдүн максаттуу индикаторлорго жетпей калгандыгына кошумча фактору болуп банк системасына коронавирустук инфекциянын жайылышынын терс таасири саналат (карантиндик чараларга байланыштуу кредит берүүнүн токтотулушу, кредиттердин өсүшүнүн басаңдашы, ошондой эле классификацияланган кредиттердин үлүшүнүн көбөйүшү).

Ислам каржылоо принциптери боюнча каржылоонун үлүшүн көбөйтүү.

Ислам принциптери боюнча каржылоонун үлүшүн ФКОнун кредит портфелинин 5 пайызга чейин көбөйтүүгө багытталган чараларга карабастан, банк системасынын кредит портфелинен ислам принциптеринин үлүшүнүн көрсөткүчүнө жетишүү мүмкүн болгон жок. Бул, негизинен, потенциалдуу инвесторлордун ички экономикасын чыңдоо сыяктуу COVID-19 кесепеттеринин көрүнүшү, ошондой эле жергиликтүү коммерциялык банктар тарабынан ислам терезелерин ачуу жол-жоболорунун басаңдашы менен шартталган. Белгилей кетсек, 2021-жылдын октябрынын башында бир коммерциялык банк «ислам терезеси» аркылуу ислам принциптери боюнча каржылоо операцияларын жүргүзүү укугуна лицензия алган. 2021-жылдын акырына карата ислам каржылоо принциптери боюнча кызматтарды көрсөткөн банктардын саны – 3, БФКУлар – 7.

Банк системасынын туруктуулугун жогорулатуу жана чыңдоо.

Капиталдын жетиштүүлүгү (шайкештиги) коэффициенттеринин маанилеринин жогорку деңгээлин кармап туруу, ошондой эле банк системасынын учурдагы ликвиддүүлүгү банк системасынын туруктуулугун жогорулатууга жана чыңдоого оң таасирин тийгизген.

Банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн сапатын жогорулатуу жана жеткиликтүүлүгүн кеңейтүү үчүн шарттарды түзүү.

Финансылык ортомчулуктун деңгээлинин акырындык менен жогорулашы жана кредиттер боюнча пайыздык чендердин төмөндөшү, ошондой эле кредит рыногун өнүктүрүү, финансы-кредит системасына ишенимди калыбына келтирүү жана ички ресурстарды мобилизациялоо боюнча иш-чаралардын ишке ашырылышы банктык

кызмат көрсөтүүлөрдүн сапатын жогорулатуу жана жеткиликтүүлүгүн кеңейтүү үчүн шарттарды түзүү, алдыга коюлган максаттардын аткарылышы жөнүндө ырастайт.

3-ГЛАВА

Өлкөнүн банк секторунун учурдагы абалы

§ 3.1. Макроэкономикалык чөйрө - негизги параметрлер жана тобокелдиктер

Банк жана төлөм системаларынын натыйжалуу жана коопсуз иштеши, финансы секторун туруктуу өнүктүрүү Улуттук банктын ишинин негизги максатына – баалардын туруктуулугун сактоого жетишүүгө өбөлгө түзүүчү маанилүү факторлор болуп калууда. Дал ушул алгылыктуу инфляциялык чөйрөнү камсыз кылуу калктын бакубаттуулугун жогорулатуунун жана Кыргыз Республикасынын финансы системасына бизнестин ишенимин бекемдөөнүн негизги элементи болуп саналат.

COVID-19 пандемиясынын жайылышы жана көпчүлүк өлкөлөр тарабынан кабыл алынган чектөө чаралары, ошондой эле товардык жана чийки зат рынокторунда дүйнөлүк баалардын туруксуздугу Улуттук банк тарабынан 2020-2021-жылдарга карата жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатына оңдоолорду киргизди. Акча-кредит саясатынын чаралары коронавирустук пандемиядан улам тышкы жана ички чөйрөнүн начарлашынын фонунда өлкөдөгү инфляциялык процесстерди чектөөгө багытталган.

Мында акча-кредит инструменттери экономикалык жигердүүлүктү дем берүүгө багытталган. Улуттук банк коммерциялык банктар аркылуу экономиканы ресурстар менен камсыз кылуу боюнча операцияларды жүргүзгөн.

Мында финансы системасына орун алган факторлордун терс таасирин текшилөө үчүн макропруденциалдык саясаттын чаралары көрүлгөн.

Орто мөөнөттүү келечекте Улуттук банк баанын туруктуулугун сактоого багытталган акча-кредит саясатын жүргүзүүнү улантат. Бул максатка жетүү үчүн Улуттук банк тескөөсүндө болгон акча-кредит саясатынын бардык инструменттерин колдонот.

Кыргыз Республикасынын банк сектору COVID-19 коронавирустук инфекциясынын жайылышына жана 2020-2021-жылдары түптөлгөн алгылыксыз макроэкономикалык шарттарда иштеп, өзүнүн

туруктуулугун жана белгилүү бир финансылык бекемдик запасын сактап калды.

Жүргүзүлгөн макропруденциалдык талдоолордун жана коммерциялык банктардын кайтарым стресс-тесттеринин натыйжалары банк секторунун туруктуулугунун жетиштүү деңгээлин, финансылык бекемдик запасынын бар экендигин жана айрым макроэкономикалык таасирлерге туруштук берүү жөндөмдүүлүгүн көрсөтүп турат. Ошол эле учурда айрым банктар айкалышкан макроэкономикалык таасирлерге көбүрөөк дуушар болгон. Банк секторунун учурдагы системалуу тобокелдиктери «орто» деп бааланган.

Банк сектору капитал шайкештигинин жогорку деңгээлине ээ, бул келечекте финансылык ортомчулуктун деңгээлин, банк секторунун иш натыйжалуулугун жана туруктуулугун камсыз кылууну мындан ары жогорулатуу үчүн потенциалдын бар экендигин айгинелейт.

§ 3.2. Банк системасынын учурдагы абалы жөнүндө жалпы маалымат

2018-жылдан 2021-жылдын 1-ноябрына чейинки мезгилде өлкөнүн банк системасы тышкы жана ички саясий мүнөздөгү окуялардын таасирине карабастан өнүгүүсүн улантып, бардык негизги көрсөткүчтөр боюнча өсүштү көрсөттү.

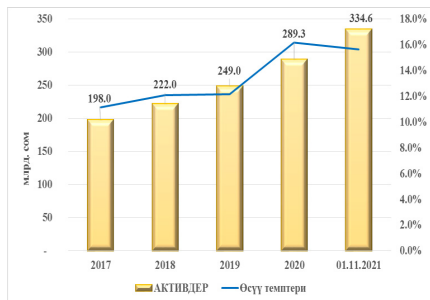
2018-2021-жылдары банк секторунун ишинин негизги көрсөткүчтөрү туруктуулукту жана финансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн сунушун андан ары кеңейтүү потенциалын сактоо менен акырындык менен өнүгүүнү көрсөттү.

Финансылык туруктуулукту сактоо үчүн Улуттук банк COVID-19 коронавирустук инфекциясынын жайылышынын терс кесепеттерин жоюуга багытталган ыкчам чечимдерди кабыл алды, бул финансы-кредит секторунун туруктуулугуна оң таасирин тийгизди.

2018-2021-жылдары Улуттук банк тобокелдикке багытталган көзөмөлдү жүргүзүүнүн инструменттерин жана механизмдерин өркүндөтүү боюнча иштерди уланткан.

2021-жылдын 1-ноябрына карата Кыргыз Республикасынын аймагында 23 коммерциялык банк жана алардын 310 филиалы иш алып барган.

1.1-график. Банк секторунун активдеринин динамикасы (млрд сом)

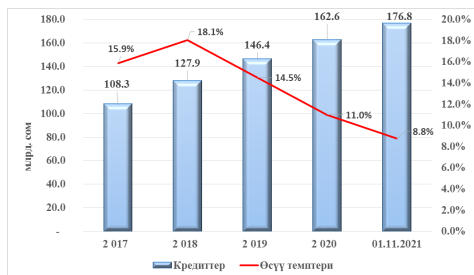
Банк системасынын активдери 2021-жылдын 1-ноябрына карата 334,6 млрд сомду түзүп, 2018-жылдын башына салыштырмалуу 69,0 пайызга же 136,6 млрд сомго көбөйгөн.

2021-жылдын 10 ай ичиндеги активдердин өсүш арымы 15,7 пайызды түзөт.

Активдердин динамикасын талдоонун жыйынтыгы боюнча өсүштүн жылдык оң тенденциясы 12,0 пайыздан 16,0 пайызга чейинки диапазондо сакталып жатканы белгиленген.

2021-жылдын 10 айынын жыйынтыгы боюнча активдердин түзүмүндөгү эң чоң үлүш кредит портфелине (52,8 пайыз) туура келет, ал эми 2018-жылдын жыйынтыгы боюнча бул көрсөткүчтүн мааниси 54,7 пайыздын деңгээлинде болгон.

1.2-график. Банк секторунун кредит портфелинин динамикасы (млрд сом)

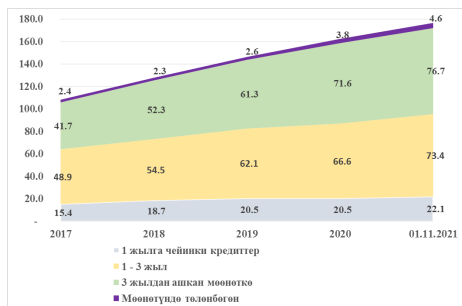

Банк системасынын кредит портфели 2021-жылдын 1-ноябрына карата 176,8 млрд сомду түзүп, 2018-жылдын башына салыштырмалуу 63,2 пайызга же 68,5 млрд сомго көбөйгөн.

2021-жылдын 10 айынын жыйынтыгы боюнча кредит портфелинин өсүш арымы 8,8 пайызды түздү.

2020-жылдан бери кредит портфелинин өсүш арымынын салыштырмалуу төмөндөшү байкалган, бул COVID-19 кесепеттеринин банк секторуна тийгизген таасирине байланыштуу.

1.3-график. Мөөнөттүүлүгү боюнча кредит портфелинин түзүмү (млрд сом)

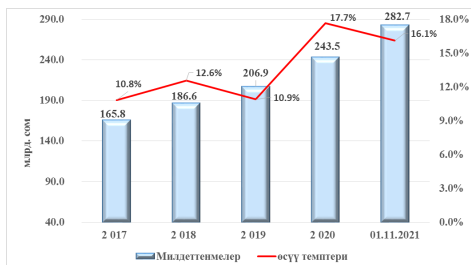

Кредит портфелинин түзүмүндө эң чоң көлөм 3 жылдан ашык мөөнөткө берилген кредиттерге туура келет – 76,3 млрд сом же кредиттердин жалпы көлөмүнүн 43,4 пайызды, андан кийин 73,4 млрд сом менен 1 жылдан 3 жылга чейинки кредиттер турат же

жалпы кредиттердин көлөмүнүн 41,5 пайызын түзөт.

2018-жылдын башына салыштырмалуу 3 жылдан ашык мөөнөттөгү кредиттердин жалпы көлөмү 83,7 пайызга, ал эми үлүшү 41,7 пайыздан 76,7 пайызга чейин өскөн, бул коммерциялык банктардын ресурстарынын салыштырмалуу узартылганын көрсөтүп турат.

1.4-график. Банк секторунун милдеттенмелеринин динамикасы (млрд сом)

Банк системасынын милдеттенмелери 2021-жылдын 1-ноябрына карата 282,7 млрд сомду түзүп, 2018-жылдын башына салыштырмалуу 70,5 пайызга же 116,9 млрд сомго көбөйгөн.

2021-жылдын 10 ай ичиндеги милдеттенмелердин

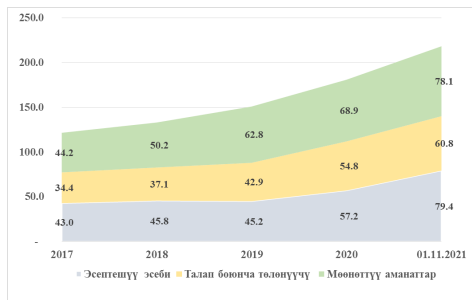
өсүш арымы 16,1 пайызды түзөт.

Милдеттенмелердин динамикасын талдоонун жыйынтыгы боюнча өсүштүн жылдык оң тенденциясы 10,0 пайыздан 17,0 пайызга чейинки диапазондо сакталып жатканы белгиленген.

2021-жылдын 10 айынын жыйынтыгы боюнча милдеттенмелердин түзүмүндө эң чоң үлүш жеке адамдардын депозиттерине 38,2 пайызы жана юридикалык жактардын депозиттерине 34,3 пайызы туура келет.

2018-жылдын башына карата жеке адамдардын депозиттеринин жана юридикалык жактардын депозиттеринин үлүшү тиешелүүлүгүнө жараша 38,5 пайызды жана 31,3 пайызды түзгөн.

1.5-график. Мөөнөттүүлүгү боюнча банк секторунун депозиттеринин түзүмү (млрд сом)

2021-жылдын 10 айынын жыйынтыгы боюнча депозиттик базанын түзүмүндө эң чоң үлүштү эсептешүү эсептериндеги каражаттар 36,4 пайыз же 79,4 млрд сом жана мөөнөттүү депозиттер 35,8 же 78,1 млрд сом үлүшү менен ээлейт.

Талап боюнча төлөнүүчү депозиттер 60,8 млрд сомду түзөт, же алардын депозиттик базанын түзүмүндөгү үлүшү 27,9 пайызды түзөт.

Учурдагы күнгө карата мөөнөттүү депозиттердин 34,7 пайызы 6-12 айга (2018-жылдын башына 33,1 пайыз), 31,5 пайызы 1 жылдан 3 жылга чейинки мөөнөткө (2018-жылдын башына 29,6 пайыз) жайгаштырылган.

Улуттук банк тарабынан белгиленген экономикалык ченемдерди эсептөө үчүн колдонулган банк секторунун таза суммардык капиталынын көрсөткүчү 52,8 млрд сомду түзүп, жыл башынан бери 9,4 пайызга өскөн (2021-жылдын башына – 46,9 млрд сом).

Суммардык капиталдын жетиштүүлүк (шайкештик) коэффициенти 12,0 пайыз ченем менен 22,8 пайызды (2018-жылдын 1-январына – 24,2 пайыз) түздү.

Банк системасы боюнча ликвиддүүлүктүн коэффициенти 45,0 пайыз ченем менен 66,1 пайызды (2018-жылдын 1-январына карата – 65,1 пайыз) түздү.

Банк секторунун активдеринин кирешелүүлүгү (ROA) 1,4 пайызды (2017-жылдын акырына карата – 1,2 пайыз), ал эми салынган капиталга кирешелүүлүк (ROE) – 9,2 пайызды (2017-жылдын жыйынтыгы боюнча – 7,6 пайыз) түздү.

2021-жылдын 1-ноябрына карата финансылык ортомчулуктун жалпы деңгээли:

– активдер/ИДӨ 48,8 пайызды түздү (2017-жылдын аягына карата – 37,3 пайыз);

- кредиттер/ИДӨ 25,4 пайызды түздү (2017-жылдын аягына карата – 20,4 пайыз);
- депозиттер/ИДӨ 32,3 пайызды түздү (2017-жылдын аягына карата – 22,9 пайыз).

1-таблица. Банк секторунун негизги индикаторлору
(пайыздар менен)

	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.10.2021
Капиталдын шайкештиги					
Таза суммардык капитал/тобокелдик деңгээли боюнча алынган активдерге	24,2	23,7	24,0	24,9	22,8
Биринчи деңгээлдин таза капиталы/тобокелдик деңгээли боюнча алынган активдерге	20,2	19,5	20,1	21,6	20,1
Ликвиддүүлүк дэңгээли					
Ликвиддүүлүк коэффициенти	65,1	66,9	64,0	64,9	66,1
Активдердин сапаты					
Классификациялануучу кредиттер (млн.сом)	8 226	9 589	11 654	17 041	20 847
Классификациялануучу кредиттер/ бардыгы болуп кредиттер	7,6	7,5	8,0	10,5	11,8
Кирешелүүлүк					
Активдерге кайтарымдуулук	1,2	1,4	1,2	0,9	1,4
Капиталга кайтарымдуулук	7,6	9,5	7,7	5,5	9,2
Накта пайыздык маржа	7,8	7,9	8,1	7,0	6,8
СПРЭД	7,2	7,2	7,4	6,3	6,3
Кызмат көрсөтүүлөрдөн киреше жана комиссияндук төлөмдөр/ чогуу алгандагы кирешелер	10,9	11,4	12,2	10,2	13,1
Долларизация					
Депозиттик базадагы чет өлкө валютасындагы депозиттердин үлүшү*	48,7	44,5	39,1	43,4	43,7
Кредит портфелиндеги чет өлкө валютасындагы кредиттердин үлүшү**	38,0	38,0	35,2	33,0	29,0

4-ГЛАВА

Банк системасын 2022-2025-жылдары өнүктүрүү: максаттар жана негизги багыттар

§ 4.1.1. Банк системасын өнүктүрүүнүн максатары

Банк системасын өнүктүрүүнүн максаты өлкөнүн ички финансылык ресурстарын натыйжалуу мобилизациялоого жана алардын керектөөчүлөрүнүн (калк, чарбалык субъекттер, Кыргыз Республикасынын мамлекеттик башкаруу органдары) муктаждыктарын канааттандырган банктык кызматтарды көрсөтүүгө жөндөмдүү болгон туруктуу жана ишенимдүү системаны калыптандыруу болуп саналат.

Кыргыз Республикасынын банк секторун орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде өнүктүрүүнүн негизги багыттары төмөнкүлөр:

- банк секторунун туруктуулугун жогорулатуу жана чыңдоо;
- банк секторунун акырындык менен өсүшү үчүн шарттарды түзүү;
- банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн сапатын жана жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу үчүн шарттарды түзүү;
- банк ишинин натыйжалуулугун, коопсуздугун жана ишенимдүүлүгүн жана банк секторунун иш натыйжалуулугун колдоо;
- финансылык ортомчулуктун деңгээлин андан ары жогорулатуу үчүн шарттарды түзүү;
- Кыргыз Республикасынын экономикасында банк секторунун ролун жогорулатуу;
- банктык кызмат көрсөтүүлөрдү санариптик трансформациялоону өнүктүрүү
- кредиторлордун укуктарын бекемдөө жана банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн керектөөчүлөрүнүн маалымдуулук деңгээлин жогорулатуу.

Кызмат көрсөтүүнүн санариптик негиздерине өтүү аркылуу калктын финансылык кызмат көрсөтүүлөргө жеткиликтүүлүгүнүн деңгээлин жогорулатуу максатында Улуттук банк финансы технологиялар

тармагында инновацияларды киргизүү жана өнүктүрүү үчүн ченемдик укуктук базаны түзүү боюнча иштерди улантат.

Атап айтканда, санариптик чөйрөдө кардарлар менен финансы-кредиттик мекемелердин өз ара аракеттенүүсүнүн коопсуз ыкмаларын аныктоо бөлүгүндө банктык кызмат көрсөтүүлөрдү санариптик трансформациялоону өнүктүрүү боюнча долбоорлор ишке ашырылат.

§ 4.1.2. Кыргыз Республикасынын банк системасын өнүктүрүүнүн негизги багыттары

1-максат. Финансылык ортомчулуктун деңгээлин жогорулатуу үчүн, анын ичинде банк секторуна инновацияларды киргизүү аркылуу өбөлгөлөрдү түзүү.

Заманбап жана келечектүү макроэкономикалык шарттарды эске алуу менен салттуу банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн өнүгүшүнө өзгөчө көңүл буруу зарыл. Бул багытта иш алып баруу менен ЕАЭСке мүчө өлкөлөрүнүн сыяктуу эле, башка өнүккөн жана өнүгүп келе жаткан чет өлкөлөрдүн да тажрыйбаларын колдонуу зарыл, ошол эле учурда Кыргызстан банк секторуна сыяктуу эле, өлкөнүн бүтүндөй экономикасына алгылыктуу таасирин тийгизе ала турган банктык продукттар жагында жаңычыл болушу мүмкүн экендигин унутпоого тийишпиз.

Калктын басымдуу бөлүгү банк түшүнүгүн да, анын негизги кызматтарын (депозиттер жана кредиттер) жакшы билген азыркы шарттарда, сунушталуучу ушул кызмат көрсөтүүлөрдү дифференциациялоо жана сапатын жогорулатуу зарыл.

Банктык кызмат көрсөтүүлөрдү санариптештирүү процесстерди оптималдаштырууга жана калктын банктык кызмат көрсөтүүлөргө, анын ичинде өлкөнүн алыскы региондоруна жеткиликтүүлүгүн жеңилдетет жана онлайн транзакциялардын өсүшүнө, банктык кызмат көрсөтүүлөргө жетүүнү жөнөкөйлөтүүгө жана аралыктан сатуу каналдарын өнүктүрүүгө мүмкүндүк берет.

Банктык кызмат көрсөтүүлөрдү санариптештирүүнү өнүктүрүү менен бирге коммерциялык банктар эл аралык стандарттардын талаптарына ылайык автоматташтырылган банк модернизациялоосу зарыл.

Финансылык ортомчулук деңгээлинин жогорулашы ИДӨгө карата банк системасынын активдеринин үлүшүнүн өсүшүн болжолдойт, бул өлкөнүн экономикасынын өнүгүшүнө алып келет. Банк секторунда активдердин “ИДӨгө карата активдер” күтүлүүчү көрсөткүч 2025-жылга карата 54 пайызга жетиши керек. Бул көрсөткүч ИДӨгө карата активдердин өсүү динамикасын талдоонун негизинде, ошондой эле тышкы саясий өзгөрүүлөрдү жана өлкөнүн экономикалык өнүгүүсүнүн кабыл алынган курсун эске алуу менен болжолдонгон.

Инновациялык банктык операцияларды жана кызматтарды/технологияларды ишке киргизүү

Улуттук банк жаңы кызмат көрсөтүүлөрдү жана технологияларды адаптациялоо, ошондой эле калкка финансылык кызматтарды көрсөтүүчү жактардын санын кеңейтүү зарылчылыгынын шартында мурда Кыргыз Республикасынын банк ишинде жана төлөм системалары көрсөтүлбөгөн финансылык кызмат көрсөтүүчүлөрдөн арыздарды кабыл алууну улантат.

Инновациялык банктык операцияларды жана кызматтарды/технологияларды атайын регулятивдик «кум мейкиндигин» түзүү контекстинде тестирилөө талапкерлерге аларды сынап көрүүгө, оң жана терс жактарын аныктоого, чыгымдарды талдоо жана аларды даяр бизнес-кейстер менен ишке ашырууга мүмкүндүк берет. Өз кезегинде Улуттук банк тобокелдиктерге баа бере алат, бул операцияларды/кызмат көрсөтүүлөрдү жөнгө салууну өзгөртүү зарылдыгын талдай алат.

2-максат. Кредиттер боюнча пайыздык чендерди төмөндөтүү

Улуттук банк зарыл болгон учурда банк системасынын керектөөлөрүн эске алуу менен ликвиддүүлүктү колдоо жана экономиканын айрым секторлорун кредиттөө үчүн коммерциялык банктарга улуттук валютадагы кредиттик ресурстарды берүү максатында кредиттик аукциондорду өткөрүү мүмкүнчүлүгүн карайт. Бул чара акыркы карыз алуучулар үчүн рыноктук ченден төмөн пайыздык чен боюнча экономиканын реалдуу секторуна кредит берүүнүн кеңейишине өбөлгө түзөт, бул жалпысынан кредиттик ресурстар рыногунда пайыздык чендердин төмөндөшүнө алып келет жана ошону менен финансы-кредит системасына инвестициялык шарттарды жакшыртат.

Кредиттик аукциондордун алкагында экономиканы кредиттөөгө сунушталган каражаттар так максаттуу багытына ээ жана коммерциялык банктардын карыз алуучуларынын арасында төмөнкү багыттар боюнча жайгаштырылышы мүмкүн: өнөр жай, айыл чарбасы, курулуш, туристтик чөйрө, транспорт, байланыш жана кызмат көрсөтүүлөр чөйрөсү.

Кредиттер боюнча пайыздык чендерди төмөндөтүү маселесине кошумча чечим катары туруктуу каржылоо принциптерин ишке ашыруу же банктык кызматтардын керектөөчүлөрүнө «жашыл» кредиттерди берүү болуп саналат, бул пайыздык ченди туруктуу өнүгүүнүн көрсөткүчтөрүнүн динамикасына байланыштыруу мүмкүнчүлүгүн караштырат.

Кредиттер боюнча пайыздык чендерди төмөндөтүүнүн дагы бир фактору банктык кызматтарды көрсөтүүдө санариптик технологияларды колдонуу болуп саналат. Санариптик технологияларды колдонуу аркылуу кредиттөө мүмкүнчүлүгү процессти кыйла тездетет, кредиторлордун жана карыз алуучулардын чыгымдарын азайтат жана бул өз кезегинде банктарга аралыктан форматта берилген кредиттер боюнча чендерди төмөндөтүүгө мүмкүндүк берет.

Мындан тышкары, банктардын капиталдык базасындагы ресурстар да кредиттер боюнча пайыздык чендерди төмөндөтүү үчүн маанилүү булак болуп саналат. Зарыл учурда Улуттук банк коопсуздукту жана ишенимдүүлүктү камсыз кылуу, ошондой эле банк тутумунун финансылык туруктуулугун жана банктык тобокелдиктерди жабуу үчүн зарыл болгон капиталдык базаны колдоо максатында коммерциялык банктардын капиталын этап-этабы менен көбөйтүү мүмкүнчүлүгүн карап чыгат.

Жалпысынан инвестициялык климатты жакшыртуу банк сектору тарабынан тартылган ресурстардын наркына таасирин тийгизет, ошондой эле коммерциялык банктардын өздөрүнүн инвестициялык объекти катары жагымдуулугун жогорулатат. Бул чаралардын бардыгы ийгиликтүү ишке ашырылса, алардын баасын төмөндөтүү аркылуу банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгүн кеңейтүү үчүн шарттарды түзөт жана финансылык ортомчулукту жогорулатуу аркылуу өлкөнүн экономикалык потенциалын жогорулатат.

Кредиттер боюнча пайыздык чендердин мааниси калктын банк системасына болгон ишенимин жогорулатуу боюнча иш-чаралардын аткарылышына түздөн-түз көз каранды экенин түшүнүү керек.

Улуттук банк финансылык жактан сабаттуу жарандык коомду тарбиялоо максатында калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу боюнча иш-чараларды улантат. Финансылык сабаттуулук финансылык инструменттерди пайдалануунун натыйжалуулугун, финансылык продуктылардын пайдалары артыкчылыктары жана тобокелдиктери жөнүндө калктын маалымдуулугун жогорулатууга жардам берет.

Мындан тышкары, финансылык сабаттуулук банк системасындагы депозиттердин өсүшүнө, кредит портфелинин сапатын жакшыртууга жана инвестиция үчүн мүмкүнчүлүктөрдү кеңейтүүгө өбөлгө түзөт, бул өз кезегинде кредиттер боюнча пайыздык чендердин калыптанышына оң таасирин тийгизет.

Калктын жана рыноктун катышуучуларынын ишенимин жогорулатуу үчүн Улуттук банк коммуникация саясатынын инструменттерин өркүндөтүү жолу менен маалыматтык ачыктыгын жана айкындуулугун камсыз кылуу саясатын улантат. Бул коомчулуктун ичинде Улуттук банктын акча-кредит чөйрөсү, банктык көзөмөл жана жөнгө салуу, финансылык туруктуулук, төлөм системасы боюнча алып барган саясатын жана иш-аракеттерин адекваттуу түшүнүктү калыптандырууга жана актуалдуу маселелерди талкуулоо жана аларды чечүү жолдорун издөөгө өбөлгө түзөт.

3-максат. Банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн сапатын жогорулатуу жана жеткиликтүүлүгүн кеңейтүү үчүн шарттарды түзүү

Кыргыз Республикасында финансылык жеткиликтүүлүктү жогорулатуу боюнча стратегияны ишке ашырууга катышуу

Кыргыз Республикасында финансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгү (инклюзивдүүлүк) чектелүү бойдон калууда, айрыкча айыл жериндеги, алыскы жана калкы сейрек жерлерде калктын аз камсыз болгон катмарынын арасында туруктуу негизде кызматтарды алуу кыйынга турат.

Финансылык кызматтардын жеткиликтүүлүгүн кеңейтүү максатында, ошондой эле “Борбордук Азияда финансылык

инклюзивдүүлүктү кеңейтүү” долбоорунун алкагында Улуттук банк Эл аралык финансы корпорациясы (Дүйнөлүк банк тобу) жана кызыкдар мамлекеттик органдар менен биргеликте 2020-жылы Финансылык жеткиликтүүлүк боюнча стратегиянын долбоорун (мындан ары – Стратегиянын долбоору) иштеп чыккан.

Стратегиянын долбоору каржылык кызмат көрсөтүүлөргө жеткиликтүүлүктү кеңейтүү боюнча улуттук максаттарды белгилеген документ болуп саналат жана мамлекеттик органдар жана бизнес-ассоциациялар менен макулдашылган жана ырааттуу иш-аракеттердин комплексин камтыйт.

Дүйнөлүк практиканын тажрыйбасынын негизинде жана Кыргыз Республикасында финансылык жеткиликтүүлүктүн абалын эске алуу менен Стратегиянын долбоору төмөнкү артыкчылыктуу багыттарды болжолдойт:

- санарип финансылык кызматтар;
- финансылык продуктыларды диверсификациялоо;
- керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо;
- калктын финансылык сабаттуулугу.

Стратегиянын долбоорунда каралган финансылык жеткиликтүүлүктү кеңейтүү боюнча чаралар өлкөнүн экономикасына оң таасирин тийгизет жана инклюзивдүү өсүүгө жана атаандаштыкка жөндөмдүү экономиканы өнүктүрүүгө көмөктөшөт.

Кыргыз Республикасынын региондорунда банк продуктыларынын жана кызматтарынын жеткиликтүүлүгүн кеңейтүү.

Өлкөнүн региондорунда банктык кызматтардын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу Улуттук банктын актуалдуу жана маанилүү милдети бойдон калууда. Ушуга байланыштуу Улуттук банк Кыргыз Республикасынын аймактарында банк продуктыларынын жана кызматтарынын жеткиликтүүлүгүн кеңейтүү боюнча иштерди улантат.

Бул максатка жетүү үчүн Улуттук банк аралыктан тейлөөнү өнүктүрүү аркылуу калк жана чарба жүргүзүүчү субъекттер үчүн банк жана төлөм кызматтарынын жеткиликтүүлүгүн жогорулатууга, инновациялык төлөм технологияларын, анын ичинде банк карталары, контактсыз, алдын ала төлөнүүчү карталар, мобилдик банкинг, интернет

банкинг электрондук акча, QR коддорду колдонуу менен төлөм жасоо, ошондой эле төлөм кызматтарын көрсөтүү географиясын кеңейтүүчү жана калк жана чарба жүргүзүүчү субъекттер үчүн алардын наркын төмөндөтүүчү технологиялык жана башка чечимдерди камтыган технологияларды кеңири жайылтууга көмөк көрсөтүүгө багытталган иш-чараларга катышат.

Туруктуу каржылоо принциптерин ишке киргизүү («жашыл» каржылоо)

Кыргыз Республикасы Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2016-жылдын 14-ноябрындагы №605 токтому менен бекитилген 2019-2023-жылдарга Кыргыз Республикасында жашыл экономиканы өнүктүрүү программасында (мындан ары – Программа) белгиленген милдеттерди ишке ашыруу аркылуу жашыл экономиканын артыкчылыктарын алдыга жылдыруу боюнча жигердүү саясатты жүргүзүүдө.

Улуттук банк жашыл экономиканын артыкчылыктуу багыттарын илгерилетүү аркылуу туруктуу өнүгүүгө умтуларын билдирет жана финансы секторунун жөнгө салуучусу катары Программада аныкталган милдеттерди ишке ашыруунун алкагында туруктуу каржылоо жагында изилдөө жана окутуу программаларын ишке ашыруу аркылуу өлкөнүн ичинде бул чөйрөдө потенциалды жогорулатууга багытталган чараларды көрүүгө ниеттенүүдө. Мындай программалар анын ичинде төмөнкүлөрдү камтыйт:

Мындай программаларга төмөнкүлөр киргет:

(i) финансы системасындагы климаттын өзгөрүүсүнө байланышкан тобокелдиктердин таасирлерин аныктоо жана баалоо методологиясын иштеп чыгуу;

(ii) туруктуу каржылоо продуктыларын ишке киргизүүнүн экономикалык жана экологиялык таасирин баалоо; жана

(iii) финансылык мекемелердин кызматкерлерин жана тобокелдик-менеджерлерин климаттын өзгөрүшү менен байланыштуу тобокелдиктер боюнча окутуу.

Ишкердик субъекттерди каржылоодо гарантиялык колдоону кеңейтүү.

Кыргыз Республикасында финансы-кредит уюмдар чакан жана орто ишкердик субъекттерин кредиттөөнү жогорку тобокелдиктер менен коштолгон катары карашат жана алардын күрөөлүк камсыздоосуна карата тиешелүү талаптарды коюшат.

Кепилдик фонддор кредит боюнча ликвиддүү камсыздоо катары гарантияларды берүү жолу менен финансы-кредит мекемелердин кредиттик ресурстарына чакан жана орто ишкердик субъекттеринин жетүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылууга багытталган.

Ишкердик субъекттерди, атап айтканда, чакан жана орто бизнес секторун кредиттөөдө кепилдик фонддордун ролун күчөтүү зарыл. Ушуга байланыштуу Улуттук банк ишкердик субъекттери үчүн каржылоонун жеткиликтүүлүгүн кеңейтүү максатында жаңы кепилдик инструменттерин киргизүүгө жана ислам принциптери боюнча каржылоого кепилдиктерди колдонууга көмөк көрсөтөт.

Ишкердик субъекттеринин каржылоо жеткиликтүүлүгүн кеңейтүү боюнча жогоруда көрсөтүлгөн саясатты ишке ашыруу максатында Улуттук банк кепилдик фонддор жөнүндө мыйзамдарды жана анын ченемдик укуктук актыларын өркүндөтүүгө көңүл бурат.

Натыйжада, жүргүзүлүп жаткан саясат гарантияларды берүүнүн көлөмүнүн көбөйүшүнө жана ошого жараша банк системасынын кредит портфелинде гарантиялык камсыздоо менен кредиттердин үлүшүнүн өсүшүнө өбөлгө түзүүгө тийиш.

4-максат. Ислам каржылоо принциптерин кеңейтүүгө көмөктөшүү.

Улуттук банк калкка банктык кызматтарды көрсөтүүнүн келечектүү багыты катары ислам каржылоо принциптерин өнүктүрүүнү улантат. Бул максатта Улуттук банк тең укуктуу укуктук чөйрөнү түзүү аркылуу өлкөдөгү иштеп жаткан финансы-кредит уюмдарында жана толук кандуу ислам финансы-кредит уюмдарында ислам терезелерин ачууга көмөк көрсөтөт жана бул акча-кредит саясатын жана ликвиддүүлүктү тескөө инструменттерин иштеп чыгууну камтууга тийиш.

Мындан тышкары, дүйнөдө ислам банкининин продуктыларынын жана аларды берүү эрежелеринин өнүгүшүнө байланыштуу мыйзамдарды жана Кыргыз Республикасындагы ишкердик жүгүртүүнүн белгиленген салттарын эске алуу менен ислам банктык операцияларын ишке ашыруунун эң мыкты эл аралык стандарттарынын элементтерин жана тажрыйбаларын киргизүү улантылат.

Ислам каржылоо инфраструктурасы ислам камсыздандыруу рыногун жана ислам баалуу кагаздар рыногун да камтууга тийиш экендигин эске алуу менен Улуттук банк бул багыттарды өнүктүрүү үчүн мамлекеттик органдар менен өз ара аракеттенүүнү улантат.

Кыргыз Республикасында калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу жана ислам каржылоо принциптерин жайылтуу боюнча жүргүзүлүп жаткан саясатты эске алуу менен Улуттук банк ислам каржылоо принциптери жөнүндө калктын маалымдуулугун жогорулатууга багытталган иш-чараларга көңүл бурат. Узак мөөнөттүү келечекте калктын маалымдуулугунун жана ислам финансылык продуктылар рыногуна тартуунун деңгээлин жогорулатуу калкка экономикада жакшы багыт алууга жана альтернативалуу финансылык кызматтарды пайдаланууга мүмкүндүк берет, бул банк ишин колдонууда өз алдынча тандоо жасоого мүмкүндүк берет.

Жалпысынан алганда, кабыл алынган чаралардын натыйжасы катары ислам каржылоо принциптери боюнча кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган финансы-кредит уюмдарынын санын көбөйтүү жана ислам каржылоо принциптери боюнча финансы системасынын кредит портфелиндеги үлүшү 5 пайызга чейин жетишүү күтүлүүдө.

5-максат. Банк системасынын туруктуулугун жогорулатуу жана чыңдоо.

Базель II жана III элементтерин ишке ашыруу боюнча комплекстүү чараларды ишке ашыруу жана тобокелдикке багытталган ыкмага негизделген принциптерди андан ары өркүндөтүү.

Улуттук банк банктык көзөмөл жана жөнгө салуу боюнча ченемдик укуктук базаны банктык көзөмөл боюнча Базель комитетинин эл аралык стандарттарына, атап айтканда Базель II жана III, ошондой эле өлкөнүн мыйзамдарына ылайык келтирүү жана банк системасынын

коопсуздугун жана ишенимдүүлүгүн камсыз кылуу, банктардын капиталдык базасын колдоо жана банктык тобокелдиктерди азайтуу максатында өлкөнүн мыйзамдары өркүндөтүүдө.

Коммерциялык банктардын капиталдык базасын чыңдоо

2018-2021-жылдары коммерциялык банктар капиталдын жетиштүүлүгүнүн (шайкештигинин) бардык ченемдери чоң запас менен сакташкан. Мисалы, жалпы капиталдын жетиштүүлүгүнүн (шайкештигинин) коэффициенти (К 2.1.) 12 пайыздан кем эмес мааниде сакталышы зарыл болсо, 2018-жылы банктар тарабынан 14,2 пайыздан 50,3 пайызга чейин (өзгөчө режимдеги банктарды жана чет өлкөлүк банктардын филиалдарын кошпогондо), 2019-жылы – 13,7 пайыздан 50,4 пайызга чейин жана 2020-жылы 16,2 пайыздан 57 пайызга чейин байкалган.

Бүтүндөй банк секторунун капиталынын шайкештигинин акыркы жылдарда калыптанган деңгээли капиталдын шайкештигинин белгиленген ченемдик деңгээлин сактоо менен тобокелдүү активдердин көлөмүн кошумча эки эсеге көбөйтүүгө мүмкүндүк берди. Ушул эле мезгилде таза тобокелдүү активдердин көлөмү 22,6 пайызга өстү, анын ичинен таза тобокелдик активдеринин эң чоң өсүшү 2019-жылы болуп, 17,99 пайызды түздү.

Банктардын капиталынын жетиштүүлүгүнүн (шайкештигинин) коэффициенттери жөнгө салуучу тарабынан белгиленген минималдуу талаптардан ашып кеткендигине карабастан, банктын тобокелдиктерге дуушар болушун жогорку сапаттагы капиталдык база менен колдоого алуу өтө маанилүү.

Мындан тышкары, COVID-19 пандемиясына жана Кыргыз Республикасынын финансы системасына жана экономикасына таасирин тийгизген экономикалык кризистерге байланыштуу келип чыккан кырдаалдарды эске алуу менен капиталдын жетиштүү запасынын болушу зарыл болуп саналат жана тиешелүү чаралар көрүлбөсө, анын кесепеттери келечекте өнөкөткө айланып кетиши мүмкүн.

Ошентип, банктар минималдуу стандарттардан ашкан чыгымдарды ордун жабуу үчүн капиталга ээ болушу керек.

Банктардын капиталдык базасын тийиштүү деңгээлде кармап туруу үчүн Улуттук банк 2021-жылы банктардын

капиталынын жетиштүүлүгүнүн (шайкештигинин) ченемдеринин жаңы маанилерин белгилеген жана аларды 2024-жылга чейин этап менен жогорулатууну караган. Бул чара банктарга жөнгө салуучунун жаңы талаптарын ишке ашырууга ырааттуу даярданууга мүмкүндүк берет.

Банктардын капиталынын жетиштүүлүгүнө (шайкештигине) талаптарды күчөтүүнүн өбөлгөлөрүнүн бири ЕАЭСтин жалпы финансы рыногун түзүүнүн алкагында банктарды атаандаштыкка даярдоо милдети да болуп саналат.

Адекваттуу капиталга ээ, жакшы башкарылган банктар жоготууларга туруктуураак жана (капиталдашпаган банктарга салыштырмалуу) экономикалык ишмердүүлүктүн бүткүл циклинде экономиканы каржылоону камсыз кылууга жөндөмдүү, өзгөчө экономикалык ишмердүүлүктүн төмөндөгөн мезгилинде.

Ушуга байланыштуу банк тутумунун туруктуулугун камсыз кылуу маселелеринде банктардын капиталдык базасын, анын ичинде абсолюттук мааниде чыңдоо да маанилүү. Ошентип, кийинки мезгилдерге Улуттук банк банк тутумунун капиталдык базасын чыңдоо боюнча чараларды көрүүнү пландаштырууда.

Капиталдын шайкештигин баалоонун ички жол-жоболору (ИСААР)

Банктын негизги функцияларынын бири өзүнүн тобокелдиктерин тескөө болуп саналат. Стратегияны иштеп чыгууда, бизнес максаттарын калыптандырууда, бүтүмдөрдү макулдашууда жана ал тургай кызматкерлердин сый акы деңгээлин аныктоодо тобокелдикти жана капиталды тескөөгө тиешелүү аспектилер чогуу каралат, бул өз кезегинде корпоративдик башкаруу процесстеринин натыйжалуулугуна жана банкты жалпы башкарууга таасирин тийгизет.

Коммерциялык банктарга капиталдын шайкештигин баалоонун ички жол-жоболорун ишке ашыруу боюнча талаптарды белгилөө II Базелдин экинчи компонентинин маанилүү элементи болуп саналат, тобокелдиктерди тескөөнүн сапатын жана коммерциялык банктардын туруктуулугун андан ары жакшыртууга мүмкүндүк берет.

Банк тарабынан өз алдынча ишке ашырылуучу ИСААР анын тобокелдик профилине жана стратегияларына негизделген капиталдын шайкештигинин учурдагы жана келечектеги деңгээлине баа берүүнү камсыз кылууга жана банктын ички капиталын

банка мүнөздүү болгон бардык банктын ишмердүүлүгүндөгү тобокелдиктерди жабууга жетиштүү деңгээлде кармап туруу мүмкүнчүлүгүн жогорулатууга тийиш.

ICAAP негизги чабалдыгы факторлорун, банктын капиталына олуттуу тобокелдиктердин потенциалдуу терс таасиринин өлчөмүн, анын ичинде стресстик шарттарда аныктоо үчүн стресс-тестирлөө процесстерин камтууга тийиш.

Капиталдын шайкештигин баалоонун ички жол-жоболорунун ишке ашырылышы отчетто чагылдырылышы керек, ал мезгил-мезгили менен банктар тарабынан жөнгө салуучуга берилет. ICAAP отчеттуулугу банктар өз алдынча олуттуу тобокелдиктерди аныктоо, өлчөө, стресс-тестирлөө жана тобокелдиктерди жабуу үчүн капиталды бөлүштүрүү боюнча иштерди жүргүзө турган ыкманы болжолдойт.

Көзөмөлдүк карап чыгуу жана баалоо процесси

Банктык көзөмөлдүн негизги милдеттеринин бири банк системасынын туруктуулугун жана туруктуулугун камсыз кылуу болуп саналат. Өзүнүн үзгүлтүксүз жана узак мөөнөттүү ишмердүүлүгүн колдоо үчүн банктарга баарыдан мурда төмөнкүлөр зарыл:

- натыйжалуу бизнес модели;
- тобокелдиктерди тескөөнүн шайкеш системасы;
- жетиштүү капиталдык база;
- шайкеш ликвиддүүлүк жана кайра каржылоонун туруктуу схемалары.

Ар бир банк стратегияга жана көрсөтүлүүчү кызматтардын спектрине жараша ар кандай тобокелдик профилдерине, ошондой эле капиталдын деңгээлине ээ экендигин эске алып, көзөмөл тарабынан тобокелдикке багытталган көзөмөлдү жүргүзүүдө эволюциялык ыкмаларды колдонуу зарылдыгы келип чыгат.

Көзөмөлдүк карап чыгуу жана баалоо процесси бизнес моделдерин, корпоративдик башкарууну жана менеджмент тобокелдигин, капиталдын тобокелдигин жана ликвиддүүлүктү баалоо чөйрөлөрүндө сандык жана сапаттык көрсөткүчтөрдү талдоонун негизинде банктык тобокелдиктерге баа берүүнүн жана өлчөөнүн бирдиктүү методологиясы болуп саналат.

Тобокелдикти баалоонун натыйжасы банктын өздүк капиталы жана ликвиддүүлүгү учурдагы же келечектеги тобокелдиктерди ишенимдүү жабууну камсыз кылуу үчүн жетиштүү экендигин аныктайт. Процесс жалпы баа берүү менен аяктайт, ал андан аркы көзөмөлдүк иш-аракеттердин жана кемчиликтерди четтетүү боюнча сунуштардын негизин түзөт.

Банктардын ишинде кризистик кырдаалдарга даярдыкты камсыз кылуу

Жөнгө салуучу тарабынан банктарга белгиленген ченемдик укуктук актылардын талаптарын сактоо банктардын ишенимдүү жана коопсуз ишин камсыз кылуунун маанилүү факторлорунун бири болуп саналат. Ошол эле учурда, бүтүндөй банк системасынын туруктуулугу банктардын ишинин туруктуулугуна жана натыйжалуулугуна түздөнтүз көз каранды.

Сапаттуу ченемдик укуктук база банктардын ишине эффективдүү көзөмөл жүргүзүү үчүн зарыл шарт болуп саналат. Ошол эле учурда көзөмөл органы тарабынан тиешелүү чараларды жана инструменттерди өз убагында кабыл алуу банктардын ишинде кризистик кырдаалдардын алдын алуунун жана жокко чыгаруунун маанилүү фактору болуп саналат.

Мыйзамда каралган банк системасынын коопсуздугун жана ишенимдүүлүгүн камсыз кылуу боюнча милдеттерди ишке ашыруу максатында Улуттук банк көзөмөлдүк иш-чаралардын алкагында банктардын ишинде олуттуу тобокелдиктер келип чыккан жана алар тарабынан экономикалык талаптар бузулган учурда, таасир этүү чараларын колдонот, анын ичинде банкты финансылык чыңдоо боюнча иш-чараларды өткөрүү тууралуу талап кылууга укуктуу.

Улуттук банк көзөмөл инструменттерин, атап айтканда, таасир этүү чаралары боюнча, ошондой эле өзгөчө режимдерди мыкты эл аралык тажрыйбанын талаптарына ылайык өркүндөтүүнү улантат.

Калктын банк тутумуна болгон ишенимин жогорулатуунун инструменттеринин бири болуп банкрот болгон учурда жеке аманатчыларга белгилүү бир суммадагы каражаттарды кайтарып берүүнү кепилдеген депозиттерди коргоо тутумунун болушу саналат. Кыргыз Республикасынын Депозиттерди коргоо боюнча агенттиги банктын кудуретсиздигин чечүү процессинин алгачкы этаптарына

Депозиттерди коргоо боюнча агенттиктин катышуусун камсыз кылуу үчүн ченемдик укуктук базаны андан ары өркүндөтүү боюнча иштерди жүргүзөт. Зарыл болгон учурда банктык депозиттерди жабуунун тиешелүү деңгээлин жана ошого жараша депозиттерди камсыздандыруу системасынын катышуучуларынын төгүмдөрүнүн эсебинен фондду көбөйтүүнү камсыз кылуу зарыл.

Биргелешкен макулдашылган иш-чараларды иштеп чыгуу, ошондой эле Улуттук банктын Банктарды жоюу боюнча агенттикке коммерциялык банктардын жана башка финансы-кредиттик мекемелердин атайын администраторунун функцияларын ишке ашырууда, ошондой эле чарба жүргүзүүчү субъекттердин кредиттерин (анын ичинде агенттик келишимдер боюнча) өндүрүү боюнча иштерди жүргүзүү күтүлүүдө.

Бул иш-чаралар банктардын ишиндеги тобокелдиктерди алдын алууга жана кризистик кырдаалдарды натыйжалуу жөнгө салууга өбөлгө түзөт.

6-максат. Киберкоопсуздукту жогорулатуу.

Банктардын ишенимдүү, коопсуз жана үзгүлтүксүз ишин камсыз кылуу үчүн актуалдуу ченемдик укуктук базага ээ болуу зарыл, анын негизинде банктардын маалымат коопсуздугун камсыз кылуу боюнча ички документтер иштелип чыгышы керек. Ушуга байланыштуу маалымат коопсуздугунун деңгээлин жогорулатуу боюнча Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарын өркүндөтүү боюнча чараларды көрүү зарылчылыгы келип чыгат.

Ошондой эле маалымат коопсуздугунун тобокелдиктерин алдын алуу жана азайтуу максатында маалымат коопсуздугунун коркунучтары жана инциденттери жөнүндө маалымат алмашуу үчүн банк секторунун адистери менен өз ара аракеттенүү үчүн бирдиктүү аянтчаны түзүү зарыл.

Ошону менен бирге маалымат коопсуздугук чөйрөсүндө ички кызматташтыкты чыңдоо максатында маалыматтык коопсуздук чөйрөсүндө мамлекеттик органдар жана башка жеке субъектилер менен өз ара аракеттенүүнү кеңейтүү маанилүү.

Ошол эле учурда калктын жана банктык кызматтарды колдонуучулардын арасында кибергигиенаны түшүнүү жана сактоо маселеси курч турат, тренингдерди өткөрүү, макалаларды жана

пресс-релиздерди чыгаруу аркылуу калктын санариптик сабаттуулугун жогорулатуу зарыл.

Бул иш-чаралар банктардын ишиндеги маалымат коопсуздугу тобокелдиктерин минималдаштырууга жана алдын алууга көмөктөшүүгө тийиш.

§ 4.2. Банк системасынын өнүктүрүүнүн күтүлүп жаткан натыйжалары жана андан аркы келечектери

Пандемиянын узактыгы жана жаңы чектөө чараларын киргизүүнүн уланып жаткан ыктымалдыгы негизги белгисиздик бойдон калууда. 2020-2021-жылдардагы пандемиянын таасирин экономиканын бардык субъекттер тигил же бул түрдө сезишти, ал эми алардын айрымдарынын абалынын начарлашы банк тармагына кечиктирилген таасирин тийгизиши мүмкүн.

Өлкөнүн калкы да пандемиянын кесепеттерин сезип жатат, калктын реалдуу кирешеси төмөндөөнү улантууда, бул керектөөнүн мүнөзүнө таасирин тийгизүүдө.

Чарбалык турмушту нормалдаштыруу процесси, кыязы, бир катар факторлордун аракетинен улам бир кыйла узакка созулат.

Экономиканы колдоо боюнча мамлекеттик программаларга банктардын агент катары катышуусу оң натыйжа берип, экономикалык жигердүүлүктүн төмөндөөсү шартында бизнестин көлөмүн сактап калууга мүмкүндүк берет.

Бул документте каралган чараларды ийгиликтүү ишке ашыруу менен 2026-жылдын 1-январына карата банк системасынын чогуу алгандагы көрсөткүчтөрүн жогорулатууга жетишилет деп болжолдонууда.

Бул документте каралган иш-чараларды ийгиликтүү ишке ашыруу менен 2026-жылдын 1-январына карата банк системасынын чогуу алгандагы көрсөткүчтөрүнүн жогорулатууга жетишилет деп болжолдонууда.

Орто мөөнөттүү келечекте Улуттук банк өткөн төрт жылдык мезгилдин көрсөткүчтөрүнүн негизинде банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгүн чагылдырган көрсөткүчтөрдү жогорулатууну, банк системасынын финансылык ортомчулук деңгээлин жогорулатууну, б.а. банк системасынын активдери ИДӨгө

карата 54 пайызды, банк системасынын кредиттери ИДӨгө карата 28,0 пайызды, банк системасынын депозиттери ИДӨгө карата 33,0 пайызды түзүүгө тийиш.

Ислам каржылоо принциптеринин негизинде банктык операцияларды жүргүзүүнүн так эрежелерин белгилөө менен ислам банктарын же “ислам терезелери” бар банктарды түзүү процессине көмөктөшүү ислам каржылоо принциптеринин алкагында иш алып барган финансы-кредит уюмдарын каржылоонун үлүшүн финансы секторунун жалпы кредит портфелинин 5 пайызына чейин көбөйтүүгө көмөк көрсөтөт.

2025-жылга карата банк системасынын негизги көрсөткүчтөрүнүн болжолдоосу.

КӨРСӨТКҮЧТӨР	ФАКТ (01.12.2021)	БОЖОМОЛ (31.12.2025)
Банк секторунун ИДӨгө карата активдери	48,9%	54,0%
Банк секторунун ИДӨгө карата кредиттери	25,8%	28,0%
Банк секторунун ИДӨгө карата депозиттери	31,9%	33,0%
Банк тутумунун кредит портфелинин ислам каржылоо принциптеринин негизинде каржылоо үлүшү	1,7%	5,0%

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 22 декабря 2021 года
№ 2021-П-20/72-8-(НПА)

Об утверждении Положения «О требованиях по обеспечению информационной безопасности в коммерческих банках Кыргызской Республики»

В соответствии со статьями 20 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить Положение «О требованиях по обеспечению информационной безопасности в коммерческих банках Кыргызской Республики» (прилагается).

2. Признать утратившим силу:

1) постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О Положении о требованиях по обеспечению информационной безопасности в коммерческих банках Кыргызской Республики» от 14 сентября 2011 года № 52/12;

2) пункт 38 Приложения к постановлению Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений и дополнений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики» от 16 ноября 2012 года № 43/1;

3) в постановлении Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений и дополнений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики и признании утратившими силу некоторых нормативных

правовых актов Национального банка Кыргызской Республики» от 15 июня 2017 года № 2017-П-12/25-12-(НПА):

- подпункт 12 пункта 1 постановления;
- пункт 12 Приложения к вышеуказанному постановлению;

3. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования.

4. Юридическому управлению:

- опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;
- после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

5. Управлению безопасности и информационной защиты довести настоящее постановление до сведения ОЮЛ «Союз банков Кыргызстана», коммерческих банков, соответствующих структурных подразделений, областных управлений, представительства Национального банка в Баткенской области.

6. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления, курирующего управление безопасности и информационной защиты.

Председатель

К. Боконтаев

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 22 декабря 2021 года
№ 2021-П-20/72-8-(НПА)

ПОЛОЖЕНИЕ

о требованиях по обеспечению информационной безопасности
в коммерческих банках Кыргызской Республики

Глава 1. Общие положения

1. Целью настоящего Положения является установление единых требований для коммерческих банков Кыргызской Республики (далее – банки), направленных на повышение уровня информационной безопасности банковской системы Кыргызской Республики, а также минимизацию возможных потерь, вызванных действиями злоумышленников, аварийными сбоями и ошибками персонала.

2. В целях настоящего Положения применяются следующие определения:

Авторизация – это процесс предоставления определенному объекту/субъекту прав на выполнение некоторых действий в соответствии с выполняемой ролью в системе.

Автоматизированная система – это система, состоящая из персонала, комплекса средств автоматизации его деятельности, методов и мероприятий, реализующих информационную технологию выполнения установленных функций.

Автоматизированная банковская система – это автоматизированная система, реализующая технологию выполнения функций банка.

Аутентификация – проверка принадлежности объекту/субъекту доступа предъявленного им идентификатора или подтверждение подлинности.

Аутсорсинг – под аутсорсингом понимается привлечение банком внешних поставщиков услуг для выполнения на непрерывной основе отдельных видов работ и услуг, которые в обычных условиях

осуществлялись бы самим банком. Банк не может использовать аутсорсинг для проведения операций, связанных с кредитованием, привлечением депозитов либо другой банковской операции, для которой требуется лицензия.

Доступность информационного актива – свойство информационной безопасности банка, состоящее в том, что информационные активы предоставляются авторизованному пользователю, причем в виде и месте, необходимом пользователю, и в то время, когда они ему необходимы.

Идентификатор – уникальный признак субъекта или объекта доступа.

Идентификация – процесс присвоения объектам/субъектам идентификатора (уникального имени) или сравнение идентификатора объекта/субъекта с перечнем присвоенных идентификаторов.

Информационная безопасность – безопасность, связанная с угрозами в информационной сфере. Защищенность достигается обеспечением совокупности свойств информационной безопасности: доступности, целостности, конфиденциальности информационных активов. Приоритетность свойств информационной безопасности определяется ценностью указанных активов для интересов (целей) банка.

Информационная система – взаимосвязанная совокупность средств, методов и персонала, используемых для хранения, обработки и выдачи информации в интересах достижения поставленной цели. Информационная система содержит автоматизированные и неавтоматизированные процессы хранения, обработки и выдачи информации.

Информационные активы – информация, имеющая ценность для банка с точки зрения достижения ее целей и представленная на любом материальном носителе в пригодной для ее обработки, хранения или передаче форме.

Конфиденциальность информационного актива – состояние ресурсов банка, состоящее в том, что обработка, хранение и передача информационных активов осуществляются таким образом, что информационные активы доступны только авторизованным пользователям, объектам системы или процессам.

Объект – процесс, выполняющийся в информационной системе, запрашивающий разрешение на получение доступа к информации.

Пароль – это секретный набор символов, предназначенный для подтверждения полномочий пользователя.

PIN-конверт – это специальный конверт для конфиденциального хранения PIN кода.

Пользователь автоматизированной системы – это субъект или объект, зарегистрированный в автоматизированной системе и использующий ее ресурсы (сотрудники и клиенты банка);

Санкционирование – действие по предоставлению пользователю возможности выполнения (предоставления разрешения) конкретных действий в системе на основе его должностных обязанностей. Без специальной санкции ни одному пользователю не разрешается доступ к какой-либо информации или приложению.

Смарт-карта – это пластиковая карта со встроенной микросхемой. В большинстве случаев смарт-карта содержит микропроцессор и операционную систему, контролирующую устройство и доступ к объектам в его памяти. Кроме того, смарт-карта, как правило, обладает возможностью проводить криптографические вычисления.

Субъект – это пользователь, запрашивающий разрешение на получение доступа к информации.

Токен («ключ») – компактное устройство в виде USB-брелока или ключ в облаке (специальный защищенный сервер), которое служит для авторизации пользователя, защиты электронной переписки, безопасного удаленного доступа к информационным ресурсам, а также надежного хранения любых персональных данных.

Целостность информационного актива – свойство информационной безопасности банка сохранять неизменность или обнаруживать факт изменения в своих информационных активах.

3. Система управления информационной безопасностью является частью общей системы управления, основанной на использовании методов оценки бизнес-рисков для разработки, внедрения, функционирования, мониторинга, анализа, поддержки и улучшения информационной безопасности банка. Система управления информационной безопасностью может быть построена в соответствии с ISO/IEC 27001.

4. Национальный банк Кыргызской Республики (далее – Национальный банк) вправе осуществлять проверку банка на соблюдение требований, установленных настоящим Положением.

5. Руководство банка несет полную ответственность за использование и функционирование всей его информационной системы.

6. В управлении системой обеспечения информационной безопасностью банк должен непрерывно использовать такие процессы, как планирование, реализация, проверка и совершенствование.

7. Требования по информационной безопасности должны быть комплексно взаимосвязаны и непрерывны по всем стадиям жизненного цикла информационных систем.

Глава 2. Требования к документам по информационной безопасности

8. В целях обеспечения информационной безопасности в банке должны быть разработаны три уровня документации:

- общие политики;
- частные политики (документы, регламентирующие практику обеспечения информационной безопасности);
- операционные процедуры по обеспечению информационной безопасности.

9. Общие политики должны отражать подходы руководства банка по обеспечению информационной безопасности банка, описывать общие принципы и цели обеспечения безопасности, систему мер, методов для достижения цели по обеспечению информационной безопасности. В банке должно быть назначено уполномоченное лицо, ответственное за реализацию политики по информационной безопасности.

10. Частные политики, регламентирующие практику обеспечения безопасности (частные политики), должны отражать поддержку целей, установленных руководством, и дальнейшую детализацию общих принципов, определяющих подробные меры, необходимые для выполнения требований политики информационной безопасности.

11. Требования по обеспечению информационной безопасности, отображаемые в частных политиках по информационной безопасности банка, должны быть определены для следующих наиболее важных областей:

- требования к персоналу;
- назначение, распределение ролей и регистрация в информационной системе;
- выявление, оценка и мониторинг рисков информационной безопасности;
- обеспечение информационной безопасности на стадиях жизненного цикла автоматизированных систем;
- защита от несанкционированного и нерегламентированного доступа, управление доступом и регистрацией всех действий в автоматизированных системах, в телекоммуникационном оборудовании, автоматических телефонных станциях и т.д.;
- антивирусная защита;
- использование ресурсов сети интернет;
- использование криптографических средств защиты;
- защита банковских платежных и информационных технологических процессов;
- обеспечение непрерывности деятельности;
- резервное копирование и восстановление;
- физическая защита;
- управление инцидентами информационной безопасности и т.д.

12. Документы по операционным процедурам для обеспечения безопасности должны содержать описание практических приемов на техническом уровне, обеспечивающие внедрение необходимых практик. Процедуры должны соответствовать политикам банка.

13. Банк должен обеспечить наличие и сохранность документов, которые содержат свидетельства выполненной деятельности и действий по обеспечению информационной безопасности (отчеты, акты, журналы) и отражать достигнутые результаты (промежуточные и окончательные) при реализации требований документов, относящихся к обеспечению информационной безопасности банка.

Глава 3. Требования к персоналу банка

14. Персонал банка должен включать как минимум следующие категории сотрудников:

– руководство – группа лиц, принимающих стратегические решения для всего банка либо отдельных его подразделений, контролирующих деятельность подразделений банка и принимающих окончательные решения по операционной деятельности и финансовым вопросам в банке;

– менеджеры – группа лиц, принимающих тактические решения, организующих и контролирующих работу в рамках своих подразделений;

– персонал безопасности – группа лиц, ответственных за обеспечение безопасности в банке на различных участках. Персонал безопасности должен быть подчинен непосредственно руководству, с учетом исключения конфликта интересов и иметь соответствующие полномочия для выполнения своих функций;

– внутренний аудит – подразделение банка, ответственное за организацию и проведение внутреннего аудита в банке, включая аудит информационных технологий и аудит информационной безопасности;

– персонал разработки и технической поддержки – подразделение банка, ответственное за разработку, модернизацию и поддержание работоспособности информационной системы, и техническую реализацию мер безопасности;

– операционный персонал – группа лиц, производящих санкционированные операции в информационной системе банка, а также ответственных за обслуживание клиентов банка.

15. В банке должны быть разработаны процедуры приема на работу, включающие:

– проверку подлинности предоставленных документов, заявляемой квалификации, точности и полноты биографических фактов;

– проверку профессиональных навыков и оценку профессиональной пригодности.

16. Все сотрудники банка должны быть письменно ознакомлены с требованиями по обеспечению информационной безопасности и о соблюдении конфиденциальности и приверженности правилам корпоративной этики, включая требования по недопущению конфликта интересов.

17. Подразделение банка, ответственное за реализацию информационной безопасности, должно на систематической основе актуализировать информацию об угрозах в сфере информационной безопасности с учетом глобальных трендов, своевременно информировать руководство и сотрудников банка об угрозах, а также проводить мероприятия, направленные на повышение общего уровня осведомленности персонала в целях противодействия данным угрозам.

18. Обязанности и ответственность персонала по выполнению требований по обеспечению информационной безопасности должны быть включены в их должностные инструкции.

19. Неисполнение или ненадлежащее исполнение сотрудниками банка требований по обеспечению информационной безопасности приравнивается к невыполнению должностных обязанностей.

Глава 4. Назначение, распределение ролей и регистрация в автоматизированной системе

20. В банке должен быть разработан и принят документ, который содержит роли сотрудников, включая роли по обеспечению информационной безопасности.

21. В автоматизированной системе должны быть определены роли, обеспечивающие четкое разграничение полномочий сотрудников.

22. При предоставлении доступа сотрудникам к автоматизированной системе должны быть выполнены процедуры санкционирования, идентификации, аутентификации и авторизации пользователей. Перед выдачей идентификатора пользователю должна осуществляться проверка подтверждения личности пользователя. Система должна фиксировать исполнителя, выдавшего идентификатор пользователю.

23. Работа всех пользователей автоматизированной системы должна осуществляться под уникальными учетными записями.

24. При распределении прав доступа сотрудников и клиентов к информационным активам, банки должны руководствоваться принципами:

– «знать своего клиента» (Know your Customer) – принцип, используемый регулирующими органами для выражения отношения к финансовым организациям с точки зрения знания деятельности их клиентов;

– «знать своего служащего» (Know your Employee) – принцип, демонстрирующий озабоченность банка по поводу отношения сотрудников банка к таким своим обязанностям и возможным проблемам, как злоупотребление имуществом, финансовые трудности, которые могут приводить к проблемам с безопасностью;

– «необходимо знать» (Need to Know) – принцип, ограничивающий полномочия по доступу сотрудников банка и клиентов банка к информации и ресурсам по обработке информации на уровне, минимально необходимом для выполнения определенных обязанностей;

– «наименьших привилегий» – принцип, означающий, что для выполнения определенной операции пользователь должен получать или предоставлять минимально необходимые привилегии;

– «двойного контроля» для операций по платежным системам и при назначении ролей в автоматизированной системе (Dual Control – принцип четырех глаз) – принцип сохранения целостности процесса и борьбы с искажением функций системы, требующий, чтобы два уполномоченных сотрудника банка, независимо друг от друга, предпринимали некое действие до завершения определенных транзакций.

25. В банке должен быть документально определен перечень информационных активов (автоматизированной системы и их типов) и права доступа сотрудников и клиентов к данным активам.

26. Формирование ролей должно осуществляться на основании существующих бизнес-процессов банка и проводиться с целью исключения концентрации полномочий и снижения риска инцидентов информационной безопасности, связанных с потерей информационными активами свойств доступности, целостности или конфиденциальности.

27. В банке должен осуществляться контроль за «привилегированным доступом», а именно: учетными записями с повышенным правом доступа к автоматизированным системам (учетные записи с правом администратора) в целях минимизации рисков и обеспечения безопасности критически важных автоматизированных систем.

28. Для каждой роли должны быть назначены лица, ответственные за их выполнение. Ответственность сотрудников должна быть зафиксирована в их должностных инструкциях.

29. Аутентификация пользователей в системе должна соответствовать критичности получаемой информации и осуществляться на основе одного или нескольких механизмов аутентификации:

- по знанию «что-то знать» (пароль, ПИН-код);
- по владению «что-то иметь» (смарт-карта, токен);
- по физическим характеристикам пользователя «кем-то быть» (отпечатки пальцев или другие биометрические данные).

Двухфакторная аутентификация включает в себя любые два из этих трех механизмов: человек «что-то знает» и «что-то имеет» или «кем-то является».

30. События по регистрации и изменению прав доступа пользователей должны фиксироваться в журнале событий системы.

31. В банке должны применяться защитные меры, направленные на обеспечение защиты от несанкционированного доступа, неразрешенных действий, нарушения целостности информации, необходимой для регистрации, идентификации, аутентификации и (или) авторизации клиентов и сотрудников банка. Все попытки неразрешенных действий и несанкционированного доступа к такой информации должны регистрироваться в журнале событий.

32. Банк при предоставлении сотрудникам удаленного доступа к автоматизированной системе и корпоративным сервисам должен внедрить технологию многофакторной аутентификации.

33. При увольнении сотрудников или изменении должностных обязанностей сотрудников банка, имеющих доступ к информации

автоматизированной системы, их права доступа к автоматизированной системе должны быть заблокированы или изменены.

34. В банке должна быть разработана и внедрена политика паролей. Политика паролей должна включать в себя как минимум такие основные правила и компоненты, как:

- требования к степени сложности и длине пароля;
- требования по недопустимости записи и хранения паролей на материальных носителях;
- ответственность пользователей за нарушение политики

35. Сотрудники банка должны быть ознакомлены с политикой паролей и строго соблюдать ее требования в процессе работы.

36. Банк должен разработать рекомендации по соблюдению требований политики информационной безопасности для пользователей и клиентов систем дистанционного банковского обслуживания, мобильного банкинга, электронных кошельков и проводить работу по информированию пользователей о соблюдении данных требований в процессе работы с банковскими продуктами.

Глава 5. Требование к процессу управления рисками информационной безопасности

37. В банке должна быть разработана политика по управлению рисками информационной безопасности, интегрированная с общей политикой управления рисками банка.

38. Банк должен определить ценность активов, выявить уязвимости, угрозы и риски. Выявленные риски должны быть количественно или качественно оценены. Банк должен определить соответствующие меры и средства контроля для обработки рисков.

39. Организация процесса оценки рисков может быть основана на международном стандарте ISO 27005 или аналогичных стандартах.

Глава 6. Непрерывность деятельности банка

40. В целях обеспечения непрерывности деятельности в банке должны быть разработаны:

- политика непрерывности деятельности, которая должна содержать необходимые руководящие принципы для обеспечения

непрерывности деятельности и необходимые ролям полномочия для выполнения возложенных на них задач;

– план действий в случаях наступления чрезвычайных ситуаций, где необходимо описать процедуры, а также руководство, которое обеспечит продолжение функционирования банка в аварийном состоянии;

– план восстановления деятельности, где необходимо описать процедуры, обеспечивающие оперативное восстановление работоспособности критичных систем и функций.

41. Анализ воздействия чрезвычайных ситуаций на деятельность банка является важным инструментом обеспечения непрерывности деятельности банка, которое неразрывно связано с идентификацией критичных функций и систем. Для этих целей в банке должны быть идентифицированы критичные функции и системы и их категоризация на основе степени их критичности.

42. При выявлении угроз банк обязан выбрать и внедрить защитные меры для снижения уровня рисков банка, которые могут привести к чрезвычайным ситуациям.

43. В целях надлежащей подготовки персонала к выполнению задач на случай чрезвычайной ситуации банк должен на периодичной основе тестировать план, проводить тренинги, обучения и учения для сотрудников банка.

Глава 7. Безопасность в жизненном цикле автоматизированных систем банка

44. Банк должен обеспечить комплексную защиту автоматизированных систем на всех стадиях жизненного цикла автоматизированной системы (проектирование, реализация, тестирование, приемка, эксплуатация, сопровождение, модернизация, снятие с эксплуатации должны быть документированы и утверждены высшим руководством). При этом тестирование необходимо проводить в тестовой среде, идентичной с промышленной средой.

45. Банк должен использовать только лицензионное программное обеспечение, допускается программное обеспечение с открытым исходным кодом либо собственной разработки при наличии полного комплекта документации, утверждённого высшим руководством (техническое задание, программа и методика испытаний, акт и журнал испытаний, акт ввода в промышленную эксплуатацию).

Глава 8. Ведение журнала регистрации событий проводимых операций

46. В банке должно быть обеспечено ведение журнала регистрации событий (логирование) осуществленной деятельности в автоматизированной системе, персональном компьютере, серверном и сетевом оборудовании, баз данных как средство для проведения аудита информационной безопасности и восстановления хода событий и ведения подотчетности. Журнал регистрации событий должен включать в себя действия всех пользователей, в том числе высокопривилегированных учетных записей (root, administrator, sysdba, dba).

47. Мониторинг и анализ информации журнала регистрации событий должен проводиться ежедневно администраторами автоматизированной системы (персонал технической поддержки), в том числе с применением автоматизированных систем, и все нестандартные ситуации, связанные с безопасностью, должны расследоваться.

48. Информация журнала регистрации событий должна храниться в электронном виде в течение периода времени,

равного срока хранения обрабатываемых данных соответствующей автоматизированной системы, но не менее 2 (двух) лет.

49. Информация журналов регистрации событий должна быть защищена от случайного или преднамеренного удаления, модификации или фальсификации. Отключение журналирования, удаление, модификация или фальсификация информации журналов регистрации должно рассматриваться как инцидент.

Глава 9. Процесс проведения платежей и расчетов в автоматизированной системе (в том числе SWIFT)

50. При осуществлении процесса проведения платежей и расчетов (собственных и клиентских) банк должен обеспечить соблюдение следующих требований информационной безопасности:

- обработка, учет и хранение платежной информации в автоматизированной системе на территории Кыргызской Республики;

- защита платежной информации от искажения, фальсификации, переадресации, несанкционированного уничтожения, ложной авторизации электронных платежных сообщений;

- доступ сотрудника банка к ресурсам автоматизированной системы, которая обеспечивает проведение платежей и расчетов, только для исполнения должностных обязанностей;

- контроль (мониторинг) исполнения процессов подготовки, обработки, передачи и хранения платежной информации;

- аутентификация входящих электронных платежных сообщений;

- двусторонняя аутентификация автоматизированных рабочих мест (рабочих станций и серверов), участников обмена электронными платежными сообщениями (как для филиалов и отделений банков, так и для клиентов);

- возможность ввода платежной информации в автоматизированной банковской системе только для авторизованных пользователей;

- соблюдение в автоматизированной банковской системе принципа сквозной обработки платежей (обеспечение непрерывной обработки всего информационного потока поступающей

финансовой информации без ручного вмешательства на протяжении всей технологической цепочки (от попадания информации в автоматизированную систему до завершения ее обработки) с целью достижения максимальной скорости проведения операций, и исключения ошибок);

- контроль, направленный на исключение возможности совершения злоумышленных действий (двойной ввод, сверка, авторизация транзакций, установление ограничений в зависимости от суммы совершаемых операций и т.д.) (как со стороны уполномоченных сотрудников, так и со стороны клиентов);

- восстановление платежной информации в случае ее умышленного (случайного) разрушения (искажения) или выхода из строя средств вычислительной техники;

- сверка выходных электронных платежных сообщений с соответствующими входными и обработанными электронными платежными сообщениями при осуществлении межбанковских расчетов;

- доставка электронных платежных сообщений участникам информационного обмена.

51. Сотрудники банка, в том числе администраторы автоматизированных систем, не должны обладать полномочиями для бесконтрольного создания, авторизации, уничтожения и изменения платежной информации, а также проведения несанкционированных операций по изменению состояния банковских счетов.

52. Обработку платежной информации и контроль (проверку) результатов обработки должны осуществлять разные сотрудники.

53. Для систем, обеспечивающих проведение платежей и расчетов, должен быть предусмотрен основной и дублирующий состав персонала. В случае отсутствия какого-либо специалиста основного состава его функции должен выполнять специалист из дублирующего состава.

54. Техническая инфраструктура систем, обеспечивающих проведение платежей и расчетов, должна включать основную и резервную автоматизированную системы (аппаратно-программные комплексы), включая основные и резервные каналы связи.

55. В банке должны быть предусмотрены процедуры по переходу (переключению) системы с основной на резервную автоматизированную систему, включающие получение санкции руководства на данный переход.

56. В банке должны быть определены владельцы автоматизированной системы (должностные лица банка) и их ответственность, в том числе ответственность главного бухгалтера банка.

57. Банк должен обеспечить единую централизованную обработку, учет и хранение данных по бухгалтерскому учету в автоматизированной банковской системе.

58. Автоматизированные банковские системы, используемые в банке, в том числе системы дистанционного банковского обслуживания, должны обеспечивать возможность регистрации:

- операций с данными о клиентских счетах, включая операции открытия, модификации и закрытия клиентских счетов;
- проводимых транзакций, имеющих финансовые последствия;
- операций, связанных с назначением и распределением прав пользователей.

59. Системы дистанционного банковского обслуживания должны реализовывать защитные меры, обеспечивающие невозможность отказа от авторства проводимых клиентами операций и транзакций.

60. В банке должны быть разработаны и доведены до сведения сотрудников и клиентов процедуры, определяющие их действия в случае компрометации информации, необходимой для их идентификации, аутентификации и (или) авторизации.

61. В системах дистанционного банковского обслуживания должны быть реализованы механизмы информирования (регулярного, непрерывного или по требованию) клиентов обо всех операциях, совершаемых от их имени.

62. Системы дистанционного банковского обслуживания должны предусматривать меры:

- снижения вероятности выполнения непреднамеренных или случайных операций, или транзакций авторизованными клиентами;

- доведения информации о возможных рисках, связанных с выполнением операций или транзакций до клиентов.

63. Клиенты систем дистанционного банковского обслуживания должны быть обеспечены детальными инструкциями, описывающими процедуры выполнения операций или транзакций.

Глава 10. Системы расчетов банковскими платежными картами

64. При выпуске и обслуживании банковских платежных карт (далее - платежных карт) банк должен обеспечить выполнение требований настоящего Положения.

65. При использовании международных платежных карт в банке должны выполняться соответствующие требования безопасности стандарта PCI DSS.

66. При использовании систем расчетов платежными картами банк обязан обеспечить выполнение следующих требований по безопасности информационных систем:

- определение и соблюдение мер по поддержанию защищенной сети для создания и обработки данных держателей платежных карт;
- отслеживание и контроль любого доступа к сетевым ресурсам и данным платежных карт;
- запрет использования настроек безопасности и паролей, установленных производителем «по умолчанию» для программного обеспечения и оборудования;
- обеспечение защиты данных держателей платежных карт при хранении;
- обеспечение шифрования данных платежных карт, передаваемых по сетям общего пользования;
- использование и регулярное обновление антивирусного программного обеспечения;
- обеспечение безопасности при разработке и поддержке систем и приложений;
- ограничение доступа к данным платежных карт в соответствии со служебной необходимостью;
- назначение уникального идентификатора каждому лицу, имеющему доступ к вычислительным ресурсам;

- ограничение физического доступа к данным держателей банковских платежных карт и предоставление доступа только уполномоченным сотрудникам;

- регулярное тестирование систем и процессов обеспечения безопасности;

- актуальность политики информационной безопасности, регламентирующей деятельность сотрудников и контрагентов.

67. При работе с банковскими платежными картами банк должен применять следующие меры защиты:

- персонализация карт должна быть физически отделена от функций выпуска PIN-конвертов и должны быть назначены разные ответственные сотрудники для выполнения указанных операций;

- при печати PIN-конвертов верхний бланк должен быть уничтожен в присутствии двух уполномоченных сотрудников, ответственных за печать PIN-конвертов или PIN- код платежной карты может быть доставлен до клиента иными инструментами, применяемыми Банком, обеспечивающих информационную безопасность;

- персонализация карт должна проводиться в присутствии двух уполномоченных сотрудников, ответственных за персонализацию;

- должны быть предусмотрены меры по защите банкоматов, автоматизированных терминалов самообслуживания и POS-терминалов от вандализма и злоумышленных действий;

- число попыток ввода PIN-кода карты должно быть ограничено (не более трех), после чего карта должна быть заблокирована, изъята и возвращена ее владельцу персонально;

- должно быть установлено ограничение числа операций и суммы денежных средств в течение одного дня для одного счета (установка лимитов).

Глава 11. Банковский информационный процесс

68. Для каждой автоматизированной системы соответствующим распоряжением должны быть назначены администраторы, которые должны соблюдать политику информационной безопасности банка при настройке и работе с автоматизированной системой. Сотрудники

подразделения по информационной безопасности должны проверять автоматизированную систему на соответствие политике информационной безопасности банка, в том числе в рамках оценки рисков.

69. В банке должны быть определены процедуры и персонал обслуживания автоматизированной системы, виды техники, используемые в банковском технологическом процессе, включая замену их программных и/или аппаратных частей.

Глава 12. Использование ресурсов сети интернет

70. В банке должны применяться меры по сегментации и межсетевому экранированию внутренних вычислительных сетей, а также по защите внутренних вычислительных сетей при взаимодействии с сетью интернет.

71. Банк обязан применять меры по регистрации изменений параметров настроек средств и систем защиты информации, межсетевого экранирования и защиты вычислительных сетей банка.

72. В банке должны быть определены и утверждены руководством банка цели использования сети интернет. Использование сети интернет в неустановленных целях должно быть запрещено.

73. Банку необходимо определить порядок подключения и использования ресурсов сети интернет, включающий в том числе контроль со стороны подразделения, ответственного за обеспечение информационной безопасности.

74. В банке, осуществляющем дистанционное банковское обслуживание клиентов, в связи с повышенными рисками нарушения информационной безопасности при взаимодействии с сетью интернет должны применяться средства защиты информации, обеспечивающие прием и передачу информации только в установленном формате и только для конкретной технологии.

75. При осуществлении дистанционного банковского обслуживания должны применяться защитные меры, предотвращающие возможность подмены авторизованного клиента злоумышленником в течение сеанса работы.

76. Все операции клиентов в течение всего сеанса работы с системами дистанционного банковского обслуживания должны

выполняться только после выполнения процедур идентификации, аутентификации и авторизации. В случаях истечения времени сеанса работы (нарушения или разрыва соединения) необходимо обеспечить повторное выполнение указанных процедур.

77. Почтовый обмен через сеть интернет должен осуществляться с использованием защитных мер и противодействия распространению спама.

78. При взаимодействии с сетью интернет должны использоваться защитные меры противодействия атакам злоумышленников.

Глава 13. Антивирусная защита

79. На всех автоматизированных рабочих местах и серверах автоматизированной системы в банке должны применяться средства антивирусной защиты, если иное не предусмотрено технологическим процессом.

80. В банке должны применяться только официально приобретенные (лицензионные) средства антивирусной защиты. Установка и регулярное обновление средств антивирусной защиты на автоматизированных рабочих местах и серверах автоматизированной системы должны осуществляться ответственными администраторами.

81. При обеспечении антивирусной защиты в банке должны быть разработаны и введены в действие инструкции по антивирусной защите, учитывающие особенности банковских информационных процессов. Ответственность за выполнение требований процедур по антивирусной защите должна быть возложена на каждого сотрудника банка, имеющего доступ к персональному компьютеру и/или автоматизированной системе.

82. В банке должна осуществляться антивирусная фильтрация трафика электронного почтового обмена.

83. Устанавливаемое или изменяемое программное обеспечение должно быть предварительно проверено на отсутствие вирусов. При обнаружении компьютерного вируса должны быть приняты меры по его обезвреживанию и восстановлению работоспособности рабочих мест.

84. Отключение или необновление антивирусных средств не допускается. Установка и обновление средств антивирусной защиты должны контролироваться ответственными сотрудниками.

Глава 14. Использование криптографических средств защиты

85. В банке должна быть обеспечена безопасность использования криптографических средств защиты информации.

86. Используемые в банке средства криптографической защиты должны:

- поставляться разработчиками с полным комплектом эксплуатационной документации, включая описание ключевой системы, правила работы с ней;
- иметь строгий регламент использования ключей, предполагающий контроль со стороны администратора информационной безопасности за действиями пользователя на всех этапах работы с ключевой информацией.

Глава 15. Резервное копирование и восстановление

87. В банке должны создаваться резервные копии для платежной и другой банковской информации, а также для системного и прикладного программного обеспечения, необходимого для обработки этой информации.

88. В качестве носителей данных должны использоваться внешние носители информации: жесткие диски, магнитные ленты, записываемые оптические цифровые диски и др.

89. Все резервные копии должны быть промаркированы с указанием хранимой информации, учетного номера и даты создания копии.

90. Резервные копии (или их дубликаты) должны храниться в удаленных помещениях, обеспечивающих защиту от несанкционированного доступа, защиту от электромагнитных излучений, защиту от тепловых воздействий, защиту от механических воздействий, а также при поддержании внутренней температуры и влажности воздуха на заданном уровне.

91. В банке должны осуществляться процедуры периодического тестирования и восстановления данных архива резервных копий, согласно внутренним документам.

Глава 16. Защита данных

92. В банке должны быть предусмотрены меры по защите персональных данных, а также любых сведений, охраняемых законодательством Кыргызской Республики, в том числе сведений, составляющих банковскую тайну и т.д., и определен порядок обработки персональных данных в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

Глава 17. Требования к физической безопасности

93. Банк должен обеспечить техническую укрепленность помещений в соответствии с требованиями, предъявляемыми к банкам Кыргызской Республики, согласно инструкции «О единых требованиях по технической укрепленности финансово-кредитных учреждений и порядке их охраны в Кыргызской Республике».

94. В банке должны быть разработаны и утверждены внутренние документы по обеспечению физической безопасности и технической укрепленности помещений, специализированных центров обработки данных, критичных и уязвимых зон, в которых размещены аппаратно-вычислительные комплексы информационных систем, от несанкционированного доступа, воздействий внешней окружающей среды и чрезвычайных случаев техногенного характера.

95. Помещения для оборудования информационных систем должны соответствовать условиям эксплуатации данного оборудования.

96. Порядок доступа сотрудников банка в центры обработки информации, в которых размещаются объекты информационных активов, должен быть регламентирован во внутренних документах банка, а их выполнение должно контролироваться. Физический доступ в помещения, в которых размещены объекты информационных систем, должен быть четко регламентирован и разрешен только определенной группе уполномоченных лиц ответственного

подразделения, в соответствии с возложенными на них задачами и обязанностями.

97. В случае если банк осуществляет выпуск платежных карт, то помещение, в котором банк устанавливает аппаратно-программный комплекс по персонализации платежных карт, должно:

- быть изолированным (непроходным, без окон);
- быть оснащено надежными автоматическими замками;
- быть оснащено средствами пожарной и охранной сигнализации, средствами наблюдения, исключающими возможность бесконтрольного проникновения в помещение посторонних лиц и обеспечивающими физическую сохранность находящихся в помещении защищаемых ресурсов;
- иметь в наличии как минимум два помещения (для выполнения персонализации карт и выпуска PIN-конвертов), оборудованных сейфами для хранения заготовок карт и PIN-конвертов.

Помещение для выпуска PIN-конвертов должно быть оборудовано шредером для уничтожения бланков и испорченных PIN-конвертов.

Глава 18. Требования к процессу управления инцидентами информационной безопасности

98. Управление инцидентами и уязвимостями информационной безопасности осуществляется на основе разработанных и четко используемых процессов.

99. Банк должен идентифицировать инциденты и уязвимости, они должны быть оценены и к ним должны быть приняты меры по предотвращению возникновения подобных инцидентов информационной безопасности. Уязвимости должны быть устранены.

100. Результаты анализа инцидентов информационной безопасности, а также рекомендации по минимизации вероятности возникновения инцидентов информационной безопасности и их возможного ущерба должны в дальнейшем использоваться для оценки рисков информационной безопасности.

Глава 19. Аутсорсинг

101. Банк должен проводить оценку риска при использовании аутсорсинга в своей деятельности, включая центры обработки данных, облачных технологий и сервисов. Оценка риска должна включать в себя анализ всей имеющейся информации о поставщике услуг (компании), которая доступна для банка. Оценка риска проводится с учетом требований Национального банка Кыргызской Республики. На основании запроса Национального банка Кыргызской Республики, банк должен предоставить вышеуказанную оценку рисков.

102. Договор с поставщиком аутсорсинговых услуг должен содержать как минимум следующие разделы:

- об информационной безопасности, о сохранности информации персонального характера, а также любых других сведений и тайн, охраняемых законодательством Кыргызской Республики;

- о непрерывности деятельности, включая план обеспечения непрерывности и восстановления;

- об обязательном содействии регулятору/группе проверки Национального банка в целях осуществления надзорных функций по проверке деятельности организации и в случае необходимости для своевременного получения дополнительной информации.

103. План обеспечения непрерывности деятельности банка должен включать меры, обеспечивающие своевременный доступ к информации, переданной на аутсорсинг, а также возобновление предоставления услуг в случае возникновения чрезвычайных ситуаций в деятельности поставщика услуг (аутсорсинг).

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 22 декабря 2021 года
№ 2021-П-33/72-12-(НФКУ)

Об утверждении «Основных направлений развития сектора микрофинансирования на 2022-2025 годы»

В соответствии со статьей 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить «Основные направления развития сектора микрофинансирования на 2022-2025 годы» (прилагается).
2. Юридическому управлению:
 - опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;
 - после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для включения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.
3. Настоящее постановление вступает в силу с 1 января 2022 года.
4. Управлению надзора за небанковскими финансово-кредитными организациями до сведения структурных подразделений Национального банка Кыргызской Республики, областных управлений, Представительства Национального банка Кыргызской Республики в Баткенской области, ОАО «Финансовая компания кредитных союзов», ассоциаций небанковских финансово-кредитных организаций, микрофинансовых организаций, кредитных союзов Кыргызской Республики.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего управление надзора за небанковскими финансово-кредитными организациями.

Председатель

К. Боконтаев

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 22 декабря 2021 года
№ 2021-П-33/72-12-(НФКУ)

Основные направления развития сектора микрофинансирования в Кыргызской Республике на 2022-2025 годы

Глава 1. Общие положения

В Национальной стратегии развития Кыргызской Республики на 2018-2040 годы, утвержденной Указом Президента Кыргызской Республики от 31 октября 2018 года № 221 (далее – Стратегия), определяется, что банковская инфраструктура, технологии, процентные ставки, многообразие продуктов должны способствовать кредитованию реальных проектов на территории Кыргызстана. Согласно Стратегии, необходимо изменить устоявшуюся практику спекулятивного и ростовщического кредитования в сторону работы с реальным производственным сектором экономики, способствующим технологической модернизации и расширению экспортных возможностей страны. Кроме того, отмечается необходимость развития конкурентной среды в финансовом секторе, создание условий и предпосылок для снижения процентных ставок по кредитам, повышение качества банковских услуг и расширение доступа к ним, и продолжение работы по расширению сферы применения исламских принципов финансирования как дополнительного источника кредитования предприятий. В соответствии со Стратегией банковская система должна охватить своей инфраструктурой, многообразием продуктов, обеспечить справедливый доступ к финансовым ресурсам всему населению страны. При этом главным принципом должна стать социальная справедливость со стороны финансового рынка и осознанная ответственность со стороны граждан, финансовая грамотность которых должна наращиваться.

В Национальной программе развития Кыргызской Республики до 2026 года, утвержденной Указом Президента Кыргызской Республики от 12 октября 2021 года № 435 (далее – Национальная

программа), была отмечена необходимость продолжения повышения доступности финансовых услуг населению и хозяйствующим субъектам посредством фокусирования работ на увеличении уровня финансового посредничества банковской системы, развитии цифровых платежных технологий, увеличении доли безналичных платежей и расчетов и повышении уровня финансовой грамотности населения. Также Национальной программой отмечается планирование запуска пилотного проекта применения цифровой национальной валюты (цифровой сом). Кроме того, согласно Программе, одним из важных направлений является создание условий и предпосылок для снижения процентных ставок по кредитам и повышения качества банковских услуг. В соответствии с Национальной программой для удовлетворения спроса всех категорий граждан будут разработаны новые финансовые продукты с учетом новых тенденций на рынке, предусматривающие исламские принципы, применение инструментов зеленой ипотеки, расширение имеющегося жилья, выкуп готового и строящегося жилья.

Основные направления развития сектора микрофинансирования в Кыргызской Республике на 2022-2025 годы (далее – ОНРСМ на 2022-2025 гг.) содержит оценку текущего состояния микрофинансового сектора и реализации ОНРСМ на 2018-2021 годы, утвержденных постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики (далее – Национальный банк) от 13 декабря 2017 года № 2017-П-11/51-4-(НФКУ), а также определяет основные направления развития сектора микрофинансирования на 2022-2025 годы, которые соответствуют направлениям, определенным государственными стратегическими программами.

В настоящем документе под сектором микрофинансирования понимаются небанковские финансово-кредитные организации (далее – НФКО) в виде микрофинансовых организаций, кредитных союзов, а также ОАО «Финансовая компания кредитных союзов», занимающееся кредитованием кредитных союзов.

Цель ОНРСМ на 2022-2025 гг. – обеспечение и поддержание благоприятной экономической, законодательной и регулятивной среды для институционального развития устойчивого, надежного, социально ответственного и клиентоориентированного сектора микрофинансирования как важнейшего инструмента поддержки

предпринимательской инициативы населения, повышения его самозанятости, финансирования развития малого бизнеса и частного предпринимательства в целях улучшения благосостояния населения.

Для достижения указанной цели предусматривается решение следующих задач:

1) совершенствование нормативной правовой базы, способствующей институциональному развитию участников сектора микрофинансирования, внедрению новых финансовых продуктов и услуг, в том числе путем цифровизации предоставляемых продуктов и услуг, а также расширению источников финансирования для НФКО;

2) рационализация и совершенствование системы регулирования и надзора в сфере микрофинансирования;

3) институциональное развитие сектора микрофинансирования для обеспечения его устойчивости и эффективности, расширение спектра оказываемых ими услуг, а также улучшение их ценовой и географической доступности;

4) установление подхода к ценообразованию услуг микрофинансирования с учетом рисков деятельности микрофинансовых организаций, предоставление услуг, которые отличаются оперативностью и готовностью к применению новейших технологий;

5) развитие саморегулируемых организаций и апексных институтов в секторе микрофинансирования;

6) повышение финансовой грамотности потребителей микрофинансовых услуг и обеспечение защиты прав потребителей.

Успешная реализация ОНРСМ на 2022-2025 годы зависит от эффективной, последовательной и скоординированной работы всех участников рынка микрофинансирования, включая Национальный банк, бизнес-ассоциации и НФКО.

Реализация ОНРСМ на 2022-2025 годы будет осуществляться Национальным банком совместно с заинтересованными сторонами в соответствии с планом мероприятий по их реализации, с указанием конкретных мер и сроков выполнения, согласно Приложению 1 к ОНРСМ на 2022-2025 годы.

Глава 2. Текущее состояние сектора небанковских финансово-кредитных организаций Кыргызской Республики

§ 2.1. Общая макроэкономическая и социально-экономическая среда

Целями Национальной программы являются улучшение благосостояния граждан посредством создания среды для социально-экономического развития страны, реализация антикризисных мер и формирование основ для успешного достижения долгосрочных целей развития. При этом, согласно Указу Президента Кыргызской Республики от 12 октября 2021 года № 435, определяется ряд ориентиров для достижения основных целей: обеспечения ежегодного темпа реального экономического роста в среднем на уровне 5%; достижения ВВП на душу населения не менее 1500 долларов США; снижения уровня бедности населения до 20%, включая уровень детской бедности – до 20%, снижения уровня безработицы до 5% и др.

Последствия пандемии COVID-19 и политических потрясений в октябре 2020 года негативно повлияли на экономическую ситуацию в Кыргызской Республике. Экономика страны в 2020 году испытала кризисное падение производства ВВП на 8,4%, что является самым худшим показателем за последние два десятилетия. ВВП на душу населения составил 1224 долларов США и был низким по уровню среди государств-членов ЕАЭС¹.

Предпринятые карантинные меры по предупреждению распространения коронавирусной инфекции COVID-19 привели к резкому падению деловой активности. Была приостановлена деятельность почти в полном объеме малого и среднего бизнеса, строительства, транспорта, ряда промышленных предприятий, серьезно пострадала сфера услуг.

Кроме того, замедление экономической активности в государствах-партнерах, в частности в Российской Федерации и Республике Казахстан, привело к сокращению денежных переводов и снижению внутреннего спроса. По данным публикации «Платежный баланс Кыргызской Республики», чистый объем текущих трансфертов

¹ Указ Президента Кыргызской Республики от 12 октября 2021 года № 435 «О Национальной программе развития Кыргызской Республики до 2026 года»

(государственные и частные) сократился на 1,1%, а реальные доходы населения сократились на 5,1%, что серьезно повлияло на внутреннее потребление и строительную деятельность. Резкое падение импорта из Китайской Народной Республики более чем в 2 раза негативно повлияло на внутреннее производство, реэкспортную деятельность и, как следствие, на снижение доходной части государственного бюджета.

Все вышеперечисленные факты привели к существенному ухудшению экономических показателей страны. В разрезе отраслей экономики падение ВВП на 8,4% было обусловлено снижением производства в строительстве на 15,6%, розничной торговли на 14,8%. В таких направлениях как услуги гостиниц и ресторанов, а также пассажирские перевозки зафиксировано почти двукратное падение объемов оказанных услуг. Промышленное производство сократилось на 7,0%, а в горнодобывающей промышленности падение составило 18,5%.

Рост потребительских цен составил в среднегодовом исчислении 6,3%. Обменный курс после длительного периода стабильности снизился, и девальвация национальной валюты по отношению к доллару США составила 18,9%, что связано с падением объема денежных переводов и сокращением объема реэкспортных операций.

Уровень бедности за последние годы снизился. Однако экономический кризис 2020 года привел к росту показателя бедности населения до 25,3%. Уровень детской бедности в 2020 году составил 31,8%¹.

В сельском хозяйстве в 2020 году темп прироста составил 0,9 процента после прироста в 2,5 процента в 2019 году.

Государственный внешний долг за последние несколько лет вырос и составил в 2020 году 58,3% по отношению к ВВП. Объем средств, выделяемых на обслуживание внешнего долга, составляет 9,4% от всей расходной части государственного бюджета или 2,7% ВВП.

Торговый дефицит в 2020 году составил 1,7 млрд долларов США или 22% ВВП. Как и 2021 год, последующие годы для Кыргызской Республики будут временем борьбы с последствиями пандемии COVID-19. В ряду антикризисных мер, кроме дальнейшего распространения коронавирусной инфекции,

стоят задачи по восстановлению национальной экономики, в том числе восстановление экономической активности, улучшение инвестиционной привлекательности страны и решение социальных проблем.

§ 2.2. Текущее состояние микрофинансового сектора и его влияние на экономику страны

На конец третьего квартала 2021 года сектор микрофинансирования был представлен в следующей структуре: 135 микрофинансовых организаций, 90 кредитных союзов и ОАО «Финансовая компания кредитных союзов». За 2018-2021 отмечается относительная стабильность в количественном составе НФКО.

Основные показатели деятельности сектора микрофинансирования за 2018-2021 года характеризуются стабильным ростом, при этом отмечается устойчивое сохранение основных качественных показателей деятельности.

На конец третьего квартала 2021 года совокупный кредитный портфель микрофинансовых организаций, кредитных союзов и ОАО «Финансовая компания кредитных союзов» составил 27 612 млн сомов. Относительный прирост за последние 3 года составил почти 60%. За рассматриваемый период количество заемщиков-участников микрофинансового рынка выросло на 21%, составив на конец третьего квартала 2021 года 439,8 тыс. субъектов. Среди заемщиков 56% занимают женщины.

2020-2021 годы характеризуются относительным ростом доли портфеля в риске по сравнению предыдущими периодами, что связано с последствиями распространения коронавирусной инфекции.

Большая доля микрокредитов (32%) выдана на потребительские цели, 27% занимают микрокредиты на сельское хозяйство, а на торговлю и сферу услуг приходится 21% от всех выданных микрокредитов. Остальная часть кредитного портфеля микрофинансовых учреждений приходится на строительство, промышленность, кредиты ФКО и прочие сферы.

Таблица 1. Основные показатели развития НФКО

млн сомов

Показатели	2018	2019	2020	2021 ²
Активы	20 532	26 853	28 786	32 342
Кредитный портфель	17 377	22 483	23 484	27 610
Портфель в риске, в % кредитному портфелю	4,6%	4,8%	7,4%	7,0%
Капитал и прибыль	10 187	12 936	14 727	16 185
Обязательства	8 957	12 242	12 468	14 423
Количество заёмщиков, ед.	364 142	438 837	427 640	439 765
Количество МФО	142	137	134	135
Количество КС	106	95	92	90
Охват населения микрокредитованием, %	5,8%	6,8%	6,5%	6,6%

Таблица 2. Кредитный портфель НФКО в разбивке по областям

	2018		2019		2020		2021 ²	
	млн сомов	доля	млн сомов	доля	млн сомов	доля	млн сомов	доля
г. Бишкек	4 456	26,3%	5 666	25,6%	5 604	24,2%	6 457	23,4%
Чуйская область	2 498	14,7%	3 103	14,0%	3 449	14,9%	4 136	15,0%
Таласская область	478	2,8%	582	2,6%	644	2,8%	749	2,7%
Ошская область	3 724	22,0%	5 023	22,7%	5 118	22,1%	6 574	23,8%
Джалал-Абадская область	2 010	11,8%	2 694	12,2%	2 958	12,8%	3 396	12,3%
Нарынская область	1 142	6,7%	1 410	6,4%	1 510	6,5%	1 732	6,3%
Баткенская область	809	4,8%	1 218	5,5%	1 439	6,2%	1 743	6,3%
Иссык-Кульская область	1 846	10,9%	2 404	10,9%	2 420	10,5%	2 824	10,2%
Всего	16 963	100,0%	22 100	100%	23 143	100,0%	27 610	100,0%

² данные на 30.09.2021 года.

На сегодняшний день отношение активов и кредитов микрофинансового сектора к общей сумме активов и кредитов банковской системы составляет 10 и 15 процентов соответственно.

Осуществление деятельности участников рынка микрофинансирования производится как за счет собственного капитала, так и за счет привлеченных средств. Соотношение вышеуказанных источников финансирования составляет примерно 50/50.

Общая сумма оплаченного уставного капитала НФКО на конец третьего квартала 2021 года составила 5 159 млн сомов, что на 1 118 млн сомов или 28% больше показателя 2018 года. При этом собственный капитал НФКО составил 16 185 млн сомов, который также увеличился по сравнению с показателем 2018 года почти на 60%.

Доля микрофинансовых организаций (далее – МФО) (микрофинансовая компания, микрокредитная компания, микрокредитное агентство) в общем объеме кредитного портфеля НФКО составляет 95,5 процента. Остальной кредитный портфель выдан кредитными союзами.

В 2021 году на территории Кыргызской Республики осуществляли деятельность 92 кредитных союза (далее – КС). Количество участников КС составило 12,5 тыс. субъектов, среди которых 6,2 тыс. являются их заемщиками. Кредитный портфель КС составляет 910 млн сомов, и с 2018 наблюдается стабильное снижение уровня кредитного портфеля. За три последние года кредитный портфель КС снизился на 10%.

Основными источниками финансирования КС являются собственный капитал, а также финансирование со стороны ОАО «Финансовая компания кредитных союзов». Отдельные КС привлекают средства от других финансово-кредитных организаций страны и др. источников.

На конец 2021 года лицензию на привлечение депозитов имели только шесть КС с незначительной депозитной базой. За время деятельности КС не получило развитие филиальной сети и точек обслуживания, и кредитование ориентировано в основном на сельское хозяйство и торговлю.

МФО внесли значительный вклад в развитие малого и среднего бизнеса, а также в стимулирование деловой активности и улучшение благосостояния населения. В период пандемии и в пост-пандемийный период МФО продемонстрировали свою эффективность в обеспечении доступности населения к финансовым услугам и удовлетворении жизненно-необходимых нужд потребителей. Кроме того, отдельные МФО в период пандемии осознанно принимали риск, рассчитывая долговую нагрузку с учетом дальнейшего возврата. Тем самым, МФО показали, что они являются не только коммерческими субъектами, но и социально-ответственными и клиентоориентированными организациями, учитывающими нужды и проблемы своих клиентов.

Ниже представлен SWOT-анализ микрофинансового сектора Кыргызской Республики, демонстрирующий сильные и слабые стороны, также угрозы и возможности сектора микрофинансирования в среднесрочной перспективе.

SWOT анализ микрофинансового сектора Кыргызской Республики

СЛАБЫЕ СТОРОНЫ:	СИЛЬНЫЕ СТОРОНЫ:
<ul style="list-style-type: none"> – наличие значительного количества малых НФКО с низким уровнем финансовой устойчивости; – неадекватное ресурсное обеспечение ввиду ограниченного доступа к источникам финансирования и высокой стоимости внешнего финансирования; – низкий уровень корпоративной культуры и управления существенного количества малых и средних НФКО; – высокая зависимость от доходов мигрантов, денежных переводов, волатильности курса доллара; – слабый институциональный потенциал профессиональных ассоциаций и организаций второго уровня 	<ul style="list-style-type: none"> – широкая филиальная сеть; – условия по предоставляемым продуктам и услугам соответствуют потребностям малообеспеченных слоев населения: <ul style="list-style-type: none"> – короткий срок рассмотрения заявок, – беззалоговое кредитование, – удобный график погашения, – высокий уровень клиентоориентированности и т.д. – поддержка «стартапов» и предпринимательской инициативы. – знания и опыт по обслуживанию сельского населения, в частности женщин; – низкий уровень валютных рисков (кредиты предоставляются преимущественно в национальной валюте).

УГРОЗЫ:	ВОЗМОЖНОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> – активное вхождение коммерческих банков в сектор микрофинансирования; – уязвимость к влиянию внешних экономических и геополитических шоков; – неблагоприятный деловой климат (рост безработицы, низкий темп роста субъектов частного предпринимательства и малого и среднего бизнеса); – волатильность экономического восстановления и сопутствующее неблагоприятное воздействие на уязвимые секторы – бедные и сельские домохозяйства; – правовые риски, связанные с частым изменением законодательства; – неопределенность, связанная с последствиями распространения коронавирусной инфекции. 	<ul style="list-style-type: none"> – готовность к внедрению успешных международных практик микрофинансирования и пропаганда прозрачного ведения деятельности НФКО; – готовность к внедрению цифровых технологий в деятельности и дистанционного обслуживания клиентов; – использование соответствующих информационно-коммуникационных технологий в целях расширения жизнеспособных банковских услуг и внедрение новых технологий, продуктов и услуг; – интеграция совместных проектов по цифровизации финансовых услуг с мультипрофильными партнерами; – партнерство с государственными программами развития и доступа к финансовым и нефинансовым услугам; – широкое предоставление нефинансовых услуг.

§ 2.3. Оценка реализации Основных направлений развития сектора микрофинансирования на 2018-2021 годы

Основные направления развития сектора микрофинансирования в Кыргызской Республике на 2018-2021 годы были утверждены постановлением Правления Национального банка от 13 декабря 2017 года № 2017-П-11/51-4-(НФКУ).

Основной целью ОНРСМ на 2018-2021 было обеспечение благоприятной экономической, законодательной и регулятивной среды для институционального развития жизнеспособного, устойчивого и социально ответственного сектора микрофинансирования как важнейшего инструмента финансирования развития малого бизнеса и частного предпринимательства, повышения занятости и благосостояния населения.

В рамках реализации ОНРСМ на 2018-2021 проводились мероприятия, направленные на совершенствование законодательной и нормативной баз, укрепление системы регулирования и надзора в сфере микрофинансирования, институциональное развитие,

укрепление и создание инфраструктуры рынка микрофинансирования, обеспечение прозрачности рынка микрофинансирования.

В рамках мероприятий в сфере совершенствования законодательной и нормативной баз были внесены изменения и дополнения в нормативные правовые акты Национального банка в части регулирования деятельности МФО по исламским принципам финансирования, в частности для создания благоприятных условий для привлечения инвестиций и ресурсов были введены нормы о порядке осуществления операции товарная мурабаха. В целях создания предпосылок для расширения источников финансирования НФКО, совершенствования отчетности НФКО в рамках перехода на риск-ориентированный надзор были внесены изменения в ряд нормативных правовых актов Национального банка в части регулирования МФО. В целях увеличения доступности микрофинансовых услуг и для обеспечения дистанционного обслуживания клиентов был утвержден Порядок идентификации и верификации клиентов микрофинансовых организаций в удаленном режиме.

В рамках создания благоприятных условий для внедрения инновационных банковских услуг и новых продуктов Национальным банком для ОсОО «МКК «М Булак» был создан специальный регулятивный режим для тестирования следующих банковских операций и услуг:

- выпуска предвыпущенных ограниченно функциональных кредитных карт национальной платежной системы «Элкарт» (далее – НПС «Элкарт») для выдачи кредитов в безналичной форме;

- эквайринга карт НПС «Элкарт» через POS-терминалы/QR-коды МКК «М Булак», в том числе заключение договоров с торгово-сервисным предприятиями по установке POS-терминалов/использованию QR-кодов и приему карт НПС «Элкарт» в качестве средства платежа за реализуемые товары, работы и услуги, а также обеспечение расчетов с торгово-сервисными предприятиями в рамках договоров с коммерческими банками и/или операторами систем расчетов электронными деньгами.

В целях оптимизации нормативных правовых актов Национального банка в части регулирования НФКО были унифицированы требования по классификации активов НФКО и применению мер воздействия

к НФКО, внесены изменения по части регулирования кредитного риска.

В целях изучения и определения дальнейших шагов сектора финансирования были проведены следующие исследования:

– исследование лучшей мировой практики по вопросам внедрения, функционирования СРО, апексов, разработке нормативных правовых и законодательных актов;

– исследование на тему «Оценка доступности услуг микрофинансовых организаций и влияние их деятельности на преодоление бедности: разработка методологии социального воздействия микрофинансирования на благосостояние заемщиков»;

– исследование по изучению потенциала развития микрострахования.

Результаты вышеуказанных исследований учтены при разработке ОНРСМ на 2022-2025 гг.

Оценить уровень достижения целей ОНРСМ на 2018-2021 гг. планировалось на основе следующих показателей:

1) уровень охвата микрофинансовыми услугами населения Кыргызстана составил 6,6% (планировалось 4,89%);

2) общее количество клиентов составило 439 тыс. чел. (ожидалось 313 тыс. чел.);

3) географический охват услугами микрофинансирования составил 63 процента (планировалось 60%);

4) сумма активов составило 32,3 млрд сомов или 6% по отношению к ВВП³ (ожидалось, что сумма активов составит 35,4 млрд сомов на конец 2021 года или 5% по отношению к ВВП);

5) показатель мобилизации внутренних сбережений достиг 16,2 млрд сомов (ожидалось 14,7 млрд сомов).

На основе вышеуказанных данных отмечается, что в целом целевые количественные ориентиры ОНРСМ на 2018-2021 гг. достигнуты, кроме показателя суммарных активов МФО, однако по уровню отношения данного показателя к ВВП страны можно сказать, что данный показатель также достигнут.

3 По данным Национального статистического комитета КР ВВП Кыргызской Республики в январе-сентябре 2021 года составил около 486 млрд сомов.

Глава 3. Основные направления развития сектора микрофинансирования Кыргызской Республики

§ 3.1. Роль сектора микрофинансирования в социально-экономическом развитии страны

Согласно Закону Кыргызской Республики «О микрофинансовых организациях в Кыргызской Республики», целью деятельности МФО является предоставление населению доступных услуг по микрофинансированию для содействия в преодолении бедности, повышения уровня занятости, содействия развитию предпринимательства и социальной мобилизации населения Кыргызской Республики.

На сегодняшний день микрофинансирование является одним из важнейших инструментов финансирования развития малого бизнеса и поддержки предпринимательства, удовлетворения потребительских нужд, повышения занятости в целях улучшения благосостояния населения.

Сектор микрофинансирования принимает участие в решении ряда социально-экономических проблем:

1. Микрофинансирование считается действенным механизмом развития малого и среднего бизнеса, являющегося одним из основных факторов экономического роста. В экономике Кыргызской Республики доминируют небольшие хозяйствующие субъекты, большинство из которых являются фермерами, индивидуальными предпринимателями и малыми предприятиями и которые являются потенциальными клиентами для НФКО. Государственными программами по развитию определены направления по поддержке малого и среднего бизнеса, в том числе через расширение доступа к ресурсам.

2. Микрофинансирование способствует повышению доступности к финансовым услугам уязвимых слоев населения, жителей сельской местности, жителей отдаленных районов, молодежи и т.п. Широкая филиальная сеть, упрощенные требования по выдаче кредитов, кредиты без залогового кредитования, предоставляемые НФКО, дают возможность доступа к финансовым услугам вышеуказанных категорий граждан Кыргызской Республики.

3. Микрофинансирование является одним из инструментов для содействия государству в борьбе с бедностью. Уровень бедности за последние годы снизился. Однако экономический кризис 2020 года привел к росту показателя бедности населения до 25,3%. В целях стимулирования самозанятости и улучшения материального положения населения необходимо повышать доступ к услугам микрофинансирования посредством повышения географического охвата микрофинансовыми услугами и снятия барьеров по залоговому обеспечению, а также проводить мероприятия по повышению финансовой грамотности населения. Путем правильного использования микрокредитов заемщики могут не только осуществить предпринимательскую инициативу, но и улучшить качество своей жизни.

4. Микрофинансирование зарекомендовало себя в качестве эффективного механизма продвижения гендерного равенства и создания экономических возможностей для женщин. На сегодняшний день доля занятых женщин невелика – 42% и сосредоточена в секторах с низкой производительностью. В неформальном секторе трудится более 61% женщин.

5. Микрофинансирование через КС способствует развитию кооперативного кредитования в сельской местности. Лишь 15% КС расположены в городах Ош и Бишкек, остальные кредитные союзы находятся в селах, небольших городах и прилегающих к ним территориях, через которые направляются средства на развитие сельского хозяйства.

§ 3.2. Основные направления развития сектора микрофинансирования

Одной из важнейших задач развития финансового сектора в долгосрочной перспективе является повышение доступности финансовых услуг и обеспечение устойчивости финансовых институтов. Выполнение этой задачи в том числе обусловлено созданием надежной и эффективной модели микрофинансового рынка, которая включает разнообразие институтов с диверсифицированным спектром продуктов и услуг. В среднесрочном периоде это требует усиления интеграции и институционального развития микрофинансовых институтов,

что обуславливает необходимость как существенного увеличения масштабов микрофинансовой деятельности, так и значительного расширения охвата населения микрофинансовыми услугами.

В целях дальнейшего развития и интеграции участников рынка микрофинансирования необходимо продолжить мероприятия по созданию благоприятных условий для развития устойчивых, социально-ответственных и клиентоориентированных микрофинансовых институтов, а также по повышению доступа населения к услугам микрофинансирования посредством применения цифровых технологий при обслуживании клиентов.

В комплексе мероприятий, указанных в Плане мероприятий по реализации Основных направлений развития сектора микрофинансирования в Кыргызской Республике на 2022-2025 годы (далее – План мероприятий), предусматривается дальнейшее стимулирование развития сектора микрофинансирования как важнейшего инструмента для финансирования развития предпринимательства и малого бизнеса, улучшения условий труда и жизнедеятельности домохозяйств, содействия занятости и повышения благосостояния населения. Особое значение придается расширению спектра услуг, предоставляемых участниками рынка микрофинансирования, обеспечению их устойчивости и эффективности, укреплению инфраструктуры и институциональному развитию.

1. Совершенствование нормативной правовой базы, способствующей институциональному развитию участников сектора микрофинансирования и внедрению новых финансовых продуктов и услуг.

В целях повышения доступности населения к микрофинансовым услугам и стимулирования устойчивого развития сектора микрофинансирования необходимо продолжить работу в части совершенствования нормативно-правовой и методологической базы НФКО.

В среднесрочной перспективе необходимо акцентировать внимание на качественном институциональном развитии микрофинансового сектора, и в данном направлении необходимо осуществить следующие меры:

- анализ и совершенствование нормативной базы по расширению ресурсной базы и доступа к альтернативным источникам финансирования НФКО;

- анализ регуляторных рамок, влияющих на расширение спектра и степени проникновения продуктов и услуг микрофинансового сектора;

- возможное создание регулятивных песочниц для внедрения инновационных продуктов и услуг.

Для создания условий для дальнейшего развития системы КС необходимо совершенствование нормативной правовой базы по регулированию деятельности КС и ОАО «Финансовая компания кредитных союзов», включающей нормы по кооперативному кредитованию, аккумулированию сбережений и эффективности механизмов управления КС.

Для дальнейшего развития исламских принципов банковского дела и финансирования в секторе микрофинансирования Кыргызской Республики необходимо продолжить работу по изучению и внедрению лучших международных практик, по анализу действующих нормативных актов в целях их совершенствования, а также изучение и проведение анализа для внедрения новых операций исламского банкинга, в том числе по исламскому микрострахованию и ценным бумагам. В рамках проводимых работ необходимо также изучить условия для становления института центрального Шариатского совета.

2. Создание условий для укрепления системы регулирования и надзора в секторе микрофинансирования. Создание саморегулируемой организации

Важным условием для создания благоприятных предпосылок для дальнейшего поступательного развития и усиления потенциала сектора микрофинансирования является оптимизация регуляторного воздействия и развитие микрофинансового рынка путем внедрения стандартов регулирования для различных видов НФКО на основе риск-ориентированного подхода, внедрения новых продуктов и альтернативных технологий, в том числе активное продвижение цифровых технологий в микрофинансировании.

В целях оптимизации регулятивного воздействия в среднесрочной перспективе планируется создание института саморегулирования системы микрофинансирования. Создание такого института будет содействовать повышению потенциала НФКО через объединение ресурсов, улучшению бизнес-процессов участников рынка, повышению доступа к финансированию.

Обязательным условием создания самодостаточного и устойчивого института саморегулирования является поддержание определенных стандартов качества и развитие корпоративного управления в деятельности участников системы, что послужит импульсом для обеспечения транспарентной деятельности как саморегулируемой организации, так и ее участников.

Соблюдение стандартов качества и принципов корпоративного управления и, как следствие, прозрачность деятельности НФКО будут способствовать защите прав потребителей микрофинансовых услуг.

Для успешного внедрения в действие саморегулируемой организации (далее – СРО) в микрофинансовом секторе необходимо произвести комплекс подготовительных работ, выраженных в подготовке концепции деятельности СРО и разработке нормативно-правовой базы по созданию и регулированию СРО.

После внедрения СРО Национальный банк, как регулятор микрофинансового рынка, в целях обеспечения стабильности и благонадежности микрофинансового рынка с учетом риск-ориентированного подхода будет определять основные стандарты в микрофинансовом секторе, осуществлять соответствующий надзор за системно-значимыми НФКО и регулировать отношения в части защиты прав потребителей и повышения финансовой грамотности населения. В свою очередь, СРО, как самостоятельный институт, будет наделена функциями проверки поднадзорных Национальному банку МФО-участников СРО на предмет соответствия пруденциальным требованиям, устанавливаемым нормативными правовыми актами Национального банка, а также определять требования по деятельности и способствовать дальнейшему устойчивому развитию микрофинансового сектора.

Несмотря на значительный интерес международных частных инвесторов и доноров в предоставлении кредитов и займов МФО, следует иметь ввиду, что они, в первую очередь, заинтересованы

в партнерстве с финансово-устойчивыми организациями. Для решения проблем с обеспечением ресурсной базы НФКО с небольшим капиталом предлагается организовать деятельность апексных организаций. В международной практике апексные институты, кроме осуществления основных функций в виде привлечения средств от организаций и выдачи оптовых кредитов ФКО, осуществляют хеджирование валютных рисков, оказывают консультативную, техническую помощь. Через апексные институты реализуются программы по стимулированию отдельных отраслей экономики, внедрение новых методов и т.д.

3. Создание предпосылок и условий для институционального развития сектора микрофинансирования, расширения спектра оказываемых ими услуг, а также улучшение их ценовой и географической доступности.

В связи с планированием внедрения СРО необходимо уделить особое внимание институциональному развитию НФКО, которое невозможно без внедрения профессиональных стандартов деятельности, таких как внедрение принципов ответственного финансирования стандартов корпоративного управления.

Для обеспечения институционального роста НФКО предлагается ввести требование о внедрении принципов корпоративного управления, стандартов качества предоставляемых услуг и принципов ответственного финансирования. Вместе с тем отмечается необходимость повышения квалификации менеджмента организаций, а также повышения финансовой грамотности потребителей микрофинансовых услуг.

Соблюдение вышеуказанных стандартов и принципов будет способствовать привлечению средств от международных инвесторов и кредиторов. Как известно, при предоставлении средств международные инвесторы уделяют особое внимание не только количественным ковенантам, но и качественным характеристикам организаций, таким как корпоративное управление, приверженность принципам ответственного финансирования и соблюдения стандартов качества.

В последнее время международными донорами уделяется внимание приверженности потенциальных заемщиков принципам

устойчивого и зеленого финансирования. В этой связи сектору микрофинансирования необходимо проводить мероприятия по развитию культуры устойчивого финансирования, основанной на принципах защиты окружающей среды и ответственного использования природных ресурсов, по содействию росту зеленой экономики, по защите людей и сообществ, по продвижению финансовой инклюзии, продвижению этических финансов и корпоративного управления, продвижению прозрачности и подотчетности и др.

В целях масштабного и устойчивого роста самих НФКО в среднесрочной перспективе отмечается необходимость мобилизации внутренних ресурсов НФКО. Особое внимание должно уделяться привлечению сбережений населения через стимулирование дальнейшего развития системы кредитных союзов, использованию права на привлечение вкладов. Кроме того, планируется поэтапное увеличение требований к уставному капиталу НФКО, которое, в свою очередь, повлияет на увеличение максимального размера микрокредита, выдаваемого НФКО. Наряду с совершенствованием требований к уставному капиталу НФКО в целях обеспечения НФКО адекватным капиталом, способным покрывать возможные убытки и потери без угрозы наступления состояния неплатежеспособности, планируется также изменение структуры капитала НФКО. Капитал в свою очередь будет являться средством, предохраняющим от последствий чрезмерных рисков ситуаций и финансовой несостоятельности (неплатежеспособности) НФКО.

В рамках мероприятий по финансовой грамотности населения необходимо проводить обучение населения по грамотному финансовому поведению, в том числе по психологии накопления и сбережения.

Мобилизация внутренних ресурсов НФКО и расширение доступа к долгосрочным и дешевым источникам финансирования будет способствовать повышению ценовой доступности микрофинансовых услуг. В Плане мероприятий предусматривается разработка комплекса мер по совершенствованию ценовой политики НФКО, направленной на повышение доступности услуг, в том числе в соответствии с исламскими принципами финансирования.

В целях повышения физической доступности микрофинансовых услуг необходимо создание условий, а также сокращение издержек по созданию и поддержанию филиальной сети, необходимо создание условий для развития дистанционного банкинга, включая разработку стандартов операций и взаимодействия МФО с операторами цифровых финансовых услуг.

Последствия распространения коронавирусной инфекции COVID-2019 как для всего цивилизованного мира, так и для финансового рынка Кыргызской Республики принесли не только проблемы и упущенные возможности, но и открыли возможность пересмотреть взгляды на дальнейшее развитие и решение сложившихся проблем. Так развитие удаленного обслуживания, цифровизация деятельности МФО является необходимостью, продиктованной реалиями.

В среднесрочной перспективе следует сфокусировать внимание на развитие дистанционного предоставления продуктов и услуг НФКО, взаимодействие микрофинансового сектора с операторами цифровых финансовых услуг, цифровизацию деятельности НФКО.

Успешная реализации мероприятий по цифровизации микрофинансовых услуг будет обеспечена путем соответствующего обучения персонала НФКО и повышения цифровой грамотности потребителей продуктов и услуг НФКО.

Цифровизация и продвижение удаленного обслуживания будет способствовать улучшению как ценовой, так и географической доступности услуг микрофинансирования.

Одним из условий надежного и стабильного развития дистанционного обслуживания является обеспечение информационной безопасности.

4. Обеспечение прозрачности рынка микрофинансирования и защиты прав потребителей микрофинансовых услуг.

В целях увеличения охвата населения услугами микрофинансирования необходимо провести ряд мер, направленных на повышение доверия населения к НФКО и улучшение информационного образа НФКО посредством проведения обучающих и информационных программ в рамках повышения финансовой грамотности.

Значительный вклад в обеспечение прозрачности сектора могут внести профессиональные ассоциации путем распространения информации о своих членах на специализированных международных информационных площадках.

Развитие финансовой системы обуславливает рост количества финансовых споров. В целях обеспечения стабильности и дальнейшего развития финансового сектора республики все большую актуальность приобретает создание института финансового примирителя/омбудсмена.

В среднесрочном периоде планируется разработка нормативно-правовой базы по созданию и внедрению института финансового примирителя, запуск работы финансового примирителя.

Обеспечение прозрачности рынка и защиты прав потребителей должно проводиться в комплексе с мерами по институциональному развитию участников сектора микрофинансирования. В связи с этим приверженность участников рынка микрофинансирования принципам ответственного кредитования, принципам корпоративного управления, а также стандартам качества предоставляемых продуктов и услуг должно развиваться совместно с требованиями нормативных документов по обеспечению прозрачности рынка и защиты прав потребителей.

§ 3.3. Реализация и мониторинг ОНРСМ на 2022-2025 гг.

Реализация ОНРСМ на 2022-2025 гг. будет осуществляться Национальным банком, Ассоциацией микрофинансовых организаций, ОАО «Финансовая компания кредитных союзов», ассоциациями КС и НФКО на основе Плана мероприятий. Система мониторинга реализации ОНРСМ на 2022-2025 гг. будет обеспечиваться путем организации регулярного процесса отчетности и оценки. В целях осуществления адекватной оценки выполнения задач ОНРСМ на 2022-2025 гг. предлагается проведение ежегодных встреч с участием Национального банка, профессиональных ассоциаций, участников микрофинансового сектора и экспертного сообщества для оценки результативности мер, осуществляемых в рамках ОНРСМ. В ходе данных встреч будет организовано изучение мнений всех заинтересованных сторон о развитии рынка микрофинансирования

для осуществления корректирующих действий и внесения дополнений/изменений в План мероприятий.

Глава 4. Ожидаемые результаты

Реализация мер в рамках Плана мероприятий приведет к улучшению социально-экономических показателей в стране. Финансовая поддержка малого и среднего бизнеса, в частности предпринимательской деятельности в производственной сфере, торговле и сфере оказания услуг, станет одним из путей сокращения бедности и уровня безработицы, развития регионов, продвижения гендерного равенства и решения других проблем социально-экономического развития страны. Через развитие устойчивой и социально-ответственной системы микрофинансирования откроется возможность решения проблем с доступами к финансовым услугам социально-уязвимых слоев населения, повышения финансовой грамотности населения.

Реализация Плана мероприятий создаст условия для следующего:

- формирования эффективной регуляторной среды для дальнейшего институционального развития участников сектора микрофинансирования;
- увеличения ресурсного и инфраструктурного потенциала микрофинансовых организаций;
- формирования предпосылок для привлечения в сферу микрофинансирования на долгосрочной основе денежных средств физических лиц в форме депозитов и сберегательных паев;
- снижения рисков на рынке микрофинансирования;
- повышения уровня прозрачности, стабильности и надежности рынка микрофинансирования, снижения стоимости финансовых ресурсов для НФКО;
- повышения доступа к микрофинансовым продуктам и услугам;
- повышения степени защиты прав потребителей микрофинансовых услуг, снижения процентной ставки по кредитам для конечного потребителя;
- развития устойчивого и зелёного финансирования;
- развития финансирования по исламским принципам;

– цифровизации предоставления микрофинансовых продуктов и услуг.

Достижение ожидаемых результатов будет оцениваться на основе следующих показателей сектора микрофинансирования к концу 2025 года:

1) уровень охвата микрофинансовыми услугами населения Кыргызстана составит 8%;

2) общее количество клиентов составит 500 тыс. чел.;

3) сумма активов составит 42 млрд сомов;

4) кредитный портфель составит 38 млрд сомов;

5) показатель мобилизации внутренних сбережений достигнет 21 млрд сомов.

Данные показатели были определены на основе прогноза макроэкономических индикаторов развития и тенденций развития сектора микрофинансирования.

Приложение 1
к ОНРСМ на 2022-2025 гг.,
утвержденным постановлением
Правления Национального банка
Кыргызской Республики
от «___» _____ 2021г.
№ _____

ПЛАН МЕРОПРИЯТИЙ

по реализации Основных направлений развития сектора
микрофинансирования в Кыргызской Республике на 2022-2025 годы

№ п/п	Наименование мероприятия	Мероприятие/действие	Ожидаемые результаты	Сроки исполнения	Ответственные исполнители	Примечание
		1. Система регулирования и надзора в сфере микрофинансирования				
1.1.	Внедрение института саморегулирования (СРО) для МФО, не привлекающих депозиты	1) Подготовка концепции СРО. 2) Разработка законодательной и нормативной базы по созданию и внедрению схемы саморегулирования. 3) Внедрение СРО	Повышение ответственности НФКО. – Улучшение регулятивной среды для НФКО.	1) 2022 г. 2) 2023 г. 3) 2024 г.	1-2) АМФО; НБКР 3) АМФО, МФО	

1.2. Создание Апексного института (АИ)	<p>1) Подготовка концепции АИ.</p> <p>2) Разработка законодательной и нормативной базы по созданию и внедрению АИ;</p> <p>3) Внедрение АИ</p>	<p>– Повышение потенциала МФО через объединение ресурсов.</p> <p>– Совершенствование процессов в МФО и работы с клиентами.</p> <p>– Повышение доступа к финансированию.</p>	1-2) 2022 г. 3) 2023 г.	АМФО
1.3. Совершенствование законодательства и системы регулирования и надзора в области кредитных союзов и СФКУ с учетом международной практики	<p>1) Инвентаризация законодательства и изучение международного опыта.</p> <p>2) Подготовка предложений со стороны КС.</p> <p>3) Разработка изменений и дополнений в законодательство Кыргызской Республики для обеспечения дальнейшего качественного и устойчивого развития кредитных союзов.</p> <p>4) Разработка изменений и дополнений в нормативные правовые акты Национального банка, для обеспечения дальнейшего качественного и устойчивого развития кредитных союзов.</p>	<p>– Изучение лучших международных практик и подготовка концепции по совершенствованию законодательства и регулирования.</p> <p>– Эффективное использование потенциала кредитной кооперации для развития регионов, мобилизации сбережений в инвестиционное русло.</p> <p>– Функционирование устойчивой системы кредитных союзов.</p> <p>– Формирование инфраструктуры системы кредитных союзов (ИКТ, аудит, страхование).</p>	2022-2025 гг.	1) НБКР, ассоциации КС; 2-3) КС, ассоциации КС ФККС; 3) НБКР, ФККС, КС.

1.4.	Совершенствование требований к капиталу НФКО	1) Изучение, проведение анализа и подготовка предложений по увеличению УК НФКО. 2) Изучение, проведение анализа и подготовка предложений по разделению на двухуровневый капитал. 3) Разработка изменений и дополнений в нормативные правовые акты Национального банка.	– Повышение качества небанковского сектора. – Увеличение минимального размера микрокредита, который также привязан к минимальному размеру уставного капитала НФКО	2022-2025 гг.	НБКР
2. Развитие цифровизации					
2.1.	Цифровизация банковских операций в НФКО	1) Подготовка предложений в законодательство по дистанционным и электронным операциям. 2) Рассмотрение и принятие решений по законодательству	– Повышение доступа населения к финансированию за счет цифровизации	2022-2025 гг.	АМФО, НБКР
2.2.	Создание условий для подключения к системе цифрового профиля	1) Изучение, проведение анализа и подготовка предложений. 2) Разработка изменений и дополнений в нормативные правовые акты Национального банка.	– Развитие системы дистанционного обслуживания НФКО и расширение применения цифровых технологий и доступа к микрофинансовым услугам	2022-2025 гг.	НБКР

3. Развитие зеленого финансирования		
3.1.	<p>Внедрение принципов устойчивого финансирования (зеленое финансирование)</p> <p>1) Изучение, проведение анализа и подготовка предложений.</p> <p>2) Внедрение и развитие в финансовом секторе принципов зеленой экономики.</p> <p>3) Практическое внедрение устойчивого финансирования в микрофинансовый сектор</p>	<p>– Соответствие деятельности финансового сектора принципам зеленой экономики.</p> <p>– Внедрение механизма устойчивого финансирования деятельности по зеленой экономике.</p> <p>– Получение возможности привлечения НФО Кыргызской Республики зеленых инвестиций от глобальных климатических фондов для содействия реализации обязательств по зеленому финансированию.</p> <p>– Содействие улучшению экологической обстановки, являющейся залогом процветания</p>
		<p>1) АМФО, МФО</p> <p>2-3) НБКР</p>
		<p>2022-2025 гг.</p>

4. Институциональное развитие сектора микрофинансирования для обеспечения его устойчивости и эффективности, расширение спектра оказываемых ими услуг, улучшение их ценовой и географической доступности				
4.1.	Рассмотрение возможностей по оказанию агентских услуг по микрострахованию	1) Исследование спроса и предложения на услуги микрострахования. 2) Оценка правовых барьеров для разрешения НФКО выступить агентом страховой компании и разработка предложения в НПА. 2) Внесение изменений в законодательство, позволяющих НФКО оказывать услуги по микрострахованию.	– Диверсификация деятельности НФКО, смягчение рисков в деятельности НФКО. – Увеличение финансового проникновения	1), 2) и 3) АМФО, НБКР
4.2.	Рассмотрение возможностей по предоставлению краткосрочных займов другим НФКО (в зависимости от капитала)	1) Проведение анализа и подготовка предложений. 2) Внесение изменений и дополнений в нормативные правовые акты.	– Предоставление возможности НФКО для получения займов от других НФКО. – Доступ к ликвидности.	1) АМФО 2) НБКР

5. Защита прав и интересов потребителей микрофинансовых услуг			
5.1.	Информационное сопровождение социальной миссии НФКО	Годовой отчет о влиянии НФКО на социально-экономические показатели страны	Улучшение информационного образа НФКО сектора АМФО
5.2.	Создание условий для внедрения схемы финансового примирителя (ФП)	1) Разработка законодательной и нормативной базы по созданию и внедрению ФП. 2) Внедрение ФП	Создание института для рассмотрения вопросов (жалоб) между клиентами и ФКО для их эффективного и адресного рассмотрения и решения 1) 2022 г. 2) 2023 АМФО, НБКР
5.3.	Повышение финансовой грамотности клиентов	Ежегодное проведение конференций по финансовой грамотности	Улучшение информационного образа НФКО сектора 2022-2025 АМФО

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 27 декабря 2021 года
№ 2021-П-07/74-3-(ДКП)

О графике обязательного резервирования на 2022 год

В соответствии со статьей 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» и Положением «Об обязательных резервах», утвержденного постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 13 марта 2019 года № 2019-П-07/10-1-(ДКП), Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить график обязательного резервирования на 2022 год (прилагается).
2. Юридическому управлению:
 - опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;
 - после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.
3. Настоящее постановление вступает в силу с 3 января 2022 года.
4. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего экономическое управление.

Председатель

К. Боконтаев

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 27 декабря 2021 года
№ 2021-П-07/74-3-(ДКП)

ГРАФИК

обязательного резервирования на 2022 год

	Расчетный период		Базовый период		Длительность периода
	начало	конец	начало	конец	
1	06.12.21	02.01.22	03.01.22	30.01.22	28 дней
2	03.01.22	30.01.22	31.01.22	27.02.22	28 дней
3	31.01.22	27.02.22	28.02.22	27.03.22	28 дней
4	28.02.22	27.03.22	28.03.22	24.04.22	28 дней
5	28.03.22	24.04.22	25.04.22	22.05.22	28 дней
6	25.04.22	22.05.22	23.05.22	19.06.22	28 дней
7	23.05.22	19.06.22	20.06.22	17.07.22	28 дней
8	20.06.22	17.07.22	18.07.22	14.08.22	28 дней
9	18.07.22	14.08.22	15.08.22	11.09.22	28 дней
10	15.08.22	11.09.22	12.09.22	09.10.22	28 дней
11	12.09.22	09.10.22	10.10.22	06.11.22	28 дней
12	10.10.22	06.11.22	07.11.22	04.12.22	28 дней
13	07.11.22	04.12.22	05.12.22	01.01.23	28 дней

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 29 декабря 2021 года
№ 2021-П-12/75-1-(БС)

Об утверждении Положения «О минимальных требованиях к политике ценообразования банковских, платежных услуг и услуг, оказываемых микрофинансовыми организациями, и к осуществлению маркетинговых мероприятий»

В соответствии со статьями 20 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить Положение «О минимальных требованиях к политике ценообразования банковских, платежных услуг и услуг, оказываемых микрофинансовыми организациями, и к осуществлению маркетинговых мероприятий» (прилагается).

2. Признать утратившими силу:

1) постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О минимальных требованиях к политике ценообразования банковских, платежных услуг и услуг, оказываемых микрофинансовыми организациями» от 14 июня 2013 года № 19/2;

2) в постановлении Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений и дополнений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики» от 27 ноября 2013 года № 45/15:

- абзац второй пункта 1 вышеуказанного постановления;
- пункт 1 Приложения к вышеуказанному постановлению;

3) в постановлении Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений и дополнений в некоторые постановления Правления Национального банка Кыргызской Республики» от 14 декабря 2016 года № 48/11:

- абзац третий пункта 1 вышеуказанного постановления;
- пункт 2 Приложения к вышеуказанному постановлению;

4) в постановлении Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений и дополнений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики» от 8 июня 2017 года № 2017-П-14/23-16-(ПС):

- абзац третий пункта 1 вышеуказанного постановления;
- пункт 2 Приложения к вышеуказанному постановлению;

5) в постановлении Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики» от 15 августа 2018 года № 2018-П-33/33-8-(НФКУ):

- абзац двадцатый пункта 1 вышеуказанного постановления;
- пункт 19 Приложения к вышеуказанному постановлению;

6) в постановлении Правления Национального банка Кыргызской Республики «О внесении изменений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики по вопросам комиссионных и иных платежей» от 26 февраля 2020 года № 2020-П-12/8-8-(НПА):

- абзац третий пункта 1 вышеуказанного постановления;
- пункт 2 Приложения к вышеуказанному постановлению.

3. Настоящее постановление вступает в силу по истечении 15 (пятнадцати) дней со дня официального опубликования.

4. Юридическому управлению:

- опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;
- после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для

внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

5. Управлению методологии надзора и лицензирования банков довести настоящее постановление до сведения ОЮЛ «Союз банков Кыргызстана», коммерческих банков, Государственного банка развития Кыргызской Республики, соответствующих структурных подразделений, областных управлений, представительства Национального банка Кыргызской Республики в Баткенской области.

6. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего управление методологии надзора и лицензирования банков.

Председатель

К. Боконтаев

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от «29» декабря 2021 года
№ 2021-П-12/75-1-(БС)

ПОЛОЖЕНИЕ

«О минимальных требованиях к политике ценообразования банковских, платежных услуг и услуг, оказываемых микрофинансовыми организациями, и к осуществлению маркетинговых мероприятий»

1. Общие положения

1. Целью настоящего Положения является обеспечение системного подхода к ценообразованию банковских услуг коммерческих банков, платежных услуг операторов платежных систем, платежных организаций и услуг небанковских финансово-кредитных организаций, лицензируемых и регулируемых Национальным банком Кыргызской Республики (далее – Национальный банк), в том числе осуществляющих деятельность в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования с учетом специальной терминологии, применяемой ими при осуществлении банковских операций (далее – лица, предоставляющие банковские услуги), для соблюдения антимонопольного законодательства Кыргызской Республики, а также установление минимальных требований к осуществлению маркетинговых мероприятий лицами, предоставляющими банковские услуги.

Требования Положения распространяются на лиц, предоставляющих банковские услуги, в соответствии с их указанием в пунктах и разделах настоящего Положения.

2. В целях настоящего Положения:

Политика по ценообразованию – это деятельность лица, предоставляющего банковские услуги, направленная на определение стратегии ценообразования, которая должна быть формализована во внутреннем нормативном документе лица, предоставляющего банковские услуги, регламентирующем процесс ценообразования (установления цен) на различные

банковские платежные услуги (продукты) и услуги, оказываемые микрофинансовыми организациями, и их изменение в соответствии с изменениями рыночной конъюнктуры.

Маркетинговые мероприятия – деятельность коммерческих банков (далее – банки), направленная на изучение, исследование, анализ рынка и потребительского спроса, сбор и распространение информации о банковских продуктах и услугах с целью повышения конкурентоспособности на рынке, а также удержание имеющихся и привлечение новых клиентов.

3. Размеры процентной ставки и комиссионное вознаграждение, а также тарифы на оказание банковских, платежных услуг и услуг, оказываемых микрофинансовыми организациями, устанавливаются лицами, предоставляющими банковские услуги, самостоятельно в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

Услуга, за которую лица, предоставляющие банковские услуги, взимают комиссионные и иные платежи, должна соответствовать следующим требованиям:

- иметь для клиента отдельную выгоду или потребительскую ценность;
- быть самостоятельной и независимой от основной услуги по предоставлению кредита;
- не относиться к услугам, которые предоставляются безвозмездно в соответствии с требованиями законодательства.

4. Лицам, предоставляющим банковские услуги, за исключением операторов платежных систем и платежных организаций (не являющихся банком), запрещается заключать с аффилированным лицом и связанным с банком лицом, а также любым другим лицом, являющимся владельцем товарного знака, договор на использование товарного знака на платной основе, если выгодоприобретателем частично или полностью по такому договору является указанное лицо.

2. Требования к политике ценообразования лиц, предоставляющих банковские услуги

5. Каждое лицо, предоставляющее банковские услуги, должно иметь политику ценообразования, утвержденную уполномоченным

органом управления (советом директоров – для банков и уполномоченным органом управления/лицом – для иных лиц, предоставляющих банковские услуги).

6. Исполнительный орган (правление – для банков и уполномоченный исполнительный орган/лицо – для иных лиц, предоставляющих банковские услуги) ответственен за разработку и реализацию политики ценообразования.

7. Политика ценообразования, в зависимости от специфики деятельности лица, предоставляющего банковские услуги, может предусматривать следующее:

1) цели и задачи ценовой политики лица, предоставляющего банковские услуги при осуществлении активных и пассивных операций с учетом взвешенности риска и обоснования вознаграждения;

2) требование к проведению рыночного анализа спроса и цен на банковские платежные услуги и услуги, оказываемые микрофинансовыми организациями;

3) требование к анализу формирования структуры процентных ставок, в том числе процентных и непроцентных расходов, для достижения установленного лицом, предоставляющим банковские услуги, уровня рентабельности;

4) требование к раскрытию компонентов, из которых складываются процентные ставки по всем видам кредитов (включая стоимость привлеченных средств, стоимость обслуживания кредита, операционные расходы, расходы на формирование резерва на покрытие потенциальных потерь и убытков, налоги, плановую норму прибыльности (маржу) и другие затраты, обусловленные объективными факторами, региональными и иными особенностями функционирования лиц, предоставляющих банковские услуги), и приемлемые для лица, предоставляющего банковские услуги, нижние и верхние границы процентных ставок, а также требования к порядку их применения и периодического пересмотра;

5) требования к раскрытию компонентов по процентным ставкам всех видов депозитов, приемлемые для лиц, предоставляющих банковские услуги, нижние и верхние границы процентных ставок и требования к их применению и периодическому пересмотру;

6) требования к обоснованию стоимости других банковских, платежных услуг и услуг, оказываемых микрофинансовыми организациями в виде тарифов, комиссионных сборов, фиксированных платежей и требования к их применению и периодическому пересмотру;

7) обоснование выбора метода определения цен на банковские, платежные услуги и услуги, оказываемые микрофинансовыми организациями лицам, предоставляющим банковские услуги, а также требования к методикам, основанным на реалистических предпосылках и особенностях ведения бизнес-деятельности лиц, предоставляющих банковские услуги;

8) полномочия органов управления и соответствующих структурных подразделений лиц, предоставляющих банковские услуги, их ответственность за достижение целей политики ценообразования и реализацию стратегии ценообразования лиц, предоставляющих банковские услуги;

9) требования к проведению мониторинга, контроля и анализа эффективности политики ценообразования лица, предоставляющего банковские услуги;

10) требования о своевременности информирования клиентов об условиях предоставления банковских платежных услуг и услуг, оказываемых микрофинансовыми организациями, и последующих их изменениях и дополнениях к действующим процентным ставкам и тарифам лиц, предоставляющих банковские услуги;

11) периодичность анализа действующих тарифов и требования к их пересмотру и предоставлению на рассмотрение уполномоченному органу управления.

3. Требования к проведению маркетинговых мероприятий банками

8. Банки самостоятельно определяют свою маркетинговую стратегию/политику в соответствии с законодательством Кыргызской Республики и нормативными правовыми актами Национального банка.

9. Банки не ограничены в своей деятельности в реализации маркетинговых инструментов, за исключением требований настоящего Положения.

10. Банки при осуществлении маркетинговых мероприятий должны соблюдать законодательство в сфере антимонопольного регулирования, рекламы, конкуренции, защиты прав потребителей и нормативные правовые акты Национального банка, а также придерживаться деловой и профессиональной этики поведения, нормы которого должны быть регламентированы во внутренних документах банка.

11. Реклама о банке, о банковских продуктах и оказываемых услугах, размерах процентных ставок и тарифах, размещаемая в средствах массовой информации, на официальных интернет-сайтах и других носителях (рекламные буклеты, придорожные билборды, стенды и др.), а также информация, предоставляемая при консультировании клиентов, должны быть достоверными и полными в целях недопущения введения в заблуждение клиентов.

В случае если в рекламе банка невозможно указание полной информации, реклама банка должна содержать ссылку на официальный интернет-сайт либо другой носитель информации, где размещена полная информация об условиях оказания соответствующих услуг.

Реклама банка должна содержать полное наименование, номер лицензии в соответствии с лицензией, выданной Национальным банком.

12. Реклама банка не должна содержать информацию политического характера, информацию о политических партиях и кандидатах на выборные должности, а также иную информацию политического толка.

13. Реклама о банке, о его продуктах и услугах не должна размещаться на местах и мероприятиях, связанных с политической деятельностью, деятельностью кандидатов на выборные должности и политических партий.

14. В целях обеспечения доступности информации о банковских услугах любая реклама или публикация банка о банковских услугах, вне зависимости от способа и места ее размещения, должна

содержать сведения о доступных каналах коммуникации (например, официальный интернет-сайт банка, телефонные номера, социальные сети, мессенджеры, электронная почта и т.п.).

15. Для использования банком фотоснимков или видеозаписей с изображением клиента/-ов, аудиозаписей и иной информации о них в рекламных, маркетинговых материалах и в других публичных целях необходимо получение на это согласия клиента/-ов в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

16. При проведении маркетинговых мероприятий банку запрещается:

- быть организатором любых видов лотерей в соответствии с Законом Кыргызской Республики «О лотереях»;

- проводить «игровые» мероприятия (мероприятие, условие которого предполагает состязание между участниками, дающее возможность как получить выигрыш, так и не получить в зависимости от случайности);

- спонсировать проведение лотерей, розыгрышей и иных игровых мероприятий;

- участвовать в распространении лотерейных билетов;

- объявлять, рекламировать или предавать гласности существование любой лотереи, победителей лотереи, розыгрышей и иных «игровых» мероприятий.

17. Банки вправе открывать банковские счета юридическим лицам, государственным органам при проведении ими лотерейной деятельности.

18. В целях стимулирования клиентов, их поощрения, привлечения новых клиентов и повышения уровня использования продуктов и банковских услуг банки вправе проводить стимулирующие мероприятия/акции.

Под стимулирующим мероприятием/акцией банка понимается мероприятие, не запрещенное настоящим Положением, направленное на увеличение объема продаж существующих услуг с помощью различных инструментов стимулирования, поощрения клиентов и привлечения новых клиентов.

19. Стимулирующее мероприятие/акция банка не может содержать следующие признаки:

- случайное определение выигравших участников;
- «игровой» характер;
- платное участие.

20. Для соблюдения основных принципов банковских правоотношений аффилированным/связанным с банком лицам запрещается быть участниками стимулирующих мероприятий/акций.

21. Стимулирующие мероприятия/акции банка должны проводиться в соответствии с утвержденными документами, содержащими порядок/правила проведения, перечень субъектов (кто может участвовать), порядок участия, условия определения победителя, формирование выигрыша, бюджет и другие требования к проводимому стимулирующему мероприятию/акции.

22. Объявление банка о проведении стимулирующего мероприятия/акции должно содержать следующую информацию:

- наименование стимулирующего мероприятия;
- информацию об организаторе стимулирующего мероприятия;
- условия проведения;
- период проведения;
- требования к участникам;
- порядок определения победителей;
- порядок получения победителями призов;
- права и обязанности участников;
- права и обязанности организатора;
- и др. условия.

23. Итоги проведения стимулирующих мероприятий в обязательном порядке должны публиковаться на официальном интернет-сайте банка, а также по выбору на других каналах коммуникации и носителях информации.

24. При проведении маркетингового мероприятия признак случайного определения выигравших участников не касается акций, проводимых в социальных сетях в целях продвижения, посещаемости

аккаунтов, увеличения охвата и повышения заинтересованности к банку. Условием участия в таких акциях не должно являться приобретение банковского продукта или услуги.

4. Заключительные положения

25. Политика ценообразования и маркетинговая политика, реализуемые лицом, предоставляющим банковские услуги, должны быть транспарентными, соответствовать требованиям законодательства Кыргызской Республики по антимонопольному регулированию, в сфере защиты персональных данных, банковской тайны, по развитию добросовестной конкуренции и защите прав потребителей банковских, платежных услуг и услуг, оказываемых микрофинансовыми организациями.

26. Политика ценообразования должна пересматриваться и утверждаться уполномоченным органом управления не реже одного раза в год с учетом результатов и новых направлений деятельности лица, предоставляющего банковские услуги.

27. Лица, предоставляющие банковские услуги, обязаны предоставлять политику ценообразования и внутренние документы по требованию Национального банка.

В случае внесения изменений в декларируемые процентные ставки по депозитам и кредитам лицо, предоставляющее банковские услуги, в течение 7 (семи) рабочих дней обязано уведомить соответствующее структурное подразделение Национального банка о соответствующих изменениях с представлением подробного обоснования причин данных изменений, а также представить внутренние документы (копию протокола и копию решения (выписки) уполномоченного органа лица, предоставляющего банковские услуги, которым они были утверждены).

В случае внесения изменений в тарифную политику операторы платежных систем/платежные организации в течение 10 (десяти) рабочих дней обязаны уведомить соответствующее структурное подразделение Национального банка о внесенных изменениях с представлением подробного обоснования причин данных изменений, а также представить внутренние документы (копию протокола и копию решения (выписки) уполномоченного органа

оператора платежных систем/платежной организации, которым они были утверждены).

28. Национальный банк осуществляет анализ политики ценообразования лиц, предоставляющих банковские услуги, на предмет ее соответствия законодательству Кыргызской Республики.

29. Маркетинговая деятельность банков не должна отходить от основных целей и задач, отрицательно влиять на экономические нормативы, репутацию банка и соответствовать возможностям и финансовому состоянию банка.

30. В случае нарушения требований по проведению маркетинговых мероприятий банк несет ответственность в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 29 декабря 2021 года
№ 2021-П-12/75-2-(НПА)

Об утверждении Порядка по учету операции мурабаха

В соответствии со статьями 20 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить Порядок по учету операции мурабаха (прилагается).
2. Настоящее постановление вступает в силу с 1 января 2023 года.
3. Действующим коммерческим банкам, работающим по исламским принципам финансирования, в том числе через «исламское окно»:
 - в срок до 1 марта 2022 года предоставить в Национальный банк Кыргызской Республики план мероприятий по автоматизации информационной банковской системы в соответствии с требованиями Порядка по учету операции мурабаха;
 - в срок до 1 января 2023 года привести автоматизированную информационную банковскую систему и учетные политики в соответствие с требованиями Порядка по учету операции мурабаха.
4. Юридическому управлению:
 - опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;
 - после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

5. Управлению методологии надзора и лицензирования банков довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков, ОЮЛ «Союз банков Кыргызстана», соответствующих структурных подразделений, областных управлений и представительства Национального банка Кыргызской Республики в Баткенской области.

6. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего управление методологии надзора и лицензирования банков.

Председатель

К. Боконтаев

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от «29» декабря 2021 года
№ 2021-П-12/75-2-(НПА)

ПОРЯДОК

по учету операции мурабаха

1. Общие положения

1. Действие Порядка по учету операции мурабаха (далее – Порядок) распространяется на банки, осуществляющие операции по исламским принципам банковского дела и финансирования, в том числе через «исламское окно» (далее – банк).

2. Настоящий Порядок определяет правила учета банком операции мурабаха и признания дохода по операции мурабаха в соответствии со Стандартами по бухгалтерскому учету, аудиту и управлению для исламских финансовых учреждений, разработанными Организацией бухгалтерского учета и аудита для исламских финансовых институтов (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions) (далее – стандарты AAOIFI).

3. Банк несет ответственность за выработку и реализацию внутренних процедур учета операции мурабаха, систем внутреннего контроля, обеспечивающих соблюдение настоящего Порядка.

2. Термины и определения

4. В настоящем Порядке применяются следующие термины и определения:

арбун – сумма задатка, выплаченная клиентом банку, которая после заключения сделки мурабаха зачисляется в счет погашения части задолженности клиента банка. В случае если сделка мурабаха не состоялась, банк имеет право не возвращать арбун клиенту;

мурабаха – продажа в рассрочку актива (товара), приобретенного банком по заявке клиента либо находящегося в собственности банка к моменту обращения клиента;

наценка – прибыль банка по договору мурабаха, устанавливаемая в виде фиксированной суммы или доли себестоимости актива (товара);

первоначальная стоимость – сумма дебиторской задолженности по мурабаха, основанная на цене, согласованной между клиентом и банком, и состоящая из стоимости актива и наценки банка по сделке;

хамиш джиддия – сумма, выплаченная клиентом банку в удостоверение серьезности намерения клиента заключить договор мурабаха. В случае если сделка мурабаха не состоялась, банк имеет право возместить размер возникших убытков за счет хамиш джиддия, оставшаяся после возмещения сумма возвращается клиенту;

справедливая стоимость – расчетная денежная сумма, за которую состоялся бы обмен имущества на дату оценки между готовым купить покупателем и готовым продать продавцом в коммерческой сделке после должного маркетинга, во время которой каждая из сторон действовала компетентно, расчетливо и без принуждения.

3. Признание и последующая оценка актива, предназначенного для продажи по договору мурабаха

5. Активы, приобретенные банком для последующей продажи по договору мурабаха, признаются по себестоимости с увеличением статьи бухгалтерского баланса «активы/инвентарь для последующей передачи по мурабаха».

6. В себестоимость актива должны включаться все затраты на приобретение и прочие затраты, понесенные при поставке и приведение их в рабочее состояние, расходы по страхованию и любые другие агентские расходы и комиссионные.

Любые дополнительные непрямые расходы должны быть отражены в отчете о прибылях и убытках банка в соответствующем периоде.

7. Скидка (дисконт), получаемая банком при покупке актива для дальнейшей перепродажи, не может считаться доходом банка. Банк должен снизить стоимость товара для клиента на сумму скидки, за

исключением случаев, когда имеется соответствующее решение Шариатского совета.

Если банк не уменьшает стоимость актива (товара), предназначенного для передачи клиенту по договору мурабаха, на сумму, полученной банком на данный товар скидки (дисконта), то такая скидка (дисконт) отражается в бухгалтерском балансе банка по статье «доходы будущих периодов».

8. После первоначального признания актив (товар), предназначенный для продажи по мурабаха, оценивается следующим образом:

1) в тех случаях, когда клиент банка несет обязательство по приобретению актива по стоимости, равной или превышающей себестоимость, банк должен учитывать актив по себестоимости, независимо от колебаний справедливой стоимости на них, если таковые имеются.

Считается, что клиент банка несет обязательство по приобретению актива и оно является для него обязательным в случае, если банк, ожидающий исполнение такого обязательства, понес связанные с ним издержки;

2) в тех случаях, когда клиент банка не несет обязательств по приобретению актива:

– недвижимое имущество учитывается по наименьшей из чистой балансовой стоимости (стоимость за минусом амортизации и убытка от обесценения) и справедливой стоимости, согласно Положению «Об отдельных сделках/операциях коммерческих банков и микрофинансовых компаний Кыргызской Республики с недвижимым имуществом», утвержденному постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 29 августа 2012 года №36/2;

– движимое имущество учитывается по справедливой стоимости.

Имущество, описанное в настоящем подпункте, классифицируется в соответствии с Положением «О классификации активов и соответствующих отчислениях в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков при осуществлении операций в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования»,

утвержденным постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 28 декабря 2009 года № 51/6.

9. В случае отказа клиента от заключения договора мурабаха расходы банка, связанные с приобретением актива (товара), могут быть покрыты за счет ранее полученных сумм хамиш джиддия или арбун, согласно стандартам ААОIFI.

4. Признание и последующая оценка дебиторской задолженности мурабаха

10. Банк отражает дебиторскую задолженность и наценку в своей финансовой отчетности после продажи активов по договору мурабаха.

11. Мурабаха признается на балансе банка по первоначальной стоимости:

1) стоимость проданного актива отражается по статье бухгалтерского баланса «дебиторская задолженность по мурабаха»/ «финансирование мурабаха»;

2) наценка по активу отражается в полном объеме за весь срок финансирования по статьям бухгалтерского баланса «наценка по мурабаха» в прочих активах и «отсроченная прибыль по мурабаха» в прочих обязательствах.

12. После первоначального признания дебиторская задолженность по операции мурабаха учитывается в сумме непогашенной задолженности за вычетом резервов на покрытие потенциальных потерь и убытков.

13. Операционные расходы, связанные с переговорами и заключением договора мурабаха, за вычетом любых возмещений со стороны покупателя, учитываются в соответствующем периоде.

14. После заключения договора мурабаха:

1) хамиш джиддия не подлежит зачету в счет дебиторской задолженности, кроме случаев, согласованных с клиентом в договоре;

2) арбун должен быть вычтен из дебиторской задолженности клиента.

5. Признание прибыли по мурабаха

15. Прибыль по операции мурабаха признается в счет уменьшения статьи бухгалтерского баланса «отсроченная прибыль по мурабаха» в том периоде, в котором она имело место, независимо от фактического поступления денежных средств.

16. Согласно стандартам ААОIFI, банк должен применять эффективную процентную ставку для расчета нормы прибыли по сделке независимо от срока финансирования мурабаха в соответствии с Положением «О расчете эффективной процентной ставки при распространении информации о размере вознаграждения по банковским услугам», утвержденным постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 27 августа 2008 года №33/4.

17. Если банк предоставил скидку клиенту при досрочном погашении задолженности по договору мурабаха или по иной причине, сумма скидки должна быть отражена в бухгалтерском балансе с уменьшением статей «отсроченная прибыль по мурабаха» и «наценка по мурабаха».

6. Создание резервов на покрытие потенциальных потерь и убытков и раскрытие информации

18. Дебиторская задолженность по мурабаха оценивается в конце отчетного периода и равна сумме задолженности за вычетом резервов на покрытие потенциальных потерь и убытков, созданных в соответствии с Положением «О классификации активов и соответствующих отчислениях в резерв на покрытие потенциальных потерь и убытков при осуществлении операций в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования», утвержденным постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 28 декабря 2009 года №51/6.

19. Начисление и признание дохода должно быть приостановлено по договору мурабаха в случаях, предусмотренных Порядком придания статуса неначисления процентного дохода, утвержденным постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 28 апреля 2004 года №11/2.

20. В целях классификации активов и создания резервов на покрытие потенциальных потерь и убытков под просроченной частью наценки понимается непогашенный в течении 30 дней размер наценки, рассчитанный как разница между статьями бухгалтерского баланса «наценка по мурабаха» и «отсроченная прибыль по мурабаха».

21. Актив, являющийся объектом договора мурабаха, должен быть переведен в категорию прочей собственности банка в соответствии с Положением «Об отдельных сделках/операциях коммерческих банков и микрофинансовых компаний Кыргызской Республики с недвижимым имуществом», утвержденным постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 29 августа 2012 года №36/2, в случае:

1) отказа клиента от заключения договора мурабаха после покупки актива банком;

2) отказа клиента от выполнения обязательств или неплатежеспособности клиента - в счет погашения полной или частичной задолженности по договору мурабаха.

22. Банку необходимо раскрыть информацию о финансировании по операции мурабаха в финансовой отчетности с целью понимания влияния активов, размещенных по исламским принципам финансирования, на финансовое положение и результаты деятельности банка. Банку следует раскрыть размер, качество, концентрацию и реструктуризацию кредитного портфеля по операции мурабаха, размер активов (товара) для передачи по операции мурабаха, размер отсроченной прибыли по операции мурабаха и любую информацию, являющуюся существенной в рамках деятельности банка.

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 29 декабря 2021 года
№ 2021-П-12/75-3-(НПА)

О внесении изменений в некоторые нормативные правовые акты Национального банка Кыргызской Республики

В соответствии со статьями 20 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Внести изменения в постановления Правления Национального банка Кыргызской Республики (прилагаются):

- «Об утверждении «Порядка придания статуса неначисления процентного дохода» от 28 апреля 2004 года № 11/2;
- «О некоторых нормативных правовых актах Национального банка Кыргызской Республики» от 25 августа 2005 года № 26/5;
- «Об утверждении Положения «О периодическом регулятивном отчете банков, осуществляющих операции в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования» от 30 марта 2011 года № 20/4.

2. Настоящее постановление вступает в силу с 1 января 2023 года.

3. Юридическому управлению:

- опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;
- после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для

внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

4. Управлению методологии надзора и лицензирования банков довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков, ОЮЛ «Союз банков Кыргызстана», соответствующих структурных подразделений, областных управлений и представительства Национального банка Кыргызской Республики в Баткенской области.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего управление методологии надзора и лицензирования банков.

Председатель

К. Боконтаев

**Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 29 декабря 2021 года
№ 2021-П-12/75-3-(НПА)**

**Изменения
в некоторые нормативные правовые акты
Национального банка Кыргызской Республики**

1. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Порядка придания статуса неначисления процентного дохода» от 28 апреля 2004 года № 11/2 следующие изменения:

в Порядке придания статуса неначисления процентного дохода, утвержденном вышеуказанным постановлением:

– пункт 1.1. дополнить абзацем вторым следующего содержания:

«К кредитным организациям, осуществляющим операции по исламским принципам финансирования, в том числе через «исламское окно», действие настоящего Порядка распространяется в части начисления наценки/дохода по операциям мурабаха и иджара мунтахийя биттамлик с учетом специальной терминологии, применяемой ими при осуществлении банковских операций.»;

– пункт 1.2. дополнить абзацем вторым следующего содержания:

«Для кредитных организаций, осуществляющих операции по исламским принципам финансирования, в том числе через «исламское окно», под процентами понимается наценка/доход по операциям мурабаха и иджара мунтахийя биттамлик.».

2. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «О некоторых нормативных правовых актах Национального банка Кыргызской Республики» от 25 августа 2005 года № 26/5 следующие изменения:

в Положении «О Периодическом регулятивном банковском отчете», утвержденном вышеуказанным постановлением:

– в подразделе «3. Отчет об операциях, проводимых банком в рамках «исламского окна» раздела 1 «Балансовый отчет»

Приложения 2 часть «Г. Расшифровка прочих активов и прочих обязательств» изложить в следующей редакции:

«

Г. Расшифровка прочих активов и прочих обязательств		
1. Прочие активы		
а) вознаграждение, начисленное к получению банком		
б) наценка по мурабаха		
в) предоплата выплаченная		
г) невыясненные дебиторские суммы		
д) драгоценные металлы		
е) другие прочие активы		
2. Специальный РППУ на прочие активы, в том числе специальный РППУ по наценке по мурабаха		
3. Чистые прочие активы		
4. Прочие обязательства		
а) вознаграждение, начисленное к выплате клиентам		
б) отсроченная прибыль по мурабаха		
в) налоги к выплате		
г) невыясненная кредиторская задолженность		
д) другие прочие обязательства		

».

3. Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О периодическом регулятивном отчете банков, осуществляющих операции в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования» от 30 марта 2011 года № 20/4 следующие изменения:

в Положении «О периодическом регулятивном отчете банков, осуществляющих операции в соответствии с исламскими принципами банковского дела и финансирования»,

утвержденном вышеуказанным постановлением:

– подраздел Д. «Расшифровка прочих активов и прочих обязательств банка» раздела 1. А. «Балансовый отчет» Приложения 2 изложить в следующей редакции:

«

Д. Расшифровка прочих активов и прочих обязательств банка

(тыс. сом)

Наименование статьи	Всего	Инвалюта
1. Прочие активы		
а) вознаграждение, начисленное к получению банком		
б) наценка по мурабаха		
в) предоплата выплаченная		
г) невыесненные дебиторские суммы		
д) драгоценные металлы		
е) другие прочие активы		
2. Специальный РППУ на прочие активы, в том числе специальный РППУ по наценке по мурабаха		
3. Чистые прочие активы		
4. Прочие обязательства		
а) вознаграждение, начисленное к выплате клиентам		
б) отсроченная прибыль по мурабаха		
в) налоги к выплате		
г) невыесненная кредиторская задолженность		
д) дивиденды к выплате		
е) другие прочие обязательства		

».

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 29 декабря 2021 года
№ 2021-П-14/75-4-(НПА)

О внесении изменений в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О банковских платежных картах Кыргызской Республики» от 9 декабря 2015 года № 76/8

В соответствии со статьями 20 и 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Внести изменения в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О банковских платежных картах в Кыргызской Республике» от 9 декабря 2015 года № 76/8 (прилагаются).

2. Юридическому управлению:

– опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики;

– после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для включения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

3. Настоящее постановление вступает в силу по истечении пятнадцати дней со дня официального опубликования, за исключением абзаца первого пункта 12 Приложения к настоящему постановлению, который вступает в силу с 1 февраля 2022 года,

и пункта 46 Приложения к настоящему постановлению, который вступает в силу с 4 мая 2024 года.

4. Управлению платежных систем довести настоящее постановление до сведения коммерческих банков, ОЮЛ «Союз банков Кыргызстана», ЗАО «Межбанковский Процессинговый Центр», небанковских финансово-кредитных организаций, операторов международных платежных систем расчетов с использованием банковских платежных карт, зарегистрированных в Национальном банке Кыргызской Республики.

5. Отделу развития государственного языка и документооборота довести настоящее постановление до сведения соответствующих структурных подразделений, областных управлений и представительства Национального банка Кыргызской Республики в Баткенской области.

6. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего управление платежных систем.

Председатель

К. Боконтаев

Приложение
к постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от 29 декабря 2021 года
№ 2021-П-14/75-4-(НПА)

Изменения
в постановление Правления Национального
банка Кыргызской Республики
«Об утверждении Положения «О банковских платежных картах
в Кыргызской Республике» от 9 декабря 2015 года № 76/8

Внести в постановление Правления Национального банка Кыргызской Республики «Об утверждении Положения «О банковских платежных картах в Кыргызской Республике» от 9 декабря 2015 года № 76/8» следующие изменения:

в Положении «О банковских платежных картах в Кыргызской Республике», утвержденном вышеуказанным постановлением:

1) пункт 5 изложить в следующей редакции:

«5. В настоящем Положении используются следующие термины и определения:

Автоматизированный терминал самообслуживания (платежный терминал) – терминал, предназначенный для приема (cash-in)/выдачи (cash-out) наличных денежных средств от клиентов/ам банков, держателей/ями карт, пользователей/ями сервисов, включая проведение операций в наличной и безналичной формах в адрес поставщиков услуг.

Авторизационный запрос – запрос эмитенту карты на получение разрешения на проведение транзакции от эквайера по установленным правилам системы.

Авторизация – процедура подтверждения эмитентом полномочий или авторства держателя карты на проведение им операции с использованием банковской платежной карты (транзакции), в результате которой возникает обязательство эмитента перед эквайером исполнить расчетный документ, составленный с использованием карты вышеуказанного эмитента. Авторизация может быть автоматизированной (посредством терминала)

и голосовой (посредством телефонной связи). В случае если по совершаемой с использованием банковской платежной карты операции эмитент и эквайер являются одним и тем же лицом, то авторизация является разрешением, предоставляемым эмитентом клиенту на совершение данной операции.

Аутентификация – процедура установки подлинности личности пользователя, путем проверки и сопоставления характеристик предъявленного идентификатора (PIN-код, пароль и др.).

Банковская платежная карта (карта) – платежный инструмент, используемый при проведении расчетов при покупке товаров, услуг, получении наличных денег в национальной и иностранной валютах, осуществлении денежных переводов, а также для расчетов в форме электронных денег через терминалы, банкоматы или иные устройства (периферийные устройства).

Банковский киоск – специальное сооружение/оборудование, в котором размещено периферийное устройство.

Банковский счет – это способ отражения договорных отношений между банком и клиентом по приему банковского вклада (депозита) и/или по совершению банком операций, связанных с осуществлением банковского обслуживания клиента, включая проведение платежей и расчетов с использованием банковских платежных карт, предусмотренное договором банковского счета, банковского вклада, законодательством Кыргызской Республики и применяемое в банковской практике обычаями делового оборота.

Банкомат (АТМ – Automated teller machine) – аппаратно-программный комплекс, предназначенный для выдачи и/или приема наличных денежных средств, получения информации по совершенным транзакциям и совершения других операций с использованием карты или других инструментов дистанционного обслуживания.

Бесконтактный платеж – транзакция, осуществляемая посредством считывания периферийным устройством информации с карты или иного инструмента дистанционного обслуживания на близком расстоянии с использованием технологии беспроводной передачи данных (NFC (Near field communication) или др.).

Виртуальная карта – специальная карта, выпускаемая в электронном виде без физического носителя.

Виртуальный POS-терминал – веб-интерфейс, заменяющий физический POS-терминал и взаимодействующий с системой банка для совершения операций по оплате за товары и услуги посредством банковских платежных карт и других инструментов дистанционного обслуживания. Виртуальный POS-терминал может также использоваться для пополнения банковских счетов с учетом критериев оценки степени (уровня) риска банка, согласно внутренним нормативным документам, а также соблюдения требований законодательства Кыргызской Республики.

Владелец банковского счета – физическое/юридическое лицо/индивидуальный предприниматель, заключившее/ий договор на открытие банковского счета в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

Дебетовая карта – карта, предназначенная для совершения операций за счет собственных денежных средств, находящихся на банковском счете, и/или кредита, предоставляемого банком-эмитентом клиенту при недостаточности или отсутствии на банковском счете денежных средств (овердрафт). Услуга овердрафта предоставляется только на дебетовых картах.

Держатель карты (картодержатель) – клиент банка, физическое лицо, в том числе уполномоченное юридическим лицом/индивидуальным предпринимателем-владельцем счета, имеющий/ее право совершать операции с использованием карты на основании заключенного договора с эмитентом.

Единый межбанковский процессинговый центр (ЕМПЦ) – аппаратно-программный комплекс национальной платежной системы Кыргызской Республики «ЭЛКАРТ», предназначенный для процессинга/клиринга транзакций, совершенных с использованием карт «ЭЛКАРТ», а также карт других систем, в том числе интегрированных с системой ЕМПЦ.

Индент печать – один из способов персонализации карт, при котором на карте печатаются различные символы, не имеющие рельефа, т.е. символы не выступают на поверхности карты.

Карт-чек (чек) – документ на бумажном носителе и/или в электронном виде, сформированный периферийным устройством при проведении транзакции с использованием карты или инструментов дистанционного обслуживания, являющийся основанием для осуществления расчетов по транзакции и служащий подтверждением ее совершения. Для снижения риска мошенничества чек не должен содержать всю информацию о номере карты.

Ко-бейджинговая карта – карта, выпущенная в рамках двух платежных систем.

Ко-брендинговая карта – карта, выпущенная банком совместно с какой-либо организацией/ями.

Кредитная карта – карта, предназначенная для совершения операций, расчёты по которым осуществляются за счёт денежных средств, предоставленных банком держателю карты в пределах установленного лимита в соответствии с условиями кредитного договора.

Кредитная карта НФКО – предвыпущенная кредитная карта, выпускаемая банком для небанковских финансово-кредитных организаций (далее – НФКО), имеющих лицензию/свидетельство Национального банка на право проведения банковских операций по выдаче/погашению по собственным выдаваемым кредитам в соответствии с условиями кредитного договора/договора финансирования с эмитентом для последующего их распространения.

Локальная платежная система – система расчетов с использованием карт, выпускаемых одним (одноэмитентная) или несколькими (многоэмитентная) эмитентами на территории Кыргызской Республики. Карты локальных систем могут обслуживаться в периферийных устройствах согласно условиям договора между участниками и системами.

Международная платежная система расчетов с использованием банковских платежных карт (международная платежная система) – система расчетов с использованием международных карт, эмитируемых и обслуживаемых в соответствии с требованиями операторов данных систем и законодательством Кыргызской Республики. Системой устанавливаются определенные

правила осуществления взаимных расчетов в иностранной валюте по платежам с использованием карт между участниками системы.

Многофакторная аутентификация – расширенная аутентификация, метод контроля доступа, в котором пользователю для получения доступа к информации необходимо предъявить более одного идентификатора.

Мобильный POS-терминал (mPOS) – устройство и/или программное обеспечение для смартфонов/планшетных компьютеров и иных устройств, позволяющее проводить транзакции.

Национальная карта – карта платежной системы «ЭЛКАРТ», выпускаемая любым эмитентом-резидентом Кыргызской Республики, заключившим соответствующий договор с оператором национальной платежной системы.

Национальная платежная система по расчетам банковскими платежными картами – система расчетов по операциям с использованием национальных карт системы «ЭЛКАРТ», функционирующая на базе аппаратно-программного комплекса Единого межбанковского процессингового центра.

Обезличенные металлические счета – это счета, открываемые банком для учета драгоценных металлов без указания индивидуальных признаков и совершения операций по привлечению и размещению драгоценных металлов.

Овердрафт – форма краткосрочного кредита, предоставление которого дает возможность клиенту осуществлять платежи сверх суммы, имеющейся на счете клиента, в пределах сумм и на условиях, определенных договором между банком и клиентом.

Оператор национальной платежной системы – Закрытое акционерное общество «Межбанковский Процессинговый Центр» (ЗАО «МПЦ»).

Оператор системы расчетов с использованием банковских платежных карт – юридическое лицо, имеющее лицензию и/или разрешение Национального банка на осуществление деятельности по приему, обработке и выдаче финансовой информации (процессинг, клиринг) по платежам и расчетам третьих лиц участникам платежной системы, данного процессингового, клирингового центра, обеспечивающее функционирование системы расчетов банковскими

платежными картами и заключившее с участниками договор об участии в системе, согласно которому оператор и участники системы обязуются осуществлять свою деятельность в рамках платежной системы в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

Периферийные устройства – терминалы, банкоматы, платежные терминалы и иные устройства, составляющие техническую инфраструктуру по приему и обслуживанию банковских платежных карт и других инструментов дистанционного обслуживания.

Персонализация – процедура нанесения на карту и/или запись в память микропроцессора и/или на магнитную полосу карты идентификационной информации, предусмотренной регламентом и порядком работы соответствующей платежной системы расчетов с использованием банковских платежных карт.

Платежная система расчетов с использованием банковских платежных карт (система расчетов с использованием карт) – совокупность норм, стандартов, правил, учреждений и программно-технических средств для организации расчетов с использованием карт. Платежные системы подразделяются на локальные, национальную и международные.

Пользователь кредитной карты НФКО – клиент (физическое/юридическое лицо), которому НФКО выдает денежные средства (кредит/финансирование) на кредитные карты НФКО и принимает погашения, согласно заключенному договору и в соответствии с нормативными правовыми актами Национального банка.

Поставщик услуг – юридическое лицо или индивидуальный предприниматель, получающее/ий денежные средства клиента за реализуемые товары, выполняемые работы, услуги.

Предвыпущенная карта – карта моментальной выдачи в отделении банка/НФКО (кредитные карты НФКО) без указания фамилии и имени держателя карты на поверхности карты и сроком не более 3 (трех) лет, обеспечивающая доступ к счету, который открывается на конкретного клиента, и предназначенная для получения денежных переводов, получения наличных денежных средств посредством периферийных устройств, оплаты покупок в торговых точках безналичным путем, проведения операций через

интернет в соответствии с требованиями настоящего Положения и законодательством по ПФТД/ЛПД.

Предоплаченная карта – платежный инструмент, позволяющий использовать электронные деньги для совершения операций по покупке товаров/услуг и обмена на наличные денежные средства через программно-технические устройства. Карта удостоверяет право требования держателя карты к эмитенту электронных денег по его обязательствам.

Процессинг – лицензируемая деятельность, включающая в себя взаимосвязанные процессы по приему, обработке и выдаче участникам платежной системы финансовой информации.

Процессинговый центр – юридическое лицо, осуществляющее процессинг.

Расчетный агент – организация, обеспечивающая проведение окончательных расчетов между участниками системы расчетов с использованием карт.

Стоп-лист – список заблокированных карт, по которым приостановлено или временно приостановлено совершение всех видов операций.

Терминал – аппаратно-программный комплекс, позволяющий совершать транзакции путем считывания данных с карт и других инструментов дистанционного обслуживания. Терминал делится на следующие виды: POS-терминал; POS-терминал-ПВН; виртуальный POS-терминал, мобильный POS-терминал и терминал-ПВН.

Терминал-ПВН – терминал для выдачи наличных денежных средств с карт и других инструментов дистанционного обслуживания, а также пополнения банковского счета при помощи карты и других инструментов дистанционного обслуживания в отделениях банка и его агентов с учетом критериев оценки степени (уровня) риска банка, согласно внутренним нормативным документам, а также соблюдения требований законодательства Кыргызской Республики. Комиссия за обналичивание через терминал-ПВН для последующего проведения платежа не должна перекладываться на держателя карты.

Торгово-сервисное предприятие (ТСП) – юридическое лицо или индивидуальный предприниматель, которое/ый в соответствии с заключенным с эквайером договором принимает карты для

оплаты за свои товары/услуги, выдачи наличных денежных средств с составлением документов, подтверждающих совершение операций с картами. Денежные средства, находящиеся на карте, могут выдаваться только при наличии агентского договора с коммерческими банками и в соответствии с лимитами, установленными нормативными правовыми актами Национального банка, при условии соблюдения требований законодательства Кыргызской Республики по вопросам ПФТД/ЛПД в части проведения агентом соответствующих мероприятий по упрощенной идентификации и верификации держателя карты с применением риск-ориентированного подхода.

Транзакция – операция с использованием карты и других инструментов дистанционного обслуживания (например, покупка товаров, услуг, перевод денежных средств, обмен валют или получение наличных денежных средств), в результате которой происходит изменение остатка денежных средств на счете держателя карты.

Участники системы расчетов с использованием карт – эмитент, держатель карты, эквайер, ТСП, процессинговый центр и расчетный агент.

Чарджбек – возвратный или претензионный платеж, отказ эмитента от осуществления платежа по транзакции, проведенной с нарушением правил платежной системы (оспариваемой транзакции). Чарджбек осуществляется в установленный регламентом срок исполнения путем дебетования счета эквайера на сумму оспариваемой транзакции с оформлением документов, требуемых правилами соответствующей платежной системы.

Эквайер – банк, получивший разрешение на осуществление эквайринга, владелец сети периферийных устройств, обеспечивающий возможность проведения авторизации или транзакций через свои периферийные устройства в соответствии с технологией и нормативными актами соответствующих платежных систем и законодательством Кыргызской Республики.

Эквайринг – деятельность банка, связанная с осуществлением расчетов с использованием банковских платежных карт, обеспечивающая возможность проведения авторизации и проведения транзакции через периферийные устройства, а также заключения договорных отношений с ТСП в соответствии с технологиями

и нормативными актами соответствующих платежных систем и законодательства Кыргызской Республики.

Эмбоссирование – нанесение данных на карту в виде рельефных знаков.

Эмиссия карт – деятельность банка по выпуску карт для последующего распространения.

Эмитент – банк, осуществляющий выпуск карт в соответствии с технологией и правилами соответствующих платежных систем и законодательством Кыргызской Республики.

CVV2-код (Card verification value) – трехзначный код для проверки подлинности карты, запрашиваемый при оплате через интернет и иных операциях.

PIN-код (Personal identification number) – персональный идентификационный номер, позволяющий аутентифицировать пользователя для совершения операции.

POS-терминал (Point of sale) – терминал для приема оплаты за товары и услуги в ТСП с использованием карты и других инструментов дистанционного обслуживания.

POS-терминал-ПВН – терминал, выполняющий две функции: POS-терминал и ПВН-терминал.»;

2) пункт 7 изложить в следующей редакции:

«7. В зависимости от регламента и порядка работы платежной системы, а также по типу расчетной схемы карта может быть дебетовой, кредитной, предвыпущенной, предоплаченной, ко-бейджинговой и/или ко-брендинговой. Карта также может быть выпущена эмитентом в электронном виде (виртуальная карта). Коммерческие банки должны иметь внутренние процедуры по операциям с виртуальными картами, включая правила безопасности их проведения и расчетов.

Карта позволяет ее держателю проводить операции по оплате за товары и услуги, включая покупки в интернете, получению наличных денежных средств через периферийные устройства или иные устройства, а также является средством доступа к банковскому счету для управления ее держателем денежными средствами, находящимися на банковском счете, в том числе для учета

и совершения операций с драгоценными металлами, размещенными на обезличенном металлическом счете, который открыт у эмитента, в соответствии с законодательством Кыргызской Республики и договором между держателем карты и эмитентом.»;

3) пункт 8 дополнить предложением следующего содержания:

«Условия конвертации должны быть установлены в договоре с держателем карты.»;

4) пункт 13 изложить в следующей редакции:

«13. Карта должна содержать обязательные реквизиты на поверхности карты: наименование эмитента, номер карты, фамилию и имя держателя карты, наименование компании (для карт, привязанных к счетам юридических лиц/индивидуальных предпринимателей, если применимо), срок действия карты, принадлежность к платежной системе и иные реквизиты, предусмотренные требованиями соответствующей платежной системы. Требования данного пункта не распространяются на закрытые одноэмитентные внутрибанковские системы, а также на виртуальные карты.

Допускается отсутствие фамилии и имени держателя карты, если карта предвыпущенная при однозначной идентификации владельца карты в банке-эмитенте/НФКО.

Проведение транзакций посредством предвыпущенной карты через периферийные устройства и мобильные приложения участников платежных систем осуществляется с использованием PIN-кода, паролей или других способов аутентификации.»;

5) пункт 15 изложить в следующей редакции:

«15. Держатель карты в соответствии с заключенным с эмитентом договором посредством карты вправе:

- оплатить за приобретенные товары и услуги в ТСП, совершать интернет-покупки;
- получить наличные денежные средства через банкоматы/ терминалы-ПВН и у агентов банков;
- осуществлять переводы денежных средств со своего банковского счета на счет получателя (с карты на карту, электронный

кошелек) в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;

- осуществлять денежные переводы через системы денежных переводов в соответствии с законодательством Кыргызской Республики;

- проводить платежи посредством систем удаленного/ дистанционного обслуживания;

- производить пополнение карты через кассы банков, агентов, предоставляющих расширенный спектр банковских розничных услуг, платежные терминалы, банкоматы, системы денежных переводов и электронные кошельки.»;

6) пункт 15-1 признать утратившим силу;

7) первое предложение пункта 16 изложить в следующей редакции:

«ТСП принимает карты для оплаты за свои товары и услуги и осуществляет обмен информацией с эквайером через периферийные устройства, установленные в данном ТСП, с обязательным проведением электронной авторизации.»;

8) пункт 17 изложить в следующей редакции:

«17. Платеж посредством карты, совершенный через периферийные устройства, имеет статус электронного платежного документа и подтверждается оформлением чека, который должен содержать следующие обязательные реквизиты:

- номер документа, дату и время совершения операции;
- наименование (код) торговой точки/банкомата и эквайера;
- сумму платежа;
- валюту платежа;
- код, подтверждающий авторизацию операции;
- размер комиссии или скидки (в соответствии с тарифами системы);

- реквизиты платежной карты в соответствии с правилами безопасности платежной системы;

- подпись держателя карты (при операциях через терминал-ПВН или POS-терминал в соответствии с требованиями законодательства Кыргызской Республики и правилами платежной системы). В случае

если операция проводится с вводом PIN-кода, чек должен содержать соответствующую информацию и подпись держателя карты может не запрашиваться.

Чек может содержать дополнительные реквизиты, если это предусмотрено регламентом и порядком работы соответствующих платежных систем.

Данное требование не распространяется на бесконтактные платежи и операции электронной коммерции.»;

9) пункт 18 изложить в следующей редакции:

«18. Эквайер должен обеспечить оснащение периферийных устройств средствами защиты для предупреждения попыток мошенничества и сохранности данных карт. В случае если эквайер не обеспечит сохранности данных карт (обслуживание карт с микропроцессором, многофакторная аутентификация, средства защиты периферийного устройства и т.д.), то он обязан, если иное не предусмотрено правилами платежной системы, возместить убытки эмитенту карты, понесенные в результате компрометации данных карты в устройстве эквайера. При этом эмитент должен предоставить подтверждение факта компрометации в устройстве эквайера.

Эквайер освобождается от ответственности за убытки, возникшие по карте с момента уведомления эмитента, а также в случаях если эмитент не поддерживает дополнительные средства защиты карты и в действиях эквайера не выявлено признаков осуществления несанкционированных действий.

Ответственность по скомпрометированным картам перед держателем карты возлагается на эмитента.»;

10) первое предложение пункта 19 изложить в следующей редакции:

«В случае признания платежа ошибочным или несанкционированным после проведения окончательных расчетов платежная система должна предусматривать отдельную процедуру по обязательному возврату денежных средств держателю карты на его банковский счет и последующему урегулированию спора по таким платежам, а также отдельную процедуру по возврату денежных средств пользователям кредитных карт НФКО, не имеющим банковского счета, в том числе по платежам, совершенным через

мобильные приложения или другие инструменты дистанционного обслуживания.»;

11) во втором предложении абзаца первого пункта 22 слово «банковских» исключить;

12) в пункте 24:

слова «свыше 50%» исключить;

слово «карты» заменить словами «платежной системы»;

слово «Элкарт» заменить словом «ЭЛКАРТ»;

13) абзац первый пункта 25 изложить в следующей редакции:

«Банк может выпускать карты, имеющие различные расчетные схемы (программы): дебетовые, дебетно-кредитные, кредитные, предвыпущенные, предоплаченные, ко-бейджинговые и/или ко-брендинговые, а также виртуальные.»;

14) пункт 29 изложить в следующей редакции:

«29. Эмитент осуществляет выпуск и предоставляет держателю карты в пользование (распространение) карту на основании соответствующего заявления владельца счета и договора банковского счета, заключенного с владельцем счета. Банковская платежная карта является собственностью эмитента, передается держателю карты в пользование в соответствии с условиями договора и блокируется/изымается эмитентом по окончании срока действия карты или закрытия банковского счета клиента.

При выдаче карты банком проводится идентификация и верификация клиента в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.

Передача PIN-кода, виртуальной карты (реквизиты карты, PIN-кода и иной информации) держателю карты устанавливается внутренними нормативными документами эмитента и правилами платежной системы при соблюдении мер безопасности.

Кредитные карты, эмитированные банком для НФКО, являются собственностью эмитента, что должно быть установлено в договоре между банком и НФКО. Процесс передачи карт клиентам для их последующего использования и изъятия по окончании срока действия карты или в случае прекращения обслуживания осуществляется НФКО.»;

15) пункт 30 изложить в следующей редакции:

«30. Перевыпуск банковских платежных карт, за исключением предвыпущенных карт, осуществляется эмитентом на основании заявления владельца банковского счета, а также по инициативе Банка, если банк берет на себя всю ответственность в случае возникновения несанкционированных операций по данной карте или претензий держателя карты. Заявление владельца банковского счета на перевыпуск карты может быть представлено в банк в виде сканированной копии с подписью владельца по факсу, электронной почте или в виде электронного заявления посредством системы дистанционного банковского обслуживания в соответствии с нормативными правовыми актами Национального банка, а также внутренними правилами или процедурами банка и договором с клиентом.»;

16) первое предложение пункта 31 изложить в следующей редакции:

«При заключении договора и открытии банковского счета эмитент обязан идентифицировать держателя карты в соответствии с требованиями к политике «знай своего клиента», установленными Приложением 1 к Инструкции по работе с банковскими счетами, счетами по банковским вкладам (депозитам), утвержденной постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 31 октября 2012 года № 41/12 и законодательством Кыргызской Республики, за исключением пользователей кредитных карт НФКО, идентификацию которых осуществляет НФКО, согласно законодательству по ПФТД/ЛПД.»;

17) пункт 31-1 изложить в следующей редакции:

«31-1. Эмитент при выпуске карт для НФКО должен заключить договор с НФКО по надлежащей проверке клиента НФКО и доверию третьим сторонам в соответствии с Положением «О порядке проведения надлежащей проверки клиента», утвержденным постановлением Правительства Кыргызской Республики от 25 декабря 2018 года № 606, и Положением «О минимальных требованиях к организации внутреннего контроля в микрофинансовых организациях, кредитных союзах и специализированных финансовых учреждениях Кыргызской Республики в целях противодействия финансированию террористической деятельности и легализации

(отмыванию) преступных доходов», утвержденным постановлением Правления Национального банка Кыргызской Республики от 21 августа 2019 года №2019-П-33/43-6-(НФКУ).»;

18) пункт 32 изложить в следующей редакции:

«32. Эмитент и НФКО обязаны до момента подписания заявления о выдаче карты и заключения договора ознакомить держателя карты/пользователя кредитных карт НФКО:

- с условиями договора;
- с правилами по безопасному использованию карты;
- с тарифами на оказываемые услуги;
- со способами получения информации о каждой совершенной транзакции, блокировке карт в целях предотвращения несанкционированного доступа к счету клиента;
- с контактной информацией для связи с банком и НФКО в нерабочее время и выходные (праздничные дни);
- со сроками зачисления денежных средств на кредитные карты НФКО и моментом начисления процентов (со дня поступления денежных средств/со дня снятия денежных средств с карты/со дня перевода денежных средств, направленных на покупку товара или услуг и др.);
- с порядком погашения кредита в случае если погашение кредита будет осуществляться в выходные и праздничные дни в безналичной форме;
- с порядком выдачи денежных средств из кассы банка/НФКО в случае утери карты.

Клиент банка/НФКО письменно или с использованием дистанционного банковского обслуживания подтверждает получение указанной информации. Правила по безопасному использованию карты должны быть включены в договор или прилагаться к нему.»;

19) пункт 33 изложить в следующей редакции:

«33. При выдаче карты следующие обязательные условия по предоставлению услуги по картам отражаются в договоре банковского счета:

1) персональные данные владельца счета (фамилия, имя, отчество, паспортные данные (или другие документы, удостоверяющие личность в соответствии с законодательством Кыргызской Республики) и другие данные владельца счета для проведения идентификации клиента и бенефициарного собственника (выгодоприобретателя) в соответствии с законодательством Кыргызской Республики);

2) персональные данные держателя карты (фамилия, имя, отчество, паспортные данные (или данные другого документа, удостоверяющего личность в соответствии с законодательством Кыргызской Республики) и другие данные держателя карты для проведения идентификации клиента и бенефициарного собственника (выгодоприобретателя) в соответствии с законодательством Кыргызской Республики);

3) права, обязанности и ответственность держателя карты и эмитента по операциям с картой;

4) типы и размер комиссий, подлежащих уплате держателем карты, а также порядок информирования клиентов об изменении тарифов, срока действия карты или других условий пользования картой, новых продуктах и другой информации;

5) о сроках и способах предоставления эмитентом выписок о движении денежных средств и остатке на банковском счете;

6) основные требования по соблюдению безопасности держателем карты (использование PIN-кода, лимиты, действия держателя в случае утери или кражи карты);

7) процедура информирования эмитента о факте утери, хищения или использования карты неуполномоченным лицом;

8) распределение ответственности между сторонами при утере, хищении или использовании карты неуполномоченным лицом, включая несанкционированные операции;

9) условия блокирования и изъятия карты эмитентом;

10) распределение рисков и ответственности между сторонами в случае нарушения процедур безопасности или других условий договора;

11) порядок рассмотрения споров/жалоб;

12) порядок расторжения договора и аннулирование карты.

Эмитент имеет право разрешить проведение платежей держателю карты без использования PIN-кода и проведение бесконтактных платежей в пределах лимитов, устанавливаемых во внутренних правилах и процедурах для держателей карт с учетом критериев оценки степени (уровня) рисков на клиента, согласно программе внутреннего контроля эмитента и правилам платежных систем. При этом ответственность за данные транзакции несет эмитент.

Эмитент должен информировать держателей карт о наличии операций с высоким уровнем риска, по которым, согласно правилам системы, невозможен возврат денежных средств и/или не предусмотрена претензионная работа. Возможность проведения таких операций должна быть заблокирована по умолчанию и предоставляться только по запросу и согласию держателя карты. В целях сегментации карточных продуктов и продвижения допускается выпуск виртуальных карт с подключением по умолчанию операций с высоким уровнем риска при уведомлении и получении согласия держателя карты. Такие карты не могут быть использованы в рамках регулярных выплат (зарплатные проекты, пенсии, пособия, выплаты депозита и т.д.).

В договоре могут быть предусмотрены дополнительные условия.»;

20) в пункте 33-1:

в подпункте 4) слово «ПИН» заменить словом «PIN»;

в подпункте 6) слово «мошеннические» заменить словом «несанкционированные»;

21) третье предложение пункта 34 изложить в следующей редакции:

«Эмитент обязан идентифицировать держателей дополнительных карт в соответствии с требованиями к политике «знай своего клиента», установленными Приложением 1 к Инструкции по работе с банковскими счетами, счетами по банковским вкладам (депозитам) и применяемыми при открытии банковского счета.»;

22) пункт 35-1 изложить в следующей редакции:

«35-1. При выдаче кредитной карты НФКО денежные средства (кредит) выдаются посредством дебетования средств

обслуживающим банком с расчетного (ссудного) счета НФКО, открытого в данном банке, в соответствии с условиями договора по эмиссии и распространению кредитных карт НФКО.

Подтверждением поступления кредита на кредитные карты НФКО без использования зачисления денежных средств на банковский счет пользователя кредитной карты НФКО является открытие НФКО кредитного лимита на сумму одобренного кредита.

Порядок/сроки зачисления кредита, открытия кредитного лимита и погашения осуществляется в соответствии с кредитным договором между НФКО и его клиентом.

Проведение транзакций посредством кредитной карты НФКО через периферийные устройства и мобильные приложения участников платежных систем осуществляется с использованием PIN-кода, паролей или других способов аутентификации.

Пользователь кредитных карт НФКО вправе осуществлять платежи и расчеты, согласно целевому назначению полученного кредита/финансирования.»;

23) первое предложение пункта 37 изложить в следующей редакции:

«Эмитент ведет бухгалтерский учет операций с использованием карты путем зачисления или списания денежных средств по банковскому счету на основании проведенных держателем карты транзакций в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, международными стандартами финансовой отчетности (МСФО) и внутренними правилами/процедурами ведения бухгалтерского учета.»;

24) во втором предложении пункта 39 слова «(не менее, чем один раз в месяц)» исключить;

25) в абзаце первом пункта 40 слово «может» заменить словом «вправе»;

26) пункт 41 изложить в следующей редакции:

«41. Эмитент/НФКО (в случае кредитных карт НФКО) должен внести реквизиты карты в стоп-лист системы при поступлении от держателя карты уведомления и заявления об утере, хищении или о несанкционированном использовании карты. В случае поступления

уведомления от держателя карты об изъятии карты банкоматом эмитент/процессинговый центр временно блокирует карту до момента подачи заявления держателем карты/пользователем кредитной карты НФКО о внесении реквизитов карты в стоп-лист или возврата карты, согласно условиям договора и правилам платежной системы.»;

27) в третьем предложении пункта 42 слова «утраченной или украденной банковской карты» заменить словами «утерянной или украденной карты»;

28) в пункте 43:

в абзаце первом слово «банковской» исключить;

в абзаце втором слово «ПИН» заменить словом «PIN»;

29) пункт 48 признать утратившим силу;

30) пункт 51 изложить в следующей редакции:

«51. Эквайер в целях минимизации рисков несанкционированных операций с использованием карт должен установить на периферийных устройствах ограничение по объему операций на обналичивание денежных средств с учетом критериев оценки степени (уровня) рисков на клиента, а также согласно программе внутреннего контроля эмитента и правилам платежных систем, не противоречащими законодательству Кыргызской Республики. Сумма одной операции, осуществляемой держателем карты через банкомат, не должна превышать 400 (четырёхсот) расчетных показателей в национальной валюте или ее эквиваленте в иностранной валюте.»;

31) в абзаце восьмом пункта 53 слово «ПИН» заменить словом «PIN»;

32) в абзаце первом пункта 54 слово «карт-чек» заменить словом «чек»;

33) дополнить пунктом 63-3 следующего содержания:

«63-3. В случае если международная платежная система для оказания услуг по использованию банковских платежных карт на территории Кыргызской Республики зарегистрирована в офшорной зоне, то она не может пройти регистрацию в Национальном банке.»;

34) пункт 66 после слова «Документы» дополнить словами «и их копии»;

35) дополнить пунктом 67-2 следующего содержания:

«67-2. При аннулировании регистрации международной платежной системы, повторная подача документов на регистрацию возможна не ранее чем через 1 (один) год.»;

36) наименование главы 10 изложить в следующей редакции:

«Глава 10. Общие требования к процессингу и процессинговому центру, порядок проведения окончательных расчетов»;

37) дополнить пунктом 68-1 следующего содержания:

«68-1. Деятельность процессинга включает хранение финансовой информации и рассылку участникам системы расчетов с использованием карт информации по транзакциям, совершенным с использованием карт, а также выполнение иных функций, предусмотренных соответствующими договорами между участниками системы расчетов с использованием карт.»;

38) в пункте 69 слова «дополнительной лицензии» заменить словами «лицензии/разрешения Национального банка»;

39) пункт 71 изложить в следующей редакции:

«71. Функции процессингового центра может выполнять оператор платежной системы, являющийся участником системы и имеющий соответствующую лицензию Национального банка, действующий согласно установленному регламенту и порядку работы, договорам между участниками системы в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.»;

40) второе предложение пункта 72 изложить в следующей редакции:

«Окончательный расчет по платежам с использованием национальных карт участников системы осуществляется Национальным банком в межбанковской Гроссовой системе расчетов в режиме реального времени в соответствии с регламентом и порядком работы системы.»;

41) дополнить пунктом 72-1 следующего содержания:

«72-1. Национальный банк является расчетным агентом по проведению окончательных расчетов между участниками системы расчетов с использованием национальных карт.»;

42) пункт 73 изложить в следующей редакции:

«73. Процессинг транзакций, совершенных с использованием международных карт, осуществляется операторами международных платежных систем в соответствии с регламентом, порядком работы и договорами этих систем, за исключением внутригосударственных платежей.»;

43) в пункте 75 слова «соответствующим документами (карт-чеками)» заменить словами «соответствующими документами (чеками)»;

44) пункт 80 изложить в следующей редакции:

«80. Процессинговые центры могут предоставлять другие виды услуг эмитентам и эквайерам (персонализация карт для клиентов, ведение базы данных по клиентам и ТСП и иные услуги) в соответствии с договорными отношениями и требованиями законодательства Кыргызской Республики.»;

45) в пункте 83 слово «картами» заменить словами «с использованием карт»;

46) дополнить главой 10-1. следующего содержания:

«Глава 10-1. Требования к процессингу и порядку проведения внутригосударственных платежей и окончательных расчетов

83-1. К внутригосударственным платежам относятся платежи, совершенные в национальной валюте на территории Кыргызской Республики с использованием карт различных платежных систем, выпущенных на территории Кыргызской Республики. При этом эмитент, эквайер, ТСП являются резидентами Кыргызской Республики и платежи осуществляются в национальной валюте, независимо от валюты банковского счета держателя карты.

83-2. Сбор, обработку, хранение финансовой информации по платежам (процессинг транзакций), совершенным в национальной валюте с использованием банковских платежных карт, выпущенных на территории Кыргызской Республики, осуществляет процессинговый центр, имеющий соответствующую лицензию/разрешение Национального банка.

83-3. Авторизационные запросы/ответы эмитентов, эквайеров, операторов системы расчетов с использованием карт по внутригосударственным платежам должны проходить через оператора национальной платежной системы и могут передаваться

в соответствующие системы расчетов с использованием банковских платежных карт.

83-4. Клиринг по внутригосударственным платежам проводится оператором национальной платежной системы, и расчет итоговых чистых позиций осуществляется в межбанковской Гроссовой системе расчетов в режиме реального времени в соответствии с регламентом и порядком работы системы. Окончательный расчет по внутригосударственным платежам осуществляется Национальным банком.

83-5. Порядок проведения внутригосударственных платежей, взаимодействие участников и систем расчетов с использованием банковских платежных карт, оператора национальной платежной системы, Национального банка, права и ответственность сторон устанавливаются в соответствующем договоре/договорах.»;

47) пункт 93 изложить в следующей редакции:

«93. Эмитент должен предоставлять в Национальный банк сведения о выпущенных и обслуживаемых им видах и типах карт, включая остаток денежных средств на счетах по ним не позднее 10 числа месяца, следующего за отчетным кварталом, в порядке и форме, согласно Приложению 7 к настоящему Положению, а также другие отчеты в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.»;

48) пункт 94 изложить в следующей редакции:

«94. Эквайер должен предоставлять в Национальный банк сведения о периферийных устройствах не позднее 10 числа месяца, следующего за отчетным месяцем, в порядке и форме, согласно Приложению 3 к настоящему Положению; информировать о наличии у периферийных устройств функций для лиц с ограниченной возможностью не позднее 10 числа месяца, следующего за отчетным кварталом, в порядке и форме, согласно Приложению 6 к настоящему Положению, а также другие отчеты в соответствии с законодательством Кыргызской Республики.»;

49) в пункте 95 слово «картами» заменить словами «с использованием карт»;

50) во втором предложении пункта 97 слово «могут» заменить словами «вправе»;

51) по всему тексту Приложения 2 слова «эквайринга по банковским платежным картам» заменить словами «эквайринга банковских платежных карт»;

52) Положение дополнить приложениями 6 и 7 следующего содержания:

«Приложение 6
к Положению «О банковских
платежных картах
в Кыргызской Республике»

ОТЧЕТ
о количестве периферийных устройств с функциями для лиц
с ограниченными возможностями здоровья

№	Наименование области	Количество установленных периферийных устройств с функциями для лиц с ограниченными возможностями здоровья											
		Всего устройств банкоматов		Из всего устройств банкоматов:					Всего устройств POS-терминалов		Всего устройств платежных терминалов		
		наличие слепой печати (выпуск на цифре 5)	аудиовыход (совождение операций)	из них работающих аудиовыход (совождение операций)	нет аудиовыхода	есть преграды (лестница, подъем/спуск) и есть пандус	есть преграды (лестница, подъем/спуск) но нет пандуса	нет преграды (лестница, подъем/спуск) и есть пандус	есть преграды (лестница, подъем/спуск) и есть пандус	нет аудиовыхода	есть преграды (лестница, подъем/спуск) и есть пандус	есть преграды (лестница, подъем/спуск) но нет пандуса	нет преград (лестница, подъем/спуск), нет необходимости в установке пандуса
1	г.Бишкек												
2	Чуйская												
3	Иссык-Кульская												
4	Нарынская												
5	Таласская												
6	Джалал-Абдская												
7	Ошская												
8	Баткенская												
Итого:													

К отчету должно прилагаться сопроводительное письмо с приложением.

Приложение 7
к Положению «О банковских
платежных картах
в Кыргызской Республике»

ОТЧЕТ

по количеству карт в обращении и остатка денежных средств на счетах по ним

Наименование платежной системы	Количество карт держателей	Тип карты				Статус карты			Остаток денежных средств на счетах по картам на конец отчетного периода					
		магнитная	чиповая	чиповая NFC	виртуальная	активная	неактивная	заблокированный	com	доллар США	euro	рубль	тенге	и ...
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Указываются наименование платежной системы	Указываются количество карт держателей, обслуживаемые в рамках платежной системы	Указываются количество магнитных карт в обращении	Указываются количество чиповых карт в обращении	Указываются количество бесконтактных карт в обращении	Указываются количество виртуальных карт обращения	Указываются количество активных (в течение 1 года) карт на конец отчетного периода	Указываются количество неактивных (более 1 года) карт на конец отчетного периода	Указываются количество заблокированных карт на конец отчетного периода	Указывается в числовом формате в номинале валют в тыс. ед.					

К отчету должно прилагаться сопроводительное письмо с приложением.

».

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫ

ПРАВЛЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

720001, г. Бишкек, пр. Чуй, 168
от 29 декабря 2021 года
№ 2021-П-35/75-7-(БС)

Об утверждении Основных направлений развития банковской системы на 2022-2025 годы

В соответствии со статьей 68 Закона Кыргызской Республики «О Национальном банке Кыргызской Республики, банках и банковской деятельности» Правление Национального банка Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить Основные направления развития банковской системы Кыргызской Республики на 2022-2025 годы (прилагаются).

2. Юридическому управлению:

– опубликовать настоящее постановление на официальном интернет-сайте Национального банка Кыргызской Республики после утверждения;

– после официального опубликования направить настоящее постановление в Министерство юстиции Кыргызской Республики для внесения в Государственный реестр нормативных правовых актов Кыргызской Республики.

3. Настоящее постановление вступает в силу с 1 января 2022 года.

4. Отделу анализа системных рисков довести настоящее постановление до сведения структурных подразделений Национального банка Кыргызской Республики, областных управлений, представительства Национального банка в Баткенской области и коммерческих банков Кыргызской Республики.

5. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на члена Правления Национального банка Кыргызской Республики, курирующего отдел анализа системных рисков.

Председатель

Б. Боконтаев

Приложение
к Постановлению Правления
Национального банка
Кыргызской Республики
от «29» декабря 2021 года
№ 2021-П-35/75-7-(БС)

Основные направления развития банковской системы Кыргызской Республики на 2022-2025 годы

ГЛАВА 1.

Общие положения

Настоящий документ определяет основные направления развития банковской системы Кыргызской Республики на 2022-2025 годы (далее – ОНРБС на 2022-2025 годы) и кратко отражает оценку выполнения предыдущей программы, основные достижения и риски для банковской системы.

В ОНРБС на 2022-2025 годы определены шесть основных направлений развития банковской системы на среднесрочную перспективу. Реализация данных направлений будет способствовать достижению целей долгосрочной стратегии развития страны, в частности по вопросам повышения устойчивости банковского сектора, поддержания эффективности и безопасности банковской системы, создания условий для увеличения доступа к банковским услугам, а также дальнейшего роста уровня финансового посредничества.

Развитие банковского сектора страны является одним из приоритетных направлений деятельности Национального банка Кыргызской Республики (далее – Национальный банк). Для потребителей банковских услуг важным является удовлетворенность качеством, объемом, стоимостью, доступностью и перечнем услуг, оказываемых в банковской сфере.

Национальный банк исходит из необходимости расширения спектра банковских услуг, повышения привлекательности и доступности банковских услуг для населения и намерен способствовать достижению планируемых показателей, что, в свою очередь, послужит катализатором роста экономики Кыргызской

Республики и повышения экономического благосостояния граждан страны.

Успешная реализация ОНРБС на 2022-2025 годы зависит от эффективной, последовательной и скоординированной работы всех участников рынка, включая Национальный банк, ОЮЛ «Союз банков Кыргызстана» и коммерческие банки.

Деятельность Национального банка как органа, ответственного за развитие и стабильность финансово-кредитной системы страны, будет направлена на стимулирование развития сектора путем внедрения лучших международных практик.

Реализация ОНРБС на 2022-2025 годы будет осуществляться Национальным банком совместно с заинтересованными сторонами в соответствии с планом мероприятий по их реализации, с указанием конкретных мер и сроков выполнения, согласно Приложению 1 к ОНРБС на 2022-2025 годы.

ГЛАВА 2

Оценка исполнения ОНРБС

В 2018-2021 годах продолжился рост основных показателей деятельности банковской системы: активов, кредитного портфеля, депозитов и капитала.

В рассматриваемом периоде реализовывались мероприятия, направленные на устойчивое развитие и повышение роли банковского сектора в экономике Кыргызской Республики. Национальный банк уделял особое внимание сохранению стабильности в банковской и финансовой системах страны и расширению доступности банковских, платежных и микрофинансовых услуг.

В результате мер, предпринимаемых Национальным банком уровень долларизации в банковском секторе снизился и достиг исторического минимума, составив 29,0 процента по кредитному портфелю по состоянию на 01.11.2021 года. Уровень долларизации депозитов в банковской системе также снизился и составил 43,7 процента на 01.11.2021 года.

В целях повышения эффективности банковского надзора Национальный банк в 2018-2021 годах проводил активную работу по совершенствованию инструментов и механизмов проведения риск-ориентированного надзора. Основной фокус был направлен на оценку и предупреждение рисков в деятельности банков посредством усиленного дистанционного мониторинга и проведения проверок на местах, включая раннее предупреждение рисков в коммерческих банках.

Снижение процентных ставок по кредитам.

Приоритетным направлением развития банковского сектора была выбрана стратегия, направленная на снижение процентных ставок по кредитам.

Изменение процентных ставок по кредитам с 15,95 процентов в начале 2018 года до уровня 14,31 процента по состоянию на 01.11.2021 года вместе с другими факторами повысило доступность заемных средств для населения и организаций, что отразилось в росте объема финансирования со стороны банков.

Снижение процентных ставок по кредитам обусловлено многими факторами, основными из которых являются:

- капитализация банков;
- денежно-кредитные механизмы Национального банка;
- реализация государственных программ;
- проведение работы в области повышения финансовой грамотности и сохранения доверия населения к банковской системе, а как результат, рост депозитной базы;
- оптимизация расходов банков в связи с внедрением новых банковских услуг, онлайн-банкинг, мобильный банкинг и т.д.

Увеличение уровня финансового посредничества.

По итогам анализа достижения прогнозных значений программы ОНРБС и фактических данных по состоянию на 01.12.2021 года наблюдается отставание от ранее заложенных прогнозных значений по показателю активы банковского сектора к ВВП, а также его компонентов (кредиты банковского сектора к ВВП и депозиты банковского сектора к ВВП):

- активы банковского сектора к ВВП. Фактическое значение показателя составляет 48,8 процента при прогнозе на 31.12.2021 г. – 55,0 процента;
- депозиты банковского сектора к ВВП. Фактическое значение показателя составило 32,3 процента при прогнозе на 31.12.2021 г – 35,0 процента;
- кредиты банковского сектора к ВВП. Фактическое значение показателя составило 25,4 процента при прогнозе на 31.12.2021 г – 30,3 процента.

Причинами отклонения вышеуказанных показателей от прогнозных значений являются такие явления в экономике, как снижение денежных переводов мигрантов, политическая нестабильность, внешнеэкономические факторы, ситуация в странах партнерах и т.д.

Дополнительным фактором отставания фактических показателей от целевых показателей является влияние распространения коронавирусной инфекции на банковскую систему (приостановление выдачи кредитов в связи с карантинными мерами,

замедлением темпов роста кредитов, а также повышение доли классифицированных кредитов).

Увеличение доли финансирования по ИПФ

Несмотря на мероприятия, направленные на увеличение доли финансирования по исламским принципам до 5 процентов от кредитного портфеля ФКО, достигнуть показатель доля финансирования ИПФ от кредитного портфеля банковской системы на уровне не менее 5,0% не удалось. В основном это было связано с такими последствиями COVID-19, как необходимость укрепление внутренних экономик потенциальных инвесторов, а также замедлением процедур открытия исламских окон местными коммерческими банками. При этом следует отметить, что в начале октября 2021 года один коммерческий банк получил лицензию на право проведения операций по исламским принципам финансирования (далее – ИПФ) через исламское окно. На конец 2021 года количество банков, предлагающих услуги по ИПФ, – 3, НФКО – 7.

Повышение и укрепление устойчивости банковской системы

Сохранение на высоком уровне значений коэффициентов достаточности (адекватности) капитала, а также текущей ликвидности банковской системы вкупе оказали положительное влияние на укрепление устойчивости банковской системы.

Создание условий для повышения качества и расширения доступа к банковским услугам

Поступательный рост уровня финансового посредничества и снижение процентных ставок по кредитам, а также проведение мероприятий по развитию кредитного рынка, восстановлению доверия к банковской системе и мобилизации внутренних ресурсов свидетельствуют об исполнении цели по созданию условий для повышения качества и расширения доступа к банковским услугам.

ГЛАВА 3

Текущее состояние банковского сектора страны

§ 3.1. Макроэкономическая среда-ключевые параметры и риски

Эффективное и безопасное функционирование банковской и платежных систем, устойчивое развитие финансового сектора остаются важными факторами, способствующими достижению главной цели деятельности Национального банка, – поддержанию стабильности цен. Именно обеспечение благоприятной инфляционной среды является ключевым элементом повышения благосостояния населения и укрепления доверия бизнеса к финансовой системе Кыргызской Республики.

Распространение пандемии COVID-19 и принятые большинством стран ограничительные меры, а также волатильность мировых цен на товарных и сырьевых рынках внесли свои коррективы в проводимую Национальным банком денежно-кредитную политику в 2020-2021 гг. Меры монетарной политики были нацелены на ограничение инфляционных процессов в стране на фоне ухудшения внешней и внутренней среды из-за пандемии коронавирусной инфекции.

При этом денежно-кредитные инструменты были направлены на стимулирование экономической активности. Национальный банк проводил операции по обеспечению экономики ресурсами через коммерческие банки.

Вместе с тем были предприняты меры макропруденциальной политики для сглаживания негативного влияния сложившихся факторов на финансовую систему.

В среднесрочной перспективе Национальный банк продолжит проведение денежно-кредитной политики, нацеленной на поддержание ценовой стабильности. Для реализации поставленной цели Национальный банк будет использовать все имеющиеся в его распоряжении инструменты монетарной политики.

Банковский сектор Кыргызской Республики сохранил свою стабильность и определенный запас прочности, функционируя в неблагоприятных макроэкономических условиях, сложившихся

в 2020-2021 гг. из-за распространения коронавирусной инфекции COVID-19 и начавшегося мирового кризиса, связанного с нарушением производственно-сбытовых цепочек, падением спроса в результате введения карантинных ограничений, ростом волатильности на финансовых и сырьевых рынках, обменных курсов национальных валют развивающихся стран и инфляции.

Результаты проводимого макропруденциального анализа и обратных стресс-тестов коммерческих банков указывают на достаточный уровень устойчивости банковского сектора, наличие запаса финансовой прочности и способность выдерживать определенные макроэкономические шоки. При этом определенные банки стали более уязвимыми к комбинированным макроэкономическим шокам. Присутствующие системные риски банковского сектора оцениваются как «умеренные».

Банковский сектор имеет высокий уровень адекватности капитала, что свидетельствует о наличии потенциала для дальнейшего повышения уровня финансового посредничества, эффективности функционирования и обеспечения устойчивости банковского сектора в будущем.

§ 3.2. Общая информация о текущей ситуации в банковской системе

В период с 2018 года по 01.11.2021 года банковская система страны продолжила развитие и показала рост по всем основным показателям, несмотря на влияние событий как внешнего, так и внутривалютного характера.

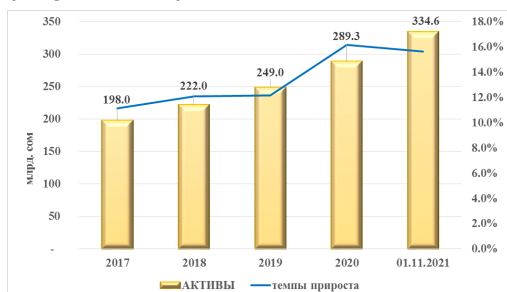
В 2018-2021 гг. основные показатели деятельности финансово-кредитных организаций продемонстрировали поступательное развитие, сохраняя устойчивость и потенциал для дальнейшего расширения предложения финансовых услуг.

Для сохранения финансовой стабильности Национальным банком были приняты оперативные решения, направленные на смягчение негативных последствий в период распространения коронавирусной инфекции COVID-19, что положительным образом отразилось на устойчивости финансово-кредитного сектора.

Национальный банк в 2018-2021 гг. продолжил работу по совершенствованию инструментов и механизмов проведения риск-ориентированного надзора.

По состоянию на 01.11.2021 года на территории Кыргызской Республики действовало 23 коммерческих банка и 310 филиалов коммерческих банков.

График 1.1. Динамика активов банковского сектора (млрд сомов)

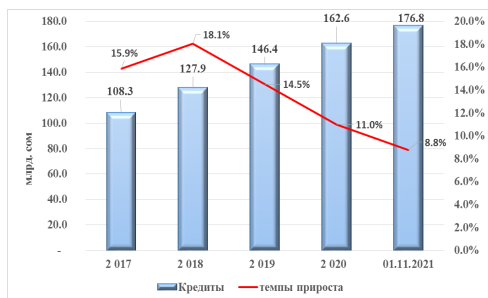
Активы банковской системы по состоянию на 01.11.2021 года составили 334,6 млрд сомов и увеличились в сравнении с началом 2018 года на 69,0 процента или на 136,6 млрд сомов.

Темпы прироста активов за 10 месяцев 2021 года составляет 15,7 процента.

По итогам анализа динамики активов отмечается сохранение положительной ежегодной тенденции роста в пределах от 12,0 до 16,0 процента.

По итогам 10 месяцев 2021 года наибольшая доля в структуре активов приходится на кредитный портфель (52,8 процента), при этом по итогам 2018 года значение данного показателя было на уровне 54,7 процента.

График 1.2. Динамика кредитного портфеля банковского сектора (млрд сомов)

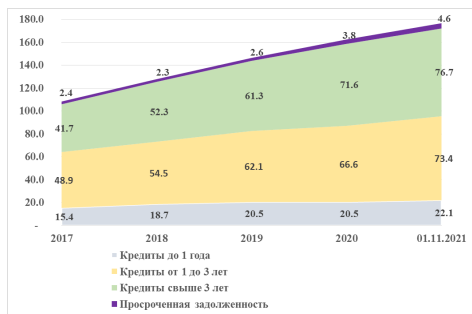
Кредитный портфель банковской системы по состоянию на 01.11.2021 года составил 176,8 млрд сомов и увеличились в сравнении с началом 2018 года на 63,2 процента или на 68,5 млрд сомов.

По итогам 10 месяцев 2021 темп прироста

кредитного портфеля составляет 8,8 процента.

С 2020 года отмечается относительное снижение темпов прироста кредитного портфеля, что связано с влиянием последствий COVID 19 на банковский сектор.

График 1.3. Структура кредитного портфеля по срочности (млрд сомов)

В структуре кредитного портфеля наибольший объем приходится на кредиты, выданные на срок свыше 3 лет, – 76,3 млрд сомов или 43,4 процента от общего объема кредитов, далее идут кредиты от 1 до 3 лет, составив 73,4 млрд сомов или 41,5 процента от общего объема кредитов

В сравнении с началом 2018 года общий объем кредитов со сроком свыше 3 лет увеличились в 83,7 процентов, а доля увеличилась с 41,7 до 76,7 процента, что говорит об относительном удлинении ресурсов у коммерческих банков.

График 1.4. Динамика обязательств банковского сектора (млрд сомов)

Обязательства банковской системы по состоянию на 01.11.2021 года составили 282,7 млрд сомов и увеличились в сравнении с началом 2018 года на 70,5 процента или на 116,9 млрд сомов.

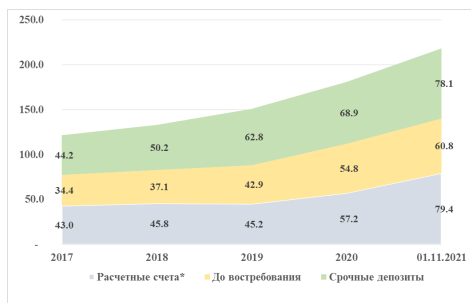
Темпы прироста обязательств за 10 месяцев 2021 года составляют 16,1 процента.

По итогам анализа динамики обязательств отмечается сохранение положительной ежегодной тенденции роста в пределах от 10,0 до 17,0 процента.

По итогам 10 месяцев 2021 года в структуре обязательств наибольшую долю занимают депозиты физических лиц 38,2 процента и депозиты юридических лиц – 34,3 процента.

В начале 2018 года доля депозитов физических лиц и депозитов юридических лиц составляла 38,5 и 31,3 процента соответственно.

График 1.5. Структура депозитов банковского сектора по срочности (млрд сомов)

По итогам 10 месяцев 2021 года в структуре депозитной базы наибольшую долю занимают средства на расчетных счетах 36,4 процента или 79,4 млрд сомов и срочные депозиты с долей 35,8 процента или 78,1 млрд сомов.

Депозиты до востребования составляют 60,8 млрд сомов или же их доля в структуре депозитной базы составляет 27,9 процента.

На текущую дату 34,7 процента срочных депозитов размещены на срок от 6-12 месяцев (33,1 процента на начало 2018 года), 31,5 процента – на срок от 1 до 3 лет (29,6 процента на начало 2018 года).

Показатель чистого суммарного капитала банковского сектора, применяемый для расчета установленных Национальным банком экономических нормативов, составил 52,8 млрд сомов и увеличился с начала года на 9,4 процента (на начало 2021 года – 46,9 млрд сомов).

Коэффициент достаточности (адекватности) суммарного капитала составил 22,8 процента (на 1 января 2018 года – 24,2 процента) при нормативе 12,0 процента.

Коэффициент ликвидности по банковской системе составил 66,1 процента (на 1 января 2018 года – 65,1 процента) при нормативе 45,0 процента.

Доходность активов банковского сектора (ROA) составила 1,4 процента (на конец 2017 года – 1,2 процента), а доходность на вложенный капитал (ROE) – 9,2 процента (на конец 2017 года – 7,6 процента).

Общий уровень финансового посредничества на 01.11.2021 г.:

– активы/ВВП составили 48,8 процента (на конец 2017 года – 37,3 процента);

- кредиты/ВВП составили 25,4 процента (на конец 2017 года – 20,4 процента);
- депозиты/ВВП составили 32,3 процента (на конец 2017 года – 22,9 процента).

Таблица 1. Основные индикаторы банковского сектора (в процентах)

Наименование показателя	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	31.10.2021
Адекватность капитала					
Чистый суммарный капитал/Активы взвешенные по степени риска	24,2	23,7	24,0	24,9	22,8
Чистый капитал 1-го уровня/Активы взвешенные по степени риска	20,2	19,5	20,1	21,6	20,1
Лeverаж	17,0	16,5	17,5	16,2	15,8
Уровень ликвидности					
Коэффициент ликвидности	65,1	66,9	64,0	64,9	66,1
Качество активов					
Классифицированные кредиты (млн.сом)	8 226	9 589	11 654	17 041	20 847
Классифицированные кредиты/ Всего кредиты	7,6	7,5	8,0	10,5	11,8
Доходность					
Активдерге Возвратность на активы (ROA)	1,2	1,4	1,2	0,9	1,4
Возвратность на капитал (ROE)	7,6	9,5	7,7	5,5	9,2
Чистая процентная маржа	7,8	7,9	8,1	7,0	6,8
Спрэд	7,2	7,2	7,4	6,3	6,3
Доходы от услуг и комиссионные/ совокупные доходы	10,9	11,4	12,2	10,2	13,1
Долларизация					
Доля депозитов в иностранной валюте от депозитной базы*-	48,7	44,5	39,1	43,4	43,7
Доля кредитов в иностранной валюте от кредитного портфеля	38,0	38,0	35,2	33,0	29,0

ГЛАВА 4

Развитие банковской системы на 2022-2025 годы: цели и основные направления

§ 4.1.1. Цели развития банковской системы

Целью развития банковской системы является формирование устойчивой и надежной системы, способной проводить эффективную мобилизацию внутренних финансовых ресурсов страны и предоставлять банковские услуги, соответствующие потребностям их потребителей (население, хозяйствующие субъекты, органы государственного управления Кыргызской Республики).

Основные направления развития банковской системы Кыргызской Республики на среднесрочный период:

- повышение и укрепление устойчивости банковской системы;
- создание условий для поступательного роста банковского сектора;
- создание условий для повышения качества и доступности банковских услуг;
- поддержание эффективности, безопасности и надежности банковской деятельности и эффективности функционирования банковского сектора;
- создание условий для дальнейшего роста уровня финансового посредничества;
- повышение роли банковского сектора в экономике Кыргызской Республики;
- развитие цифровой трансформации банковских услуг;
- укрепление прав кредиторов и повышение уровня информированности потребителей банковских услуг.

В целях улучшения уровня доступности населения к финансовым услугам посредством перехода на цифровую основу предоставления услуг, Национальный банк продолжит работу по созданию нормативной правовой базы для внедрения и развития инноваций в сфере финансовых технологий, с учетом оценки сопутствующих рисков.

В частности, будут реализованы проекты по развитию цифровой трансформации банковских услуг, в части определения безопасных методов взаимодействия клиентов с финансово-кредитными организациями в цифровой среде.

§ 4.1.2. Основные направления развития банковской системы Кыргызской Республики

Цель 1. Создание предпосылок для увеличения уровня финансового посредничества, в том числе посредством внедрения инноваций в банковском деле

Учитывая современные и перспективные макроэкономические условия, необходимо уделять особое внимание развитию традиционных банковских услуг. Работая в этом направлении, разумно перенимать опыт как стран ЕАЭС, так и других зарубежных развитых и развивающихся стран с применением международных стандартов, при этом не забывая, что Кыргызстан также может быть и новатором в области банковских продуктов, которые так или иначе могут оказать положительное влияние как на банковский сектор, так и на экономику страны в целом.

В нынешних условиях, когда большая часть населения уже знакома как с самим понятием банка, так и с основными его услугами (депозиты и кредиты), необходима дифференциация и повышение качества этих предоставляемых услуг.

Цифровизация банковских услуг позволит оптимизировать процессы и облегчит доступ населения к банковским услугам, в том числе в регионах страны, где банковское проникновение на недостаточном уровне, и предоставит возможность достижению увеличения онлайн-операций, а также упрощению доступа к услугам банка и развитию каналов дистанционных продаж.

Наряду с развитием цифровизации банковских услуг, коммерческим банкам необходимо модернизировать свои автоматизированные банковские системы в соответствии с требованиями международных стандартов.

Повышение уровня финансового посредничества предполагает увеличение доли активов банковской системы к ВВП, что приведет к развитию экономики страны. По банковскому сектору ожидаемый

показатель «активы к ВВП» к 2025 году должен достичь 54 процентов. Данное значения были спрогнозированы на основе анализа динамики роста активов к ВВП, а также с учетом внешнеполитических изменений и принятого курса экономического развития страны.

Внедрение инновационных банковских операций и услуг/технологий

Национальный банк в условиях необходимости адаптации новых услуг и технологий, а также расширения числа лиц, предоставляющих финансовые услуги для населения, продолжит работу по приему заявок от поставщиков финансовых услуг, которые ранее не были представлены в банковской и платежной системах Кыргызской Республики. Апробация инновационных банковских операций и услуг/технологий в условиях создания специальной регулятивной песочницы даст возможность заявителям протестировать их, выявить положительные и отрицательные стороны для себя, проанализировать расходы и внедрить их с готовыми бизнес-кейсами. В свою очередь Национальный банк может оценить риски, проанализировать необходимость в изменении регулирования данных операций/услуг.

Цель 2. Снижение процентных ставок по кредитам

При необходимости Национальный банк рассмотрит возможность проведения кредитных аукционов с целью предоставления коммерческим банкам кредитных ресурсов в национальной валюте для поддержания ликвидности и кредитования отдельных отраслей экономики с учетом потребностей банковской системы. Данная мера будет способствовать расширению кредитования реального сектора экономики по процентным ставкам ниже рыночных для конечных заемщиков, что в целом приведет к корректировке процентных ставок на рынке кредитных ресурсов и тем самым улучшит инвестиционные условия в финансово-кредитной системе.

Средства, предоставленные в рамках кредитных аукционов на кредитование экономики, имеют строго целевое назначение и могут быть размещены среди заемщиков коммерческих банков по следующим направлениям: промышленность, сельское хозяйство, строительство, туристическая сфера, транспорт, связь и сфера услуг.

Дополнительным решением данного вопроса является внедрение принципов устойчивого финансирования или предоставление «зеленых» кредитов потребителям банковских услуг, которые предусматривают возможность привязки процентной ставки к динамике показателей устойчивого развития.

Еще одним фактором снижения процентных ставок по кредитам является использование цифровых технологий при предоставлении банковских услуг. Возможность кредитования посредством применения цифровых технологий значительно ускоряет процесс, сокращает издержки кредиторов и заемщиков, а это, в свою очередь, позволяет банкам снижать ставки по кредитам, выдаваемым в дистанционном формате.

Важным источником в целях снижения процентных ставок по кредитам также являются ресурсы по капитальной базе банков. При необходимости Национальный банк рассмотрит возможность поэтапного увеличения капитала коммерческих банков, с целью обеспечения безопасности и надежности, а также поддержания финансовой устойчивости банковской системы и капитальной базы, необходимой для покрытия банковских рисков.

В целом, улучшение инвестиционного климата отразится и на стоимости привлекаемых ресурсов банковским сектором, а также повысит привлекательность самих коммерческих банков как объектов инвестиционных вложений.

Успешная реализация данных мер позволит создать условия для расширения доступа банковских услуг путем снижения их стоимости, повысит экономический потенциал страны через увеличение уровня финансового посредничества.

Необходимо понимать, что значение процентных ставок по кредитам напрямую зависит от проведения мероприятий по повышению доверия населения к банковской системе.

Национальный банк продолжит мероприятия по повышению финансовой грамотности населения для воспитания финансово-грамотного гражданского общества. Финансовая грамотность поможет увеличить эффективность использования финансовых инструментов, повысить осведомленность населения о преимуществах и рисках финансовых продуктов.

Кроме того, финансовая грамотность будет способствовать росту депозитов в банковской системе, улучшению качества кредитного портфеля и расширению возможностей для инвестиций, что, в свою очередь, окажет положительное влияние на формирование процентных ставок по кредитам.

Для повышения доверия общественности и участников рынка Национальный банк продолжит политику информационной открытости и транспарентности своей деятельности, посредством совершенствования инструментов коммуникационной политики, что способствует формированию у общественности адекватного понимания политики и действий Национального банка в области денежно-кредитной сферы, банковского надзора и регулирования, финансовой стабильности, платежной системы, а также обсуждению актуальных вопросов и поиску их решений.

Цель 3. Создание условий для повышения качества и расширения доступа к банковским услугам

Участие в реализации стратегии повышения финансовой доступности в Кыргызской Республике

Доступность финансовых услуг (инклюзивность) в Кыргызской Республике остается ограниченной, особенно среди малообеспеченных слоев населения в сельской местности, отдаленных и малонаселенных районах, где затруднена возможность получать обслуживание на постоянной основе.

В целях расширения доступности финансовых услуг, а также в рамках реализации проекта «Расширение финансовой доступности в Центральной Азии» Национальным банком совместно с Международной финансовой корпорацией (группа Всемирного банка) в 2020 году и заинтересованными государственными органами разработан проект Стратегии по финансовой доступности (далее – проект Стратегии).

Проект Стратегии представляет собой документ, устанавливающий национальные задачи расширения доступа к финансовым услугам и включающий набор скоординированных и последовательных действий совместно с государственными органами и бизнес-ассоциациями.

Опираясь на опыт мировой практики и учитывая состояние финансовой доступности в Кыргызской Республике, проект Стратегии предполагает следующие приоритетные направления:

- цифровые финансовые услуги;
- диверсификацию финансовых продуктов;
- защиту прав потребителей;
- финансовую грамотность населения.

Меры по расширению финансовой доступности, предусмотренные проектом Стратегии, окажут положительное влияние на экономику страны и будут способствовать инклюзивному росту и развитию конкурентоспособной экономики.

Расширение доступности банковских продуктов и услуг в регионах Кыргызской Республики

Предоставление доступа к банковским услугам в регионах страны остается актуальной и важной задачей Национального банка. В этой связи Национальный банк продолжит работу по расширению доступности банковских продуктов и услуг в регионах Кыргызской Республики.

Для реализации этой задачи Национальный банк будет принимать участие в мероприятиях, направленных на повышение доступности банковских и платежных услуг для населения и хозяйствующих субъектов, посредством развития дистанционных услуг, содействия широкому внедрению инновационных платежных технологий, в том числе предполагающих применение банковских карт и бесконтактных, предоплаченных карт, мобильного банкинга, интернет банкинга, электронных денег, с использованием QR-кодов, а также технологических и иных решений, расширяющих географию оказания банковских и платежных услуг посредством платежных инструментов снижающих их стоимость для населения и хозяйствующих субъектов.

Внедрение принципов устойчивого финансирования («зелёное» финансирование)

Кыргызская Республика проводит активную политику по продвижению приоритетов зеленой экономики посредством реализации задач, заложенных в Программу развития зеленой

экономики в Кыргызской Республике на 2019-2023 годы, которая была утверждена постановлением Правительства Кыргызской Республики от 14 ноября 2019 года № 605 (далее – Программа).

Национальный банк выражает приверженность к устойчивому развитию через продвижение приоритетов зеленой экономики и, как регулятор финансового сектора, в рамках реализации задач, определенных Программой, намерен принимать меры, направленные на обеспечение наращивания потенциала в данной сфере внутри страны посредством реализации программ исследований и обучения в области устойчивого финансирования, включая изучение последствий изменения климата и перехода к низкоуглеродной экономике для финансового сектора. Такие программы будут в том числе включать

- (i) разработку методологии выявления воздействия и оценки связанных с изменениями климата рисков в финансовой системе;
- (ii) оценку экономического и экологического воздействия внедрения продуктов устойчивого финансирования; и
- (iii) обучение персонала и риск-менеджеров финансовых учреждений рискам, связанным с изменениями климата.

Расширение гарантийной поддержки при финансировании субъектов предпринимательства

В Кыргызской Республике финансово-кредитные организации рассматривают кредитование субъектов малого и среднего предпринимательства (далее – МСП) как сопряженное с более высокими рисками и предъявляют соответствующие требования в отношении их залогового обеспечения.

Гарантийные фонды призваны обеспечить доступ МСП к кредитным ресурсам финансово-кредитных учреждений путем предоставления гарантий в качестве ликвидного обеспечения по кредиту.

Необходимо усилить роль гарантийных фондов в кредитовании субъектов предпринимательства, в частности сектора МСП. В связи с этим Национальный банк будет содействовать внедрению новых гарантийных инструментов и использованию гарантий при

финансировании по исламским принципам в целях расширения доступности финансирования для субъектов предпринимательства.

В целях реализации вышеуказанной политики по расширению доступности финансирования для субъектов предпринимательства Национальным банком будет уделено внимание совершенствованию законодательства о гарантийных фондах и своих нормативных правовых актов.

В результате проводимая политика должна способствовать росту объемов выдачи гарантий и, соответственно, увеличению доли кредитов с гарантийным обеспечением в кредитном портфеле банковской системы.

Цель 4. Содействие расширению исламских принципов финансирования

Национальный банк продолжит развитие ИПФ в качестве перспективного направления предоставления банковских услуг населению. Для этого Национальным банком будет оказано содействие в открытии исламских окон в действующих финансово-кредитных организациях и полноценных исламских финансово-кредитных организациях на территории страны через создание равной правовой среды, что также должно охватить разработку инструментов денежно-кредитной политики и управления ликвидностью.

Кроме того, в связи с развитием в мире исламских банковских продуктов и правил их предоставления будет продолжено внедрение элементов лучших международных стандартов и практик осуществления исламских банковских операций с учетом законодательства и сложившихся обычаев делового оборота в Кыргызской Республике.

Учитывая то, что инфраструктура исламского финансирования должна также охватывать исламский рынок страхования и исламский рынок ценных бумаг, Национальный банк продолжит взаимодействие с государственными органами по развитию этих направлений.

В свете осуществляемой политики по повышению финансовой грамотности населения и продвижению ИПФ в Кыргызской Республике Национальным банком будет уделено внимание проведению мероприятий, направленных на повышение осведомленности населения об ИПФ. В долгосрочной перспективе повышение

знаний и вовлеченности населения в рынок исламских финансовых продуктов позволит населению лучше ориентироваться в сфере экономики и воспользоваться альтернативными финансовыми услугами, что предоставит возможность делать независимый выбор в использовании банковских услуг.

В целом результатом проводимых мероприятий, как ожидается, станет рост числа финансово-кредитных организаций, предлагающих услуги по ИПФ, и достижение доли финансирования по исламским принципам до 5 процентов кредитного портфеля финансовой системы.

Цель 5. Повышение и укрепление устойчивости банковской системы. Проведение комплексных мероприятий для внедрения элементов Базеля II и III и дальнейшее совершенствование принципов, основанных на риск-ориентированном подходе.

Совершенствование нормативной правовой базы по банковскому надзору и регулированию проводится Национальным банком в целях приведения нормативно-правовых актов в соответствие с международными стандартами Базельского комитета по банковскому надзору, в частности Базель II и III, а также законодательством страны, в целях обеспечения безопасности и надежности банковской системы, поддержания капитальной базы банков и снижения банковских рисков.

Укрепление капитальной базы коммерческих банков

За 2018-2021 г. коммерческими банками все нормативы достаточности (адекватности) капитала соблюдались с большим запасом. К примеру, коэффициент достаточности (адекватности) суммарного капитала (К 2.1.) соблюдался банками за 2018 год в пределах 14,2-50,3 процента (не принимая в расчет банки, находящиеся в специальных режимах, и филиалы иностранных банков), в 2019 году – 13,7-50,4 процента и в 2020 году – 16,2-57 процентов при требуемом значении 12 процентов.

В целом уровень адекватности капитала банковского сектора, сформировавшийся по итогам последних лет, позволил дополнительно увеличить объем рискованных активов в два раза при соблюдении установленного нормативного уровня адекватности капитала. Объем чистых рискованных активов за аналогичный период

вырос на 22,6 процента, из которых больший прирост чистых рискованных активов пришелся на 2019 год и составил 17,99 процента.

Несмотря на то, что коэффициенты достаточности (адекватности) капитала банков превышают минимально установленные требования регулятора, крайне важным является тот факт, что подверженность банка рискам должна подкрепляться капитальной базой высокого качества.

Кроме того, наличие достаточного запаса капитала является необходимым при возникающих ситуациях, связанных с пандемией COVID-19, и экономическими кризисами, оказывающих влияние на финансовую систему и экономику Кыргызской Республики, и последствия от которых в будущем могут приобрести хронический характер, если не принимать соответствующие меры.

Таким образом, банки должны располагать капиталом для возможности поглощения убытков, превышающим минимальные стандарты.

С целью поддержания капитальной базы банков на должном уровне Национальным банком в 2021 году были установлены новые значения коэффициентов достаточности (адекватности) капитала банков с поэтапным их увеличением до 2024 года. Данная мера позволит банкам последовательно подготовиться к исполнению новых требований регулятора.

Одной из предпосылок усиления требований к достаточности (адекватности) капитала банков является также задача подготовки банков к конкурентоспособности в рамках построения общего финансового рынка ЕАЭС.

Эффективно управляемые банки с адекватной величиной капитала более устойчивы в отношении потерь и в большей степени способны (по сравнению с недостаточно капитализированными банками) предоставить финансирование для экономики на протяжении всего цикла экономической деловой активности, что также актуально в том числе в периоды ее спада.

В связи с этим в вопросах обеспечения устойчивости банковской системы важное значение также приобретает укрепление капитальной базы банков, в том числе в абсолютных значениях. Таким образом,

на последующие периоды Национальный банк намерен проводить мероприятия по укреплению капитальной базы банковской системы.

Внутренние процедуры оценки достаточности капитала (ВПОДК)

Одной из главных функций банка является управление своими рисками. Аспекты, касающиеся вопросов управления рисками и капиталом, рассматриваются в совокупности при разработке стратегии, формировании бизнес-целей, согласовании сделок и даже определении уровня вознаграждения сотрудников, что, в свою очередь, влияет на повышение эффективности процессов корпоративного управления и общего руководства банком.

Установление требований к коммерческим банкам по внедрению внутренних процедур оценки достаточности капитала (ВПОДК), которые являются важным элементом второго Компонента Базеля II, будет способствовать дальнейшему повышению качества управления рисками и устойчивости деятельности коммерческих банков.

ВПОДК, которые самостоятельно реализуются банком, должны обеспечивать оценку текущего и будущего уровней достаточности капитала на основе его профиля риска и стратегий и повысить способность банка поддерживать внутренний капитал на уровне, достаточном для покрытия рисков, присущих деятельности банка.

ВПОДК должны включать процессы стресс-тестирования для определения основных факторов уязвимости, размера потенциального негативного воздействия существенных рисков на капитал банка в том числе в стрессовых условиях.

Реализация ВПОДК должна быть отражена в отчете, который на периодической основе будет представляться банками регулятору. Отчетность по ВПОДК предполагает такой подход, при котором банки самостоятельно проводят работу по идентификации, измерению существенных рисков, проведению стресс-тестирования и выделению капитала для покрытия рисков.

Процесс надзорного обзора и оценки (SREP)

Одной из ключевых задач банковского надзора является обеспечение устойчивости и стабильности банковской системы.

Для поддержания своей непрерывной и долгосрочной деятельности банкам прежде всего необходимы:

- эффективная бизнес модель;
- адекватная система управления рисками;
- достаточная капитальная база;
- адекватная ликвидность и стабильные схемы рефинансирования.

Учитывая, что у каждого банка в зависимости от стратегии и спектра предоставляемых услуг разные профили риска, а также уровень капитала, со стороны надзора появляется необходимость использовать эволюционные подходы к проведению риск-ориентированного надзора.

Процесс надзорного обзора и оценки (SREP) является единой методологией оценки и измерения рисков банка на основании анализа количественных и качественных показателей по направлениям оценки бизнес-моделей, корпоративного управления и риска менеджмента, риска капитала и ликвидности.

Результат оценки рисков определяет, достаточны ли собственный капитал и ликвидность банка для обеспечения надежного покрытия текущих или перспективных рисков. Процесс завершается общей оценкой, которая формирует основу для дальнейших надзорных действий и рекомендаций по устранению недостатков.

Обеспечение готовности к кризисным ситуациям в деятельности банков

Соблюдение банками нормативных требований, установленных регулятором, является одним из важнейших факторов в обеспечении надежной и безопасной деятельности банков. При этом от стабильности и эффективности деятельности банков напрямую зависит в целом стабильность банковской системы.

Наличие качественной нормативной правовой базы является необходимым условием осуществления эффективного надзора за деятельностью банков. При этом своевременное принятие надзорным органом соответствующих мер и инструментов является важнейшим фактором для предупреждения и предотвращения кризисных ситуаций в деятельности банков.

В целях реализации предусмотренной законодательством задачи по обеспечению безопасности и надежности банковской системы, Национальный банк в рамках надзорной деятельности, в случае возникновения в деятельности банков серьезных рисков и нарушения ими пруденциальных требований применяет к последним меры воздействия, в том числе вправе выставить требование о проведении мероприятий по финансовому оздоровлению банка.

Национальный банк продолжит совершенствовать надзорные инструменты, в частности по мерам воздействия, а также специальным режимам в соответствии с требованиями передовой международной практики.

Одним из инструментов повышения доверия населения к банковской системе, является наличие системы защиты депозитов, которая гарантирует вкладчикам - физическим лицам возврат определенной суммы денежных средств при банкротстве банка. Агентством по защите депозитов Кыргызской Республики будет проводиться работа по дальнейшему совершенствованию нормативно-правовой базы, обеспечивающей участие Агентства по защите депозитов на ранних стадиях процесса урегулирования несостоятельности банков. При необходимости потребуются предусмотреть соответствующий уровень покрытия банковских депозитов и соответственно, увеличение фонда за счет взносов участников системы страхования депозитов.

Ожидается выработка совместных слаженных действий между Национальным банком и Агентством по ликвидации банков при осуществлении функций специального администратора коммерческих банков и иных финансово-кредитных учреждений.

Указанные мероприятия будут способствовать обеспечению раннего реагирования на риски в деятельности банков и эффективному урегулированию кризисных ситуаций.

Цель 6. Повышение кибербезопасности

В целях обеспечения надежной, безопасной и непрерывной деятельности банков необходимо наличие актуальной нормативной правовой базы, на основе которой должны разрабатываться внутренние документы по обеспечению информационной безопасности банков. В этой связи возникает необходимость

проведения мероприятий по совершенствованию требований нормативных правовых актов Национального банка по вопросам повышения уровня информационной безопасности.

Также необходимо создать единую площадку для взаимодействия со специалистами банковского сектора для обмена информацией об угрозах и инцидентах информационной безопасности в целях предупреждения и снижения рисков информационной безопасности.

Вместе с тем важно расширение взаимодействия с государственными органами и иными частными субъектами в области обеспечения информационной безопасности в целях усиления внутригосударственного сотрудничества в области обеспечения информационной безопасности.

При этом остро стоит вопрос по пониманию и соблюдению кибергигиены среди населения и пользователей банковских услуг, для чего необходимо повышать цифровую грамотность населения путем проведения тренингов, выпуска статей и пресс релизов.

Указанные мероприятия должны способствовать минимизации и предупреждению рисков информационной безопасности в деятельности банков.

§ 4.2. Ожидаемые результаты и дальнейшие перспективы развития банковской системы

Основной неопределенностью остается продолжительность пандемии и постоянная вероятность введения новых ограничительных мер. Все субъекты экономики так или иначе почувствовали на себе влияние пандемии в 2020-2021 гг., и ухудшившееся положение отдельных субъектов экономики может иметь отложенный эффект на банковскую отрасль.

Население страны тоже ощущает на себе последствия пандемии, реальные доходы граждан продолжают падать, что оказывает влияние на характер потребления.

Процесс нормализации хозяйственной жизни будет, по всей вероятности, достаточно длительным в силу действия целого ряда факторов.

Участие банков в государственных программах поддержки экономики в качестве агентов будет оказывать положительное

влияние, позволяя сохранить и нарастить объемы бизнеса в условиях снижения уровня экономической активности.

Прогнозируется, что при успешном осуществлении мероприятий, предусмотренных настоящим документом, к 1 января 2026 года будет достигнуто повышение совокупных показателей банковской системы.

В среднесрочной перспективе Национальным банком, исходя из показателей предыдущего четырехлетнего периода, планируется увеличение показателей, отражающих доступность банковских услуг, рост уровня финансового посредничества банковской системы, т.е. активы банковской системы должны составить 54 процентов от ВВП, кредиты банковской системы – 28,0 процента от ВВП, депозиты банковской системы – 33,0 процента от ВВП.

Содействие процессу создания исламских банков или банков с «исламскими окнами» с установлением четких правил проведения банковских операций на основе ИПФ, способствует увеличению доли финансирования финансово-кредитных организаций, осуществляющих свою деятельность по ИПФ до 5 процентов от общего кредитного портфеля финансового сектора.

Прогноз основных показателей банковской системы на 2025 г.

ОЖИДАЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ согласно ОНРБС на 2022-2025

ПОКАЗАТЕЛИ	ФАКТ (01.12.2021)	ПРОГНОЗ (31.12.2025)
АКТИВЫ БС к ВВП	48,9%	54,0%
КРЕДИТЫ БС к ВВП	25,8%	28,0%
ДЕПОЗИТЫ БС к ВВП	31,9%	33,0%
КРЕДИТЫ ФКО по ИПФ к ВВП	1,7%	5,0%